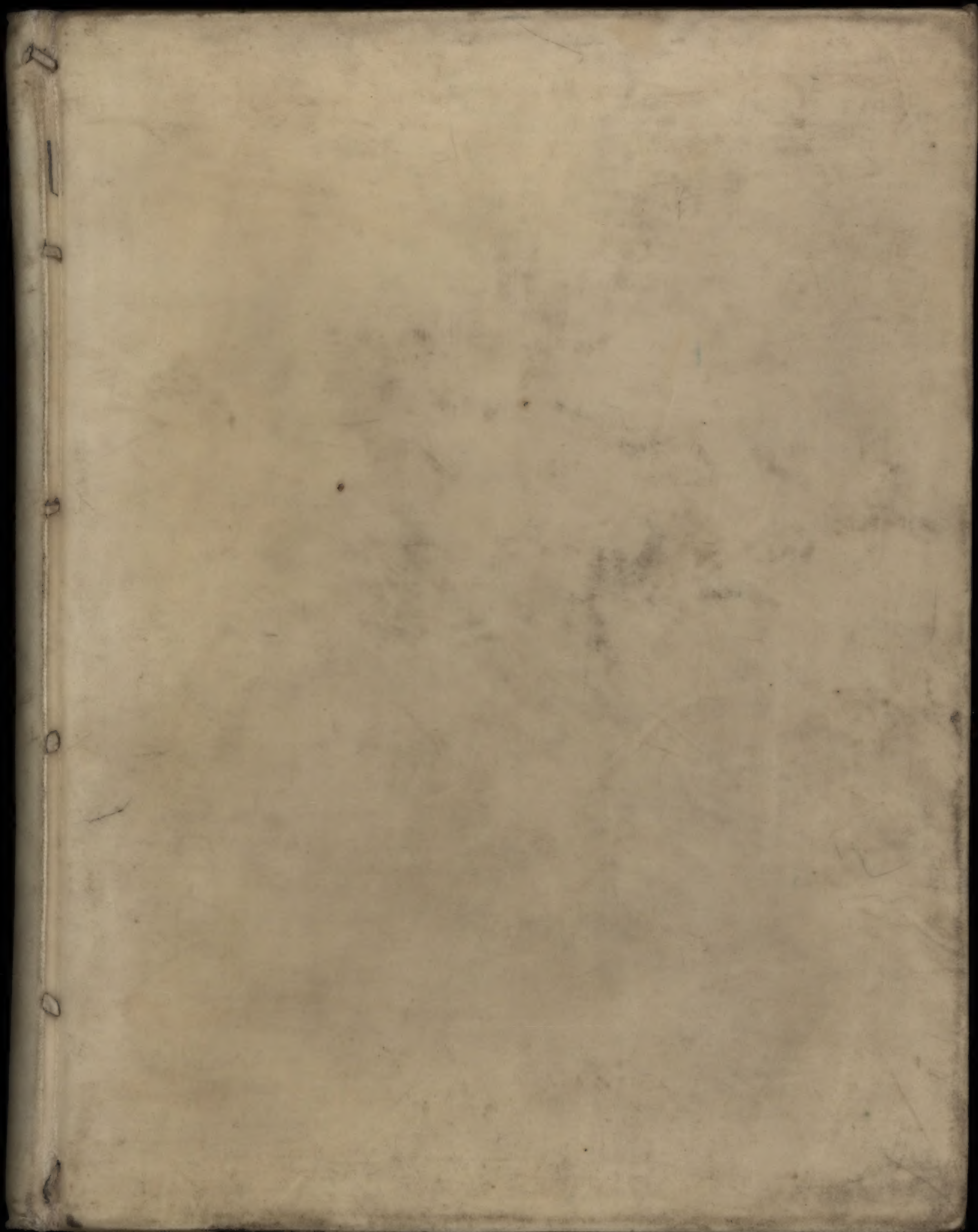

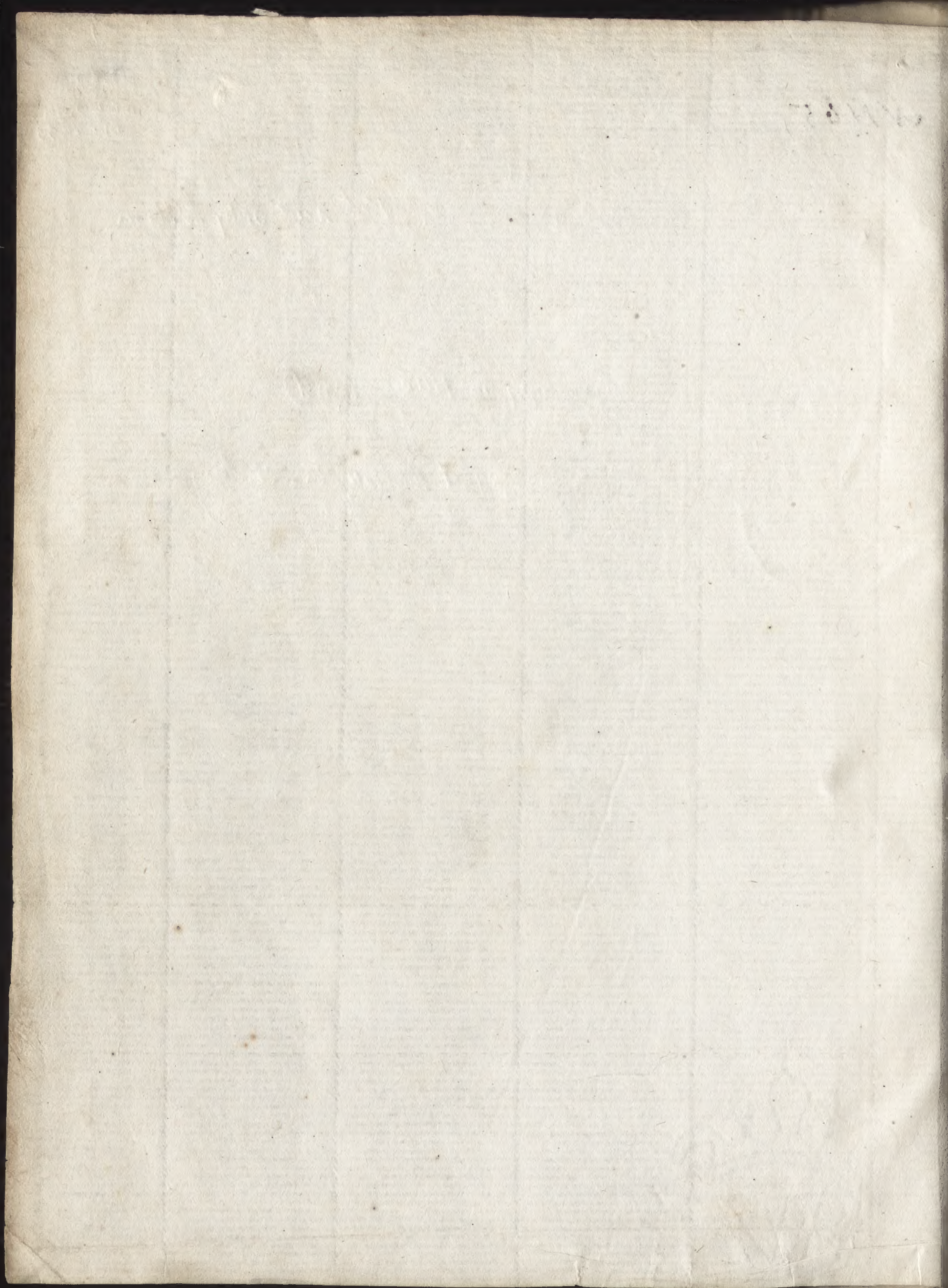
N1165.

ECIOSM
BDC4-33

1st and only editions

1 copy in NUC [MnU]

no copy at auction this century

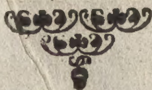

VOYAGIE
van den Heere
KOENRAAD van KLENK.
Extraordir. Ambassad. van haer Ho. Mo.
aen
Zyne Zaarsche Majesteyt
van MOSCOVIEN.

Historisch Verhael,
Of
BESCHRYVING
Van de
VOYAGIE,
Gedaen onder de Suite van den HEERE
KOENRAAD van KLENK,
Extraordinaris Ambassadeur
Van haer Ho: Mog: de Heeren
STAETEN GENERAEL,
En sijn
HOOGHEYT den HEERE
PRINCE van ORANGE:
Aan
Zijne Zaarsche Majesteyt
Van MOSCOVIEN.

Nevens een pertinente Beschrijvinge van het selve Rijck, Inwoonderen, Zeeden, Manieren, Rechten, Godsdiensten, en veele aenmerckelijcke voorvallen in dese Reys ontmoet.

Verciert met eenige koopere Plaeten,

En naeukeurigh Beschreven
Door een van sijn Excellenties Suite.

t'AMSTERDAM,
By JAN CLAESZ. ten HOORN, Boeckverkooper, tegen over 't oude Heeren Logement, 1677.

De
BOEKVERKOPER
Tot den
LESER.

Oskovien of Ruſlandt heeft het ongeluck gehadt, dat ſich noyt iemant gevonden heeft om het ſelve landt behoorlijck te beſchrijven; doch ick geloof niet dat ſulcks toegekomen is, om dat niemant het de pijne waerdigh geacht heeft, ſijn handt met het beſchrijven van dat Landtſchap te vermoejen, maer eerder, om dat het ſelvige van weynigh curieuſe Liefhebbers beſocht wordt. De meeſte reyſigers, die derwaerts heen trecken, zijn gemeenlijck lieden, die het oogh meerder op eenigh gewin, als op een naeukeurige beſchrijvingh van eenige plaets ſlaen, en die oock ſelden, indien ſy ſulcks al wilden doen, gelegentheyt daer toe ſouden hebben, door dien den handel in Ruslandt, die gemeenelijck op de algemeene handelplaets, namentlijck Archangel, voorvalt, met ſulck een haeſt gedreven wordt, dat men nauwelijcks tijdt genoegh vindt, om de verhandelde waren, die men met ſich na het Vaderlandt wil voeren, te konnen inſcheepen. En om de waerheyt te ſeggen, de Koopluyden hebben ſelden die curieusheyt over haer, dat ſy den tijdt, die haer na het afhandelen van haer negotie overſchiet, in het beſchrijven van Landtſchappen ſullen beſteden. Andere, die het verdrietigh valt altijdt thuys in de roock by den haert te ſitten, en om deſe moejelijckheyt wegh te nemen, haer tot het beſichtigen van vreemde geweſten begeven; komen niet ſoo haeſt in de Landen, die wat meer noordtwaert gelegen zijn, of de handen en de inkt bevrieſen haer te gelijck. Danck hebben de Liefhebbers dan van deſe Beſchrijvingh, te weten aen een der Edellieden uyt het

 gevolgh

gevolgh van den wel Edele Heer *Koenraed van Klenck, Heer tot Loirhem en Ohrsen*, die in den jare 1675, als Extraordinaris Ambassadeur van de Heeren Staten Generael, en den Prince van Orange, aen sijne Zaersche Majesteit van Moskovien is afgesonden geweest. Het is buyten alle twijfel, dat dese beschrijvingh veel meer en beter dingen, den toestandt des Rijks, en Landts aengaende, in sich bevat, als soodanigh een verhael van eenigh privaet man soude konnen doen. De oorsaeck is, om dat dese Edelman, hebbende, gedurende dese geheele reys, onder het gevolgh van de voornoemde Heer Ambassadeur gereyst, en in alle de voornaemste Staetssaecken als een Minister gedient, beter gelegentheyt gehadt heeft, om op alles naeukeurigh acht te slaen, en alles te besichtigen, 't geen voor een ander, van minder hoedanigheyt, gesloten soude zijn. De manieren van dese volckeren haer rechtsplegingen, groote des Lands, en der voornaemste plaetsen in het selve gelegen; ongeloofelijke macht van Krijghsvolck, wonderlijcke manieren omtrent haer Godtsdienst gebruyckelijck, aert en zeden der inwoonders, en al het geen eenighsints aenmerckens waerdigh is, is hier soo wel na het leven afgeschildert, dat het een algemeene verwonderingh verdient; en soo veel te meer vermaeck sal uyt het verhael der voorgemelde dingen geschept konnen werden, om dat het grootste gedeelte der selver ons t'eenemael onbekent is. Het verhael der wonderlijcke ceremonien, die den Patriarch der Moskoviters in de waterwyingh gebruyckt, sal den Leser, na ick geloof, meerder vermaeck aenbrengen, als de beschrijvingh van het trouwen der Zee, by die van de vermaerde Stadt Venetien gebruykelijck. De ongelooffelijcke toeloop des volcks, om dese waterwyingh aen te sien, sal genoeghsaem doen blijcken, dat Ruslandt van geen inwoonders ontbloot is. En de konstige wercken, die daer te landt gemaeckt worden, toonen wel, dat de inwoonders soo ruw en dom niet zijn, als men lange tijdt gemeent heeft. Kortelijck, dit is een beschrijvingh, die soo net en accuraet is, als'er oyt van dit Landtschap is uytgekomen, soo niet alleen van de gelegentheyt des Lands, en andere saecken, de staet des selfs betreffende; maer oock van alle de aenmerckelijckste voorvallen, die den Heer Ambassadeur, als mede de Heeren

van ſijn gevolgh (onder de welcke onſe Autheur geen van de minſte geweeſt is) op de heen en wederom reys voorgevallen zijn. Tot een ongemeen cieraet van dit werck, hebben wy eenige konſtige kopere platen hier in laten voegen, door den in de Konſt noyt volpreſene *Romeyn de Hooge*, geëtſt. Deſe verbeelden op het aldernatuurlijckſte eenige van de voornaemſte ſaecken, die beter in Prent vertoont, als met de pen beſchreven konnen worden, en die buyten dat de oogen door haer konſt tot een ongemeene verluſtigingh dienen. Wy hoopen dat de beleeftheyt der Liefhebbers ſoo groot ſal zijn, als de moeyte en koſten geweeſt zijn, die wy tot dit werck, om het ſelve in een behoorlijcke ſtandt te brengen, hebben moeten aenwenden. Wy twijfelen oock niet, of het ſal in ſoodanigh een ſtaet, als het tegenwoordigh is, van alle lieden, die van een geſondt oordeel, en doorſleepe breyn zijn, met ſulck een gunſtigh oogh ontfangen, en geleeſen worden, als het ſelve verdient; en wy ſullen onſe koſten en moeyten wel beſteedt achten, wanneer wy ſien dat de Leſers het de hare van gelijcken doen; die ons door het betoonen van haer beleeftheydt opwackeren ſullen, om den Druckpars, tot voortſettingh der ſtudien, geduerigh ſtaende te houden. Dewijl wy doch alle, die in dit wereldts rondt het leven genieten, niet alleen voor ons ſelven, maer oock voor anderen geſchapen zijn, ſal het oock voor ons deel aengenaem weſen het leven te verſlijten, met het bevorderen van andere lieden haer ſtudien, aen de welcke noch dagelijcks blijcken ſullen geven, dat wy al onſe iever daer toe aenwenden, om, is het niet onder het getal der geletterden, ten minſten onder het getal van die gene geſtelt te worden, die de wetenſchappen door haer geringe arbeydt, ſoo veel ſoecken voort te ſetten en te bevorderen, als haer doenlijck is. Vaert wel.

Uyt onſe Boeckwinckel
den 20. November
Aº. 1677.

J. C. ten HOORN.

In

In Honorem

Clarissimi Domini Autoris.

Moschoviæ Itinerarium edentis.

GRandia magnaminas poscunt molimina mentes,
Occupat & sedulus pectora celsa labor.
Tu tamen ô felix generoso a sanguine nate
Stemma tuum patrium condecorare juvas.
Nam fortes aquilæ requeunt generare columbas,
Matris & in gremio non residere soles,
Non satis est studiis sese exornare decoris,
Sed Regio sæva Tibi rimanda fuit.
Sicuti crudeli quassata corallia vento
Indurescendo sunt pretiosa magis,
Tu Moschi Magni spatiosas visere Terras
Gaudebas & sic gesta perampla refers,
Principibus placuisse viris & Regibus altis
Quantus honor, quantus quem videt Aula nitens.
Sed tamen ô prestans Animi virtutibus almis
Inclyte! Non scopus est verus, at ille latet,
Non liber hicce tuus quæ sit Moschovia dicit
Sed loquitur mentem, quæ generosa, tuam.
Tempus abit, res gestæ abeunt, & multa peritus
Si tacuit vermes fortia facta vorant.
Vivimus ingenio liber hic te Nobile Sydus
In Famæ cœlum semper ad astra locat.
Vive per æternos operum famæque Triumphos
Ut jactent titulos secla futura tuos.

Hæc paucula in Honorem, & Amoris signum Amico non ex ultimis languenti vena effundere voluit.

J. B. H.

HISTORISCH VERHAAL,

Of

REISBESCHRYVING

Van den Heer

KOENRAAD van KLENK,

Extraordinaris Ambaſſadeur van haar Hoogmog. en zijn Hoogheit de Heer Prince van Oranje, aan den Grooten Heer Zaar, en Grootvorſt van Moskovien.

Eerſte HOOFT-STUK.

De Heer Koenraad van Klenk tot grote Ambaſſadeur aan den Grooten Zaar van Moskovien verkozen. Een Envoye vooraf derwaarts gezonden. Namen der gener tot gevolg van d'Ambaſſadeur geſchikt. Grote toeſtel tot deze Ambaſſade. Vertrek naar Teſſel. Verdeeling van 't gevolg op de ſchepen.

DE Staat der Verenigde Nederlanden wierd in 't zeſtienhonderttweeënzeventigſte jaar door de machtigſte Koningen van Frankrijk en Grootbritanje (daar de Keurvorſt van Keulen / en de Biſſchop van Munſter zich byvoegden / gantſch onvoorziens (inzonderheit door de Zeemacht des Konings van Grootbritanje) met een ſchrikkelijke oorlog te water en te lant aangetaſt. Twee koninklijke Vloten / (namelijk van Engelant en Frankrijk / machtig niet alleenlijk om 't geheel verenigt Nederlant / maar ook de gehele Chriſte werelt onder 't juk te brengen / en alles te dempen / dat zich voor hen vertoonde / wierden niet alleenlijk geſtuit / maar tot verſcheide malen / onder 't beleit van de manhaftigſte en ervarentſte Zeehelt / Michiel Adriaenſz. de Ruiter, van gelukkige geheugenis / in dier voegen geſlagen en verwonnen / dat zy / zo deze voortreffelijke Helt hen ten uiterſte had mogen vervolgen / naar alle waarſchijnelijkheit niet anders / dan met d'ondergang van hun gehele Vloten / weergekeert zouden hebben. En hoewel de Koning van Grootbritanje ſedert van die partye als afgeſcheurt wierd / en vrede met deze Verenigde Staat maakte / die / gelijk het ſcheen / daar door enige adem zou ſcheppen; zo quam haar echter weer een nieuwe

machtige vyant op de hals / die haar in 't eerst wel niet regelrecht / maar van ter zijden / poogde te drukken. Het Koninkrijk van Sweden / zich te Keulen in de vredehandeling (die vruchteloos uitgevallen is) als middelaar / tot het maken van deze vrede aangestelt hebbende / geraackte sedert zo verre buiten 't spoor / dat het de bontgenoten der vereenigde Staten vyandelijk aantastte / en hen grote overlast aandee; 't welk deze Staat drong en aanparste / om / volgens het verbont met hun bontgenoten / dat Rijk d'oorlog aan te zeggen. En om het zelfde / dus tot den oorlog uitgespat / eerder tot reden te brengen / en tot vrede te bewegen / hebben de Staten der Vereenigde Nederlanden / door hun bontgenoten aangeraden / besloten een voortreffelijke en extraordinaire Ambassade aan de doorluchtigste en grootmachtigste grote Heer Zaar en Grootvorst Alexey Michaylovits, door Gods genade van geheel groot / klein en wit Ruschlant / zelfs Erhouder / &c. &c. te zenden / om door krachtige redenen zijn Zaarsche Majesteit aan te manen / de wapenen tegen de meergedachte Kroon aan te tasten / op dat de zelfde / van alle zijden aangetast en geprangt / bewogen zou worden tot een goede en vaste vrede / het beste / dat men te verhopen heeft / t'omhelzen.

Besluit der Staten om een Ambassade aan zijn Zaarsche Majesteyt te senden.

De verêenigde Staten dan / dit besluit genomen hebbende / verkosen / tot d'uytvoering van deze Ambassade / d'edele grootachtbare Heer / Koenraad van Klenk, Heer van Lorheim en Ohrsee, Oudscheepen, en Raat der stat Amsterdam, die / behalven zijn andere goede hoedanigheden / seer ervaren in de Russche taal is / veel jaren in Moskovien gewoont / en daar op gehandelt heeft / en bezonderlijck wel het beloop der zaken in het Russche Hof verstaat / en over veel jaren / door zonderlinge gunst van zijn Zaarsche Majesteit / tot Gooſt (zekere eernaam / daar mee zijn Zaarsche Majesteit gewent is enigen der voornaamste kooplieden / met zekere voorrechten / die daar aan verknocht zijn / te begunstigen) is gemaakt / en by de hoogstgedachte Zaar in hoge achtinge is gehouden: in voegen dat men reden had om een gewenschte uitgang van deze Ambassade te verhopen.

De Heer van Klenk hier toe verkozen.

Zijn goede eigenschappen.

De toerusting tot dit gezantschap duurde wel zes of zeven maanden: en dewijl men gemenelijk voor zulk een aenzienelijke bezending een Envoye voor af zend / zo wierd hier toe de Heer Kapitain Richard Keizer verkozen en uytgezonden / die met een statelijk gevolg uyt Hollant over d'Oostzee / en voort te lant deur Pruyssen en Littauwen naar Moskou / als Envoye is gereist / om de koomst van de grote extraordinaire Ambassade aan zijn Zaarsche Majesteit bekent te maken.

Een Envoye voor af gezonden.

De Heer van Klenk sich dan tot dese reis vervaerdigende / verkoos tot sijn gevolg de volgende persoonen / aan de welken hy de rang en bedieningen gaf / gelijck als hier uitgedrukt staan.

Namen der personen, tot gevolg van d'Ambasseur geschikt.

Joan Willem van Keller, Domheer tot Utrecht / was aangestelt tot Opperhofmeester: en tot meerder luister en glans van de besending wierd aan hem door de Heer Ambassadeur de tijtel van Maarschalk gegeven / gelijk wy hem voortaan met dien naam ook zullen onderscheiden.

Paul de Beaulieu tot Stalmeester.

Mr. Adam Bessels, tot Geheimschrijver.

Bal-

Balthaſar Coyet
Herman Grim } tot Edellieden.
Aarnout Budyn
Bruno Villeers
Abraham van Aſperen, Vertaalder van de Heer Ambaſſadeur.
Roelandus de Carpentier, Predikant.
Lodewijk Mahieu, Geneesmeeſter.
Hendrik van de Water, Penningmeeſter.
Jan Verbeek, Onderhofmeeſter.
Francois de Neveu, Opperwontheeler.
Hendrik Laurentius, Ondergeheymſchryver.
Evert van Rijſſen, Spijsbeſorger.
Joris van Rijſſen, Kamerling.
Andries de Vries. Schryver.
Hendrik Willemſz. van Alteren, Drankbeſorger.
Emond Swiny
Willem van Emond } Pagien/ of Staatjongens.
Paul de Beaulieu de Jonge
Salomon Verbeek
Hendrik Nieuwenhuiſen, Zilver- en Tinbewaarder.
Adam van der Horſt, Reistuigmeeſter/ en Tolk van 't gemeen.
Klaes Drijver, Keldermeeſter.
Anthony Swerin, Pauker/ of Keteltromſlager.
Hans Michel Knedel
Peter Hartum } Trompetters.
Michiel van de Vinder
Abraham Reneſſe, Opperkock.
Barent van der Hage, tweede Kock.
Jan Verſteegh, Onderwontheler.
Marten van Breas
Jan Volkertſz.
Jan van Leeuwen.
Jan Nieupoort.
Hendrik Klinjet
Nikolaas Weilant } Voetknechten/ tot elf in 't getal.
Engelbrecht Hardevelt
Jacobus Saal
Andries Rink
Herman Velthuyſen
Francois de Behourt
Herman van Tekelenburgh
Willem Krayenburgh } vier Helbardiers.
Dirk Schreeuwer
Ide Bonema

Jooſt Boudewijnſz. Koetſier.
Wybe Jakobſz. Poſtillon / of Voorrijder
Pieter Maalſen, Palfrenier / en tweede Koetſier
Hendrik Hendrikſz. Palfrenier en Hoefſmit
Jan Janſz. Struys, Palfrenier en Konſtapel
} die tot de ſtal behoorden.
Hendrik Goeten, Koksjongen.

Alle de welken / zonder d'Ambaſſadeur / de Heer van Klenk, een getal van drieënvijftig perſoonen uitmaakten.

Getal der perſonen.

Prachtige toeſtel tot deze Ambaſſade.

De toeruſting van klederen was niet minder heerlijk / met een zeer ſchone en koſtelijke Liberey. De kleding was driederhande / en beſtond in reisklederen / gewone Libereykleederen / en bovengemene Libereykleederen / van de welken de leſten zeer koſtelijk waren / namelijk van root laken / met geel baay gevoert / met goude paſſementen bezet / en met rode en gele linten vercierd. De klederen en draagbanden der pagien waren mee zeer koſtelijk / en alle de franjen van gout / zonder dat 'er eenige zijde by was. Zy droegen ook cierelijke pluimen. De rokken der Trompetters waren zo dicht van paſſementen bezet / dat men op de borſt en rug de ſtoffe niet kon zien. Wy hadden (ik ſpreek dus / om dat ik mee een van 't getal der gener van 't geſtoet des Ambaſſadeurs was) meer dan veertig zadels en tomen / om ons / zo wy de zomerweg konden gebruiken / daar af te dienen; behalven noch de genen / die d'Edellieden / en hoge Officieren tot hun eige gebruik hadden doen maken. Daar was ook een zeer ſchone koſtelijke eerſte koets / zeer cierlijk verguld / en met treffelijke ſpiegelglazen verzien. Deſe koets was van binnen met karmoſijnroot gebloemt fluweel / op een zilverlakenſche gront / gevoert / met een koſtelijke hemel / die met een grote zware goude en zilvere franje vercierd was. Men had 'er ooch een tweede koets / daar acht zwarte paerden / en zeven / noch ſchoonder / tot d'eerſte waren. Deze koetſen wierden echter van niet meer / dan van zes paerden / voortgetrocken: maar men nam de ruimte van paerden mee / om / zo 'er een quam te ſneuvelen / niet verlegen te wezen. Wy namen ook acht bovenmate ſchone donkergraauwe ruinpaerden mee / daar dekkleeden op lagen / met de wapens van zijn Hoogheit geweven / om hen / uit des zelfs naam / aan zijn Zaarſche Majeſteit te ſchenken. Zijn Excell. d'Ambaſſadeur Koenraad van Klenk, had voor zich zelf twee graauwe hengſten / en noch een ander / die ſpierwit was. Deze paerden / diens gelijk zwarelijk te vinden zouden zijn / zo in grootheit / als in ſchoonheit / waren tot eige gebruik van zijn voorgedachte Excell. Zy hadden ſchone dekkleeden van zilver en goudlaken / met goude bloemen / karmoſijnroot fluweel / en dicht met goude kanten bezet; ſchabrakken / kappen / en andere dingen / met cijffers en kronen daar in gewerkt. Voorts de zadels / en 't ander tuig verzweek niet voor al 't ander.

Toen deze toeſtel vaerdigh en gereet was / verwachtte zijn Excell. de Heer Ambaſſadeur / alleenlijk naar de Geloofsbrief van zijn Hoogheit / dewijl hy die van hun Hoogmog. alree ontfangen had. Deze brieven / zo wel die van hun Hoogmog. als van zijn Hoogheit / waren op Francyn / en meeſt met vergulde letteren geſchreven; inzonderheit de namen van zijn Zaarſche

Ma-

Majesteit/ van hun Hoogmog. en van zijn Hoogheit. Boven in de brieven/ die alleenlijk in een compliment bestonden/ waren drie kaiserlijke kronen/ de twee aan weerzijden even groot/ de darde/ in 't midden zijnde/ de grootste. Zy waren cierelijk verguld/ en/ met veelderhande verwen afgeset/ vertoonden aan de zijden/ omtrent anderhalve duim breedt/ veelderhande bloemen/ vogeltjes en vruchten/ alles met hun levendige verwen afgebeeld. Zy wierden met het groot zegel van hun Hoogmog. en van zijn Hoogheit gezegelt/ daar quasten van gout en zilver/ kruiswijze over malkanderen gevlochten/ aan hingen. Hier staat aan te merken/ dat in deze Geloofsbrieven van hun Hoogmog. en van zijn Hoogheit/ aan de Heer Ambassadeur de tijtel van extraordinaris groote Ambassadeur gegeven wierdt: een nieuwigheit nooit te voren van deze Staat gebruikt/ en voor deze maal ingevoert om de luister en glans van deze Ambassade te verheerlijken; dewijl by de Moskoviters deze tijtel van Groot in besondere achting word gehouden/ en by hen noch voor iets meer/ als extraordinaris/ of bovengewoon aangezien word. De tijtel van zijn Ed. was: Zijn Excell. Koenraad van Klenk, Heer van Loirheim en Ohrsee, Gedeputeerde uit de Grootmog. Heeren Staten van Hollant en Westvrieslant in de Vergaderinge van de Staten Generaal, extraordinaris grote Ambassadeur van hun Hoogmog. en van zijn Hoogheit, de Heer Prins van Oranje, aan den groten Heer, Zaar en Grootvorst Alexey Michaylowits, door Gods genade, van geheel groot, klein en wit Ruslant, selfs Erhouder.

Vertrek van d'Ambassadeur uit 's Gravenhaag.

Zijn Excell. de Heer Klenk/ deze Geloofsbrieven ontfangen/ en al 't overige van de Staat bekomen hebbende/ vertrok uit 's Gravenhage/ op de vijftiende van Julius/ in 't zestienhondertvijfenzeventigste jaar/ na dat hy zijn afscheid van de Heeren Staten Generaal/ en van de Staten van Hollant/ toen vergadert zijnde/ en voorts van Mevrouw de Princesse Douairiere d'Orange/ van alle vreemde Ministers had genomen. Hy nam/ met Mevrou/ zijn gemalin/ zijn weg naar Amsterdam/ de woonplaats van zijn Ed. daar/ na verloop van twee dagen/ ook alle de paerden van zijn Excell. quamen/ die zijn Ed. enige tijt te voren door de Stalmeester/ Paul de Beaulieu/ in Vrieslant/ en in de gewesten daar omtrent/ tot een getal van drieëntwintig had doen opkopen/ en hen/ om de bequaamheit van 't zoet water/ te Haarlem ter stalling brengen/ daar zy bleven/ terwijl zijn Excell. naar de Geloofsbrief van zijn Hoogheit wachtte/ die toen naar 't Heir in Brabant vertrokken was. De paerden/ t'Amsterdam gekomen/ wierden voort ingescheept.

Toestel te scheep voor de paerden.

Op vrydag/ de negentiende van Julius/ voeren de schepen/ Noahs Ark/ het bagagieschip/ en S. Laurens/ het paerdeschip/ dat zestien gotelingen voerde/ beide naar Tessel. Onder de tweede overloop/ in 't ruim van het paerdeschip/ had men zulk een bequame stal voor vierentwintig paerden/ die wy mede zouden nemen/ gemaakt/ dat de zelfde voor geen stalling op 't lant behoefde te wijken. Yder paert had zijn hangmak/ om by harde storm daar in te konnen hangen/ en zijn byzondere stalplaats/ die met planken/ de welke men in kon zetten/ en uit nemen/ van malkanderen gescheiden waren. De gront was naar 't hooft wat hoger/ dan aan de staert/ en de kreb omtrent een voet diep/ daar in men hen hun voeder en drank voorwierp.

wierp. Onder de krib waren de bakken / daar in hun legstro lag. Yder paert had van achter een ronde houte righel / zo lang / als yder stalling wijt was / die daar aan vast gemaakt wierd / op dat de paerden / door 't slingeren van 't schip / geen ongemak zouden krijgen. De ballast was zant. Het water / tot drank der paerden dienstig / lag voor en achter in vaten ; en de paerden / twaalf in een rij / stonden met hun hoofden tegen de zijden van 't 't schip aan / in voegen dat 'er achter hen een ruime deurgang van voren tot achteren was.

Dit schip met de paerden / van Amsterdam vertrokken / gelijk gezegt is / quam niet eerder / dan op d'achtentwintigste van Julius / onder de Vlieter : maar het bagagieschip had wel zes of acht dagen te voren in Tessel geweest. Zijn Excell. de Heer Koenraad van Klenk, verstaan hebbende (hoewel qualijk onderricht / dat de schepen alree over de Vlieter waren / belaste aan my / en aan d'anderen van zijn gestoet / dat wy ons te scheep zouden verfoegen / met voorneemen van zelf / in de volgende dag / met zijn gemalin / in 't jacht van d' Oostindische Kompagnie / in 't gezelschap van verscheide zijner vrienden / die hem met speeljachten een stuk weegs zouden verzellen / te volgen. Ik dan / dit bevel van zijn Excell. hebbende / nam mijn afscheit van enigen mijner vrienden / en voer / op de zevenentwintigste van Julius / 's avonts ten half tienen / van voor d'oude Statsherberg af / en in een kaag / door zijn Excell. afgehuurt / daar in noch iets van zijn bagagie was / die op 't oorlogschip moest wezen / en ook d'onze. Wy waren acht in 't getal in deze kaag / namelijk / de Predikant / de Doctor / de Hofmeester / de Vertaalder / Ik / d'Onderſekretaris / een Klerk / en een pagie. Zijn Excell. had ons van wijn / bier / en spijse wel laten verzorgen.

Vertrek van de Schrijver van deze reis uit Amsterdam.

Op zondag / d'achtentwintigste van Julius / 's uchtens / omtrent t'acht uren / quamen wy onder de Vlieter / aan 't boort van 't oorlogschip / daar in wy 't noch gantschlijk overhoop vonden. De lichter lag aan boort / en loste het geschut / doch wierd daar in wel een uur of twee verhindert / uit oorzaak van een felle wint / die van verscheide regenbuyen gevolgt wierd. De Maarschalk / Joan Willem van Keller, quam / met enigen van 't gevolg / ten tien uren mee aan boort ; en wy kregen noch in die zelfde dag alle de stukken geschuts / en onz goet over.

Koomst aen 't oorlogschip.

Op maandag / de negenentwintigste / begaven wy ons onder zeil / en quamen voorspoediglijk in Tessel / en lieten / op de Moskovische ree gekomen / 't anker vallen. De Kapitain van dit schip / Pieter Tholings genoemt / quam te scheep / en wy voeren met hem in de zelfde dag naar 't Schilt / op Tessel / daar wy zijn Excell. d'Ambassadeur / met Mevrou zijn gemalin / vonden / die / gelijk wy toen verstonden / in de voorgaande dag / met een roeijacht van de Stat / daar twee trompetters op waren / uit zijn huis gehaalt / en aan 't jacht van d'Oostindische Compagnie / dat op stroom voor de Stat lag / met lossen van enige stukken geschuts / gebracht / en dus / onder d'uitgeleide van veel zijner vrienden / die hem tot voorby Durgerdam verzelden / naar Tessel vertrokken / en in de volgende dag daar gelukkiglijk gekomen was. Wy / zijn Excell. in deze plaats verwellekomende / verstonden

Dat op de reē voor Tessel koomt.

den uyt zijn Ed. dat hy niet te ſcheep zou komen / dan als wy onder zeil ſouden zijn / om uit te lopen. Men beſloot dat de Kapitain in de volgende dag weer aan lant zou komen / om Admiraalſchap te helpen maken / en hier op keerden wy weer naar boort.

In de volgende dag / de dartigſte van Julius / des uchtens / voer de Kapitain / met de boot naar de wal ; en terwijl hy aan boort was / wierden alle de ſtukken / tot dartig in 't getal / afgeblazen. Ondertuſſchen quam de Sekretaris Beſſels te ſcheep / met zijn vader / en zuſters / die / een wijl tyts aan boort geweeſt hebbende / hun afſcheit namen. Des namiddags quamen d'Admiraliteitsheeren / Brouwer en Tiengs aan boort / om het volk te monſteren / en uit te preſten ; niet alleenlijk ons / maar ook d'andere oorlogſchepen / die daar lagen / en onder 't beleit van de Heer Verſchoor, en 't opperbevel van d'Ed. Heer Luyt. Admiraal Generaal de Ruiter, benevens noch andere ſchepen / naar de Middelantſche zee ſouden varen : in voegen dat 'er op de ree een grote vloot van ſchepen lag. Tegen d'avont quam de Heer Herman Grim, Edelman van zijn Excell. te ſcheep : en vervolgens wierd onder het gevolg van zijn Ed. deze verdeeling gemaakt.

Op 't oorlogſchip wierden / behalven de perſoon van zijn Excell. aan de welke de Kapitain de kajuit inruimde / geplaatſt de Maarſchalk / de Secretaris / twee Edellieden (Coyett en Grim) de Vertaalder / de Predikant / de Geneesmeeſter / en d'Opper-heelmeeſter / die alle in de Buſſchieters kamer hun plaats kregen. De Camerling / d'Opperkok / d'Onderheelmeeſter / de Pauker / of Keteltromſlager / drie Trompetters / twee Pagien / twee Voetknechten / en drie Hellebardiers ; welcken / behalven de Camerling / die mede in de kajuyt ſliep / onder d'overloop van 't ſchip / dicht aan de Conſtapels kamer / in hangmatten / voor hen door de Capiteyn verſorgt / geplaatſt wierden. | Verdeeling op de ſchepen.

Op het Paerdeſchip de St. Laurens waren de Stalmeeſter / twee Edellieden / (Budain en Villers) d'Onderhofmeeſter / d'Ondergeheimſchrijver / twee Pagien / een Kock / ſes Perſoonen / die tot de ſtal behoorden / drie Voetknechten / de Koksjongen / en een Hellebardier.

Op het reistuigſchip d'Arche Noë / waren de Penningmeeſter / de Schrijver / de Spijsbezorger / de Drankbezorger / de Zilver- en Tinbewaarder / de Keldermeeſter / de Reistuigmeeſter / en de Tolk.

Tweede HOOFT-STUK.

Vertrek uit Teſſel. Een Deenſch ſcheepje bejegent. Vertoning van verſcheide plaatſen, en Eilanden. Koomſt in de witte Zee. Een Kapitain van de Ruſſen aan boort, en van d'Ambaſſadeur wel ontfangen. Een Klooſter in Muskovien van de Ruſſen belegert,

Toen de verdeeling in dezer voegen voltrokken was / en yder zich aen boort begeven had / lichtten wy in de volgende dag / de leſte van Julius / des uchtens / het anker / en begaven ons met een zuide wint / en labbere koelte / onder | Vertrek uit Teſſel.

zeil /

zeil / met tweeendartig Koopvaardyschepen / die 't mee op Archangel gemunt hadden / behalven noch acht / of tien anderen / die / onder 't Konvoy van Kapitain Barent Hals, hun reis naar Noorwegen hadden voorgenomen. Terwijl wy onder zeil waren / zagen wy het jacht / daar zijn Excell. en zijn gemalin in waren / met enigen van zijn vrienden / die zijn Ed. dus verre verzelden / aankomen. Twee Trompetters stonden voor op de plecht / en bliezen ; en het jacht / ons eenige malen voorbygezeilt hebbende / quam eindelijck aan boort ; en zijn Excell. met grote tederheit van gevoel afscheit van zijn gemalin / en van zijn vrienden genomen hebbende / trad over in ons schip / 't welck daar op zijn geschut afschoot / en van het jacht / daar op zijn Excell. geweest had / gelyck oock van verscheide andere jachten en schepen beantwoord wierd ; in voegen dat alles in vuur en vlam scheen te staan. Toen wy naauwelijcks het Spanjaarts gat uitgezeilt / en zo even in zee gekomen waren / moesten wy 't anker laten vallen / 't welk wy op Donderdag / d' eerste van Augustus / weer lichten ; en wy namen / met flaauwe koelte / onze streek noortnoortoost aan.

Op Vrydag / de tweede van Augustus / met het aanbreeken van den dag / kregen wy een labbere koelte / en vernamen in die dag niets anders / dan twee / of drie kapers / die niet nader quamen / schoon Kapitain Hals, die met zijn Noortsvaarders niet verre achter ons was / hen met het opgyen van 't schooverzeil / en een zeinscheut verwachtte. Ik voer / vermits het zeer schoon weer was / naar een van onse schepen / om onze reisbroeders te bezoecken : en wy bequamen enige schelvisch / met een heele bak met oesters. Op Zaterdag / de darde / bejegenden wy / met tamelijke spoet voortzeilende / verscheide vreemde schepen / namelijk Engelschen / Deenschen en Hamburgers. Wy geraakten in deze nacht over Doggerszant.

Bejegening van vreemde schepen.

Op Zondag / de vierde van Augustus / na de middag / quamen wy by de vloot van de Kabbeljauvangers / daar wy onze sloep naar toe zonden. Wy kregen om zeer weinig gelt vijf treffelijke levendige Heilbotten / en ook vijf levendige Kabbeljauwen. Op de vijfde / by stil weer / quam aan ons boort d'Admiraal Jan Willemsz. met enige Kooplieden neffens hem / die in ons schip met Rijnsche Wijn en Bornwater / onder 't geluit van trompetten / keteltrommen / en violonnen / wel onthaalt wierden. Op de zeste / des uchtens / scheidde Kapitain Barent Hals, met zijn byhebbende schepen / van ons af / en nam zijn streeck naar Noorwegen. Wy zeilden enige dagen langs dit lant heen / en zagen op d'achtste veel Walvisschen / en / met tamelijke spoet voortzeilende / kregen op Donderdag / de vijftiende / op d'abont / omtrent te negen uuren / (want het is daar tot aan half elven dag) een vreemt schip in 't gezicht. Wy zetten daar naar toe ; en toen wy nader by hem waren gekomen / liet hy een rode vlag wayen / en hielt het voor ons af. Wy schoten een schoot met scherp naar hem / op dat hy opkomen zou. Doch hy / daar op niet passende / liet het voor de wint aflopen. Wy schoten dieshalven noch twee malen met scherp / zonder dat hy zich daar mee bekreunde / schoon de leste koegel niet meer dan tien of twaalf schreden voorby zijn voorsteeven over snorde. Doch toen hy zag dat wy met ons schip op hem toezetten / gaf hy beter koop / en / zijn groot marszeil inneemende / haalde zijn fok voor de mast. Wy wierpen 't doen weer over

Kabbeljauvangers.

Bejegening van een Deensch scheepje.

stag /

stag/ en/ dicht by ons komende/ bevonden hem een klein scheepje van Flensburgh/ in Deenmarken/ dat/ met Rootschaar en Labberdaan geladen/ van Kilduin/ op de Lapsche kust/ quam/ en zijn reis naar huis vervorderde. Wy zagen by nacht een doodt lighaam geheel naackt voorby ons drijven; 't welk wy zeer wel konden zien; vermits 'er by helder weer bynа geen donkerheit aan de hemel verschijnt.

Op Vrydag/ de zestiende van Augustus/ zagen wy 't eilant Sany/ en op de zeventiende/ by mooi weer/ oost ten zuiden van ons d'eilanden van Tromson/ en hadden 't lant zes/ of acht mijlen te loefwaart van ons af. Op de negentiende zagen wy alle d'eilanden tusschen Suroop en de Noortkaap/ die wy oost ten zuiden van ons zagen/ daar wy/ de wint tegen hebbende/ tot verscheide malen moesten wenden. Wy misten in deze dag enige schepen/ die in de volgende weer te voorschijn quamen. Op de drieentwintigste hadden wy tamelijcke koelte/ aan de hoek van Noortkien zuidwest van ons af. In de volgende dagen hadden wy zware mist/ en hielden dieshalven veerder van de wal af. Opdoening van verscheide plaatsen.

Op Dingsdag/ de zevenentwintigste van Augustus/ 's uchtens te acht uuren/ zagen wy Kilduin/ om de hoek van Tirebirp/ en ook Weronge. Wy zeilden langs de wal heen/ ruim twee mijlen van 't lant; 't welck zeer vermakelijk was/ en zagen dieshalven verscheide vaartuygen der Russen/ die zy Karrassen noemen. Wy zetten dan de sloep uit; en onze Luitenant/ met de vertaalder van Asperen, voeren daar mee naar hen/ om eenige varsche visch te bekomen/ die zy ook kregen. Want toen zy daar quamen/ trokken de Russen hun vischwant op/ dat met halve schelvisschen geaast was. Zy vonden by hen verscheide Kabbeljauwen/ en Heilbotten van weergadeloze grootheit. De Russen verwoegden zich met hun jol/ beneffens onze sloep/ aan ons boort/ en quamen in ons schip/ ja zelfs/ door last van zijn Excell. d'Ambassadeur/ tot in de kajuit/ daar zy met zijn Excell. spraken/ die hen met varschgebakke tarwebroot/ biskuit/ bier en brandewijn dee beschenken. Zy kregen van de Kapitain enig gelt/ en wy van hen vier grote schone Kabbeljauwen/ en eenige Heilbotten/ ongemeen groot/ en daar onder een van byna vijf voeten/ en noch een van acht voeten lang/ en vier voeten breedt. Deze lieden/ als men hen een schaaltje brandewijn schonk/ maakten wonderlijke grimmatsen/ met het nederbuigen van hun hooft en lighaam/ en met veel kruissen te maken; 't welk voor ons wonderlijk om aan te zien was. Zy klaagden grotelijks/ dat zy in deze nacht van een schip met vijf zeilen (daar zy een razeilschip mee meenden) bestolen waren/ en een groot gedeelte van hun vischwant verloren hadden. Zy/ dus onthaalt zijnde/ en weer in hun scheepje gekomen/ maakten groot gewoel/ en colden als kloten/ over aers en bol. En zeker/ de visch moet hier zeer goet koop zijn; dewijl onse tweede Stierman voor de waarde van een stuiver tocbak/ een grote Heilbot kocht/ en indien een ander/ mee uit de kajuit komende/ hem niet in de weeg geweest had/ lichtelijk twee daar voor gehad zou hebben. Wy hadden ondertusschen een snelle voortgang/ en zagen in korte tijt veel Eilanden/ en plaatsen/ daar af men de namen kende.

Russische visschers.

Kabbeljauw, en grote heilbot.

Zeven eilanden, en andere plaatsen.

Op Woensdag / d'achtentwintigste van Augustus / zeilden wy voorby de zeven Eilanden/en daar na voorby 't zwarte Hoeknagel Eilant/niet veerder/ dan een mijl van de wal; 't welk zeer aangenaam was. Op Donderdag / de negenentwintigste / zagen wy 't punt van Swetenos / zuidoost ten zuiden van ons af / en de rivier de Jokkena / daar wy / uyt oorzaak van de stilte / een wijl tijts dreven / en / tot op een halfmijl aan de wal gekomen / ons tot verscheide malen met de sloep lieten afroejen. Op de dartigste / hadden wy de hoek van Swetenos achter ons / en kregen d'eilanden Lombaskes / het begin van de witte Zee / aan ly van ons. Wy hadden / op de eenendartigste van Augustus / zulk een zware stortregen / dat het scheen dat het water met emmers uyt de lucht gegoten wierd; 't welk de wint voor eenige tijdt stil maakte. Wy gisten dat wy Orlogenes ter zijden van ons hadden. Des namiddags begon het zo hard te misten / dat wy niet konden zien waar wy zeilden. Wy geraakten echter over de bank naar de zijde van Kandanos; en toen het ophelderde / zagen wy eerst een / en daar na noch twee van onze schepen / die / met de voorsteven naar ons gekeert / op ons schenen af te komen. Toen wy nader by hen quamen, merkten wy dat zy op de bank waren / daar wy ook op geraakten: en indien de goede Godt het weer niet plings had doen ophelderen / wy zouden verzeilt geweest hebben. Wy wendden dieshalven voort om / en lieten 't voor de wint aflopen / tot dat wy weer van de bank af waren / en toen onse reis vervorderden.

De bank, en 't gevaar daar op.

Op Sondag / d'eerste van September / wierden wy het lant weer gewaar/ en bevonden dat wy (God zy gedankt) gelukkiglijk over de bank geraakt waren; daar op wy 't nader naar de wal van Orlogenes zetten. Op de tweede wierden wy weer verscheiden van onze schepen gewaar/ en hadden ty en spring tot ons voordeel / en / in de nacht het ruime sop van de witte Zee gekregen hebbende / zeilden onbeschroomdelijk voort. Omtrent te negen uuren zagen wy het lant van Moskovien in ly van ons; en wy zeilden tusschen Ruschlant en Laplant heen / en voeren ondertusschen voorby Ponoy / de drie Eilanden / en 't Kruiseilant.

Koomst in de witte zee.

Op Dingsdag / de darde van de zelfde maant / zagen wy vooruit de grauwe Hoek / met veel bosschen langs de hele kust / die wy in de volgende dag / de vierde zijnde / te boven quamen / naauwelijks een halfmijl van de wal. In deze dag / des uchtens te tien uren / lieten wy voor d'eerste maal/ sedert dat wy uyt het gezicht van Tessel geweest waren / ons anker op twaalf vadem diepte vallen / om dat het tamelijk duister / de maan vol / en hoge springvloet was: anderzins souden wy voortgezeilt hebben. Op de vijfde van de zelfde maant zeilden wy / het anker gelicht hebbende / met voorwint en tamelijke koelte/ naar de ree / en kregen korts daar na d'eilanden van Podesemskes in 't gezicht. Aan bakboort van ons zagen wy een witte tooren / die wy in 't eerst een schip meenden te wezen / en / een wijl tijts voortgezeilt / wierpen op zeven vadem op de ree 't anker in de gront / en schoten een scheut met grof geschut/ om een lootsman aan boort te hebben/die korts daar na ook quam. De Kapitain van de conduit/ die daar lag/ ten tien uren aan ons boort gekomen/ wierd/ volgens de wijze der Russen/met een ontbijt van Sek en Brandewijn onthaelt/

Lootsman aan boort. Een Kapitain der Russen wel onthaalt, en beschonken.

en

en kreeg / van ons schip vertrekkende / van zijn Excell. een verering van een stuk gouts. Te vier uren wond men 't anker weer op / en maakte zeil / om binnen te zeilen. Maar dewijl de wint slap was / en wy dieshalven weinig voortraakten / zo waren wy genootzaakt het anker weer op vijftehalf vadem te laten vallen.

Wy hadden ondertusschen uit de Kapitain van de voorgedachte Konduit verstaan / dat hy alree vijf weken op deze vesting de koomst van de grote extraordinaris Ambassadeur had verwacht / om / zo haast als hy de zelfde zou vernemen / zulks in de stat Archangel bekent te maken / daar ook een Golwa, of Overste / Michael Stephanovits Ouwarrof genoemt / zich zo lange tijt had onthouden / om zijn Excell. de grote Ambassadeur / te verwellekomen. Wy verstonden mee uit de mont van de Lootsman / dat zeker klooster / Solofki genoemt / en op een klip rontom in 't water gelegen / en een der vermaartste en rijkste kloosters van geheel Moskou / en ('t welk / met twee andere byna diergelijken / zeer veel inkoomsten heeft /) van meer dan tien duizent soldaten was belegert / die daar heftiglijk op schoten ; doch dat de Monniken / meer dan drie honderd stukken geschuts / en wel voor dartig jaren voorraat hebbende / zich zo dapperlijk verdedigden / dat zijn Zaarsche Majesteit het zelfde zeer zwarelijck zou konnen winnen ; dewijl men qualijk daar by kon komen. De Lootsman verhaalde dit / om te kennen te geven / dat 'er nu t'Archangel niet zo veel krijgsvolk was / als 'er anders / gelijk hy vertrouwde / wel geweest zou zijn / wanneer wy ingehaalt zouden worden. Wy hebben echter namaals verstaan dat de Streltsen / of soldaten het voorgedachte klooster overweldigt hadden / om dat het meeste deel der Moniken verlopen was / en d'overigen dieshalven weinig weer hadden konnen doen.

Treffelijk klooster van de Moskoviters belegert.

Derde HOOFT-STUK.

Aangenaam gezicht in 't opzeilen van de vloet naar Archangel. De Golwa verschijnt met grote toestel, en word van d'Ambassadeur heerlijk ontfangen, en onthaalt. Zware kosten, die de Grootvorst in 't ontfangen van een Ambassadeur te dragen heeft. Ongeluk, door eerscheuten veroorzaakt. Heerlijke maaltijt, in 't schip van d'Ambassadeur gehouden.

OP vrydag / de zeste van September / des uchtens te vijf uren / wierd het anker weer opgewonden. Wy stonden ook op / en kleedden ons cierelijk / om dat de Golwa vroeg aan boort zou komen. Wy zeilden ondertusschen de vloet op / en hadden aan weerzijden verscheide groene eilantjes / daar wy zo dicht by heen voeren / dat men met een springstok / om zo te spreken / daar op gesprongen zou hebben. Toen wy 't Kruiseilant / daar een menigte van kruissen by malkander stonden / voorby zeilden / maakten de Russchen / die ondertusschen in ons schip gekomen waren / zeer veel grimmatsen

Verschijning van de Golwa, in heerlijke toestel.

en kruyssen. Wy wierden ondertusschen het vaartuig van de Golwa gewaar. Dit was een boot/ op de welke een galderp/ met een Pabiljoen/ daar een tafeltje in stond/ gebout was. Dit alles was met rood laken behangen. Aan de tafel zaten de Priſtaaf, of Bezorger/ zijn Geheimschrijver de Heer Spaats, de Kapitain Anthon Lukianowits, (die Boumeester van de torens/ of kasteeltjes was/ de welken aan de mont van de rivier van Archangel stonden/ en die namaals met ons naar Moskou reisde) een schrijver/ en noch enige anderen. Rontom op de boot waren veel Streltsen/ die met hun geweer ten toon stonden. In de boot waren ook vijf/ of zes Trompetters/ die tamelijck wel/ en gedurighlijk bliezen; gelijck ook vier/ of vijf kleine Ketel-trommen/ daar enige jongens onophoudelijk/ en bezonderlijck wel op sloegen. De boot wierd van zes/ of acht roejers voortgeroeit. Rontom dit vaartuig zweefden omtrent vijfentwintig andere kleine vaartuigjes/ als karbassen/ of kleine bootjes/ die/ heen en weer geroeit/ of van de zeilen voortgedreven wierden. In deze vaartuigjes waren veel Streltsen/ of Soldaten/ met hun picken/ de welken/ gelijk ook de bordes en musketten/ met bonte vaantjes van allerhande verwen verciert waren. Yder Karbas had wel zijn bezonder vaandel/ dat ook bont en veelvouwig was/ bykans op de wijze der Sinezen/ en maakte met zijn trommels en schalmayen een onophoudelijk geluit; 't welk aangenaam om te zien/ en te horen was/ inzonderheit als men de Karbassen van verre zag aankomen. Zy zweefden rontom de grote boot/ nu voor/ dan achter/ en zomtijts ter zijden/ en poogden altijdt hier naar/ dat de zelfde altijt in 't midden van hen zou blijven. Zy geraakten/ met deze tekenen van vreugt en eerbewijzing/ eindelijck aan ons boort/ daar ik/ uit last van zijn

Hy word ontfangen,

Excell. de grote Ambassadeur/ hem/ die verscheide kostelijke rokken van satijn/ en damast aan/ en een kraag van parrelen om zijn hals had/ ontfing/ en in de Kajuit geleidde/ in de welk hy/ van zijn Ed. ontfangen/ de kleine tytel van zijn Zaarsche Majesteit oplas/ en met enen verhaalde dat hy last had om zijn Excell. met zijn voorgedacht gezelschap/ uit de naam van de Heer Feuder Polinſtowits Pariskein, Hofraat van zijn Zaarsche Majesteit/ en Gouverneur van Archangel/ gelijk ook uit de naam van de Kancelier Offanaſſi Tuchenovits Fehof, op de rivier te verwelkomen/ en t'ontfangen: hy voegde daar by dat hy alree vijf/ of zes weken t'Archangel had gewacht/ en dat hy aan zijn Excell. tot aan Moskou/ voor Pristaaf zou dienen; dat is zoo veel als Bezorger/ Hofmeester/ of/ gelijck in andere Hoven van Christenrijk/ Meester der Ceremonien; hoewel dese naam van Pristaaf zich ook tot de betekenis van een Gerichtsdienaer/ of Kancelerybode uitstrekt. Daar na wierd hy/ zijn Schrijver Spaats, en een Kapitain van de Streltsen/

En onthaalt.

Anthon Lukianowits genoemt/ die ons dagelijks zouden verzorgen/ met allerhande drank van sterke wateren onthaalt/ daar mee men malkander in schaaltjes tot verscheide malen/ op de gezontheit van de grote Zaar/ en van verscheide grote Heeren in Ruslant toedronk. Zijn Excell. wierd hier op voort voor twee dagen/ met de spijs van zijn Zaarsche Majesteit beschonken.

Hier staat aan te merken hoe zware kosten zijn Zaarsche Majestept te doen

heeft / als hy een Ambassadeur van buiten ontfangt: want hy moet hem onthalen / opvoeren / van spijs en dranck verzorgen / en van alles vry houden; en men zeide dat de Boeren / die ons de rivier op naar Wolgda zouden voeren / met d'onkosten / die zy daar beneffens te doen hadden / over de veertienduizent guldens tot aan de voorgedachte stat zouden belopen.

Zware koften van de Zaar aan d'Ambassadeurs.

Noch voor de middag wierden wy / in 't voorbyvaren van de Kapitain Roetering, op 't schip Oudkarspel / met het lossen van alle zijn geschut / gegroet / daar op wy weer antwoort gaven. Maar een van de stukken weigerde af te gaan; en toen / na verloop van een half quartier uurs / een Matroos daar by quam / om met de wisser de kardoes aan te zetten / dewijl hy meende dat het hier aan haperde / ging het stuk van selfs af / en schoot den Matroos de rechte handt af / en quetste hem daar beneffens aan zijn schenen / in voegen dat hy overboort / en in 't water viel. Hy zwom echter enige tijdt / en wierd gebergt / en aan de Chirurgijns overgelevert. Een ander Matroos wierd ook aan 't dik van zijn been gequetst: in voegen dat deze vreucht / die wy te verwachten hadden / met gal / dat is met droefheit / vermengt was.

Ongeluk, met verschoten veroorzaakt.

Tegen de middag wierd aan ons boort / in de kajuit / een heerlijke maaltijt van veel varsche spijs / zo van gebraad / dat wy in lange tijt niet gehad hadden / als van verscheide varsche visch / die ten deel in olie zeer lekker gebakken was / toebereid. De Golwa, in ons schip zijnde / wierd met de genen / die hy by hem had / mee hier toe genodight. Zy weigerden dit in 't begin zeer beleefdelijck / onder voorgeeving dat het hun vastendag was / in de welk zy zich van vleesch en zuivel moesten onthouden. Maar toen zy verstonden dat men hen met visch / in olie toegemaakt / zou onthalen / waren zy gerust / en voegden zich mee aan de tafel / daar zy / neffens ons / vrolijk waren / en van alderhande wijn dronken. Voor de genen / die buiten de Kajuit waren / wierd ook herelijk opgeschaft: in voegen dat deze vreucht zich over ons geheel schip verspreidde / terwijl de Keteltromslagers / en de Trompetters van weerzijden groot gedruis met hun Keteltrommen en Trompetten maakten.

Maaltijt in 't schip van zijn Excell.

Vierde HOOFT-STUK.

Vreuchdebewijs in 't landen van d'Ambassadeur t'Archangel, en d'afgunst en nijdigheit der Engelschen. Verschil tusschen d'Ambassadeur, en de Pristaaf, om de plaats. Heerlijke inkoomst t'Archangel. Lijst van 't gevolg van d'Ambassadeur, aan de Pristaaf gelevert. d'Ambassadeur door de Gouverneur heerlijk met spijs en drank beschonken.

Wy zeilden ondertusschen de revier op / met het vermakelijkste gezicht / dat men zou konnen wenschen / en zo na aan de wal / dat men / zoo de bomen / in grote menigte op de kant staande / niet in de weeg geweest hadden / lichtelijck op 't lant zou hebben konnen springen. Wy zagen toen de

grote boot van achter een Eilantje aankomen / daar hy zo lang was gebleven/ tot dat'er bevel van de Pristaaf was gekomen om met de zelfde d'Ambassadeur uit het schip te halen. Deze boot was van binnen met verscheide verzekken/ en boven niet alleenlijk met galderyen; maar achter ook met een grote tent / en met een schone hemel / alles met root laken bekleed. Van binnen was een tafel/ rontom met banken bezet; en van buiten rontom de tent stonden piekjes/ met vaantjes daar op. Deze boot wierd van zestien roejers geroeit / en wierd/ aan onz boort gekomen / en terwijl wy voortzeilden / met een tou achter aan gesleept / wy hadden noch een grote menigte van kleine bootjes en vaartuigjes achter en ter zijden van onz schip / daar zy rontom heen zwierden. Dit duurde tot dat wy / na de middag te vier uren / achter 't Samojeden eilant quamen/ daar wy 't anker lieten vallen.

Beschrij- van de boot der Russen.

Men ging eindelijk uit de kajuit naar de grote boot / daar in enig geschil tusschen zijn Excell. d'Ambassadeur en de Golwa over de zitplaats rees; in 't welck echter de Golwa weeck. Zo haast wy van boort afgesteken waren/ wierd het geschut van onz schip / en van dat van de Kapitain Roetering afgeschoten; en de vlaggen waaiden van alle vlaggestokken / gelijk ook veel van 't want / van alle de schepen / die daar lagen. Wy waren alle zeer cierelijk gekleed/ en de hoeden met bouketpluimen verciert. De pagien/ Lakkapen en andere huisdienaars droegen alle nieuwe Lieveryen van root laken / met geel baai gevoert; kort/ het was alles nieuw/ van 't hooft tot de voeten. Wy voeren dus / met onz geheel gevolg / daar de Kapitainen van de twee Oorlogschepen zich bygevoegt hadden / de rivier op / en wierden / gelijk gezegt is / van roejers voortgeroeit. Enigen van de Trompetters der Russen/ die / met verscheide soldaten in een andere boot waren / met de welk de Pristaaf aan onz boort gekomen was / bliezen ondertusschen op hun trompetten/ en maakten met d'onzen een accoort. Hun keteltrommen / trommels en schalmeyen gaven ook geduriglijk een groot geluit / 't welk aangenaam om te horen was.

Vreugde-tekenen in 't landen van d'Ambassadeur.

Toen wy voor Archangel quamen / wierden wy van nieus met alle eerteekenen van de schepen / die voor deze stat lagen / verwellekoomt en begroet. Zeven Engelsche schepen alleen / daar wy voorby roeiden / gaven aan ons niet de minste tekenen van eerbewijzing / noch met het uitsteeken van hun vlaggen / noch met het losbranden van hun geschut; hoewel onze oorlogschepen en koopvaarders / in de tijt van d'inhaling van hun Ambassadeur / de Heer Graaf van Karlile / alle betuiging van eer en achting aan hem bewesen / en zich gantschelijk niet karig in 't verquisten van hun bussekruit betoont hadden. Wy zagen alree van verre een grote menigte van soldaten / met veel treffelijke vaandels / bezonderlijk op de grote brug / die de Duitsche brug genoemt word.

Afgunst der Engelschen.

Toen wy aan de brug t'Archangel gekomen waren / rees 'er weer een groter geschil om wie / als men aan lant gekomen zou zijn / aan de hoge hant zou rijden; 't welk ook aan zijn Excell. d'Ambassadeur toegestaan wierd. Wy vonden aan de brug twee Bevelhebbers van het krijgsvolk / die last hadden om / ter eeren van onze intree / in de wapenen te verschijnen / met honder-

Geschil over de Plaats.

derden van Streltsen en vaandels. Onze Keteltromslagers en trompetters ste- Toestel
gen voort te paert/ en wy moesten te voet gaan/ om dat 'er geen meer paer- tot d'in-
den waren/ dan voor zijn Excell. d'Ambassadeur een schone witte hengst/ tree.
met een kostelijke zadel en tuig/ en een karstengebruin paert voor de Pristaaf.
Toen men zou beginnen te rijden/ gingen wy Edelingen twee en twee voor
uit/ en de Pagien en Lakkayen op de zelfde wijze achter. Twee Helbardiers
gingen aan yder zijde van zijn Excell. die/ te paert zittende/ en enige schre-
den voortgereden hebbende/ bijna van een zwaar ongeluk overvallen wierd. Ongeluk
Want het paert van zijn Excell. struikelde met zijn een been tusschen de plan- des Am-
ken/ die ten meestendeel los en slordigh waren; in voegen dat het/ op zijde bassadeurs
vallende/ het een been van zijn Excell. dat daar onder geraakte/ klemde/ en overgeko-
dus lichtelijk een groot ongemak veroorzaakt kon hebben/ indien God de men.
Heer zulks niet verhoed had. Men hielp zijn Excell. voort weer op/ met zijn
paert/ dat men hoger op de brug bracht/ daar het beter was. Een van onze
trompetters viel echter/ door het breken van een plank/ met het halve paert
daar deur/ en wierd ook gered. Wy trokken dan op dusdanige wijze deur de
Streltsen naer onz Hof/ 't welk het huis van de weduw van Bart Jansz. was.
Twee rijgen van Streltsen trokken met ons geduriglijk voort/ terwijl aan
wederzijden mee een diergelijke rijg van Streltsen/ in ordening gevoegt/ Koomst
stant hield; en zo wel de bevelhebbers van deze lesten/ als van d'eersten/ binnen
hielden/ met hun vier vaandelen/ stant voor 't Hof/ dat tot huisvesting van Archan-
de Heer Ambassadeur geschikt was. Zy lieten veertig soldaten niet alleenlijk gel.
tot wacht voor 't Hof van zijn Excell. d'Ambassadeur/ maar ook van d'an-
dere plaatsen/ daar 't overige van zijn gevolg verdeelt was. De Pristaaf,
een wijl tijts by zijn Ed. in zijn Hof geweest hebbende/ nam zijn afscheit van
d'Ambassadeur/ en deze volgende lijst mee.

Lijst van 't Gevolg van de grote Ambassadeur van hun Hoogmog. de Heeren Staten Generaal der loflijke vrye vereenigde Nederlanden/ aan zijn Zaarsche Majesteit van Moskovien/ gelijk de zelfde aan den Gouverneur van Archangel/ den Heer Feuder Polojuchtovitz Nariskin is overgelevert.

De grote Ambassadeur, Koenraad van Klenk.
De Marschalk.
De Stalmeester.
De Sekretaris.
Zes Edellieden.
De Vertaalder.
De Predikant.
De Doctor.
De Rentmeester.
De Hofmeester.
D'Opperchirurgijn.
D'Ondersekretaris.
De Dispensier.
Twee Kamerlingen.
Twee Klerken.
De Bottelier.
Vier Pagies.
De Silver- Tin- en Linnebewaarder.
De Bagagiemeester.
De Keldermeester.
Twee Tolken voor 't volk.
Vier Musikanten.
Drie Trompetters.
De Keteltromslager.
D'Onderbarbier.
Vier Hellebardiers.
Twee Kokken.

Twaalf Lakkayen.
Twee Koetsiers.
Twee Postillions.
Vier Palfreniers.
De Constapel.
De Koksjongen.
Drieëntwintig Paerden, zo voor de Karos, als onder de man, daer onder eenigen tot een geschenk aan zijn Zaarische Majesteit.

Zijn Excell. wierd ondertusschen nu van d'een / en dan van d'ander Nederlantsche en Duitsche Kooplieden begroet. En dewijl dit Hof al te klein voor ons was / zo wierden wy in drie / of vier andere hoven verdeelt / en de Paerden ook in een andere plaats ter stalling gebracht.

Op Zaterdag / de zevende van September / des uchtens vroegh / quam de Pristaaf zijn Excell. d'Ambassadeur / en ook verscheide andere Heeren / begroeten. De Sekretaris Bessels, en Abr. van Asperen, wierden in deze uchtent met een brief van hare Ho: Mo: aan de Gouverneur afgevaerdigt / en van hem wel ontfangen en onthaalt. Zijn Excell. in hun weerkeering verstaande dat de Gouverneur niet wel te pas was / zond weer derwaarts de Maarschalck Hans Willem van Keller, de Vertaalder / en zijn Doctor / om naar de gezontheidt van de Gouverneur te vragen / en hem zijn Doctor en Chirurgijn aan te bieden. Deze Heeren / daar gekomen / wierden beleefdelijck ontfangen / en vriendelijk onthaalt. De Gouverneur dronk in 't bezonder op onze gezontheit / en zondt aan zijn Excell. d'Ambassadeur / op de middag / zijn tafelspijzen / in vierentwintig verscheide gerechten / gebakseis en pastepen bestaande / alle kroonswijze toemaakt; ook brandewijn / en drie grote kannen van wel acht mengelen wijns / met mee / zwaar vier / en slechte mee. Alle deze spijs en drank wierd langs de straet van wel dartig menschen / achter malkander gaande / gedragen; daar voor drie / of vier van des Gouverneurs Bedienaars voor uit gingen. Zy / by zijn Excell. d'Ambassadeur gekomen / en hun complementen / met het hooft tot aan d'aarde neder te buigen / gedaan hebbende / leverden de gerechten aen hem over / die / hen aengeraakt hebbende / hen terstont van de Pagien en Lakkayen / daar by staande / dee afneemen / en wechzetten. De Brengers wierden met verscheide schaaltjes met brandewijn vereert. De Hofmeester / die met de spijs vooruit ging / kreeg een geschenk / gelijk ook de dragers. Toen dit gedaan was / en zy hun eerbiedigheidt bewezen hadden / vertrokken zy / gelijk ook korts daar na de Pristaaf, die 's uchtens gekomen was / om zijn Excell. te begroeten / en naar zijn gezontheidt te vragen. Wy hielden zeer spade ons middagmaal / en hadden by ons te gast de Kapitainen Roetering en Tholing, gelijk ook de Kapitainen van de Streltsen.

Gefchenken van de Gouverneur van Archangel aan de Heer Ambassadeur.

Op Zondag / d'achtste van September / 's uchtens te negen uren / wierden de Vertaalder van Asperen, en ik naar de Gouverneur Feuder Polojuchtuwits Nariskin gezonden / om zijn Ed. voor het geschenk van zijn tafel te bedanken / en met eenen naar zijn gezontheidt te vragen / en wyders hem d'onderstandt van onze Doctor aan te bieden / die by ons was / en een vleschje met Medikamenten voor de Gouverneur by zich had. Wy / daar gekomen / moesten langer dan een half uur wachten; vermidts de Gouverneur

Bedanking aan de Gouverneur.

neur in de Kerk was: want het was een heylige dag/ en/ dat meer is/ een Naamdag van een der Kaizerlijcke Prinssen. Mevrou de Gouvernante zond ondertusschen haar jongste Zoontje/ Simon Feudrowitz, een Peetkint van de Kaizer/ en toen drie jaren out/ met een oude aenzienlijke Vrou/ die het kint droeg/ om aan ons te vragen wat onze begeerte was/ terwijl'er een Heer quam/ die de boodschap aannam/ om de zelfde aan de Gouverneur te brengen. Daar na quam de Gouverneur zelf/ in 't gezelschap van de Cancelier/ of Diaak Ofnazi Tichonovitz, een zeer dik man/ en wierd van veel andere Heeren en Dienaars gevolgt. Toen wy ons compliment afgelegt hadden/ keerden wy wel vernoegt weerom/ en brachten bescheit aan zijn Excell. Wy deden voorts een Dankzegging aan God over onze behouden overkoomst. Des namiddags wierd zijn Excell. van verscheide Nederlantsche Kooplieden bezocht.

Vijfde HOOFT-STUK.

Nieuwe Geschenken aan d'Ambassadeur, die zich daar over dankbaar betoont. Lijst van de spijs en drank, dagelijks van den Kaizer aan zijn Excell. d'Ambassadeur verzorgt. Toestel van de vaartuigen voor d'Ambassadeur, en een naaukeurige beschrijving van de zelfden, gelijk ook van 't volk, tot hem voort te trekken geschikt. Verscheide Hollantsche Kooplieden by zijn Excell. te gast. Geschenken aan zijn Excell. Tijding uit Duitslant over Moskou t'Archangel. Vertrek van daar.

OP Maandag/ de negende van September/ des uchtens vroeg/ quam de Pristaaf, met de Vertaalder Spaats, en enige andere Heeren van de Gouverneur/ om voorcerst naar de gezontheit van zijn Excell. d'Ambassadeur te vragen. Zy brachten tot een geschenk aan zijn Excell. twee witte/ en twee grauwe Rheen/ die zeer schoon waren. De Brengers/ van zijn Excell. met drank/ en met enig gelt beschonken/ keerden weerom. De Pristaaf bracht ook de Lijst van de spijs en drank mee/ die van wegen zijn Zaarsche Majesteit dagelijks aan ons/ tot ons onderhoud/ geschonken wierd/ en gelevert zou worden/ gelijk hier volgt: Geschenken van de Gouverneur.

Wy groote Heer Zaar en Grootvorst, *Alexey Michaylovits*, door Godes genade van geheel groot, klein, en wit Ruschlant zelfs Erhouder, geven aan de Heer *Koenraad Juriaanszoon van Klenk*, groote Ambassadeur van de Hoogmog. Heeren Staten Generaal, en de Prins van Oranje, en aen zijn gevolg van alderhande Staats-persoonen t'Archangel, dit volgend onderhoudt. Verzorging van spijs en drank van zijn Zaarsche Majesteit aan de grote Ambassadeur, en aan zijn gevolg.

Spijs voor de Heer Ambassadeur.

Twee Tarwebroden.	Een Gans.	Een Haas.
Twee Wittebroden.	Een Endvogel.	Vier Hoenders.

 Drank

Drank voor de Heer Ambassadeur.

Zes Schalen dubbelde Brandewijn.
Twee Kannen met Spaensche / of Fransche Wijn.
Vijf Kannen van verscheide slach van Mee.
Een Emmer lichte Mee.
Twee Emmers zwaar Bier.

Spijs voor de Maarschalk, en zes Edellieden; gelijk ook voor de Stalmeester, Sekretaris, Vertaalder, Predikant en Doctor,
Te zamen twaalf menschen.

Twaalf Wittebroden.
Twaalf Roggebroden.
Zes Hoenders.
Vier Ganzen.
Drie Hazen.

Drank voor de zelfden.

Achtenveertig Schalen dubbelde Brandewijn.
Zesendartig Kannen Mee.
Zes Emmers Bier.

Spijs voor noch vijfentwintig Persoonen van alderhande staat.

Voor yder een Wittebroot / en een Roggebroot.
Drie Schapen.
Twaalf Ganzen.

Drank voor de zelfden.

Hondert Schalen Brandewijn.
Vijftig Kannen Mee.
Vijfenzeventig Kannen Bier.

Spijs voor de Helliebardiers en Knechten, en voor de Dienaars der Edellieden.

Voor yder een Wittebroot / en een Roggebroot.

Drank voor de zelfden.

Zesenveertig Schalen Brandewijn.
Zesenveertig Kannen Mee.
Zesenveertig Kannen Bier.

Dit volgende noch voor de Heer Ambassadeur, en het geheel Gevolg.

Vijf Schapen.
Twee zijden Speks.
Een halve Os.
Tien pont Butter.
Hondert Ayeren.

Tot uitgift van enige kleinigheden twee gulden / tien stuivers.

Aan

Aan Speceryen in yder week.

Zeven pont Suiker.
Een pont Peper.
Drie pont Rozijn.
Een vierendeelponts Kaneel.

Drie pont Korenten.
Een half vierendeelponts Nagelen.
Zes loot Saffraan.
Twee pont Amandelen.
Een pont Gengber.

Voeder voor de Paerden.

Een tſetvort Haver voor tien Paerden.
Een voeder Hooi voor tien Paerden.

Dartig Wittebroden.
Eenentwintig Roggebroden.
Hondert Eyeren.
Twintig ponden Butter.
Zeven Hazen.
Vijf Endvogels.
Zes Patrijzen.
Een vierendeel van een Os.
Zes levendige Schapen.
Twintig Hoenders.

Vijftien Kuikens.
Hondert en acht Schaaltjes dubbelde Brandewijn.
Driehondert en twaalf enkelde.
Vier Kannen gekookte Mee.
Vier Kannen Franſche Wijn.
Dartig Kannen gemeene Mee.
Tweeendartig Kannen ſlechte Mee.
Een Tonne Bier.

Toen dezen vertrokken waren / quam een Bedienaar van de Kancelier / die / met een menigte van Knechten gezonden / de Tafel van de Heer Kancelier tot een geſchenk aan zijn Excell. d'Ambaſſadeur bracht. Deze tafel beſtond in achtentwintig Schuttels van alderhande Spijs / die koſtelijker en lekkerder / dan die van de Gouverneur / toegemaakt waren / beneffens twee vleſſchen met Brandewijn / een kan met zeer ſchone rode Frambooſche Mee / en twee andere grote kannen met Bier / en met andere Mee. Des namiddags wierd over deze gunſtbewijzing een bezending gedaan / niet alleenlijk aan de Gouverneur voor zijn Rheen / maar ook aan de Diaak, of Kancelier / voor zijn Tafelſpijs. De Heeren Grim, van Aſperen, en de Doctor / tot deze bezending verkozen / wierden / by de Gouverneur gekomen / zeer wel onthaalt. Zy hadden de kleine Pagie / Salomon Verbeek, die zeer wel op Staafjes kon ſpelen / meegenomen; en dit ſpel was den Gouverneur zo aangenaam / dat hy zijn Muſikanten daar by ontbood / gelijk ook zijn twee jongſte Zoontjes / die daar / op de Poolſche wijze / met de handjes in de zijde / zeer aerdiglijk danſten. D'afgevaerdigden wierden daar / gelijk ook by de Kancelier / met veel gezontheden te drinken / wel onthaalt; en de Gouverneur betuigde dat hy eerſtdaags de meeſte Officieren tot zijnent te gaſt zou nodigen / om met ons dan rechtſchape vrolijk te wezen / en op de gezontheidt van zijn Zaarſche Majeſteit / en van de Hoogmog. Heeren Staten / en de Prins van Oranje te drinken.

Geſchenken van de Kancelier.

Toestel van vaartuigen voor d'Ambassadeur.

Op Dingsdag/ de tiende van September/ wierd door de Gouverneur van Archangel ordening tot het vaerdig maken van acht Boten gestelt/ om ons daar mee opwaarts naar Moskou te doen voeren. De Boot/ daar in zijn Excell. zijn verblijf zou hebben/ had twee schone vertrekken/ en in 't midde over de breette een lange tafel/ om daar aan Maaltijt te houden. Hier op zouden/ behalven zijn Excell. de Kamerling/ de Bottelier/ die 'er ook zijn Bottelary in zou hebben/ een Pagie/ twee of drie Knechten/ de Keteltromslager/ de Trompetter/ twee Helbardiers/ de Konstapel/ en enige anderen hun vertrek hebben. De tweede Boot wierd ook tot gemak en dienst om de geenen/ die daar in zouden zijn/ bequaam gemaakt.

Beschrijving van de boot, tot de stalling der Paerden geschikt,

In de Boot/daar in de Paerden gevoert zouden worden/ wierd een bequame stalling gemaakt/ niet alleenlijk om de Paerden/ die men meegebracht had/ daar in te stellen/ maar ook om 't ander levendig vee/ dat men misschien aan ons zou schenken/ gelijk Ossen/ Schapen/enz. te konnen bergen. De Paerden stonden met de hoofden naar malkander gekeert/ en waren alleenlijk met een klein middelschot van elkander gescheiden. Aan de zijden van de Boot/ daar de Paerden met hun staerten naar toe stonden/ wierden enige vensters gemaakt/ om lucht voor deze beesten te bekomen. In 't midden was een grote opening/ deur de welke de Paerden ingescheept wierden. Deze boot was de grootste van alle; en men dee 'er niet meer/ dan voor een dag/ hooi in/ uit vrees van dat de zelfde anders te diep zou gaan/ en op de zantplaten/ die veel in de rivier zijn/ vast geraken. Men was hier voor te minder bekommert/ om dat de Boeren ter plaatsen/ daar men deurtrok/ het zelfde moesten verschaffen; en men behoefde ook geen water mee te voeren/ dewijl 't aan beide de zijden van de boot even varsch en aangenaam was. Hier op wierden verdeelt de Maarschalk Joan Willem van Keller, de Stalmeester Paulus de Beaulieu, twee Pagien/ twee Lakkayen/ twee Helbardiers/ en voorts de Stalknechten en Palfreniers/ gelijk ook de Russche Podjadtze/ of Schrijvers/ die dagelijks het geen/ dat de Stalmeester voor de Paerden zou behoeven/ verzorgen zou.

en van d'anderen.

De Keukeboot had in 't midden een bequame grote haertsteede/ en een oven/ om daar in de spijs gaar te maken. Hier op wierden verdeelt de Spijsmeester/ Evert van Rijssen, die daar in een bequaam vertrek dee afschieten/ om 't geen/ over 't welk hy gestelt was/ daar in te sluiten/ en het zelfde ter behorelijke tijt uit te delen. Hy had by zich de twee Kokken/ de Koksjongen/ en enige anderen.

Op de boot/ tot het Reistuig/ en tot de Wijn geschikt/ wierden Hendrik van de Water, en de Keldermeester/ Klaas Drijver, verdeelt/ die noch enige knechten by zich zouden hebben.

De boot/ voor Barent Kloek, als tweede Keldermeester/ geschikt/ wierd/ beneffens noch twee andere boten/ ook met Wijn geladen: Want de vaten moesten enkelt leggen/ vermits de boten anders te diep gegaan zouden hebben; om dat de rivier/ die wy bevaren moesten/ in sommige plaatsen niet meer/ dan vijf spannen waters diep was.

Deze boten hadden yder hun byzondere kenteekens. Die van zijn Excell.

voerde

1 de Boot met een Overdeck daer ſÿn Exelenti Clenck in was 2 de tweede Boot of Vise Admirael 3 Booten die met Victali Verſien Waren 4 veel Booten tot uytgeley 5 Coopvaerdÿſchepen

Back of
Foldout
Not Imaged

voerde op de beide masten grote vlaggen en wimpels/ gelijk ook voor op de neus. Achter op de Paviljoen stond een vlaggestok/ op de welken een geusjes stond; en zy waren alle met de wapenen van de Staten Generaal/ en van zijn Hoogheit bezet. Op de tweede boot/ die van zijn Excell. tot Viesadmiraal verklaart was/ stond op de neus een Prinsse geus; en de keukeboot voerde een witte geus op de neus. D'andere boten hadden ook yder zijn bezonder kenteeken. Aan de grote mast van deze boten voert men het zeil/ dat/ schoon het nieu is/ van veel stukken te zamen gezet is/ en daar een kruis deurloopt/ misschien op vertrouwen van dat het zelfde hen van groot gevaar zal bevrijden. De voorste mast diende alleenlijk om de treklijn daar aan vast te maken/ met de welke de Jerisse/ of Trekkers het vaartuig tegen de stroom optrekken. Tot yder boot wierden veertig/ vijftig/ of zestig Trekkers geschikt/ die/ zich in tween delende/ malkander in het trekken verpozen. Tot yder boot zijn twee Kormsikken/ of Stierlieden/ en een Noostnik/ of Neuskijker/ anders Lootsman/ die altijt een stokje in de hant heeft/ 't welk met spannen afgeteekent is/ daar mee hy altijt voor op de neus van de boot staat/ en de gront peilt/ en/ volgens zijn peiling/ de Stierman toeroept: want de Neuskijkers hebben kennis van de gronden/ klippen/ en grote stenen/ die onder 't water zijn/ en op de welken men/ als men daar op geraakt/ dikwils grote schade lijd. Yder boot heeft by zich ook twee of drie/ en sommige meer jollen/ en karrebassen/ die achter aan slepen/ en met de welken men/ tot tijdtverdrijf/ somtijdts aan lant vaart/ terwijl de boot langsamelijk voortraakt/ en daar mee men ook het werpanker/ met een tou daar aan/ dat veertig/ vijftig/ of zestig vademen/ meer of min/ lang is/ uitbrengt/ daar mee men dan de boot optrekt/ 't welk alles zeer langzamelijk toegaat. De toerusting van deze boten ging langzamelijk voort/ vermits het enige dagen zo quaat weer was/ dat men niet daar aan kon arbeiden.

Onderscheide kenteekens van de Boten.

Volk tot yder boot.

De Pristaaf had voor zich ook een kleine boot/ te weten de geen/ met de welk hy zijn Excell. op het schip verwelkoomde. Hy had by zich/ in deze boot/ behalven zijn Gemalin/ enige Knechten/ Streltsen en Treckers. Daar was ook een bootje/ met een galderytje overdekt/ daar in Anthon Lukianovits, een Sotnik/ of Kapitain van de Streltsen/ zich onthield. Deze Sotnik/ die wy by ons hadden/ was als een tweede Pristaaf, tot onderstant van d'eerste/ die/ noch jong van jaren zijnde/ weinig ervarentheidt had. Deze/ een Edelman zijnde/ die zijn lantgoederen by Wolgda had/ verzorgde ons/ tot aan Moskou/ van alles/ dat wy behoefden/ en nam zijn plicht wel waar.

Op Woensdag/ d'elfde van September/ en d'eerste naar d'oude Stijl/ op de welken de Russchen hun Nieujaarsdag houden/ zond de Gouverneur aan zijn Excell. d'Ambassadeur/ twee paar witte en graauwe Hazen/ en liet met eenen naar de gezontheit van zijn Ed. vragen/ en hem een gelukzalig Nieuwjaar toewenschen. Te tien uren zond zijn Excell. my/ en van de Water, die tot Vertaalder zou dienen/ derwaarts/ om de Gouverneur weer te complimenteren/ en hem voor zijn geschenken te bedanken. Des middags had zijn Excell. twintig Hollandtsche Kooplieden te gast/ die

 voorste-

Gastery van Hollantsche Kooplieden by zijn Excell.

vorstelijk onthaalt wierden. Men dronk 'er verscheide gezontheden / en onder anderen op die van zijn Zaarsche Majesteit / de Hoogmog. Heeren Staten / zijn Hoogheit de Prins van Oranje / de Gouverneur / zijn Excell. d'Ambassadeur / en meer anderen / onder 't losbranden van vier stukjes geschut / die op 't Hof stonden / en 't geluit van Keteltrommen / Trompetten / Violonnen / en andere speeltuigen: in voegen dat deze gasten yder vrolijk naar huis gingen.

Op Donderdag / de twaalfde van September / des namiddags / zond de Gouverneur aan zijn Excell. d'Ambassadeur een schuttel met ingeleide Karssen. Het meeste deel van ons volk / zo hoge / als laege Officieren / gelijk ook de Dienaars en Lakkayen / wierd ziek aan een gemeene ziekte. Wy gevoelden alle een zware Verkoudenis / pijn in 't hooft / in de borst / lendenen / buik en zijden: in voegen dat enigen voor enige dagen met de neus in 't bedt geraakten / en ik zelf had 'er ook mijn deel af.

Eenige vereeringen aan zijn Excell.

De dartiende / des uchtens / schonk zeker Nederlantsch Koopman aan zijn Excell. een schone Meloen / die t'Archangel voor iets bezonder geacht word / daer af wy des middags / gelijk ook van de Karssen / de proef namen. Des avonts ontfing zijn Excell. van zekere nieuwe Goost / die nieuwelijks uit Moskou gekomen was / ook een Meloen / en enige Appelen / daar voor vreemdigheden geacht / en enige andere vereeringen.

In deze dag / de veertiende van September / is d'Envoye / mijn Heer Reizer, die vooraf naar Moskou gezonden was / gelijk wy in 't begin verhaalt hebben / uit Moskou t'Archangel by zijn Excell. gekomen / die hem op de middag te gast had. Ik lag deze dag te bedt aan de koorts / die my heftiglijk aantaste. In de volgende dag was de Heer Reizer weer by zijn Excell. te gast.

Tijding uit Moskou t'Archangel.

Op Maandag / de zestiende van September / quamen t'Archangel brieven van Moskou / met bericht dat de Gezanten van zijn Roomsche Kaizerlijke Majesteit / en van zijn Keurvorstelijke Deurluchtigheit van Brandenburg daar alree gekomen waren. Deze brieven brachten ook mee / dat Turenne van de Duitschen geslagen / en hy self gesneuvelt was. Op d'achtiende ontfingen wy over Moskou Kouranten uyt Hollant / die de doot van de Maarschalk Turenne bevestigden.

Vrydags / de twintigste van September / ontfing zijn Excell. weer van de Gouverneur / en van de Diack / of Kancelier / geschenken van levendige beesten / te weten Hoenders / Ganzen / Schapen / twee Ossen / enz. Op d'eenentwintigste / des uchtens vroeg / gingen de Heeren Maarschalk / de Sekretaris / en de Vertaalder naar de Gouverneur / en naar de Diack / met geschenken van zilvere vergulde Schalen / Koppen / enz. om de zelfden uit de naam van zijn Excell. d'Ambassadeur aan de voorgedachte Heeren te schenken. Zy wierden daar zeer wel onthaalt / en kregen / te weten de Maarschalk / en de Sekretaris / yder een paar Sabels / daar mee zy weerom quamen. Hy wilde de Vertaaalder met enig gelt beschenken. Maar deze weigerde het zelfde beleefdelijk / en voerde hem te gemoet / dat hy een geschenk / alwaar 't van een paar jonge katten / tot zijn gedachtenis in dank ontfan-

Geschenken van d'Ambassadeur aan de Gouverneur en Kancelier.

ontfangen en aangebaard zou hebben. Ons goet en reistuig wierd ondertusschen in de boten gebracht; en des namiddags / toen alles vaerdig gemaakt was / vertrok zijn Excell. even op de zelfde wijze / als hy ingehaalt was. Wy traden / volgens de verdeeling / yder in zijn boot / en begaven ons ondertusschen onder zeil / met een voorspoedige wint / en snelle voortgang. Vertrek van Archangel.

Zeste HOOFT-STUK.

Beschrijving van Archangel. De plaats voor d'oorlogschepen, en andere schepen. Verhaal van t Slot, van Kerk, Gevangenis en Gevangenen. 't Hof van de Gouverneur, 't Raathuis, en Ladingplaats. Goetkoop lijftocht t'Archangel. Stene Hoven, of Pakhuizen tegen de brandt gemaakt. Waren, daar men in Moskou mee handelt. Tijtreekening en vaartuigen der Russchen.

Eer wy de stat van Archangel uit ons gezicht verliezen / zullen wy / ten besten dat wy konnen / een korte Beschrijving daar af maken. Als men uit de Zee naar Archangel opzeilt / moet men de rivier opvaren / tusschen verscheide Eilantjes deur / die zeer aangenaam van gezicht zijn / en daar men zo dicht aan koomt / dat men met de boegspriet over de wal kan leggen / zonder voor eenig gevaar van de gront te vrezen. D'Oorlogschepen mogen de rivier niet hooger opzeilen / dan tot aan 't Eilant der Samojeden / omtrent de scheut van een grof geschut van de stat af / daar men des zomers schrikkelijk van de muggen geplaagt is / ja zodanig / dat 'er Matrozen zijn geweest / die / om deze plaag t'ontgaan / hun hangmatten boven in de mars hebben geschoren / dewijl zy in hun kojen ook niet veilig waren. D'Engelschen hebben hier hun legplaats / om masten / teer / en andere waren te laden. Dit Eilant heeft de naam van de Samojeden / die naar Archangel quamen / en zich in deze plaats onthielden. Maar de schepen der Nederlanders en Hamburgers zeilen de rivier veerder op / en tot voor Archangel / daar zy / met enige eerscheuten te geven / 't anker voor deze stat / die zich in de lengte uitstrekt / laten vallen / en van d'Engelsche Brug / tot achter 't Slot / of Kasteel / dat van balken gemaakt is / en van de Russchen Gorod / of Stat genoemt word / daar de Duitschen / van deze plaats sprekende / de zelfde ook met deze naam noemen. Binnen dit Kasteel zijn de meeste Kramen en Winkels van alderhande Waren; een Kerk / van hout gemaakt / een groot Gevangenhuis van grote zware balken / die alle zeer hoog / en recht overeinde / en dicht aan malkander zijn gevoegt, met een kleine ingang van twee of drie balken wijt / en zo laeg / dat men 'er in moet kruipen. Men ziet 'er tusschen twee balken hier en daar een klein gaatje / daar men naauwelijks de hant kan deursteeken / om de voorbygangers iets af te bedelen. Men vind'er echter veel Gevangenen / die met ketenen aan de beide benen gesloten zijn / en een blok op hun schouders moeten dragen. Anderen zijn / gelijk ik hen

Plaats voor d'Oorlogschepen.

Beschrijving van 't Slot.

Kerk, en Gevangenis.

Gevangenen hoe gestelt.

hen overſtraat gezien heb / by paren / met yzere halsbanden / en ketenen tuſſchen beide aan malkander geſloten / die noch een blok tuſſchen hen beide dragen / en hebben dikwijls / op dat zy niet wech zouden lopen / een Priſtaaf, of Bewaarder / met een grote ſtok / of knods achter hen. In dezer voegen gaan zy dikwils by paren bedelen / en doen de ſpijs / die zy krijgen / in een grote zak / de welke zy op hun ſchouders hebben.

't Hof van de Gouverneur.

In dit Slot is ook het Hof van de Gouverneur / tamelijk groot / maar echter van hout / en niet al te keurzindelijk gebout / in 't welk de Gouverneur zich in geen andere tijden onthoud / dan als 't er Jaarmarkt is / of als 'er Duitſche en Ruſſche Kooplieden zijn / in welke tijden hy grote winſt verkrijgt. Doch als de markt ten einde is / trekt hy / met zijn huisgezin / hoger op naar Kolmogra / een kleine ſtat / twaalf mijlen boven Archangel / en in 't Lantſchap van Kolmagra gelegen / van daar men ook te paert / deur 't Lantſchap van Waga / naar Moskou kan reizen: in voegen dat hy / te Kolmogra zijn Hof houdende / t'Archangel een Stedehouder heeft. Over het Hof van de Gouverneur ſtaat de Prikaas / of het Raathuis / daar de Gouverneur / en de Diaak / of Kancelier / beneffens d'andere Raatsheeren / hun zitting hebben / om het geen / dat daar voorgeſtelt word / t'onderzoeken.

Raathuis.

Het Kaſteel / of Slot zelve / dat aan d'eene zijde aan de revier legt / is van een droge gracht omcingelt / en met houte wallen omringt / daar aan verſcheide torentjes ſtaan / in de welken de ſoldaten wacht houden / en daar men met bonte vaantjes pronkt. Men vind hier twee poorten / tegen malkander over / om van weerzijden in de ſtat te konnen komen / en aan yder poort twee/ of drie metale ſtukjes / by de welken geduriglijk enige ſoldaten op de wacht gevonden worden. Aan de poorten vind men ook verſcheide ſchilderyen van Heiligen / daar Monnikken / of Begijnen byzitten / om aalmoeſſen t'ontfangen. De ſchepen / die graan zullen inneemen / zeilen de riviere dus verre op: maar d'anderen hebben hun plaats omtrent de Duitſche brug / daar men ook het Tolhuis vind. Hier zijn wel verſcheide Bruggen / gelijk onder anderen d'Engelſche en Klinke Brug / daar men ook veel goet in de ſchepen laad; maar de Duitſche Brug is de voornaamſte.

Lading-plaats voor de ſchepen.

Men vind hier ook een ſchone Vleeſchmarkt / op de welke het Oſſevleeſch in zo grote overvloet ter markt gebracht word / dat men het zelfde / zeer ſchoon zijnde / voor een blank / of ſtuiver het pont kan kopen. Hier is mede een grote menigte van Riviervisch / Baerzen van anderhalve voet groot / en treffelijke Salm / die / zo gezouten / als gerookt / in grote overvloet naar Hollant en elders gevoert word. Men kan dieshalven hier zeer goetkoop leven/ dewijl de lijftocht daar voor weinig gelt te bekomen is. Maar de winters zijn 'er lang en ſtreng / en de dagen zeer kort in die tijt. In de zomer is 't er echter aangenaam / behalven dat het daar vry heet is / vermits het in die tijt daar weinig nacht is; 't welk nootzakelijck / by lange zonneſchijn/ grote hitte moet veroorzaken / daar door het graan in korte tijdt zijn volkome rijpheidt krijgt / en dikwijls in de tijt van zes weken / uit en in de zak gedaan / dat is gezaait / geoogſt en gedorſcht word.

Goet-koop lijf-tocht.

Voorts / dewijl men / weinig jaren geleden / door de brandt grote ſchade heeft

heeft geleden / zo heeft men onlangs een treffelijk vierkant Hof van steen gebout / met punten verzien / daar men stukken geschut kan in leggen. Dit gebou is zeer groot / en drie verwulfsten boven malkander hoog; en alle deuren en vensters zijn van dubbelt yzer. Dit Hof word het Duitsche Gasthof genoemt. Niet verre van hier is noch een ander Hof / niet wel zo groot / in 't welk de Russchen hun Waren bergen; 't welk noch niet geheelijk volbout is / maar daar aan echter met grote vlijt gewerkt word. Alle de goederen / die van boven komen / of uit de Zee met de schepen ingevoert worden / moet men daar in brengen / zonder iets anders / als een monster / daar uit te houden. Yder Koopman / die op / of in Archangel handelt / heeft daar zijn bezondere gewelfde Kamer / van de welke hy jaarlijks een weinig gelt tot huur geeft. De voornaamste Waren / die uit Moskovien gevoert worden / zijn Potasch / Weedasch / Hennip / Talk / Pek / Teer / Matten / Juchten / en bonte Vellen / die daar van allerhande slach zeer kostelijk gebonden worden; daar tegens men allerhande gemaakte werken / Drogeryen / Specerypen / en Wijnen weer invoert / van al het welk men zware tollen moet betalen.

Twee grote Hoven voor de goederen en Waren tegen de brant gebout.

Waren, die daar uit en in gevoert worden.

Wat de Stat zelve aangaat / zy legt voornamelijk in de langte / gelijk een verkeerde halve Maan uitgestrekt / en heeft geen grote breette. Van de Traanputten tot aan de Vleeschhal heeft zy een lange straat / uit twee rijgen van huizen bestaande / de welken zich tot aan 't Engelsch Hof (zekere plaats / daar d'Engelsche Kooplieden hun Pakhuizen hebben) strekken. Hier op volgt het Duitsch Hof / tot aan 't Slot; daar men veel Pakhuizen ziet / uit twee grote voltimmerde straten bestaande. De Stat is zeer moerassig na de Lantzijde / daar in de winter somtijts Wolven en Beren gevonden worden. Aan d'andere zijde van 't Slot is de Stat breder; en heeft daar een treffelijke Kerk en Klooster. Hier by staat een Tooren / daar in men een Uurwerk vind / 't welk van een Hollantsch Meester gemaakt is / en zo wel met Duitsche / als met Russche letteren d'uren aanwijst / en echter / in de tijt aan te wijzen / naar de Russche wijze geregelt is: Want de Russchen beginnen hun dag met d'opgang van de Zon / en hun nacht met der zelfder ondergang te rekenen; in voegen dat de klok een uur naar d'opgang der Zon een slaat / en desgelijks een uur naar der zelfder ondergang. Men vind 'er verscheide Duitsche Huisgezinnen / die hier hun vaste Woning / en hun Predikant hebben / gelijk ook een kleine Kerk / in de welke / terwijl de handel daar gedreven word / veel Toehoorders komen.

Gelegenheit van Archangel.

Tijtreekening der Russchen.

De Vaartuigen der Russchen / die men hier vind / zijn Boten / hier voren naaukeuriglijk beschreven / en die zy Dossenik noemen / en Barken / de welken / met zware goederen geladen / in 't voorjaar / met het hoog water / af komen drijven / en / hun last gelost hebbende / t'Archangel voor weinig gelt verkocht en gesloopt worden; dewijl het al te kostelijk zou vallen / hen de rivier weer op te voeren / om dat het hout / gelijk ook het branthout / ('t welk men de vadem voor tien of twaalf stuivers kan kopen) daar zeer goetkoop is. Zy hebben noch andere vaartuigen / Lotjaas genoemt / die ten meestendeel open zijn / en achter slechs een huitje hebben / en een enkel zeil voeren; ick heb 'er ook achter met een Bezaantje gezien. Met deze vaartuigen varen zy

Vaartuigen der Russchen.

over de witte Zee / langs de Lapsche Kust naar Kola / en andere plaatsen / daar omtrent gelegen / ja zelfs na Nova Zembla. Dit vaartuig is weinig grooter / dan een Pinkje / daar zy noch een roeitschuitje / van hen een Karrabas genoemt / inzetten / of anders een Lotke, 't welk een Jol is / uit een Boom gehouwen / van de welken duizenden in 't landt gevonden worden: want zy varen daar mee de rivier op en af / en halen hen / als zy ter voorgenome plaats gekomen zijn / uit het water / en brengen hen in hun huizen / schoon de zelve verre landewaarts in staan; want zy zijn zeer licht; en men kan hen voor zeer weinig gelt kopen / doch echter naar dat zy groot zijn: want men vind 'er / daer zeven of acht menschen / en ook daar niet meer / dan een of twee / met enig weinig goet / in konnen wezen. Daar ziet ghy 't geen / dat ik van Archangel / en van des zelfs gelegenheit en Handel te zeggen had / en hier mee zullen wy ons weer tot het vervolg van onze reis keeren.

Zevende HOOFT-STUK.

Vertrek van Archangel. Overvloet van Vruchten, en goetkoop Lijftocht. Albasterbergen. Geschenken tot de Maaltijt van zijn Excell. Schenkerke, een Stat, onlangs afgebrand. Verschijning van de Gouverneur van die plaats, die van zijn Excell. vergast word, en zijn geschenken aan hem doet.

Vervordezing van de reis.

OP Zondag / de tweeentwintigste van September / 's uchtens vroeg / quamen wy / met acht Boten / gelukkiglijk te Kolmogra / vijftig Worst / (van de welken vyf voor een mijl gerekent worden) van Archangel. Deze vaart was zeer aangenaam / uit oorzaak van de dikke en schaduwachtige Mastbosschen / groene velden / en cierlijke akkers. Kort / wy zagen alles / dat hart en oog vergenoegen kon. Wy waren wel in de nacht met vijf / of zes andere Boten vast geraakt / maar wierden haast weer los. Des namiddags voeren wy weer voort met de zelfde koelte / en snelle voortgang / en hadden nu en dan aan weerzijden verscheide Dorpen. In deze nacht / tot aan de volgende dag / de drieentwintigste zijnde / des middags / waren wy niet meer dan omtrent zes mijlen gevordert; en na dat wy aan 't voort van zijn Excell. ons middagmaal hadden gehouden / voeren wy met ons tienen / of twaalven naar de wal / en gingen een weinig landewaart in / daar wy nu het aangenaamste gezicht van akkers met Koorn / Hennip / Kool / Rapen / Rammelatsen en andere aardgewassen / en dan van vermakelijke Bosschen van allerhande Bomen met rode / gele en groene bladen genoten. Hier zagen wy gebroke landen / ginder Springbronnen / en het schoonste water / dat van 't gebergte afvalt. Ik zelf trad tot verscheide malen aan lant / en plukte daar rode / blaauwe en zwarte Aalbezien / zeer schoon van geur en smaak / die daar in 't wilde wassen. Men vind 'er ook een grote menigte

Overvloet van vruchten, en goetkoop van levensmiddelen.

van

van Braembeezen ; en wy gingen'er somtijdts deur de Dorpen / die hier in grote menigte zijn / en kochten'er twaalf / ja achtien Eyeren voor een stuiver / een Gans / een Hoen voor twee stuivers / een grote Kerhaan voor twee / of drie stuivers / een Velthoen voor een stuiver / en zo veel zoete Melk / als men met zijn zessen of achten kan drinken / voor een stuiver / en zo voort.

Op Vrydag / de zesentwintigste van September / des namiddags / quamen wy / na dat wy in enige dagen weinig gevordert hadden / (om dat wy somtijts aan de gront geraakten / en dan een lange wijl moesten zitten) in de Kailles / of Albasterbergen / daar ik / en verscheide anderen in deze verwulften / van de natuur gemaakt / en zeer wonderlijk in aan te zien / in gingen. Tusschen d'acht- en negenentwintigste had het sterk gevroren. Wy kregen weer / voor een korte tijt / een tamelyke koelte / en zeilden voort tot in de namiddag / eer zijn Excell. het gewoon teeken tot de Maaltijt gaf / te weten met twee scheuten met geschut / slaan op Keteltrommen / en blazen op Trompetten. Toen wy aan boort gekomen waren / moesten wy noch naar de boot van de Kok wachten. Zijn Excell. had echter een snoek in zijn boot laten toemaken. Ondertusschen quam de Karrebas / van de Golwa, of onze Pristaaf aan 't boort van zijn Excell. met enige schuttels met Spijs / en een Pastey / die / gelijk hy zeide / de Gemalin van de Golwa zelve toegemaakt had / daar mee hy zijn Excell. ter oorzaak van zijn Naamdag / die op heden voorviel / vereerde. De Dienaars / met Bier en Brandewijn beschonken / keerden weerom met een vlesch met Spaansche Wijn / voor de Gemalin van de Golwa, die de Pastey toegemaakt had. Albasterbergen. Seinteeken tot de Maaltijt. Geschenken van de Golwa.

Wy voeren in de volgende nacht / daar in het fel vroor / met tamelijke spoet voort / en quamen des uchtens / omtrent te tien uren / op de dartigste van September / aan het Dorp Ossinua / 't welk de tweede plaats was / daar wy van volk veranderden / de welke onze boten / als het stil / of tegen de wint was / voorttrok. Toen ik / met onze boot / daar quam / was zijn Excell. met zijn boot alree voor de wal / en wierd terstont van de Boeren uit dat Dorp met dit volgende beschonken: tweehondert Eyeren / twaalf Hoenders / twee Ganzen / acht Schapen / vijf Biggetjes / en een vet Varken / dat zy met touwen om de hals en 't lijf gebonden hadden / en van zes Boeren voortgebracht wierd / en meer dan twee hondert ponden woeg. Zy brachten ook twee witte vette Ossen mee. Twee uit de Gemeente leverden / uit de naam van d'anderen / deze geschenken : d'een van hen had de lijst daar af / en d'ander dee 't woort. De geen / die 't woort dee / kreeg een halve / en d'ander / die de geschenken overleverde / een hele Roebel / yder op twee Rijksdaalders gerekent / maar alle d'anderen wilden / ('t welk aanmerkenswaerdig was) geen geschenken ontfangen / ja belgden zich van dat men hen de zelfden aanbood. Deze lieden / de ruimte van Bier en Brandewijn ingenomen hebbende / vertrokken. Onze Sotnik / of Kapitain / die zich by ons hield / om ons te geleiden / en die vier of vijf dagen te vooren voor uitgezonden was / om te maken dat de nieuwe Trekkers tot de verwisseling vaerdig zouden wezen / quam ondertusschen weer by zijn Excell. met bericht dat de genen / die ons voorttrekken Ossinua, een Dorp. Geschenken van de Boeren aan d'Ambassadeur.

ken zouden / in 't velt gereet ſtonden / gelijk ook de Gouverneur van die lantſtreek / en de het gehele Waga / of Lantvoogdy / die meer dan tachtig mijlen groot was. De Stat / daar in hy zijn Woning hield / wierd Schenkerke genoemt / en was / twee maanden geleden / afgebrand. Zijn Excell. my by zich ontboden hebbende / zond my / beneffens Monſr. van Aſperen, aan de Gouverneur / Gregorie Philimonovits Nariskin genoemt / om hem te bedanken voor de goede voorzorge / die zijn Ed. toonde in de Trekkers alree vaerdig te hebben / en om dat hy hun getal vermeerdert had; (want wy hadden verſtaan dat d'Engelſche Ambaſſadeur / de Graaf van Carlile, op de zelfde plaats drie dagen lang naar Trekkers / om zijn Boten voort te trekken / had moeten wachten / en eindelijk voor zijn eige gelt volk huren; over 't welk zijn Zaarſche Majeſteit zo vergramt had geweeſt / dat hy drie van de Volkbeſtelders had doen ophangen / en aan d'Abaſſadeur zijn uitgeſchote gelt weer doen tellen) en ook om van hem te verzoeken dat het hem zou believen deze middag by zijn Excell. d'Ambaſſadeur op zout en broot (zekere wijze van ſpreken onder de Ruſſchen) ter Maaltijt te komen.

Schenkerke, een afgebranden Stat.

Wy dan / onze afſcheit genomen hebbende / om het geen / dat aan ons belaſt was / te voltrekken / zagen / toen wy een weinig voortgegaan waren / in 't ruime velt vooreerſt een grote menigte volks / wel vijf hondert ſterk / en nader komende / de Gouverneur in 't ope velt / op een bankje zitten / met al 't volk rontom hem. Hy had een groene lakenſche Rok aan / met tijgerſpoten geboort / en daar onder een gele armozijne Rok / en daar onder een van Karmozijnroot Satijn / met parrele knopen; een koſtelijke kraag met Parrelen om zijn hals / en een cierlijke muts / met ſchone Parrelen daar op geborduurt / en kroons wijze gemaakt. Toen ik mijn boodſchap gezegt / en Monſr. van Aſperen de zelfde vertaalt had / verontſchuldigde de Gouverneur zich voort van dat hy niets had / daar mee hy zijn Excell. d'Ambaſſadeur kon onthalen / vermits hy uit de brant van de Stat niets had gebergt; daar hy byvoegde / dat hy meer dan hondert Roebels aan allerhande ſterke wateren / en alles / dat hy bezat / had verlooren. De Sotnik / of Capitein / die tot onze geleide verſtrekte / zeide ondertuſſchen aan Monſr. van Aſperen, dat de Gouverneur wel wilde dat zijn Excell. d'Ambaſſadeur hem op d'Oever te gemoet zou komen; daar op wy geen antwoort konden geven. Wy overreden hem echter zo verre / dat hy zeide dat hy ter Maaltijt zou komen; en daar op keerden wy weer naar zijn Excell. na dat wy met de Gouverneur een ſchaaltje Brandewijn / en een glaasje Bier op de gezontheit van zijn Excell. hadden gedronken / daar op hy zich / gelijk ook alle d'Omſtaanders / zeer laeg / ja tot byna op d'aarde / nederboog. Ik / die een tegenzin in dat ſtinkend goet heb / en op die tijt niet al te friſch was / wilde weigeren het geen / dat ingeſchonken was / geheel uit te drinken; 't welk echter wezen moeſt / om dat de Gouverneur / ſchoon hy zelf een quade keel had / en niet wel te pas was / het zelfde op de gezontheit van zijn Excell. d'Ambaſſadeur uitgedronken had.

De Schrijver aan de Gouverneur gezonden.

Kleding van de Gouverneur.

Kort daar na verſcheen deze Gouverneur Gregorie Philimonovits, Broeder van de Gouverneur van Oeſtinga / te paert op een ſchone Vos / met een koſtelijke Sabel / en ſchaberak. Onze Priſtaaf, op een wit Paert zittende / reed

aan

aan zijn zijde; en reed ondertusschen af en aan. Zy hadden rontom zich wel zeven/ of acht hondert Mannen: Want de menigte was ondertusschen te zamen gekomen; en de Gouverneur was wel twee uren lang onder weeg op een weg/ die geen vierendeel uurs lang was. Alle de Vlaggen en Wimpels waaiden van de boot van zijn Excell. af. Hy zelf zat boven in de rode tent; en wy alle stonden in de boot vervolgens in een rijg/ van de plank af/ die tot een brug/ of overgang verstrekte. De Maarschalk/ en Monsr. van Asperen wierden ondertusschen naar de Gouverneur gezonden/ om met zijn Ed. te spreken/ en brachten weer bescheit aan zijn Excell. De Gouverneur/ aan de plank van de boot/ die tot een brug om in te treden verstrekte/ steeg van zijn Paert af/ en gaf aan ons alle de hant. De Maarschalk geleidde hem/ in de boot gekomen/ by zijn Excell. d'Ambassadeur/ die hem beleefdelijk ontfing/ en voorts beneden aan de tafel bracht/ daar hy hem aan de hoge hant zette. Toen zy beneden gekomen waren/ wierden de vier stukjes geschut afgeschoten/ op de Trompetten geblazen/ en op de Keteltrommen geslagen. De spijs/ in gezoden/ gebraden/ Venezoenen en Pasteyen bestaande/ wierden in veertien schutels opgedischt; daar het nagerecht op volgde. Over de Maaltijt wierden/ altijt staande voets/ de gezontheden van zijn Zaarsche Majesteit/ Alexy Michailovits, door Godes genade van geheel groot/ klein en wit Ruschlant zelfs Erhouder/ van de Zarevitsen/ of Keizerlijke Princen van Moskovien/ van des Keizers Schoonvader/ van de grote Veltheer/ Knees Jurie Alexowits Dolgeruski, van deze tegenwoordige Gouverneur/ Gregorie Philimonovits, en van verscheide andere Heeren in Ruschlant/ uit een grote zilvere verguldе Pokaal/ die men t'elkens vol Wijn schonk/ gedronken. In 't instellen van yder gezontheit wierden alle de stukjes afgeschoten; en men blies op de Trompet/ en sloeg op de Keteltrom/ dat ook/ terwijl yder dronk/ desgelijks gedaan wierd. Men moest t'elkens de Wijn zuiver en schoon uitdrinken; want de Russchen merkten zeer naau daar op. In voegen dat 'er veel van deze gezontheitsdrinkers rijkelijk zo veel kregen/ als zy behoefden. Eindelijk dronk men op de gezontheit van de Gemalin des Gouverneurs/ uit een kleinder zilvere Pokaal/ die/ toen men omgedronken had/ weer aan de Gouverneur quam/ om de zelfde uit te drinken/ en voorts ons alle te bedanken. Toen hy de Wijn uitgedronken had/ schonk zijn Excell. deze Pokaal aan hem/ die/ zich verontschuldigende/ zeide dat hy zulks niet verdient had/ en dat het voor zijn Excell. schadelijk zou wezen zyn goet wegh te geven; 't welk een Russche Compliment is.

Terwijl wy over Maaltijt zaten/ quam 'er een geschenk van de Gouverneur aan zijn Excell. te weten een witte vette Os/ twee Schapen/ twee Ganzen/ enige Hoenders/ een Endvogel/ een vat Brandewijn/ een vat Bier. Wy verstonden ook aan de tafel/ dat het Gouvernement van deze Gouverneur jaerelyks zeventig duizent Roebels aan de Keizer tot inkoomst gaf. D'inwoonders van deze lantstreek hadden/ voor de heerschappy van deze Gouverneur/ met duizent Roebels uitkoop van schatting gemaakt/ om van een Gouverneur bevrijd te zijn; daar uit men gissen kan hoe veel de Gouverneurs van die tijt zijn Zaarsche Majesteit van zijn inkoomst hebben konnen onthouden.

Grote toevloeying van menschen.

De Gouverneur by zijn Excell. te gast.

Gezontheden gedronken.

Geschenk van de Gouverneur aan zijn Excell.

houden. Na de Maaltijt ging zijn Excell met de Gouverneur / om de Paerden te bezichtigen. De Gouverneur / Pristaaf, en de Kapitain / verbieien in zo harde woorden tegen malkander / dat het tot slagen uitborst. Zy scheidden eindelijk van ons; en wy vertrokken ook met onze boten. Deze plaats / Ossinua genoemt / legt van Oestinga zestig uren gaans. In de volgende nacht vroor het zo sterk / dat men op verscheide staande wateren kon lopen.

Achtste HOOFT-STUK.

Kommer in de reis, uit oorzaak van de vorst en ondiepten. Verscheide Dorpen. Koomst te Jagres. Grote toevloeying van menschen. Vreemde wijze van straffing. Deurtrekking deur verscheide Dorpen.

Op Dingsdag / d'eerste van October / 's uchtens vroeg / kreeg zijn Excell. twee Papen aan boort / die aan zijn Ed. verscheide Hoenders en Eyeren vereerden / en / volgens de gewoonte beschonken zijnde / weer vertrokken.

Vervordering van de reis. Op de darde / des uchtens vroeg / voeren wy voorby veel hoge steile Bergen / die ter slinke hant van ons waren / en van verwe de Terra Sigillata / of gezegelde aarde geleken. Des namiddags / omtrent te drie uren / quamen wy / met veel moeite / die wy hadden in ons werp-anker geduriglijk uit te brengen / aan een schoon Dorp / ter rechte hant van ons / daar wy enige tijt stil moesten wezen / om verscheiden van onze boten / die achtergebleven waren / in te wachten. Wy hielden daar ons Middagmaal; en zo haast de boot met Paerden / die tragelijkst voortkonde / een groot stuk weegs vooruit was / deden wy onze boten ook weer voorttrekken. Onze Trekkers konden tamelijk wel voortkomen / vermits de weg door de vorst hard bevroren was. In de nacht was 'er weer enige hapering / om dat 'er verscheide boten aan de gront vast geraakten / en van anderen de Treklijnen braken; 't welk grote verhindering gaf.

Op Vrydag / de vierde van October / 's uchtens met de koomst van de dag / traden de Hofmeester en ik aan lant / met mijn Roer op schouder / op hoop van enig wilt te schieten. Wy gingen wel drie of vier uren lang deur Besschen / en Dalen / en over Beekjes / daar men niet / dan met groot gevaar / kon overkomen / dewijl men dikwijls op een enkelde spar daar over moest gaan / schoon zy somtijts wel twintig voeten wijt waren. Wy quamen daar na in twee Dorpen na malkander / zonder iets te konnen bekomen / om dat wy de spraak niet kenden / en om dat het volk / 't welk bang voor ons was / wechliep. Eindelijk / na dat wy drie uren gewacht hadden / quam een van d'onzen / die de Russche taal kon spreken / by ons / en maakte dat wy zoete Melk / Room en Broot voor ons gelt kregen. Zijn Excell. quam / met zijn boot / ook aan 't Dorp / daar hy enige tijt moest blijven / om d'andere boten / en bezonderlijk de boten met de Paerden / en de Keuken in te wachten / van de welken de leste / die

beide zijn ankers verlooren had / niet / dan zeer spade in d'avont / quam: in voegen dat wy / niet daar naar wachten durvende / onze afscheit van zijn Excell. namen / en yder naar zijn boot ging / om het geen / dat hy daar zou vinden / t'eten.

Op Zaterdag / de vijfde van October / quamen wy / omtrent des middags / aan 't Dorp Niesna Toyma / zo vermakelijk / als ik noch enige plaats gezien had; en dewijl de wint enigsins goet wierd / zeilden wy een wijl tijts; en toen de wint stil wierd / hielden wy ons Middagmaal / onder 't welk wy / vermits 'er weer enige koelte quam / weer zeil maakten. Maar tegen d'avont moesten de Jeriese / of Matrozen / uit oorzaak van de kromte en stilte / weer in de lijn / en onze Boten voorttrecken.

Op Zondag / de zeste van October / 's uchtens omtrent te zeven uren / quamen wy aan een zeer schoon Dorp / Virgna Toyma genoemt / dat twee treffelijke Kerken met zeer cierlijke Toorens heeft. De Bollen en kruissen daar boven waren zeer net / en met blik beslagen. Wy hadden hier goede wint / en snelle voortgang. Maar dewijl het stil wierd / en de vaart bochtig was / konden wy niet / dan 's avonts omtrent te negen uren / onze Maaltijt houden / vermits de boot met de Keuken niet eerder by ons kon komen. Zo haast wy aan de wal gekomen waren / traden enigen van d'onzen aan lant / en maakten vuur / niet alleenlijk volgens onze gewoonte. Maar zy wierpen 'er ook enige bomen in / en staken mee drie of vier oude vervalle gehuchten aan / tot Vreuchdeburen / en viering van de verwinning der Keizerschen / en over de doot van Turenne. Wy hielden een vrolijke Maaltijt / schoon wy nooit zo spade gegeten hadden / en dronken malkander veel voorname gezontheden toe.

Koomst aan enige Dorpen.

Vreuchde-vuren over de doot van Turenne.

Des Maandags / de zevende van October / 's uchtens wel twee uren voor de koomst van de dag / quamen wy te Jagris / daar / zo haast als het dag geworden was / enige der aanzienelijksten uit de Gemeente met geschenken by zijn Excell. d'Ambassadeur quamen. Deze geschenken bestonden in twee of drie lange Tarwebroden / hondertenvijftig Eyeren / drie Endvogels / vijf of zes Hoenders / twee grote Schapen / enz. Zy wierden / volgens de gewoonte der Russchen / met Brandewijn beschonken / en bedankt / en dus gingen zy weer heen. Wy schiepen groot vermaak in de menschen van deze plaats op d'Oever / en Bergen te zien staan. Zy bestonden uit Mannen / Wijven / Jongens en Kinderen: ja wy zagen 'er ook Vrijsters / die zeer zelden te voorschijn komen; want de Wijven zelven liepen somtijts wech / als zy ons zagen. De menigte was te groter / om dat 'er wel vijf hondert Mannen by waren / die tegen onze Trekkers zouden wisselen / en onze boten voortrekken; daar noch de Trekkers / die ons voortgetrokken hadden / byquamen; 't welk het getal te groter maakte. De Sotnik / of Hopman had / twee of drie dagen te voren / deze Trekkers by malkander gezocht; en nu wierden zy van de Golwa, of Pristaaf gemonstert. De Schipper van de Keukenboot kreeg op de boot van zijn Excell. de Battogge, 't welk dus toeging: hy wierd tot op het hemd ontkleed; en op zijn hooft / en achter hem gingen twee Strelitsen of Soldaten zitten / die / yder met een dun rijsje in de hant / hem fel op de rug sloegen. Dit is een zeer gemene wijze van straffing onder dit volk; en dewijl zy daar

Koomst te Jagris.

Geschen- aan zijn Excell.

Grote toevloeying van menschen.

Vreemde wijze van straffen.

toe

toe d..me teentjes gebruiken / zo dringen de zelfden dikwijls zo diep in de huit/ dat de bloedige stramen te voorschijn komen. De Streltsen/ of Soldaten laten zich gaerne tot d'uitvoering van deze straffen gebruiken / dewijl het by hen niet voor schande word gerekent/ ja ook zwaarder straffen / zelfs aan misdadigen/ uit te voeren. Dit Dorp legt/ als men van beneden koomt/ aan de rechte hant / op een hoge berg / wel zesendartig mijlen van Oesttinga ; en dit is een plaats / daar wy / deze rivier opvarende / nieu volk / om het vaartuig voort te trekken / kregen. Wy voeren omtrent te tien uren van daar. Enigen van d'onzen / aan lant getreden / dewijl ons vaartuig langsamelijk voortging/ kochten van de Boeren enige Hoenders / het stuk tot een stuiver / acht Velthoenders voor drie stuivers / vijftien Eyeren voor een stuiver / enz. Wy moesten de volgende nacht aan lant stil leggen / om de Paerdeboot / die verre achter was /. in te wachten.

Goetkoop spijs.

In de volgende dag / d'achtste van October / 's uchtens te zeven uren / begaven wy ons alle onder zeil / en / t'acht uren een harde koelte krijgende / zeilden voort. Wy voeren binnen korte tijt voorby verscheide kleine / en echter schone Dorpen / die ik niet alle zou konnen noemen. Des namiddags ten drie uren trokken wy voorby het Dorp Perimogoria / dat aan de rechte hant op een hoge berg legt. Dit Dorp / dat warelijk zeer treffelijk is / heeft twee of drie Kerken / met schoone Torens. De boot / daar ik in was / geraakte / uit oorzaak van de grote kromte/aan lager wal/ daar wy wel twee of drie uren zeilens mee spilden. Des avonts te zeven uren wield de boot van zijn Excell. om d'anderen in te wachten/ stil aan 't Dorp Ouspara / mede aan de rechte hant gelegen. 't Is zeker dat wy in deze dag met zeilen meer gevordert hadden/ dan wy anders met trekken/ en 't werp-anker uit te brengen in vier dagen gedaen zouden hebben. Zijn Excell. tot Ouspara gekomen/dee grote vuren op de berg stoken / om tot bakens voor de boten / die na quamen / te verstrekken: want de Keukenboot quam niet eerder / dan 's nachts te half elven ; in voegen dat wy ten elven noch aan tafel geraakten / en tot over middernacht over Maaltijt zaten. Zijn Excell. om ons verdriet in deze langzame reize te verdrijven / wilde dat wy ons op het beste / dat men hier konde / somwijlen zouden verlustigen / en gaf ons daar toe met d'aangenaamheit van zijn onderhoudt zeer gunstige aanleiding ; waar by wy dan dikwils met alderley vermaaklijke redenen de tijt zeer genoeglijk doorbrachten. Toen de Maaltijt gedaan was / gingen wy met verlof van zijn Excell. over naar zijn boot / om te rusten / en de Paerdeboot / die verre achter was / in te wachten.

Bejening van verscheide Dorpen.

Ouspara, een Dorp, daar zijn Excell. de zijnen inwacht.

Op Woensdag / de negende van October / met de koomst van de dag/ quam de Paerdeboot by ons / die wy voort deur lieten varen/ op dat hy een stuk weegs vooruit zou wezen / eer wy ons weer ter vaart zouden begeven. Met d'opgang van de Zon wierd de wint wakkerder; en wy/ons onder zeil begevende, geraakten hem weer voorby/ gelijk ook d'anderen ; in voegen dat hy weer achter bleef. Deze boot was groter en breder dan alle d'anderen / en had / tot zijn lading/drieentwintig Paerden/en het vee tot de Keuken wierd 'er ook t'elkens ingebracht : in voegen dat zijn zwaarheit grotelijks aan hem hinderde/ om voort te komen.

Toen

Bejegening van verscheide Dorpen.

Toen wy een stukweegs van Ouspara voortgevaren waren, quamen wy aan een schoon en groot Dorp, Spaagkraasnoyhora genoemt, daar, toen veertien dagen geleden, meer dan vijftig stoven, of huizen, afgebrant waren. Wy voeren daar na weer enige Dorpen voorby, en zagen toen aan de slinke zijde een schoon Dorp, Sloetka geheten. Twee of drie uren daar na hadden wy aan de rechte zijde van ons het Dorp Jurteaefnavolok, 't welk wel de helft verder te water, dan te lant van Ouspara legt. 's Avonts te zeven uren, dewijl het stil geworden was, hielden wy ook stil, en deden daar omtrent ten negen uren onze Maaltijt. Men achtte deze plaats op de helft tusschen Jagris en Oustinga. De Paerdeboot bleef weer achter tot aan de volgende uchtent.

Donderdags, de tiende van October, 's uchtens vroeg, begaven wy ons weer op de reis. Wy konden niet zeilen, maar moesten ons met trekken, en met het werp-anker uit te brengen, behelpen. Wy quamen aan zeker treffelijk Klooster, daar zijn Excell. voort van een Monik begroet, en met drie Klooster-broden, die te zamen omtrent vijftig ponden wogen, met Eyeren, Melk en Room beschonken wierd. Wy voeren in deze dag voorby verscheide Dorpen, gelijk ook op Vrydag, d'elfde van de zelfde maant, en onder anderen voorby Komorizza, en Bouroweetzka. Wy kregen hier een tamelijke koelte, die ons over de meeste droogte van de Poerasse hielp, zekere plaats, tusschen de dartig en veertig Worst, of omtrent zeven mijlen van Oustinga gelegen. Des abonts quamen wy tegen over het Dorp Stefphaan-Archidiak Wandokkourski, daar wy drie, of vier van onze boots, die achtergebleven waren, inwachtten. Wy stookten ondertusschen grote vuren op den berg, ten deel om ons te warmen, en ten deel om tot een baken voor de achtergeblebe Boten te verstrekken. De Keukenboot quam niet voor 's abonts te tien uren: in voegen dat wy, in plaats van op de middag, onze Maaltijt ter middernacht hielden.

Wy deden, zo haast wy geëten hadden, ons weer voorttrekken, en quamen 's uchtens vroeg, den twaalfden van October, aan verscheide Dorpen, die aan weerzijden van de vaart lagen. Aan de slinke handt lag een zeer groot Dorp, Wothlosemskakritziesta genoemt, daar wy de gehele dag, en de volgende nacht stil waren. Want de toeziender van de Paerdeboot was des uchtens by sijn Excell. gekomen, met bericht dat de Paerdeboot op de Poerasse, daar op zijn diepste niet meer dan vier spannen water stond, vast was gebleven. Zijn Excell. dit verstaan hebbende, zond de Loots, met drie Mannen van yder boot, te zamen eenentwintig uitmakende, derwaarts, om met de genen, die 'er alree waren, de boot, soo het water niet hoger wierd, te lichten: 't welk op deze volgende wijze gedaan word. Aan weerzijden springen de Jeriesen of Matrozen overboort in 't water, en steken grote stocken onder de boot deur, die zy aan weerzijden met hun schouders opheffen, en dus overbrengen. Doch dit bleef ongedaan, dewijl 'er enige koelte quam, die hen de zeilen dee byzetten; en meer dan negentig Mannen trokken in de lijn; en in dezer voegen quam de Paerdeboot noch 's abonts, hoewel zeer spade, by ons.

Steile Berg.

Terwijl wy hier stil lagen / gingen wy naar 't Dorp / om dat te bezichtigen. Maar wy moesten langs zulk een steile Berg opklimmen / dat wy van Archangel af / tot hier toe / geen zo steil gezien hadden. Op de Berg waren in verscheide plaatsen palen in geslagen / daar aan verscheide stocken / aan malkander gebonden / van boven nederwaarts hingen / om zich / in 't opklimmen / daar aan vast te houden. Wy vonden aan zekere plaats van deze Berg een trap / daar af de treedtjes van kleine houtjes / die wijt van malkander lagen / gemaakt waren. Wy telden echter / eer wy boven quamen / hondert en dartig trappen / en die zeer steil. 's Avonts spade / toen de Paerdeboot by ons was gekomen / staken wy naar d'overzijde / daar wy de geheele nacht bleven. De Pristaaf, en de Sotnik, Anthon Lukianowits, waren des middags vooruit naar Oustinga gegaan / om te bezorgen dat wy Pausen / of Lichters / om de boten te lichten / zouden krijgen; dewijl wy anders niet konden voort geraken / om dat er niet meer dan twee of drie spannen waters by Oustinga is.

Op Zondag / de dartiende van October / 's uchtens vroeg / maakten wy weer zeil; maar konden niet veel voortkomen / vermits wy t'elkens de Paerdeboot / die dieper ging / en zwarelijk over de droogte kon geraken / moesten inwachten. Zijn Excell. zond ondertusschen alle de Jeriese / of Matrozen van zijn / en ook van onze Boot naar d'andere vaartuigen / om de zelfden / d'een na d'ander / over te trecken. Zy trokken aan weerzijden van 't water / en brachten door deze middel de boten spoediglijk over. De Paerdeboot / de leste zijnde / wierd van wel driehondert Mannen voortgetrocken.

Des Maandags / de veertiende van October / na dat het in de nacht zeer dicht gesneeut had / en wy dieshalven / en om de grote duisterheit / niet meer dan zes worst / ruim een mijl weegs / voort geraakt waren / quamen wy des uchtens / omtrent te negen uren / aan 't Dorp Nikola / en daar na aan verscheide andere Dorpen en Kloosters. Na de middag / te vier uren / bevonden wy ons in het Dorp Kristiga / niet verre van het Dorp Sienega / daar wy onze Maaltijt zeer spade hielden. Zijn Excell. ontfing hier van enige Beampten upt Oustinga dit volgende geschenk:

Geschenken van Oustinga aan zijn Excell.

- Acht grote Broden.
- Tien kleine broden.
- Vijf Pasteyen.
- Drie Schuttels met kleine Pasteyen.
- Een Emmer met dubbelde Brandewijn.
- Twee Emmers met enkelde Brandewijn.
- Twee Emmers Mee.
- Vier Emmers Bier.

Men vraagde ook aan zijn Excell. hoe veel Huizen hy ten dienst van zijn Ed. en van zijn gestoet behoefde. De Paerdeboot wierd 's namiddags vooruit gezonden / om in de volgende uchtent vroeg te Zaar Constantijn te wezen / en daar ontladen te worden / dewijl het zes Worst van Oustinga al t'ondiep is.

Op Dingsdag / de vijftiende / 's uchtens vroeg / gingen wy in onze Pronkkleede=

kleederen naar de Boot van zijn Excell. vermits wy meenden dat wy in deze dag t'Oustinga gekomen zouden hebben. Maer wy konden niet voortkomen/ uit oorzaak van de grote droogte / te meer dewijl 't in de nacht zo hard gevroren had / dat de revier in verscheide plaatsen dicht lag. Des middags wierden alle de Paerden te Zaar Constantijn gelost. Zy waren alle vet en weelderig; en de Stalmeester reed met hen vooruit naar Oustinga / terwijl wy zo veel als mogelijk was / de rivier opvoeren. De Paerden gelost, en naar Oustinga gezonden.

Negende HOOFT-STUK.

Beschrijving van de Stat Oustinga, en koomst in deze plaats. Bezoek en geschenken aan zijn Excell., die de Gouverneur, en ande Russchen, ter Maaltijt onthaalt. Verscheide andere geschenken aan zijn Excell.

'S Woensdags / de zestiende van October / met het krieken van de dag/ maakten wy weer zeil: want wy hadden de gehele nacht stil gelegen/ vermits de Schippers / uit oorzaak van de droogte / niet by donker durven varen; te meer dewijl 't in de nacht sterk gevroren had. Wy kregen Oustinga haast in 't gezicht. Deze Stat legt zeer vlak en vermakelijk aan de rivier de Soechna, en vertoont zich zeer cierelijk gelijk een halve Maan. Zy heeft vier of vijf voortreffelijke grote Kerken / van steen gebout / en een heerlijk groot Klooster / van gelijke stoffe gemaakt / met veel verwelfde plaatsen/ daar de Koopluiden gemeenlijk hun Goederen en Waren in leggen / om tegen de brandt beschut te zijn. Men zegt dat dit Klooster van een Duitschman / die de Godtsdienst der Russchen aangenomen had / gebout is / welkis doot lighaam / gelijk de Russchen voorgeeven / noch veel wonderdaden doet. Een Archimedrit, die Overste van de Monnicken is / heeft hier zijn Woning. Beschrijving van de Stat Oustinga.

Wy / met onze boot gelukkiglijk over de droogte geraakt / zeilden met een goede wint een stukweegs vooruit. Maar zijn Excell. daar over gekomen / dee een of twee seinscheuten / en liet een Sjouw wapen; in voegen dat wy onze boot weer de rivier moesten laten afdrijven / om het Bootsvolk te gebruiken/ en d'andere boten / d'een na d'ander / over de droogte / vijf of zes Worst van Oustinga gelegen / over te helpen. Yder boot wierd van wel twee hondert Mannen overgetrocken; en de lijnen braken tot verscheide malen / eer zy alle over waren. Toen dit gedaan was / hield zijn Excell. de Maaltijt / doch vry kort; en daar na wierden de boten weer voortgetrokken / vermits de wint ondertusschen gestilt was. Wy quamen / even na d'ondergang der Zon / t'Oustinga / en voor het Hof / dat voor zijn Excell. bereidt was. Terwijl zijn Excell. voorby het Hof van de Gouverneur voer / groette hy hem met vier scheuten van grof geschut / onder 't geluit van Trompetten en Keteltrommen. Op de walstonden honderden van menschen/die ons zagen binnen komen. Wy stonden ten meestendeel by zijn Excell. met schone Boukette pluimen op de Koomst t'Oustinga.

hoet / daar in de Russchen groot vermaak scheppen. Beneden de wal was een Bevelhebber / met een Vaandel Strelitsen / die te landewaart met ons voorttrocken. Zijn Excell. voor zijn Hof gekomen / dee het geschut weer afblazen; en daar mee gingen wy yder weer naar onze boot.

Op Donderdag / de zeventiende van October / bleef zijn Excell. noch in de boot / vermits aan lant alles noch ongereed was / en men geen Huizen genoech voor 't gestoet van zijn Ed. bestelt had. In deze nacht had het zo hard gevrozen / dat enigen van d'onzen / gelijk ook van de Russchen / des uchtens ter zijde van de rivier op schaatsen gingen rijden. Ondertusschen quamen verscheide Russchen by zijn Excell. d'Ambassadeur / om zijn Ed. te verwelkomen / en brachten verscheide geschenken mee / die wy hier vervolgens zullen vertonen.

Bezoek en geschenken aan zijn Excell.

Geschenk van *Favile Nikitin Groetsin*, een Hoofskoopman t'Oustinga, aan zijn Excell.

Een groot Broot.
Dartien kleine Broden.
Twee Emmers Bier.
Twee Emmers Braga.
Twee Emmers enkelde Brandewijn.
Een Vlesch met dubbelde Brandewijn.
Een Schaap.
Een Gans.
Een Endvogel.
Twee Hoenders.

Geschenk van 't Archangelsche Klooster aan zijn Excell.

Drie groote Klooster-broden / die yder wel zestien ponden woegen.
Twee Schapen.
Twee Emmers Azijn.
Twee Emmers Bier.

Geschenk van het Opperhooft van de tol van Oustinga aan zijn Excell.

Vijf Broden.
Een Vaatje Brandewijn.
Een Vaatje Bier.
Een schone Os.
Een Varken.
Twee Schapen.

Inkoomst van d'Ambassadeur in zijn Hof.

Des Vrydags / d'achtiende van October / 's uchtens vroeg / na dat wy alle gereet waren / en ons by zijn Excell. gevoegt hadden / dee zijn Ed. weer / onder 't geluit van Trompetten en Keteltrommels / de vier stukjes geschut aansteeken / en trad daar mee uit de boot / en zo voort naar zijn Hof. Terwijl hy de Waltrap opklom / wierd hy van de Sotnik / of Bevelhebber Anthon Lukianowits, onder de arm opgeleid / 't welk een eerbewijzing is / die minderen aan meerderen bewijzen. Voor de Poort van 't Hof stond onze Pristaaf, die zijn Ed. de hant aanbood; zijn Excell. in 't Hof komende / wierd van de Paap / die 'er lange tijdt in gewoont had / met een groot lang Wittebroot vereert.

Op

Op Zondag / de twintigste / ontfing zijn Excell. van de Gouverneur deze volgende geschenken:

Gefchenk van de Gouverneur.

Een Os. Twee tamme Ganzen.
Twee Schapen. Twee wilde Ganzen.
Twee Hoenders. Twee Endvogels.
En voorts Broot / Drank / en meer andere dingen.

De Gouverneur / van zijn Excell. d'Ambassadeur ter Maaltijt genodigt / met verlof van de genen / die 't hem beliefde mede te brengen / vervoegde zich / met de Gouverneur van Solowitsiga, Roman Sergewits genoemt / (met de welk hy in een slee uit de Kerk quam) des uchtens te tien uren by zijn Ed. Hy had noch by zich een Gooft / een / of twee Tollenaars / en verscheide Schrijvers van de Pricasse / of Cancelary. Toen de beide Gouverneurs in de Poort gekomen waren / wierd die van deze Stat eerst van twee van onze Edellieden verwelkoomt. Op de plaats stonden vijf / of zes van de genen / die tot onze tafel behoorden: Want / gelijk ik in 't begin gezegt heb / het gestoet van zijn Excell. d'Ambassadeur was in drie Tafels verdeelt. De Heer Herman Grim en ik / stonden beneden aan de trap / daar wy de Gouverneur ontfingen. In 't midden wierd hy van de Maarschalk / en boven van zijn Excell. zelf verwelkoomt / die hem voort tot in zijn Slaapkamer geleidde / en hem aan 't hoog einde van de tafel plaatste / daar zijn Ed. zich / aan de lage hant / aan zijn zijde voegde; in voegen dat zy beide boven aan de tafel zaten. Aan d'andere zijde van zijn Excell. zat d'andere Gouverneur / Roman Sergewits op de vaste bank / en vervolgens d'andere Russche Heeren. Men schonk in deze Kamer / volgens de gewoonte van 't lant / allerhande sterke drank: en toen de spijs gereet was / wierden zy op gelijke wijze in d'Eetzaal aan de tafel geplaatst / daar wy mee onze plaats hadden / recht over de Russchen / yder ter stede / die hem toebehoorde.

De Russchen van zijn Excell. ter Maaltijt onthaalt.

Toen de tweede gerechten op de tafel stonden / begon zijn Excell. de Heer Ambassadeur de gezontheden uit een vergulde Pokaal in te stellen. Op d'instelling van yder gezontheit wierden alle de stukjes gelost / en in de zelfden te drinken op Keteltrommen geslagen / en op Trompetten geblazen. Op deze wijze dronk men de gezontheden van den groten Zaar / van de Zarevitsen / of Princen / en van de Keizerin. Maar op de gezontheit van de Veltheer Knees Jurie Alexewits, en van Arteman Sergewits de grote Bojaar / en van d'andere Bojaren wierd met kleinder Roemers gedronken / zonder 't geschut aan te steken. Na dat de Maaltijt gedaan was / bracht zijn Excell. d'Ambassadeur de Gouverneurs weer in de Kamer van zijn Ed. daar men weer een glaasje omdronk: in voegen dat niemant van de gasten met recht kon zeggen dat hy te weinig onthaalt was. Op deze wijze wierd deze dag overgebracht.

's Maandags / d'eenentwintigste van October / 's uchtens vroeg / wierd de Vertaalder van Asperen, om iets te verrichten / aan de Gouverneur gezonden / die in de voorgaande dag zo wel onthaalt was / dat hy / gelijk hy zeide / noch groot gevoel daar af had / en anders noch niet opgestaan zou hebben / want het is een Rusch compliment / dat zy / ergens te gast geweest hebbende /

in de volgende dag by hun dankbewijs voegen / dat zy smoordronken zijn geweest. De Gouverneur zond aan zijn Excell. een levendige witte Haas. Het had enige dagen lang hard gevroren.

Een witte Haas tot een geschenk van zijn Excell.

Op Dingsdag / de tweeentwintigste / maakte zijn Excell. enig geschenk vaerdig / en zond het zelfde door de Maarschalk / en door van Asperen, die tot Vertaalder zou verstrecken / aan de Gouverneur. Het geschenk bestond in deze volgende dingen.

Geschenk van zijn Excell. aan de Gouverneur.

Een Vaatje Alikante Wijn / omtrent veertig mingelen groot.
Een Vaatje Sek.
Een Vaatje Fransche Wijn.
Een Vlesch van twee mingelen / met Italiaansche wateren.
Een Vlesch met Rosolis.
Een Vlesch met Kaneelwater.
Een Vlesch met Oranjewater.
Een Vlesch met Anijswater.
Een Vlesch met Fransche Brandewijn.
Een Suikerbroot.
Een Doos met Prumellen.
Een grote Schuttel met Vijgen.
Een grote Schuttel met gedroogde Peren.
Een Schuttel met Korinten.
Een Schuttel met Rozijnen.
Een Schuttel met Amandelen.
Een Schuttel met Limoenen.

Met dit geschenk gingen wel vijfentwintig Persoonen in Liverey / om de zelfde te dragen. De Brengers wierden wel onthaalt en bedankt.

Tiende HOOFT-STUK.

Zijn Excell. op de jacht met de Gouverneur van Oustinga, word van hem aan tafel heerlijk onthaalt. Geschenk aan zijn Ed. Bericht uit Chitay, anders Kathay. Beschrijving van een Processie, of Ommegang. Overmatige rijke Boer.

Op Donderdag / de vierentwintigste van October / des voormiddags / dee de Gouverneur / Matphée Philemonewitz, of / op onze wijze / Mathijs Tielemansz. (want de Russen hebben die gewoonte / dat zy de lieden met hun doopnamen / door die van de Vader daer by te voegen / onderscheiden; en hoewel 'er geen gebonden worden / of zy zullen daarenboven noch een toenaem hebben / zo noemen zy echter de zelfde noopt / dan als 'er twee van een zelfde naem zijn / die zy op geen andere wijze konnen onderscheiden) naar de gezontheit van zijn Excell. d'Ambassadeur vragen / en met enen aan hem verzoeken / of zijn Ed. hem d'eer / van na de middag op de hazejacht te gaan / geliefde aan te doen; 't welk van zijn Excell. beleefdelijk aangenomen wierd. Wy hielden dieshalven een korte maaltijt / en verzorgden ons van Sleden / van de welken / gelijk wy vertrouden / de Gouverneur niet genoeg zou hebben. Zijn Excell. ging op zijn witte hengst / die met een schone zadel / en met ander kostelijk tuig toegemaakt was / zitten. De Helbaerdiers

Hazejacht.

diers gingen aan weerszijden van zijn Paert; en de Dienaars voor uit. De Pagies volgden achter aan in Sleden. Wy/ wat ons aangaat/ zaten twee en twee in een Slee/ en reden dus vervolgens achter malkander naar buiten/ daar de beide Gouverneurs op de koomst van zijn Excell. d'Ambassadeur wachttede. Hy wierd van hen beleefdelijk ontfangen. Daar na wierd een witte Haas uit een zak gehaalt/ en van de Jagermeester van de Gouverneur los gelaten. Een weinig daar na liet men ook drie honden los/ die ('t welk zeer vermakelijk om t'aanschouwen was) de haas najoegen/ en/ dewijl 't een groot velt was/ veel werk gehad zouden hebben om de haas te vangen/ zo hy niet aan een boere huis/ dat daar stond/ opgehouden was geworden. Terstont reed men te post derwaarts/ en haalde de haas/ na dat hy ontweit was/ 't welk op deze wijze gedaan wierd. Men stiet een mes in de borst van 't beest/ en liet het bloet in dezer voegen daar uit loopen; daar na sneed men de twee achterste poten af/ die men aan stukken scheurde/ en tot spijs aan de honden gaf/ 't welk t'elkens van de Gouverneur/ een grote liefhebber van de jacht/ gedaan wierd. En deze haas wierd van de Gouverneur aan zijn Excell. d'Ambassadeur geschonken. De tweede haas wierd ook/ uit oorzaak van de dikke sneeu/ wel haast gevangen/ en voor de Gouverneur gebracht/ die zelf hem ontweidde/ en aan de Maarschalk schonk. Daar na wierd de leste haas ook losgelaten/ die/ onder 't volk geraakt/ al te haastig gevangen/ en/ op de vorige wijze bereid zijnde/ aan ons vereert wierd. De Gouverneur verzocht/ toen de jacht geëindigt was/ dat zijn Excell. hem d'eer zou aandoen van hem/ als in 't voorbygaan/ te komen aanspreeken. En hoewel dit buiten gewoonte was/ zo nam de Heer Ambassadeur/ alree te voren daar af bericht/ dit aan. De Gouverneur zette zijn Excell. in de Slee aan de hoge hant/ en reed dus met hem voort. In de tweede Slee zat d'andere Gouverneur/ met de Maarschalk; en dus reden wy voort by paren achter malkander/ naar 't Hof van de Gouverneur/ daar wy in grote warme stoven gebracht wierden. De Gouverneur zette zijn Excell. d'Ambassadeur boven aan de tafel; en de Gouverneur voegde zich aan zijn laege hant. Op de vaste bank/ die de hoge hant vertoonde/ zaten de Maarschalk/ en wy vervolgens/ en op de losse bank/ de laege hant zijnde/ zat boven aan de Gouverneur van Solowitsiga/ en zo vervolgens enigen van d'onzen. Men zette op de tafel enige Russche peperkoeken/ vijgen en rozijnen/ en een suikerbroot. Men at van deze spijs/ behalven van 't suikerbroot/ daar niet aan geraakt wierdt. Men schonk ondertusschen de ruimte van Bier/ Mee/ Brandewijn/ en sterke Wateren/ in voegen dat enigen goet gevoel daar af kregen/ en vrolijck wierden. De Gouverneur geleidde zijn Excell. op zijn vertrek/ tot beneden aan de Slee/ en gaf aan zijn Ed. enig Volk/ om hem t'huis te brengen. In dezer voegen keerden wy weer naar ons Hof. *Zijn Excell. van de Gouverneur onthaelt.*

Op Zondag/ de zevenentwintigste van October/ had het alree zo hard gevroren/ dat men op de rivier verscheide sleden zag aankomen. En hoewel het zo kout was/ aten wy echter op de middag Waterlimoenen/ die van Astrachan/ aan de Kapsische Zee gelegen/ gekomen waren. Zijn Excell. ontfing in deze dag weer een geschenk van de Gouverneur. Dit geschenk bestond in *Geschenk aan zijn Excell.*

Een

Een vette Os.	Een Haas.
Vier Schapen.	Twintig Hoenders.
Acht Ganzen.	Twee hondert Eyeren / enz.

Dingsdags / de negenentwintigſte / quam by zijn Excell. zekere Ruſch / die aan zijn Ed. een geſchilderde Porceleine Kop vereerde / de welk hy zelf / gelijk hy zeide / uit Chitay meegebracht had. Dit is een Lantſchap / van 't welk deze lieden niet konnen zeggen of het Sina / of Tartarien / of enig ander Koningrijk is / tuſſchen beide gelegen. Uit hun verhaal zou men byna geloven dat het Sina was: want zy zeggen dat het Vrouvolk daar zeer kleine voeten heeft / en dat / als zy jong zijn / hun voeten gezwachtelt worden: gelijk ook dat alle de Vrouwlieden daar zeer ſchoon / en de Mannen grof en ſterk zijn. Men zegt mee / dat men daar grote en treffelijke ſteden vind / daar in ſchone Huizen zijn / en dat de Veſtingen uit aarde Wallen beſtaan / daar zy byvoegen dat het lant wel bewoont is. Deze Man / een Koopman zijnde / had by zich veel zijde Stoffen van Damaſten / Satijnen / en veel Juweelen / en daar onder ook edele langwerpige geſteenten / zo groot / als een lid van een vinger / die niet zeer helder waren; gelijk ook Robijnen / Safiren / Topazen / en een ſoort van Agaatſteen / en meer andere koſtelijke dingen. Hy verhaalde met enen dat het Lantſchap Xantung tegen den grote Cham / die het zelfde overheert had / (gelijk men in de Tartariſche Oorlogen tegen Sina / van d'eerw. Vader Martinius Martinii beſchreven / kan lezen) de Wapenen aangetaſt had / en tegen hem opgeſtaan was / en dat de grote Cham byſtant van zijn Zaarſche Majeſteit wilde doen verzoeken.

Bericht uit Sina aan zijn Excell.

Op Donderdag / d'eenendartigſte van October / wierd t'Ouſtinga / terwijl wy 'er waren / een grote Proceſſie / of ommegang gehouden; te weten naar een nieuwe grote witte ſtene Kerk / met vijf tamelijke grote torens / op de wijze der Ruſſchen / en met vergulde kruiſſen verciert. Deze Kerk was op de koſten van een Ruſch Koopman gebout. Deze Proceſſie / of ommegang / nam haar begin te negen uren; en veel duizenden van menſchen hadden zich te voren by de Kerk gevoegt / om hun zegen mee daar toe te geven. Men zag 'er ook ongemeen veel Vrouwen / die op 't cierelijkſte gekleed waren / met ſchone zijde Damaſte en Satijne Rokken / die men met goude en zilvere Paſſementen bezet / en veel daar af met vellen van Maters en Sabels gevoert had. Veel van hen droegen ook Kragen om de hals / en Muilen aan de voeten / die ſtijf van Borduurſel / en met Parelen geſtikt waren. Zy hadden daar benevens zeer koſtelijke Mutſen op hun hooft. Wat de Proceſſie / of ommegang aangaat / vooreerſt quam 'er een groot deel Monicken / met hun lange zwarte geplooide Rokken en Kappen. Hier op volgden zeven Prieſters / die / yder op een lange ſtok / een vaantje hadden / in 't welk een Heilig geſchildert was. Dezen wierden van gelijk getal gevolgt / die Lantaernen / met brandende Waskaerſſen daar in / ook op ſtokken droegen / en dezen weer van even veel anderen / die andere geſchilderde Heiligen hadden. Achter dezen quam een menigte van Papen / die koſtelijke geborduurde Rokken droegen / met een kruis daar op. Na dezen volgde een / die een groot goud kruis om hoog droeg;

Proceſſie of ommegang t'Ouſtinga.

en

en achter hem d'Archimedrit, d'opperſte Abt van dat geheel Lantſchap / die de wyjing zou doen. Op hem volghde een groot getal van Wijven / Begijnen/ Kloppen / en anderen. Zy gingen al zingende in de Proceſſie / of Ommegang / naar de Kerk. Toen de Gouberneur in de Kerk trad / wierden de Klokjes geluit; en daar mee nam dit werk een einde / na dat 'er enige plechtelijkheden voltrocken waren / die wy niet zagen / om dat het aen niemandt / van een andere Godsdienſt zijnde / geoorloſt is in hun Kerken te komen.

Op Dingsdag / de vijfde / en Donderdag / de zevende / wierd 'er weer in yder dag een Proceſſie / of Ommegang gehouden / op de zelfde wijze / als de voorgaande. Op Zondag / de tiende / vroor 't ongemeen fel. Wy beproefden enige Vuurwerken / om de zelfde op de volgende Donderdag / de geboortedag van zijn Hoogheyt de Heer Prins van Oranje zijnde / die toen vijfentwintig jaren out wierd / te gebruiken.

Des Woensdags / de dartiende van November / quamen t'Ouſtinga enige Burgers uit de Gemeente van Solowitſiga, om hun Gouverneur Roman Sergewitz te begroeten / en hem naar hun Stat te geleiden. Onder hen was de Muſik Stroofwonof, een rijke Boer / die door de Keizer alleen de naam van Muſik gekregen heeft/ maar anders de Perſoon van een gemeen Man / Boer/ of Ruſch vertoont. Hy was een oudt rijk Man / die van de Keizer met veel heerlijkheden / en onder anderen met de heerſchappy over het Dorp Zaar Conſtantijn / ruim een mijl van Ouſtinga gelegen / begiftight was. Deze Man moeſt / als men ſchatting aan zijn Zaarſche Majeſteit betaalde / honderdt duizent guldens voor zijn deel alleen betalen. Hy is d'eerſte / die Siberien aan de grote Zaar ontdekt / en de Meeſterſchap daar over aan hem bevordert heeft. Dit Lant is als de Goutmijn van zijn Zaarſche Majeſteit / gelijk men uit dit voorbeelt / 't welk ik hier ſal vertonen / ſal konnen oordeelen. In Siberien is een rivier / de Liæna genoemt / die jarelijks aen de tol van de Sabel tnegentig duizent Roebels / of Dukaten opbrengt.

Rijke Boer.

Rijkdom van Siberien.

Elfde HOOFT-STUK.

Beſchrijving van 't Lantſchap Siberien, en aenwijzing om uit Moskou derwaarts, en veerder te reizen. Ramp, door Buſſekruit veroorzaakt. Heerlijck onthaal van zijn Excell. d'Ambaſſadeur aan de Ruſſchen. Vuurwerken t'Ouſtinga aangeſteeken. Verſcheide Geſchenken aan zijn Excell.

SIberien / een machtigh Lantſchap van Moskovien / naar de rivier Obi / tuſſchen Kondore / Lukomere en Permia / gelegen / is een goed en vruchtbaer lant / zeer groot van omtrek / met veel Boſſchen bezet / die uit veelderhande Bomen beſtaan / te weten uit Barke / Grene / Linde / Kedar / Genever / en andere Bomen. Daar zijn ook verſcheide rivieren / gelijk Barantſa / Tagil / Toera / Iſeat / Irtiza / Obi / Katoener en meer anderen/

Beſchrijving van 't Lantſchap van Siberien.

aan de welken men veel Dorpen vindt / die alle tamelijk wel bewoont zijn. De rivier Katoena is drie hondert vadem breet / en loopt met een sterke stroom. Men vind in dit lant veelderhande gedierten / Vogelen / en Visschen; veel Salm / en zekere andere soorten van Visch / Osittri / Sterlet / Meelma / Topma / genoemt. Hier zijn ook veel Yzerbergen / en sommigen menen dat 'er ook Bergen van ander Metaal zijn. Het lant / dat in veel plaatsen een elle hoog met zwarte aarde overdekt legt / is vruchtbaar / en geeft veelderhande Bezyen / die verscheide vreemde namen hebben. Men vind 'er mee zwarte Bezyen / en zekere andere soort van Bagdian / van de Latijnen Anisium stellatum, dat is gestarnt Anijs / genoemt. Men heeft hier oock veel Druiven / Appelen en Pruimen. In dit lant zijn veel Dorpen / welkers Inwoonders met Vaartuigen / Stroegen genoemt / gemeenschap met malkander hebben / en door deze middel hun gewas / van d'een naar d'andere plaats voeren. Tobolsko is de Hoofstat van dit Lantschap / daar grote handel / naar gelegentheit van de plaats / gedreven word.

Aanwijzing om uit Moskou naar Siberien te reizen.

Men reist uit Moskou / naar Siberien / langs de rivieren Moskua / Oka / Wolga / Kamma / Tars-Kowa / en Serebensko; en van hier moet men twintig worst / of omtrent vier mijlen over lant / tot aan de rivier Barantsa / Tagiel en Toera reizen / van de welken de leste in de grote rivier Tobol stroomt / daar aan de grote Stat Tobolsko legt / naar de welke de Dorpen / aan de voorgedachte riveren gelegen / hun gewas met Stroegen voeren. Alle deze rivieren hebben overvloet van Visch; en 't lant daar omtrent is zeer vruchtbaar van Koorn. Omtrent Virgatori wonen menschen / die men Wagoeli noemt / en omtrent Tobolsko Tartaren / Ostackien en Wagoeli / die alle zonder Wetten leven / en van de geschape dingen een Godt naar hun believen maken. Van de Hoofstat van Siberien / Tobolsko genoemt / reist men te water langs de grote rivieren Irtisa / Obi en Kett tot aan Jenesijskogo tien weken lang / met grote vaartuigen / en drie dagen lang deur Boulanc te lant; en van Jenesijskogo te scheep deur het stilstaande water Bupkal / en de rivieren tot aan Solinginskogo. Deze plaatsen worden van d'Onderdanen van zijn Zaarsche Majesteit bewoont; en deze reis duurt acht weken. Van Solinginskogo tot aan de heerschappy van Kathay / woonen de Mogolsche Volkeren; en men is met sijn Goederen / een maant lang onderweeg. Men vertrout dat deze lieden gaerne schatting aan zijn Zaarsche Majesteit zouden betalen / zo zy daar toe gevordert wierden / te meer / dewijl / enige tijt geleden / hun Gezanten in Moskou hebben geweest. Deze volken / die van Solinginskogo tot aan Kathay tot hun Woning hebben / leven vreedsaam en stil / en handelen met d'Inwoonders van Kathay. Men vind 'er / gelijk gezegt is / Vee / Vogelen en Visch in overvloet; gelijk ook Rhabarbar / Indigo / Roothout en Aluin. Van Solinginskogo is men / langs de rivier Chielka en Daoera / twee weken onderweeg tot aan de grote rivier Damour / of Dahour / langs de welk men in twee dagreizen tot aan de grote Zee kan komen / van daar men met Schepen / naar d'Eilanden Nikanski zeilt / die niet verre van daar / en warm zijn. In de Vlekken / Laphajest en Albasin / onder de bescherming van zijn Zaarsche Majesteit gelegen / waren omtrent driehondert Mannen / die zeer goede

goede Sabels beginnen te vangen / en het lant te bouwen / 't welk daar zo vruchtbaer is / dat men / gelijk 'er gezegt word / van een pont Rogge / die gezaait word / veertig poeden / yder op veertig Russche ponden gerekent / kan inoogsten. Van de rivier d'Amour / anders d'Ahour geheten / die de heerschappy van zijn Zaarsche Majesteit / en die van de Jungaarsche Kalmakken van malkander scheid / kan men in de tijt van acht dagen / tot aan de vermaarde Muur van Sina reizen / en zo in dat Rijk komen. Doch naar de zijde der Boerhaarsche Tartaren / legt de heerschappy van zijn Zaarsche Majesteit / veerder van de voorgedachte Muur af: en de reis deur 't lant der Mongaalsche Kalmakken duurt wel dartig dagen / en meest deur woeste en dorre landen.

Op Donderdag / de veertiende van November / des uchtens / na dat men wel twee weeken bezich had geweest met toestel tot alle vreughde-teeckenen tot de vierdag van zijn Hoogheits geboorte te maken / viel onder de Russchen / die mee aan de Vuurpijlen werckten / en alree een groot getal gelevert / en noch andere by hun vaerdig hadden / een vonkje van 't licht / daar zy by werkten / en daar toe zy geen kaerssen / maar zekere stokjes gebruikten / in 't Busseķruit / 't welk zo grote vlam af gaf / dat het geheel huis byna in brant geraakt zou wezen. Daar wierden echter wel vijf Personen gequetst / en onder dezen een zeer zwarelijk / met drie grote gaten in de hals. Men hield dit zeer stil voor de Russchen: want indien dit ter ooren van de Gouverneur was gekomen / het zou een slechte huishouding voor de Russchen gegeven hebben. Voor 't Hof van zijn Excell. wierden wel veertig pektonnen op de bevroren rivier gezet. De beide Gouverneurs / te weten van Oustinga en Solowitsiga / nevens vier andere Russchen / gezamentlijk te voren genodigt zijnde / verschenen omtrent te twaalf uren. Wy stonden gezamentlijk in ordening; en toen de Gouverneur / met zijn Slee / op ons Hof quam / ontfingen wy hem. Zijn Excell. d'Ambassadeur verwelkoomde hem op de trap / en geleidde hem naar boven / tot in 't vertrek van zijn Ed. Ik dee desgelijks met de Gouverneur Roman Sergewits. Ongeluk in 't Busſekruit.

Toen de voorgedachte Heren boven te zamen waren / wierden ondertusschen / onder 't geluit van Trompetten en Keteltrommen / verscheide glaasjes met alderhande drank gedronken; en daar na ging men gezamentlijk naar d'Eetzaal / daar men even op de zelfde wijze / als te voren / geplaatst wierd. Men dischte heerlijk op t'elkens met zeven schuttelen Spijs / en onder de zelfden Pasteyen / die kunstiglijk gemaakt waren / uit een van de welken levendige Musjes vlogen: Men veranderde vijf malen van gerechten. Het nagerecht bestond uit vijfentwintig Schuttels / zo klein / als groot. In de tweede verandering van gerechten stelde zijn Excell. onder 't gedruis van 't Geschut / en 't geluit der Trompetten en Keteltrommen / de gezontheit van zijn Zaarsche Majesteit in / te weten met een vergulde Pokaal. Op de zefde wijze / en in de volgende ordening wierden daar nae de deze volgende gezontheden ghedronken; namelijk van haer Hoogmogenden / van de Zarewits / van zijn Hoogheit / van de Stadthonder van Vrieslandt; en op yder gezontheidt wierdt het Geschut gelost / de Trompetten gesteeken / en de Keteltrommen geslagen. Daar na dronk men uit halfpints Roemers / alleenlijk onder 't geluit Heerlijke Maaltijt van sijn Excell. aan de Russchen. Gezontheden gedronken.

luit van Trompetten en Keteltrommen / zonder het geſchut af te ſchieten / op de gezontheit van de grote Veltheer Knees Jurie Alexewits Dolgorucki, en vervolgens op die van de grote Bojaar en Ryks-Cancelier Artemon Sergewits, van Kirile Polojuchtewits Nariskin, des Keizers Schoonvader / van deze Gouverneur / van zijn Excell. d'Ambaſſadeur / van de Gouverneurs van Oſſinua / Solowitſiga / en Archangel / en voorts ook op die van hun Gemalinnen.

Onder de Maaltijt zond zijn Excell. d'Ambaſſadeur / de Vertaalder van Aſperen aan de Gemalinnen van de Gouverneurs / en vereerde aan yder een treffelijke Paſtey / met een ſchuttel Spijs / ter gedachtenis van zijn Hoogheit de Prins van Oranje. Men zond desgelijks aan de Kalmakſche Ambaſſadeur / toen t'Ouſtinga zijnde / (een Bouchaar / een Mahometaan van Godsdienſt / ſchoon zijn geſtoet uit Kalmacken beſtond) een grote koſtelijke Paſtey / met twee Schuttels gebraat. Henr. Laurentius, die hier mee afgevaerdigt was / vond / daar komende / de voorgedachte Kalmakſche Ambaſſadeur alree in de Slee / om te vertrekken / na dat hy te voren affcheit van de Gouverneur had genomen. Hy trad echter weer uit de Slee / en ontfing het geſchenk / dat aan hem gezonden wierd / om daar mee de geboortedag van zijn Hoogheit / de Prins van Oranje / te vieren. Hy verontſchuldigde zich grotelijks van dat hy toen geen gelegentheit had / om de Heren / die dit geſchenk aan hem brachten / wel te onthalen / en verzocht dat zy hem dit ten goede zouden houden. Hy vereerde echter aan hen enige ſtukjes Katoen / en geverft Lijnwaet; 't welk hy onder de Knechten / die de Geſchenken gedragen hadden / verdeelde.

Geſchenk van zijn Excell. aan de Kalmakſche Gezant.

Des avonds / toen het donker was geworden / wierden de Teertonnen aangeſteeken. Zijn Excell. d'Ambaſſadeur / en de Gouverneur traden ondertuſſchen in een ander vertrek / doch gingen korts daar na naar beneden / om de vuurwerken te zien aanſteeken. De wint was ondertuſſchen zo ſterk / en de vorſt zo fel / dat men naauwelijks iets in de hant kon houden / 't welk oorzaak was van dat veel Vuurpijlen niet wel opgingen. Maer verſcheide andere Vuurwerken / als Slagzwaarden / gaven ondertuſſchen groot vermaak aan d'aanſchouwers / van de welken echter enigen / zo aan haar Kleederen als lange Baerden / gequetſt wierden. Toen dit gedaan was / traden zijn Excell. d'Ambaſſadeur / en de Gouverneurs weer in de Kamer / en wierden van d'anderen gevolgt. Men dronk toen weer tot verſcheide malen rontom. De Ruſſchen namen hun affcheit / en wierden van zijn Excell. tot in de Slee / die op 't Hof ſtond / geleid; en dewijl 't hen tegen de zin was / dat zijn Ed. daar lang zou blijven / zo deden zy / naauwelijks in de Slee getreden / terſtont voortſlaan. In dezer voegen wierd deze dag en nacht met zeer grote pracht en vermaak overgebracht: ja de Gouverneur van Solowitſiga verklaarde dat hy tot drie malen Priſtaaf by Ambaſſadeurs had geweeſt / maar nooit een gezien / noch gevonden had / die zich zo heerlijk en treffelijk had gedragen / en dat hy dieshalven zulks aan Kirile Polojuchewits, Vader van de Keizerin / te Moskou zijnde / zou overſchrijven.

Vuurwerken aengeſteeken.

Op Vrydag / de vijftiende van November / namiddags / zond zijn Excell. de Heeren Boudain en van Aſperen met twee Schuttels gezoute Limoenen tot een

Geſchenk van zijn Excell. aan de Gouverneur.

een geschenk weer aan de Gouverneurs / die tot hem zeiden / dat zy van gisteren noch niet bedaart waren.

Des Zaterdags / de zestiende / quam de Pristaaf by zijn Excell. d'Ambassadeur / en verontschuldigde zich van dat hy / schoon genodigt zijnde / niet op de Maaltijt had geweest / en bracht tot reden by / dat hy enige oneffenheit met de Gouverneur had gehad / 't welk toen noch niet tusschen hen beide vereffent was. Hy verhaalde dat hy / terwijl hy de Pektonnen zag branden / hoorde vertellen dat zijn Excell. voor yder een Grive / of tien stuivers had gegeven / en dat 'er omtrent hondert hadden geweest; en vraagde waarom men tien Roebels daar aan besteed had / alleenlijk om hen te verbranden. Hy voegde'r by / dat hy verstaan had dat aan d'overzijde van het Dorp veel Boeren / langs de rivier komende / geweest hadden / om mee dit vermaak t'aanschouwen; maar dat zy / de Vuurpijlen in de hoogte ziende / meenden dat 'er vurige Slangen in de lucht zweefden / en / niet gewent zijnde diergelijke vertoningen te zien / weer gekeert waren. Ongewoonte van Vuurwerken t'Oustinga.

Op Zondag / de zeventiende van November / quamen vier Nederlantsche Kooplieden / namentlijk Sr. Brant, Gilles Barentsz. Kloek, Kluiting, en noch een ander ter Predikatie by zijn Excell. d'Ambassadeur / die hen ter Middagmaal nodigde / en zijn Maaltijt met hen hield.

's Maandags / d'achtiende / des uchtens / dee zijn Excell. op aanrading van Monsr. Brant en Kloek, terstont genoemt / een halve aam Rijnsche Wijn met Hoop omwinden / en de zelfde zo dikwijls in de rivier plompen / en uithalen / tot dat hy met een dikke korst van ys omvroren was / met toezegging dat de Wijn dan niet zou bevriezen. In deze uchtent / dewijl 't een heylige dag van 't Klooster was / quam ook een Man / die / uit de naam van d'Archimedrit, zijn Excell. d'Ambassadeur met dit volgende beschonk: Klooster-geschenk aan zijn Excell.

Een groot Kloosterbroot.
Een grote Kan met Quast / of slecht Bier.
Een Tobbetje met Azijn / wel acht / of tien mingelen groot.
Acht Zuurkolen.

Hy kreeg hier voor een vereering van vijfentwintig stuivers; en men schonk aan hem / en aan de genen / die by hem waren / Brandewijn en Spaansche Wijn. Ik ging korts daar na uit niet verre van 't zelfde Klooster / om daar op een groot velt / maar toen met sneeu bedekt / een der Paerden van zijn Excell. te zien Pikeeren. Terwijl ik daar was / zag ik de Processie / of Ommegang van dat Klooster / op deze volgende wijze toegestelt. Vooreerst zag men enige kostelijke Standaartjes / met kruisjes daar op; en aan weerzijden van de Vaantjes waren Heilligjes geschildert. Hier op volgde een groot en treffelijk verguldt kruis / met een Christusbeelt daar aan. Daar achter volgden enige Priesters / die ook enige geschilderde beelden droegen / van de welken de kostelijksten met Parrelen en Gesteenten behangen waren. Achter hen gingen zeven / of acht paar Monicken / blootshooft / met geschore kruinen / met hun Misrocken aan. Zy zongen langs de straat; en toen zy omtrent het Paert van zijn Excell. quamen / dat gepikeert wierd / bleven zy stil staan / en / Processie, of Ommegang.

zich daar aan vergapende / wierden van hun aandacht afgeweert / en spraken met malkander. Hier op volgde een menigte van Vrouwen / die kostelijk gekleedt waren ; te weten met Armozijn / Satijn / en Damaste Rocken / van binnen met kostelijck bont gevoert / en van buiten met zware goude en zilvere Passementen geboort / die enigen uit hen zelfs geborduurt hadden. Men zag om hun hals kostelijke Kragen / met Parelen bezet / en op hun hooft kostelijke bonte Mutsen / die geestig en cierlijk geborduurt waren / en aan hun voeten geborduurde Laersjes / of Muilen.

Kostelijke kleding der Vrouwen.

Op Dingsdag / de negentiende van November / des avonts / ontfing zijn Excell. d'Ambassadeur Brieven van Wolgda en Jeroslauw / door Dimiter Juanof geschreven / en oock een Cojas met varsche Kaviaar. Monsieur Vademrecht quam oock in de zelfde avont / in zes dagen van Wolgda / en zeide dat de Sneeweg goet om te reizen was.

Des uchtens / de twintighste / zond zijn Excell. door van Asperen, deze volgende dingen tot een geschenk aan d'Archimedrit, of Abt van 't Archangelsche Klooster / tot dankbewijs van dat de Paerden van zijn Excell. op een Hof / aan deszelfs Klooster behoorende / gestaan hadden / als ook om dat de geschenken / voor zijn Zaarsche Majesteit geschikt / en andere Goederen van zijn Excell. gedurende ons verblijf t'Oustinga / in verwulfde stene Kelders hadden opgesloten geweest / om tegen brant beschut te wezen.

Verscheide Geschenken aan verscheide Persoonen.

Zes Flesschen met verscheide gedistilleerde Wateren.
Een Vaatje met Wijn van Alikante.
Een Vaatje met Spaansche Wijn.
Een Vaatje met Fransche Wijn.
Een Schuttel met zoute Limoenen.

Terwijl wy over Maaltijt zaten / zond d'Archimedrit weer dit volgende geschenk aan zijn Excell.

Eenige Broden.
Een groote Nap met Boter.
Een gezouten Salm.
Een grote bak met zeven of acht Zuurkolen.
Een Vaatje met Azijn.
Een Vaatje met Quast / of slecht Bier.

Des Donderdags / d'eenentwintigste / zond zijn Excell. een gelijk geschenk / uitgezondert de zoute Limoenen / aan Roman Sergewitz, Gouverneur van Solowitsiga. Des avonts ontfing zijn Excell. over Moskou Brieven en Couranten uit Hollant / met veel nieuwe tijdingen / en daar onder de doot van de Princes Douariere van Oranje.

Twaalfde

Twaalfde HOOFT-STUK.

Toestel van vertrecken. Vertrek uit Oustinga deur verscheide Dorpen. Boborofski, een afgebrand Dorp. Koomst te Totma. Verscheide Geschenken aan zijn Excell. die van de Gouverneur begroet en verwelkoomt word, en hem weer bezoekt, en beschenkt.

OP Maandag, den vijfentwintigste van November, quamen wel vijftig Sleden, om ons naar Wolgda en Moskou te voeren, daar toe alles met groote bezigheit vaerdig gemaakt wierd. In de voorgaande dag hadden wy uit de mont van de Gouverneur verstaan dat hy sedert Vrydag, de drie leste dagen voor de vasten zijnde, uit de Kabbak (een Herberg, of liever een Kroeg van de Keizer, daar men Bier, Brandewijn en Mee tapt, van 't welk d'ontfangst voor de Keizer is) hondert en vijftig Roebels had ontfangen, en dat hy niet geloofde dat'er voortaan tot aan Karsdag toe, zo veel ontfangen zou worden. 't Is vreemt, en aanmerkenswaerdig dat deze lieden, zo Jongen, als Ouden, zo Wijven als Mannen, zo Geestelijken, als Wereltlijken, zich dan zo dronken drinken, en malkander onthalen, tot dat de Vasten begint. Grote dronkenschap in Moskovien.

De zesentwintigste quamen'er noch wel hondert en vijftig Sleden. Des avonts quam Monsr. Vrik van Wolgda, met twee pakjes met Brieven en Couranten, en vereerde in de volgende dag, de zevenentwintigste, aan zijn Excell. twee schuttels met Vorellen, en twee grote Soudakken, zeker slach van Visch, den Schelvisch niet ongelijk, daar af yder in sommige tijden te Moskou levendig wel vier, vijf, ja zes guldens kost. In deze, en in de twee volgende dagen was men zeer bezich met onze voorraat en reistuig te laden. Toestel tot vertrek.

Op Zaterdag, de dartigste van November, dee zijn Excell. weer een geschenk van enige Vlesschen met sterke Wateren, en drie Vaatjes Wijn aan de Neef van de Voost van Archangel, Favile Mikitvitz genoemt. Toen men meer dan tweehondert voeders vaerdig had gemaackt, vertrok daar mee voor af de Stalmeester, met een Pagie, Tolk, en met de Stalknechten, en alle de Paerden; 't welk aangenaam om te zien was, even als of een Heyr voorttrok. Vertrek van een gedeelt.

Op Zondag, d'eerste van December, wierd onder d'onzen voor d'eerste maal het heilig Avontmael gehouden. De tweede, des avonts quamen by ons Houtman en Pleskouw, nu drie etmaal geleden van Wolgda vertrokken, en zeer spoediglijk gereist. Zy brachten aan zijn Excell. d'Ambassadeur zeker Visch, Sterlit genoemt, de gedaante van een Steur vertonende, die zy geheel van Jerislauw meegebracht hadden; gelijk ook veel kostelijke lekkere Soudakken, en veel Couranten en Posttijdingen uit Duitslant en Hollant. Op de darde, des middags, zond zijn Excell. aan de Gouverneur Mathpheen Filimo- Sterlit, zeker Visch, aan zijn Excell. geschonken.

Filimonovits tot een geschenk een grote Pokaal / die wel een mingelen nats groot was / tot dankbaarheit van zijn goed onthaal.

Op Woensdag / de vierde van December / hielden wy onder ons een Bede- en Dankdag over de bezondere weldaden / van d'almachtige Godt aan ons bewezen / en wyders om zijn genadige zegen over onze aanstaande reis. Verscheide lieden van aanzien quamen in deze dag by zijn Excell. om afscheit van hem te nemen. Zijn Ed. zond de Heer Maarschalk / de Secretaris / en de Vertaalder aan de heilige Vader d'Archimedrit; om / uit de naam van zijn Excell. afscheit van hem te nemen. Zy wierden daar zeer wel onthaalt.

Afscheit van zijn Excell. t'Oustinga.

Op Donderdag / de vijfde van December / toen alles vaerdig was / om te vertrecken / verwachtten wy de Gouverneur Matpheen Filimonovits, op dat hy afscheit van zijn Excell. d'Ambassadeur zou nemen. Wy namen ondertusschen afscheit van onze Huismeesters / die ons voor d'eer / hen aangedaan / niet alleenlijk bedankten / maar ook met de tranen in d'oogen aan ons betuigden in hoe hoge achting zy ons hielden. Wy vervoegden ons alle in 't Hof / by zijn Excell. om daar voor de leste maal / dewijl wy op ons vertrek stonden / onze Maaltijt met koude spijs te houden. Terwijl wy aan tafel zaten / quamen 'er enigen uit de naam van d'Archimedrit, met Bier / Broot en Visch aan zijn Excell. Zy / uit de naam van deze Vader aan ons zegen en geluk op onze reis gewenscht hebbende / wierden met Brandewijn en Spaansche Wijn onthaalt / en vertrocken daar mee. Wy hielden een korte Maaltijt / en verwachtten ondertusschen de Gouverneur / die met groot gevolg quam. De Wijn was alree wechgepakt; en dieshalven bracht men 't malkander toe met Spaansche Wijn / en Brandewijn / in Schaaltjes / daar af enigen haast bevangen wierden. Deze onthaling duurde wel twee of drie uren; en de Russchen / die met de Gouverneur gekomen waren / wierden in de voorkamer met Russche Brandewijn in dier voegen onthaelt / dat zy genoegh te doen hadden om op de been te blijven. De Gouverneur / die 't zijne ook wel rijkelijk wech had / vertrok des avonts t'acht uren met de zijnen. Een uur daar na vertrok zijn Excell. met zijn geheel gevolg in ordening achter malkander / onder 't geluit van Trompetten / met een sleep van byna tweehondert Sleden; 't welk zeer vermakelijk om te zien was.

Vertrek van d'Ambassadeur uit Oustinga.

Koomst in verscheide Dorpen.

In de volgende dag / de zeste van December / des uchtens te vier uren / quamen wy te Schoereetna / veertig grote worst / of ruim acht mijlen van Oustinga. Toen de Paerden zich verbarscht hadden / trocken wy weer van daar / en men blies altijt op Trompetten in onze koomst en vertrek. Tegen d'avont quamen wy te Toisma Dizgna / vijfenveertig worst / of ontrent negen mijlen van 't andere Dorp. Wy hielden daar onse maaltijt met allerhande kout gebraat / en dronken Bier / Brandewijn en Sek: want wy twijffelden niet / of de Wijn was bevroren; dewijl wy 't quaat genoegh met de Sek hadden / daar in wy somtijts een brokje ys in 't schaaltje zagen drijven. De ton met Bier wierdt by d'oven gezet / om t'ontdojen / en men tapte het beste daar af. Zijn Excell. zond de Hofmeester / met de Bottelier / en Keuken / en met veel ander reistuig een uur vooraf van hier / om met minder sleden belemmert te wezen / en op dat zy Quartier voor zijn Ed. zouden besorgen; 't welk voort-

aan

van altijt gedaan wierd. Wy volgden hem met hondert Sleden / en quamen in de volgende ochtent / de zevende / te drie uren te Boborofski / wel hondert en veertig worst / of vierentwintig mijlen van Oustinga. Men placht hier varsche Paerden te krijgen: maar dewijl dit Dorp over zes / of zeven weken wel half afgebrand was / zo gaf dit grote verandering; en terwijl wy in de Stoof zaten / quam een der Priesters by ons / om enig gelt voor 't afgebrande Dorp / en voor de Kerk / die mee onder de voet geraakt was / te vergaderen. *Afgebrand Dorp.* De Hofmeester trok ondertusschen weer vooruit; en wy volgden een wijl tijts daar na. Wy trocken voorby veel treffelijke Dorpen en Visscheryen / en quamen te half tween in een schoon Dorp / Sousia genoemt / tien worst van Sloboda / na dat wy in de tijt van zes uren vijftig worst / dat is omtrent tien mijlen / voortgereden waren. Des avonts ten zessen vertrocken wy weer van daar / en quamen over middernacht / d'achtste van November / te Gotzinga / veertig worst van de voorgedachte plaats / doch deze veertig zijn groter geweest / dan d'andere vijftig.

Op Zondag / d'achtste van December / 's uchtens te zes uren / vertrocken wy van Gotzinga / en achterhaalden op twintig worst van Totma onze Voedersleden / die wy vooraf gezonden hadden. Des middags / te twee uren / *Koomst te Totma.* quamen wy te Totma / een Stat aan de rivier Souchna / die / byna in 't ronde gelegen / veel voortreffelijke gebouwen / maar echter niet zo veel stene Kerken heeft / als Oustinga / die zy in vermaak overtreft. Wy vonden hier de Stalmeester met de Paerden / en Koetsen / die 'er niet eerder / dan in de voorgaande dag gekomen was / vermits hy / met de Paerden twee dagen voortgereden hebbende / hen ten derde dag stil hield / en liet uitrusten. Zy waren alle tot dus verre overgekomen. Wy meenden dat wy daar alles / te weten Paerden tot onze Sleden / gereet gebonden zouden hebben; dewijl de Pristaaf, de Secretaris / en de Vertaalder twee / of drie uren / vooraf waren vertrocken / om aan de Gouverneur van Totma / Knees Simon Peutrovitz Wesamskoy , onze koomst bekent te maken / op dat hy vaerdiglijk ordening daar in zou stellen. Maar zo haast zijn Excell. d'Ambassadeur in zijn Hof was gekomen / om daar niet langer te blijven / dan tot dat de Paerden ingespannen zouden zijn / zond de Gouverneur zijn Neef / een wacker Man / met brave Knevels / en geschore Baert / ('t welk ik nooit onder de Russchen gezien had) aan zijn Excell. d'Ambassadeur / om zijn Ed. te begroeten / en van hem te verzoeken dat hy zou gelieven tot aan de volgende ochtent gedult te hebben; dewijl 't onmogelijk was de Paerden zo terstont gereet te hebben. *Verontschuldiging van de Gouverneur aan zijn Excell.* Dit wierd beleefdelijk van zijn Excell. aangenomen; en weinig tijts daar na quamen de Semskes Stares (die zo veel als gezwore Wachtlieden van zijn Zaarsche Majesteit zijn / en byna in alle Steden onderhouden worden / de welken Paerden / Sleden / enz. verschaffen) by zijn Ed. en schonken aan hem twintig Wittebroden / en een Roggebroot. *Geschenken aan zijn Excell.* De voorgedachte Heer quam korts daar na weer by zijn Excell. om hem van zijn heusheit te bedanken. Hy bracht dit volgende geschenk mee.

Een Os.	Vijftien Tetters.	Tien Velthoenders.
Een Schaap.	Veertig Hoenders.	Een Vat Bier.
Tien Hazen.	Twee Endvogels.	

Hy zeide met eenen dat de Gouverneur des avonts zou komen/ om zijn Excell. te verwelkomen. Na hem quamen de Burgermeesters uit de naam van de Gemeente/ en brachten aan zijn Excell. tot een vereering/

Een Os.	Vier Roggebroden.
Een Schaap.	Vierentwintig Wittebroden.

De Staritsen van Totma (die zo veel als gezworenen van de Gemeente by ons zijn) schonken ook een Schaap aan zijn Ed.; Verscheide bezondere lieden brachten hun geschenken ook aan zijn Excell. in voegen dat zijn Ed. daar met zeer grote beleeftheit/ en hoge achting ontfangen wierd. En dewijl de Neef van de Gouverneur ons aangezegt had/ dat de Gouverneur ons des avonts zou komen begroeten/ zo hielden wy onze Maaltijt met grote spoet. De Gouverneur/ verstaan hebbende dat wy geëten hadden/ quam voort met zijn Slee/ daar in hy een oudt Rusch Koopman neffens hem had/ Osef Andrewits genoemt/ die zeer rijk was/ en jarelijks wel veertig duizent guldens inkoomst/ en acht Zoutkeeten had/ van de welken hy in yder jaar acht duizent Roebels trok. Voor in de Slee stonden de voorgedachte Neef/ en noch een Edeling van zeventien of achtien jaren/ zeer kostelijk in de kleding. Wy ontfingen de Gouverneur binnen 't Hof/ aan de trappen/ en geleidden hem/ onder d'arm ondersteunt/ naar boven/ daar zijn Excell. d'Ambassadeur hem ontfing/ met betuiging van grote beleeftheit aan weerzijden. Toen deze Gouverneur een of twee uren by zijn Excell. had geweest/ (in welke tijt alle heusheit/ zo van d'een/ als van d'ander/ getoont wierd) verzocht hy/ eer hy vertrok/ dat zijn Ed. aan hem zou gelieven deze gunst/ van hem mede te komen bezoeken/ bewijsen; daar hy byvoegde dat hy zijn Slee zou zenden/ om zijn Ed. te halen: gelijk hy ook na verloop van een of twee uren dee; in welke tijt hy zijn kamer dee opschikken/ en rontom met tapijten behangen/ tafel en banken vaerdig maken/ en alle zijn Zilverwerk/ tot de Maaltijt behoorende/ daar op zetten. Hy ontfing zijn Excell. daar gekomen/ zeer beleefdelijk/ en gaf aan zijn Ed. d'eerste Schaal/ op de gezontheit van zijn Ed. en betoonde ondertusschen de grootste eerbiedigheit/ die van de minste Rusch gedaen zou kunnen worden/ niet eens/ maar tot verscheide malen. Zijn Neven schonken in/ en hy zelf gaf aan ons de Schaaltjes/ en toonde zich zo gedienstig/ dat hy ons beschaamt maakte. En dewijl hy verstaan had dat zijn Excell. een Staasjes Spel had/ zo viel hy/ zijn kostelijke klederen niet ontziende/ tot verscheide reizen op zijn kniejen en aangezicht/ met ootmoedig verzoek dat zijn Excell. hem dit Spel zou doen horen: doch dit kon niet geschieden/ om dat het wechgepakt was/ en men niet daer by kon komen. De Trompetters van zijn Excell. wierden echter/ op 't verzoek van de Gouverneur/ in de kamer gebracht. Hy stelde toen/ onder 't geluit der Trompetten/ de gezontheit van zijn Zaarsche Majesteit in/ en zo vervolgens van enige Groten in Moskou. Dit onthaal duurde tot aan middernacht. De Trompetters kregen/ toen sy wech gingen/ yder eenig gelt; en de Knechten wierden met drank wel onthaalt. Toen dit alles afgedaan was/ geleidde de Gouverneur zijn Excell. onder d'arm tot beneden aan de Slee/ daar

Bezoek van de Gouverneur aan zijn Excell.

en van zijn Excell. aan de Gouverneur.

hy

hy weer grote eerbiedigheit bewees/ en zijn Ed. wel tot buiten 't Hof geleid zou hebben / zo zijn Excell. om dit te mijden / het Paert niet had doen voortſlaan. Zijn Ed. wierd van deze oude rijke Koopman / en van de Neef tot in zijn Hof verzelt.

Op Maandag / de negende van December / des uchtens zeer vroeg / zond zijn Excell. d'Ambaſſadeur de Maarſchalk / Secretaris en Vertaalder / met een ſchone vergulde Druifpokaal aan de Gouverneur / om hem voor alle beleeftheden / aan zijn Ed. bewezen / te bedanken / en deze Pokaal tot gedachtenis aan te nemen / en / afſcheit van hem nemende / te verzoeken dat de Paerden gereet mochten zijn / en ingeſpannen worden. Zy wierden beleefdelijk en wel onthaalt / en / hun afſcheit genomen hebbende / van de Gouverneur zelf tot beneden de trappen geleid. Hy zelf vervoegde zich kort daar aan by zijn Excell. om afſcheit van hem te nemen / en zijn Ed. voor zijn geſchenk te bedanken / met daar by te voegen dat hy zulks niet verdiende. Kort / hy was de beleefſte Gouverneur / die wy tot aan die tijdt in Ruſchlant hadden gevonden. Na dat hy op de heuſchſte wijze afſcheit van zijn Excell. had genomen/ wilde hy niet lijden dat zijn Ed. hem verder / dan effen buiten de Kamerdeur/ zou geleiden; en dewijl zijn Ed. zijn betuigenis daar tegen dee / zo bleef hy ſtaan / en wilde niet voortgaan; in voegen dat zijn Ed. zijn verzoek eindelijk toeſtaande / hem van de Maarſchalk / en van ons tot aan de Slee dee geleiden. Deze Heer / in dezer voegen van ons geſcheiden / zond een uur daar na aan zijn Excell. en aan ons / door zijn Neef / twee grote platte Koeken / een voor hem / en een voor d'Edelen en Officiers / daar over de Secretaris en Vertaalder hem uit onzer aller naam gingen bedanken. Dezen wierden / met hun gevolg / zeer wel van hem onthaalt / en op hun vertrek met verſcheide Wiltbraat beſchonken. Korts daar na quam d'oude Heer / Oſef Andrewitz, en vereerde aan zijn Excell.

Een Schaap.	Een Gans.
Zes Hoenders.	Tien Tetteren.

De Gouverneur bewees in deze dag / op 't verzoek van zijn Excell. aan enige Burgers / die gevangen waren / om dat zy hun Schatting niet opbrachten / en dieshalven dagelijks met veel ſtokſlagen op hun ſcheenen geſlagen wierden / deze genade / dat zy / uit eerbiedigheit / die hy aan zijn Excell. bewees / niet in drie dagen geſlagen zouden worden.

Afſcheit van weerzijden.

Dartiende HOOFT-STUK.

Vertrek van Totma. Schichtige verandering in de Huizen der Ruſſchen, op de koomſt van iemant van buiten. Deurtrecking deur verſcheide plaatſen. Verontſchuldiging van de Gouverneur van Wolgda, over de ſnelle koomſt van d'Ambaſſadeur.

Wy vertrocken 's middags t'een uur / en lieten daar de Stalmeeſter / met zijn gevolg / die in de volgende dag zouden volgen / en niet met ons konden trecken / om dat de genen / die de Paerden geleiden zouden / niet gereet

Vertrek van Totma.

reet waren. Des avonts / te zeven uren / quamen wy t'Outzia Cosiema/ vijftig worst van Cotma. Als men in de Dorpen / en in de Stoven koomt/ zo krielt het daar van Wijven / Kinderen / Koejen / Schapen / Varkens / Ganzen / Endvogels en Hoenders. Maar zo haast als 'er iemant binnen koomt / jagen zy de grote beesten buiten / en lichten voort een plank uit de vloer op / en laten alles naar beneden / als naar d'afgront / vallen / daar somtijts Wijf en Kinderen onder zijn: in voegen datmen in een oogenblik tijts een schichtige verandering ziet; 't welk vermakelijk om t'aanschouwen is. In dit Dorp hielden wy onze Maaltijt / en trocken toen weer voort.

Schichtige verandering in de Huizen der Russchen.

Op Dingsdags / de tiende van December / 's uchtens zeer vroeg / quamen wy te Gazako / vijftig worst / omtrent tien mijlen / van de vorige plaats/ van daar wy te zeven uren vertrocken. Na dat wy vijfenveertig worst / of negen mijlen voortgereist waren / geraakten wy na de middag / t'een uur / te Souske / zeventig worst / omtrent veertien mijlen uitmakende / van Wolgda. 't Is aanmerkenswaerdig dat wy in de tijt van vierentwintig uren / van Cotma / tot aan Souske / achtentwinttig mijlen uitbrengende / met een Paert hebben gereden; 't welk te voren nooit van enige andere Ambassadeurs gedaan is / dewijl zy niet zo spoedig / als zijn Excell. voortgereist hebben. Wy hielden hier onze Maaltijt / en kregen verandering van Paerden / die spade aanquamen. Wy hoorden hier dat veel Edelen uit Moskou naar Wolgda hadden geweest / om zijn Excell. daar t'ontfangen / maar dat zy / dewijl onze koomst te lang duurde / weer na Moskou waren ontboden. Aan d'Edelen/ onder 't gebied van Wolgda wonende / wierd aangezegt dat zy / op d'aankoomst van zijn Excell. opzitten zouden. Wy vertrocken van Souske 's avonts te zeven uren / en / zeven mijlen over lant gereist hebbende / (want wy hadden onze reis van Oustinga geduriglijk met Sleden over 't ys genomen) quamen in de nacht te Staro Nikolski / van daar wy / na dat wy 'er twee / of drie uren stil geweest hadden / weer te lant vertrokken.

Koomst te Gazako, En te Souske.

Op Woensdag / d'elfde van December / 's ochtens te zeven / of t'acht uren/ quamen wy te Corondaaf / drie worst van Wolgda / daar verscheide geschenken gebracht wierden / en veel Russche Edellieden / met hun Sleden / by zijn Excell. quamen. Onze Sotnik quam hier ook zijn Ed. verwelkomen / en vereerde aan hem een Gans / en een Endvogel. De Gouverneur van Wolgda / Feuder Alexandrewits genoemt / de koomst van zijn Excell. d'Ambasseur te Corondaaf verstaan hebbende / wierd verbaast / vermits hy zijn Ed. noch in geen drie / of vier dagen verwachtte / om dat hy zich niet kon inbeelden dat de zelfde zo spoediglijk voortreisde. Hy zond dieshalven / behalven d'Edelen / een / of twee grote Heren aan zijn Excell. om uit zijn naam een compliment af te leggen / en zich te verontschuldigen / met te zeggen dat hy zijn Ed. niet zo spoedig had verwacht. Enige Duitsche Kooplieden quamen hier ook zijn Excell. verwelkomen.

Veer-

Veertiende HOOFT-STUK.

Beſchrijving van Wolgda, en intreê in deze Stat. Verſcheide Geſchenken aan zijn Excell. die in deze Stat verſcheide Duitſche Kooplieden vergaſt. Vermaak met de Sleden, en goed onthaal by de Gouverneur, die, niet met d'Ambaſſadeur ſpreken mogende, om reden, die gegeven worden, zijn gevolg zeer wel onthaalt.

Beſchrijving van de Stat Wolgda.

Wolgda is/ ten opzicht van d'andere Steden onder de Ruſſchen/ een grote Stat/ daar de rivier Souchna byna midden doorloopt. Men heeft hier verſcheide treffelijke Kerken/ van ſteen gebout. Hier ſtaat ook een houte Kerk/ met zijn Toren/ die beide daar/ gelijk men voorgeeft/ in een enige dag gebout/ en echter zeer cierelijk/ naar de gewoonte van dat lant zijn. Men zegt daar dat/ zo haaſt deze Kerk volbout was/ de Peſt/ die daar toen zeer zwaar was/ ophield/ als of men daar mee aan God een dienſt had gedaan. Men ziet hier mee een zeer voortreffelijk Klooſter/ dat zeer heerlijk gebout is/ en daar men/ van wegen 't rijk Klooſter te Solofki/ het zout uitdeelt/ en daar in een Aartsbiſſchop zijn Hof houd. Hier zijn ook grote voortreffelijke Hoven/ zo van Duitſche/ als Ruſſche Kooplieden/ met voortreffelijke Boomgaarden verciert. Men vind'er mede enige oude vervalle Poorten en Muren/ die dagelijks noch meer vervallen. Beneffens een grote Markt/ op de welke alderhande Waren te koop gebracht worden/ is'er ook een voortreffelijke Viſchmarkt/ op de welke men ongemeen veel Viſch/ gelijk van Soudacken/ en grote Baerzen/ en meer anderen/ te koop brengt/ die/ ten meeſtendeel bevroren zijnde/ by ſtapels op malkander gehoopt worden; en de kleine Viſch word met balen gemeten: in voegen dat de Viſch/ gelijk ook alle andere Levensmiddelen/ daar zeer goetkoop te bekomen is.

Intree van zijn Excell. binnen Wolgda.

Wy dan/ alles in ordening gebracht hebbende/ reden voort naar de Stat Wolgda/ onder 't geluit van Trompetten en Keteltrommen. De Ruſſche Edelen met hun Sleden reden vóór aan; en daar op volgden de Duitſchen/ die van de Keteltromſlagers/ en van de Trompetters in Sleden gevolgt wierden. Achter hen quam de Priſtaaf, met een Gooſt/ die zijn Ed. te Torondaaf had verwelkoomt/ en in een Slee voor d'Ambaſſadeur reed. Zy waren alle zeer koſtelijk gekleed. Zijn Excell. volgde in zijn eige Slee/ daar hy mee gereiſt had; en neffens hem aan weerzijden waren de vier Helbardiers/ die blootshooft gingen. De Pagien ſtonden achter op de Slee; en de Lakkeyen liepen te voet daar achter. Wy volgden in ordening met onze Sleden na malkander/ en hadden rontom ons duizenden van menſchen/ die ons volgden/ van de welken enigen zo yverig waren/ dat zy/ niet wel toeziende/ in de bijten liepen/ die in 't ys gemaakt waren. Wy trocken dus voort/ wel een uur lang/ eerſt langs het ys op de rivier/ en daar na door de ſtraten/ in de welken het zo vol van volk was/ dat men'er naauwelijks kon doorkomen. Wy trocken voorby een groot Hof/ daar de Gouverneur gegaan was/ om

zijn Excell. te zien voorby rijden / en daar wy veel Russche Juffrouwen zagen/ die zich in de veinsters hadden begeven / om onze intree te zien. Wy quamen dus aan 't Hof der Weduw van de Heer Tho. Hebdon, diens Broeder/ Sr. John Hebdon, Resident van zijn Majesteit van Engelant / in Hollant had geweest. Zijn Excell. wierd daar van alle Heeren naar boven geleid ; die / daar na hun afscheit nemende / vertrocken. Wy verfoegden ons voort naar de Hoven / die men ons aangewezen had.

Geschenken aan zijn Excell.

Op Donderdag / de twaalfde van December / 's uchtens vroeg / quamen die van de Gemeente en andere zijn Excell. begroeten / en schonken aan zijn Ed. enige verversschingen / volgens de gewoonte van dit lant. En zeker / de Russchen zijn dit zo gewent / dat zy niet zullen nalaten aan de geen / die tot hen koomt / zo hy in enige achting by hen is / in zijn koomst met aanbieding van enige Lijftocht te verwelkomen ; 't welk van de geringsten zelven / die tot het Hof behoren / gedaan word.

Toen dezen naauwelijks vertrocken waren / volgden d'afgevaerdigden van de Cancelier / en vereerden aan zijn Excell.

Vijf Ganzen. Vijf Kalkoenen.

Hier op volgde de Schrijver / en schonk aan zijn Ed.

Twee Ganzen. Twee lange grote Wittebroden.

Daar na quam de Neef van de Gouverneur / en schonk uit deszelfs naam aan zijn Excell.

Een Os.
Twee Schapen.
Twee levendige Hazen.
Tien Ganzen.
Tien Kalkoenen.
Tien Hoenders.
Twee jonge Kalkoenen.
Twee grote Broden.
Een Swaan.
Vier grote Visschen / Sterlitten genoemt.

Duitsche Kooplieden by zijn Ed, te gast,

In deze dag zond zijn Excell. een Exprefse naar de Stat Moskou / met Brieven aan haar Hoogm. en aan zijn Hoogheit / op dat de zelfden van daar te lant naar 't Vaderlant overgezonden zouden worden. Des middags had zijn Excell. enige Duitsche Kooplieden ter Maaltijt / die wel onthaalt wierden/ en vrolijk vertrocken. In de volgende dag/ de dartiende van December/schonk zeker Goost / of Koopman van 't Hof / Gavriele Martinof genoemt / uit de naam van de opzienders van den tol tot Wolgda/ aan zijn Excell. enige Montkost / bestaande in

Twintig grote Broden.
Vijfentwintig alderhande kostelijke Visschen.
Een Schaap.
Twee Ganzen.
Twee Endvogels.
Een Tobbetje met Risekes / 't welk een soort van Paddestoelen is/ in Pekel ingemaakt.

Op

1 syn Excellt Coenraet van Clenck 2 de Prestaf 3 noch eenige groote Russigse Heer. 4 Duytse Kooplieden die van ketel Tromslagers gevolgt Wierden 5 eenige Russen Edelieden 6 Pagien

Back of
Foldout
Not Imaged

Op Zondag/ de vijftiende van December/ wierd in deze plaats voor d'eerſte maal gepreekt. Veel Duitſche Kooplieden quamen om te horen/ met hun Wijven en Kinderen. Enigen van hen bleven by zijn Excell. te Maaltijt/ gelijk Mevrou Hebdon, en eenige andere Duitſche Kooplieden met haar Vrouwen/ enz.

De Stalmeeſter, met de Paerden koomt by zijn Excell.

Des Dingsdags/ de zeventiende/ tegen de middag/ quam de Stalmeeſter/ met de Paerden en Koetſen/ en daar beneffens met het Reistuig/ dat hy by zich had/ te Wolgda. De Paerden/ die yder van twee Ruſſchen geleid wierden/ en by dag niet meer dan acht of tien mijlen voorttrocken/ 's nachts/ en ook de darde dag ſtil ſtonden/ quamen alle wel over.

Vermaak, met de ſlee, genomen.

Op d'achtiende/ des uchtens (gelijck wy in de voorgaande dag met malkander afgeſproken hadden) reden wy/ als in een Cabalcade/ met twintigh ſleden achter malkander/ yder in ſijn behoorlijcke ordening/ en elk op ſijn beſt gekleed/ en met pluimen verciert/ gelijck de Maerſchalk met Sr. Bos in d'eerſte/ de Heer Beſſels met S. Houtman in de tweede/ en de Heer Grim en ik in de derde/ en ſoo voorts langs de Rivier/ en daar na deur de Stat; en voorts by de Gouverneur/ die ons boven in de voorzaal ontfing/ en beleefdelijck onthaalde/ en/ Latijn en Italiaanſch met ons ſprekende/ groote vrientſchap aen ons bewees. Zijn Gemalin/ met haar Staat-juffers/ quam ook te voorſchijn. Wy ſtonden op/ ſo haeſt als ſy in de Kamer verſcheen/ van de tafel/ daar aan wy alle geſeten waren/ en die met eenige ſchotels Confituren/ Koeken/ etc bedeckt was/ en begaven ons na de deur van d'ingangh: 't welk een plichtpleging is/ overal by de Ruſſchen/ die van aanzien zijn/ gebruykelijk/ en ſo veel bediedende/ als of men de man met ſijn vrouw alleen wilde laten; daer op koomt dan de man/ en ſijn gaſten (dus noem ick de vrienden/ die hy deſe eer aendoet/ dewijl deſe gemeene onthalingen ook ſteeds met ſpijs en drank verſelt zijn) by de handt nemende/ preſenteert die aen ſijn vrouw/ die/ als een beeld ſonder ſpreken/ over-einde ſtaen blijft/ en van een yder op zijn beurt gekuſt wort: eer men hier toe komt/ verſoekt men in 't gemeen aan de man/ om voor te gaan: de vrouw/ dus gekuſt zijnde/ bied daar op aan yder een ſchaaltje Brandewijn/ of andere gediſtileerde Wijn aan/ die men/ toetreedende/ uyt haer hand gaet halen/ en/ weer op ſijn plaets gekeert zijnde/ uytdrinkt/ en daer na aen een van hare maeghden weer overlevert. Na dat wy wel onthaelt waren/ namen wy ons afſcheid van de Gouverneur/ die ons voorts tot beneden de trap/ aan de ſlee geleidde. Toen wy aan 't Hof van zijn Excell. d'Ambaſſadeur quamen/ hield zijn Ed. de voorgedachte Kooplieden/ die met ons gereden hadden/ en wel zes of ſeven ſterk waren/ by hem ter maaltijt; en in deſer voegen wierd deze dag in vermaak overgebracht.

Onthael by de Gouverneur.

Op Donderdagh/ de negentiende van December/ na dat de Predikatie gedaan was/ quam de Slee van Sr. Bos, om/ volgens de noodiging/ in voorgaande Dingsdag gedaan/ zijn Excell. d'Ambaſſadeur te halen. Zijn Ed. trad kort daar aan in de Slee. De Maarſchalk en wy traden/ yder naer zijn rang/ by paren voor uit. De Hellebaardiers gingen twee voor/ en twee achter ter zijden van de ſlee. De Pagien ſtonden achter op/ en de Lakkeyen liepen rontom achter na. Toen wy aen 't Hof gekomen waren/ wierden wy

d'Ambaſſadeur ter maaltijdt by Sr. Bos.

wy treffelijk verwelkoomt ; en na dat wy een glaasje sek / rontom gedronken hadden / gingen wy aen de tafel zitten. D'eerste opdissching bestond in zeven schotelen met koude kost van vleesch / visch en pasteyen / de tweede in twaalf schotelen met leckere toegemaakte spijs / zo gezoden / als gebraden / en daar pasteyen neffens waren ; de derde in twintig schotelen van allerhande gebak ; en de vierde in een gelijk getal van schotelen met na-gerechten / daar taarten / en veel andere lekkernyen / die men niet in Moskovien verwacht zou hebben / onder waren : in voegen dat wy / van spijs en drank wel onthaalt zijnde / wel vernoeght naer onse Hoven keerden.

De Gouverneur bezichtigt de Paerden van zijn Excell.

Op Zaterdag / d'eenentwintigste van December / dee zijn Excell. d'Ambassadeur aan de Gouverneur Feuder Alexandrowitz, die aan zijn Ed. verzocht had de Paerden te mogen zien / bekent maken dat hy de zelfden in deze ochtent zou laten uitgaan. De Gouverneur / van veel Sleden / met verscheide Russche Edellieden gevolgt / verfoegde zich daar op ten huize van Sr. Vrik, het naaste Hof aan dat van zijn Excell. Hy had wel gewilt de Heer Ambassadeur zelfs te mogen komen zien / maar dewijl zulks by hen niet geoorlooft is / zo lang als d'Ambassadeur zijn Zaarsche Majesteits klare oogen (gelijk zy zeggen) niet gezien heeft / moest hy zulks tot aan onze wederkomste uytstellen. Hy was een zeer heusch en beleeft out Man / van geboorte een Pool / en in de Russche en Poolsche oorlogen / in d'Ukraine / daer hy Provinciaal van St. Dominicus order was / gevangen genomen. Hy had tien jaren lang in ballingschap in Sibirien geweest / daar men hem de Russche Godtsdienst had doen belijden / een Russche Vrouw trouwen / en eindelijk was hy nu en dan in deze en andere Waiwodschappen / of Gouvernementen van Steden en Provintien gebruikt. By hem bevond zich ook de Schatbewaarder van d'Aartsbisschop dezer Stadt / die / wel eer Stalmeester van zijn Zaarsche Majesteit geweest / en in ongenade vervallen zijnde / het Kloosterleven had aangenomen. Hy nam / gelijk ook de Gouverneur / en voorts alle de genen / die by hem waren / groot behagen in 't zien van deze Paerden / die alle een voor een / twee of drie reizen voorby t'huis / daar zy waren / geleit wierden. De Gouverneur zond zo haast zy alle gepasseert waren / een Edelman / die hem in bloedt bestond / aan de Heer Ambassadeur / om zijn Ed. zeer beleefdelijk voor deze heusheit te bedanken : daar op de Heer Ambassadeur de Maarschalk / de Geheimschrijver / enz. aan de Gouverneur zond / om hem wederom van zijnent wegen te begroeten. Wy / in 't Hof gekomen / wierden aan de trappen van 't huis door de Gouverneur ontfangen / die ons voort in de stoof bracht / daar 't vol van Edelen was. Op de tafel stond een versnapering van Pruimen / Rozijnen / Vijgen / Pekelharing / Salm / Kabiaar / Russche Koek / en verscheide dranken gereet. Toen wy daar een weinig gezeten hadden / sprak de Gouverneur in de Latijnsche taal met bezonder lof van de goetheit van zijn Excell. d'Ambassadeur / die de Paerden aan hem had vertoont / en ons nu noch daarenboven aan hem zond. Wy hadden onder ons gevolg de kleine Pagie / die hy by geval zag. Hy vraagde of dit die borst was / de welk zo schoon kon spelen ; en wenschte met enen om 't geluk van hem te mogen horen. Men dee dieshalven dit speeltuig halen ; en toen het gekomen was / zeide hy / dat hy / schoon

Die hem daar over doet bedanken.

schoon hy op veel plaatsen gereist had / nooit geen Staafjes-spel had gezien. Hy sprak wyders / toen hy de Pagie daar op zag spelen / dat hy ten hoogsten was verwondert van dat zulk een kleine knaap / als deze was / met zulk een aardige gezwintheit daar mee kon handelen / en / zich naar de voorgedachte Monnik kerende / zeide tot hem / dat / zo men daar met zulke Klokjes op zulk een geestige wyze het volk ter kerke riep / de menschen zich wel tienmalen meer in getal derwaarts zouden voegen. Hy / deze zaak dus tot aan de hemel (gelijk men zegt) verheffende / streek met zijn hant over 't hooft van deze Pagie / prees hem / en gaf aan hem rijkelijk van 't geen / dat 'er opgedischt was. Hy stond voort op / en nam zijn afscheit zeer beleefdelijk van ons ; en toen wy buiten op 't Hof quamen / vonden wy daar noch de Gouverneur / van de welk wy weer van nieus afscheit namen / en zo weer naar zijn Excell. gingen / aan de welk wy de gehele zaak verhaalden. Vermaak van de Gouverneur in 't Staafjes Spel.

Vijftiende HOOFT-STUK.

Dankbewijs van d'Ambassadeur. Bericht aan zijn Excell. uit Moskou, wegens zijn inhaling. Mongaalsche Gezanten by d'Ambassadeur, en hun slechte stant. Onderlinge Geschenken en onthalingen.

Op Zondag / de tweeentwintigste van December / na dat de Predicatie gedaan was / bleven enige Duitsche Kooplieden / in deze plaats wonende / met hun Vrouwen en Dochters by de Heer Ambassadeur ter Maaltijt / in de welke zy met goede spijs en aangenaam gespeel / en / toen de Maaltijt gedaan was / met ander vermaak wel onthaalt wierden.

Op Maandag / de drieentwintigste van December / wierden de Heer Maarschalk / en voorts d'andere Heren by een Duytsch Koopman genodigt. Enigen van ons gingen 's namiddags derwaarts / en bleven 'er vrolijk by malkander / tot over de middernacht. 's Ochtens / de vierentwintigste / was zijn Excell. niet wel te pas / en moest des middags vroeger / dan wy gewent waren / van tafel opstaan. Doch dit ongemak verdween haast. De Heer Ambassadeur zond / om de Hoofsche Koopman Gavrile Martinof voor zijn geschenk te bedanken / in vergelding aan hem enige vaatjes met Spaansche en Fransche Wijnen / Brandewijnen en andere Wijnen ; en zond / om de zelfden van zijnent wegen aan hem te presenteren / des namiddags enigen van zijn gevolg mede / die daar van hem zeer wel en met grote heusheit / en betuiging van zijn hoge achting tot de Heer Ambassadeur / onthaalt wierden / en op hun vertrek noch elk met een doek op haar wijze met opgedrukte breitenissen / en letteren begiftigt wierden. Welke heusheit hoewel die elders belachelijk zou gehouden wezen / van ons echter aangenomen moest worden / om niet voor onheusch by hen geacht te worden. Dankbewijs van d'Ambassadeur aan Gavriele Martinof.

Op Woensdag / de vijfentwintigste van December / des ochtens / ontfing

zijn Excell. tijding uit Moskou / dat hy op zeven worst van de voorgedachte Stat ingehaalt zou worden / met bericht dat zijn Ed. daar op de zevenentwintigste van December / naar d'oude stijl / verwacht wierd / dewijl men tegen die tijt grote toestel maakt. Over deze / en meer andere zaken zond de Heer Ambassadeur de Geheimschrijver met de Vertaalder aan de Heere Gouverneur; en terwijl dezen noch by de zelfde en waren / quamen daar enigen van de Mongaalsche Gezanten / welker vreemde manieren by hen in achting wierd genomen. De Heer Gouverneur stelde zeer beleefdelijk aan hen voor / of het aan de Heer Ambassadeur ook onaangenaam zoude zijn / dat hy de zelfden aan hem zond / en kreeg tot antwoort / dat zy niet twijffelden of zijn Excell. zou groot vermaak nemen in haar te zien. Dieshalven / korts na dat de Geheimschrijver en Vertaalder weer by zijn Excell. gekomen / en hun wedervaren aan zijn Ed. vertoont hadden / quamen drie van de voorgedachte Ambassadeurs / verzelt met enige Russchen / gelijk ook met drie van hun Dienaars / die in een getal van vijf bestonden / de welken zy alle te zamen Kochen noemden / de Heer Ambassadeur bezoeken. Zy namen / noch in 't inkomen / noch in 't uytgaan / geen van allen hun mutsen (die byna de genen van de Straetsburgsche of Switsersche Wijven gelijk zijn / en daer op zy een Bosch Franje van zijde van achter hadden afhangen) af; maar / zich een weinig voor over buigende / raakten met twee vingeren haar voorhoofst aan. Zy hadden / door middel van een Russche Vertaalder / veel redenen met de Heer Ambassadeur / aan de welk zy verscheiden byzonderheden van haar Lant / Godtsdienst en Regering verhaalden. Zy wierden met enige drank onthaalt / en / een wijl tijts gezeten / en met grote verwondering het spelen van een kleine Pagie op een Staafspel / op de wijze van kleine Klokjes / op de Violen en andere Instrumenten gehoort hebbende / vertrocken weder alle te zamen in een Slede / gelijk zy gekomen waren. Zeker / hoesbreet de Russchen van dit volk voorgaven / als of zy wel een getal van driemaal hondert duizent Mannen te velde konnen brengen / zy schenen ons echter van geen byzondere achting by hen te zijn: Want behalven dat de gantsche toestel van deze Ambassade geheel armelijk was / zo was het onderhoud / 't welk van zijn Zaarsche Majesteits wegen / aan deze lieden dagelijks gegeven wierd / van zo weinig belang / dat die van de geheele Ambassade in yder dag niet boven de vijftien stuivers quam te belopen. Men kan hier uit van t'overige oordeelen.

Mongaalsche Gezanten bezoeken zijn Excell.

Hun slechte staat.

Op Zondag / de negenentwintigste van December / heeft zijn Excell. toen de leste Predikatie te Wolgda gedaan was / het Kint van Sr. Bosch, diens Huisvrouw in de voorgaande dag in de kraam was bevallen / ten Doop gehouden / en het zelfde Koenraat, naar de naam van zijn Excell. genoemt. Na de Predicatie zond zijn Excell. de Maarschalk / de Secretaris / my en van Asperen, aan de Gouverneur Feuder Alexandrowitz, met twee Geschenken / 't een een grote Druifpokaal / van binnen en van buiten verguld / voor de Gouverneur; en 't ander een kleinder Pokaal met Boeckels / voor zijn Gemalin. Zijn Excell. zond dit tot bewijs van genegentheit / en tot gedachtenis / en dee met enen de Gouverneur voor alle eer en vrientschap bedanken. De Gouverneur / betuigende dat hy zulks niet verdient had / zeide dat het hem leet was / dat

Bezending en Geschenken van zijn Excell. aan de Gouverneur.

Die d'Afgevaerdigden vriendelijk onthaalt.

dat hy niet by zijn Excell. had mogen komen / en voegd'er by dat / als zijn Ed. langs deze weg weerkeerde / hy hem buiten de Stat te gemoet zou ryden / en / veel verontschuldigingen en betuigingen van vrientschap bygebracht hebbende / wenschte aan zijn Excell. en aan ons geluk en voorspoet op onze reis. Hy dee ook / om eer aan ons te bewijzen / zijn Gemalin halen. Zy quam te voorschijn met een kostelijk groen Damast kleet / dat met grote goude kanten belegt was / en had op haar hooft een zeer kostelijke Muts/ die dicht met Parrelen gestikt was / met een dierbare rant van beveren daar rontom. De Gouverneur had te voren een Schaaltje met gedisteleert water aan ons geschonken; en nu ontfingen wy / na dat wy Mevrou / zijn Gemalin / met zijn verlof / gekust hadden / yder van ons / een Schaaltje van de zelfde vocht uit haar handen / na dat zy zelve ons toegedronken had, 't Welk zy sedert met Mee vernieude. Wy namen toen onze afscheit; en de Gouverneur gaf weer aan ons vryheit / om zijn Gemalin te kussen / en voegde'r by / dat dit by de Russchen geen gewoonte was; doch dat hy / geen Rusch zijnde / en wetende dat het in Hollant dus gedaan wierd / ons dieshalven deze eer liet genieten.

Onthaling by de Diaak;

Na dat wy alle haar gekust / en voorts onze afscheit genomen hadden/ gingen wy naar de Diaak, om een papiertje met Gout / 't welk de Heer Maarschalk by zich had / aan hem te schenken. De Diaak, het zelfde beleefdelijk weigerende / wilde het aan de Maarschalk weergeven. Wy wilden voort weer vertrecken / om dat zijn Excell. met de Maaltijt naar ons wachtte. Maar hy wilde ons dus niet laten wechgaan / en zeide dat de grote Ambassadeur zo grote gunst en eer aan hem bewees / dat hy ons geheel anders behoorde t'onthalen. Hy kreeg toen uit zijn Vleschkelder drie of vier Vlesschen met sterke wateren / en dee twee dosijn zilvere Bekers en Kroezen / met zijn zilvergewaat / ter tafel behoorende / te voorschijn brengen; en na dat hy ons enige tijt hier mee onthaalt had / wilden wy gaan; doch hy zeide dat hy zijn Gemalin voor onze oogen zou laten komen/ om ons op te houden. Zy verscheen ook met enige andere Vrouwen / en was zo schoon / als ik noch enige Vrou in dat lant gezien had / en zeer kostelijk in de kleding. Na dat wy / met verlof van de Diaak, haar / yder op zijn beurt/ gekust hadden/ ontfingen wy yder een Schaaltje/en ook een Beker Mee/ uit haar handen. Wy namen voorts onze afscheit /en / in 't Hof van zijn Excell. gekomen / verhaalden aan zijn Ed. het geen / dat wy verricht hadden.

En ook by de Heer Bosch.

Toen wy / hoewel spade/ ons middagmaal hadden gehouden / gingen wy alle vooruit te voet (en zijn Excell. in de Slee) naar de woning van Sr. Bosch, om daar onze afscheit van de Kraamvrou / zijn Huisvrou / te nemen / die ons yder met een schaaltje Spaansche Wijn beschonk. Wy wierden toen uit die / in een andere kamer gebracht / daar men voort een tafel dekte / op de welk meer dan dartig / zo middelmatige / als kleine Schotels met Gebaksels / Taerten / Confituren/ en andere versnaperingen opgedischt wierden. Wy dronken 'er ook verscheide gezontheden; en na dat wy 'er enige tijt vrolijk hadden geweest/ namen zijn Excell. en wy alle onze afscheit/ en trocken naar huis.

Zestiende HOOFT-STUK.

Zijn Excell. vertrekt van Wolgda, en, deur verscheide Dorpen getrocken, koomt te Jeroslaaf, en van daar te Perislaaf, en eindelijk te Nikola, niet verre van Moskou. Slechte stant van 't Hof te Nikola.

Vertrek van Wolgda.

DEs middags / de dartigste van December / maakten wy alles gereet / om na de middag te vertrecken. Zijn Excell. hoewel niet wel te pas / besloot echter / als een Heer / die alle ongemak uitstaan kan / zijn reis te vervorderen. Wy vertrocken dan 's avonts op de zelfde wijze / als wy in deze plaats gekomen waren / en wierden wel drie of vier worst van Duitsche Koopluiden / en Russche Heeren uitgeleid.

Vervordering van de reis.

Ter middernacht quamen wy te Grisnovitz / een groot en schoon Dorp / veertig worst / of acht mijlen van Wolgda / daar wy een weinig tijts stil waren. Wy hadden / met over 't lant te rijden / een quade weg gehad / die / gelijk de Voerlieden zeiden / noch erger zou worden. Wy waren ter Herberg in zwarte Stoven / die lelijk genoeg schenen. In de Stoof / daar in zijn Excell. zich onthielt / was een Vrou / die / overgrote vreugt over de koomst van zijn Excell. bedrijvende / zijn Ed. op haar wijze met enige spijze zocht t'onthalen / en goet Broot en Bier op tafel zette; daar wy ons byvoegden / en van deze Vrou mee genodigt wierden.

Toen de Paerden een weinig gerust hadden / trocken wy van daar / en quamen d'eenendartigste / des ochtens zeer vroeg t'Obhorze / twintig worst / of vier mijlen verder / daar wy varsche Paerden kregen. Wy trocken voort weer van daar / en quamen 's avonts te Tileetzljam / van daar wy / na dat de Paerden / en wy gespijzigt waren / voort vertrocken / en 's avonts te half elven t'Ougorskopjam / vijfentwintig grote worst / of ruim vijf mijlen verder / daar wy weer van Paerden verwisselden. En dewijl zy in 't eerst weigerden Paerden te geven / zo wilde zijn Excell. de Geschenken / die zijn Ed. aangeboden wierden / niet aannemen. Daar verliepen wel vier of vijf uren / terwijl wy naar de Paerden wachtten.

1676. Op Woensdag / d'eerste van Januarius / vertrocken wy voort van de voorgedachte plaats / en quamen / zeven worst van daar / in een schoon Vlek / Danielofski genoemt / zo groot en schoon / als een Stat / met Markten en Gevangenhuizen. Des avonts quamen wy te Wokforskopjam / veertig grote worst / of ruim acht mijlen van de voorgedachte plaats.

Koomst te Jeroslaaf, en beschrijving daar af.

Toen wy daar onze Maaltijt gehouden hadden / vertrocken wy weer / en quamen des Donderdags / de tweede van Januarius / 's ochtens te drie uren / in de Voorstat van Jeroslaaf / daar wy ons verkleedden / en ten negen uren met grote heerlijkheit / en een gevolg van wel over duizent menschen / onze intree deden. Deze Stat heeft aan de zuidzijde de rivier de Wolga / en aan d'andere de rivier van Kotroos; in voegen dat zy / tussen twee rivieren in gelegen /

legen / zeer vermakelijk en aangenaam is. Men heeft daar een Kasteel van hout / en een groot stene Klooster / S. Jan genoemt / met enige stene Kerken. Hier wonen ook enige Huisgezinnen van Nederlanders. Het sneeude / toen wy daar waren / en echter was 't er zeer kout. Wy wierden enige Straten omgevoert / en zagen veel treffelijke Gebouwen van hout en steen. Men bracht ons eindelijk in 't Hof van een Rusch Koopman / Demitri Juanowits Boraski genoemt / die eertijts een Dienaar van zijn Excell. had geweest / en toen / door Godes zegen / met zijn handeling zo grote winsten had gedaan / dat hy meer dan hondert duizent Rijksdaalders rijk geacht wierd. Dit was een groot Huis / van steen gebout / en met verwulfde Kamers / en stene Pakhuizen daar neffens. Hier quamen verscheide Duitsche Kooplieden zijn Excell. verwelkomen ; gelijk ook een Schrijver van de Gouverneur Juan Alexanderwits, die naar de gezontheit van zijn Ed. quam vragen. Hy was een aanzienelijk lang man / die / toen hy in de Kamer van zijn Excell. quam / zich eerst / op de wijze der Russchen / kruiste / en vervolgens een kleyn vertoog dee / en de kleine Tytel van zijn Zaarsche Majesteit van de generale Staten / en van zijn Hoogheit / de Prins van Oranje / ophaalde / en weer van zijn Excell. door de mont van van Asperen, beantwoord wierd / en daar mee vertrok. Korts daar na quamen verscheyde lieden uit de Gemeente met geschenken aan zijn Excell. en de Schrijver / by zijn Ed. weerkeerende / bracht van wegen de Gouverneur ook een geschenk / en zond een brood / en enige visch / drank / en andere eetbare Waren.

Bezoek aan zijn Excell.

Gefchenken aan zijn Excell.

Op Vrydag / de darde van Januarius / des ochtens / zond zijn Excell. de Heer Ambassadeur de Maarschalk / my / Budayn en van Asperen, aan de Gouverneur / om hem te bedanken / zo voor d'eer / die hy zijn Ed. aangedaan had / als voor de goede zorg / die hy getoont had in de Paerden / die tot onz vertrek zouden dienen / vaerdig te houden / en behandigde / door de gedachte Maarschalk / aan hem een briefje met tien Dukaten / tot erkentenis van de vrientschap / aan zijn Ed. bewezen. Hy schonk geen drank aan ons / dewijl hy zo even uit het Klooster was gekomen / en om dat het de leste dag van hun Vasten was / in de welk de Russchen zelden iemant op deze wijze onthalen / inzonderheit na dat zy in de Kerk geweest hebben. Maer by de Diaak, by de welk wy een weinig te voren ook diergelijke plichtpleging afgelegt / en hem een papiertje met vijf Dukaten in de hant gesteken hadden / wierden wy met een schaaltje onthaalt / om dat hy noch niet in de Kerk had geweest. Zijn Excell. zond tegen d'avont de Sekretaris en van Asperen vooruit naar Perislaef. De Voeders wierden mee gezonden / op dat zijn Excell. daar door niet opgehouden zou worden. Eer de Sekretaris en van Asperen vertrokken / quam de voorgedachte Schrijver weer by zijn Excell. en schonk / uit de naam van de Gouverneur / aan zijn Ed. een geschenk na gewoonte.

Affcheit van de Gouverneur genomen.

Gefchenk van de Gouverneur.

De genen van ons / die eben te voren aan huis geweest hadden / kregen yder een kleynder vlesch van de zelfde Brandewijn / en een Kalkoen / die alle leefden / en schoon waren. Wy gaven aan de Dienaars een vereering / en bedankten de Gouverneur / en de Schrijver voor hun beleeftheit. Van Afperen

ren trok toen met de Secretaris vooruit. Zijn Excell. die al enige dagen te voren niet wel te pas geweest / en enig ongemak in de keel / en in deze dag geneesmiddelen gebruikt had / kreeg in de nacht een overval / en wierd voort aan d'arm / en onder de tong gelaten ; daar by hy enige verlichting gevoelde.

Vertrek van Ieroslaaf.

Op Zaterdag / de vierde van Januarius / des ochtens / vertrok zijn Excell. zonder enig ongemak t'ontzien. Maer wy / met twaalf Sleden / bleven achter tot aan de middag; vermits 'er veel Voerlieden in de nacht wechgelopen waren / en wy dieshalven niet eerder Paerden konden bekomen. Wy vertrocken dan ter voorgedachte tijt / en quamen des avonts te Kormisle / daar wy een korte tijt stil hielden / en toen weer onze reis vervorderden. Wy reden deur veel schone Dorpen / en ook voorby de voortreffelijke plaats / Kostof genoemt / een Metropolitaan / of Hoofstplaats / die zeer kostelijk en groot is. Wy reden langs de rivier d'Ozer / aan de welke deze plaats legt / wel drie of vier uren lang / en trocken ondertusschen over veel andere goede rivieren / gelijk de rivieren Scoreetni Ozor / en Belopser.

Verschei de Dorpen, rivieren en plaatsen.

De vijfde / des ochtens te zeven uren / na dat wy vijfenvijftig worst / of omtrent elf mijlen / gereden hadden / quamen wy te Kibule / daar wy tot aan een uur stil waren. Des avonts / met d'ondergang der Son / geraakten wy te Perislaaf / daar wy zijn Excell. met d'andere Sleden / vonden. Dit is een Lantsteedje / daar in weinig vermaak is / en dat / naar de zijde van Moskou / een Meertje heeft / drie / of vier mijlen groot. Wy kregen hier weer varsche Paerden / en / des avonts te negen uren vertreckende / (in welke tijt zijn Excell. de Heer Klenk, tot blyschap van ons alle / beter te pas was geworden) quamen op de zeste / met de koomst van de dag / te Doubna / na dat wy vijfendartig worst (omtrent zeven mijlen) voortgereden / en nooit zo quade weg gehad hadden. Wy vertrocken van daar 's ochtens te negen uren / en quamen 's avonts spade te Kachmanua / na dat wy veertig worst / omtrent acht mijlen uitmakende / voorgereist / en veel schone plaatsen en Kloosters / door en voorby getrocken waren / en onder anderen voorby het schoon en wijtberoemt Klooster te Tropitza / daar zijn Zaarsche Majesteit somtijts zich vervoegt / om zijn Godsdienst in deze plaats te plegen. Toen wy hier een weinig stil geweest hadden / begaven wy ons weer op de reis / en quamen 's ochtens / de zevende van Januarius / met de koomst van de dag tot op drie worst beneden Moskou: maar wy moesten / daar gekomen zijnde / geheel langs een andere weg / die / door 't bevel van zijn Zaarsche Majesteit / ons aangewezen wierd / en naar Nikola omrijden / op dat wy van daar ingehaalt zouden worden. Deze plaats / zeven worst / (dat is byna anderhalve mijl) van Moskou gelegen / behoorde aan Knees Michaylo Jaklewitz Circaski. Wy quamen daar gelijk met de Stalmeester / en met de Paerden / die vooruit gereden waren / en vonden hier alles in verwarring. Daar was geen plaats voor zijn Excell. veel minder voor ons ; en wy moesten ons alle in zwarte Stoven behelpen / die noch zo eng en bekrompen waren / dat wy ten meestendeel zo na by malkander lagen / dat / als onse Matelassen om te slapen gespreit waren / men naaulijks een voet kon verzetten. Groot was 't ongemak / dat wy hier leden ; want de koude van d'een zijde liet ons niet toe buiten

Koomst te Perislaaf.

Vervarsching van Paerden.

Koomst te Nikola, by Moskou.

Slechte stant van die plaats.

ten de Stoven te blijven; en van d'andere zijde wierden wy van binnen van de rook/ stank/ en 't ongedierte te gelijk zo heftig bestreden/ dat ik wel derf zeggen/ dat dit de moeielijkste ontmoeting is geweest/ die ons op de gehele reis is voorgekomen. Wy moesten 't echter zo voor lief nemen/ hoewel men/ met enige dagen langer tot Jeroslaef te blijven/ daar wy heel wel waren/ sulcks gevoeglijk hadde konnen voorkomen/ en de Russchen tijt geven/ om het Lusthuis Godinka/ (van daar aan ons gelast was onse intree te doen) voor ons verblijf te bereiden: daar wy ook sonder ongemak zouden geweest hebben. Maar hier/ daar wy stiptelijk moesten blijven/ en niet van daan derfden wijken/ gelijk enigen van d'onzen wel gewenscht zouden hebben/ die zich gaerne in Moskou tot onze intree toe hadden willen ophouden/ waren wy warelijk niet min/ als naar de grootheit van den Groten Heer Zaar/ en de waarde van een grote Ambassadeur geplaatst; en hoewel yder van de Duytsche Koopliedon/ die uit Moskou ons dagelijks quamen bezoeken/ ons met grote toegenegentheit beklaagde/die troost was weinig tot onz voordeel.

Zeventiende HOOFT-STUK.

Sobere stant van 't Hof te Nikola, en 't ongemak, daar in geleden. Bericht aan zijn Excell. d'Ambassadeur wegens zijn inhaling. Brant in 't Huis van d'Ambassadeur, en dief-stal. Nieuwe-jaars wensch aan zijn Excell. die enigen van de Groten onthaalt. Verlof aan 't Gevolg van zijn Ed. om de viertijt van de Waterwijing te zien.

IN de volgende dag/ d'achtste van Januarius/ 's ochtens/ gingen wy in 't Hof van de voorgedachte Knees, daar meermalen Ambassadeurs/ die ingehaalt zouden worden/ zich onthouden hadden; gelijk drie/ of vier jaren te voren de Sweedsche/ en onlangs de Persiaansche Ambassadeur. Doch dewijl/ weinig tijt te voren/ het meeste deel door een brant vernielt was/ zo was 'er byna geen ander verblijf/ als een Kamer/ daar zijn Excell. zich in begaf/ met een kaghel verzien/ met een voorkamer/ daar in ook een kaghel stond/ met een schone grote Koken/ en een zeer grote Stal; 't welk alle de Vertrekken zijn/ die men daar vond. Men vind in dit Dorp niets/ dat aangenaam is/ dan een zo nette en geestige Kerk/ dat ik tot aan die tijt geen diergelijke van hout gezien had. Wy kregen behendiglijk de vryheit van de Kerk van binnen te mogen zien/ daar wy niets van belang in vonden. De deur/ daar wy moesten blijven staan/ was echter met veel beeltjes verciert. In deze dag quamen de Kooplieden/ Adolf Houtman, en Gerrit Klaesz. Kluiting zijn Excell. verwelkomen/ en wierden van zijn Ed. wel onthaalt. (Beschrijving van 't Hof te Nikola.) (Bezoek aan zijn Excell.)

Op d'avont quam aan zijn Excell. een Schrijver uit de Possolsche Prikaas van Moskou/ door de Rijkskancelier Artemon Sergewits gezonden/ met bericht dat/ dewijl zijn Ed. alree zo na aan Moskou was/ hy op maandag/ de

de dertiende van Januarius / in de voorgedachte Stat ingehaalt zou worden. Zy hadden te Moskou geen anderen gedachten gehad / dan dat zijn Excell. volgens gegeve last / die zy meenden dat zijn Ed. te Jeroslaaf ontfangen zou hebben / niet eerder / dan tien of twaalf dagen daar na / te Nikola zou wezen / dewijl men aan de Pristaaf bevel had gezonden van niet spoediger / dan vijf worst ('t welk omtrent een mijl weegs is) des daags voort te trekken: in voegen dat de grote Heer / verstaande dat zijn Excell. de Heer Ambassadeur / alree te Perislaaf was gekomen / als verbaast stond / en dieshalven aan de geen / die deze tijding aan hem bracht / al voertende zeide / dat hy weer naar de Poort zou gaan / dewijl hy vertrouwde dat zijn Ed. daar alree zou wezen. Zijn Excell. dit bescheit van zijn inhaling ontfangen hebbende / zond de Pristaaf wel vernoegt weer naar Moskou / om de grote Heer voor zijn bezorging te bedanken.

Bericht van zijn Ed. wegens zijn inhaling.

Op Donderdag / de negende van Januarius / des avonts / quam weer een ander Schryver / met geheel ander bericht / tot ons leetwezen / te weten dat d'Edelen / en alle d'anderen / die tot d'inhaling van zulk een grote Ambassadeur vereischt wierden / niet vaerdig waren / en by gevolg dat zijn Excell. zijn intree niet eerder / dan op de negentiende van deze maant / zou doen. Wy wierden hier over zeer bedroeft / te meer om dat wy de Waterwyjing / 't welk een zeer grote vierdag onder de Russchen is / niet zouden konnen zien. Wy besloten dieshalven in de volgende dag / des uchtens / Sr. van de Water naar Moskou te zenden / om van de grote Heer te verzoeken dat wy als onbekent in de Stat zouden komen. Ter middernacht ontstond een brand in de Bottelary / uit d'oven / dewijl de zelve niet dicht / maar in veel plaatsen geborsten was. De brant wierd echter haast gelescht / door middel van de goede voorzorg / die men toonde / zo in 't luijen van de Klocken / om volk by malkander te krijgen / als door de naerstigheit van van de Water, en Gillis Barentsz. Kloek, die hun uiterste best deden om de brant te blusschen. D'oven wierd voort aan stucken gebroken / en het verwulft ingeslagen; en dewijl 'er geen water omtrent was / zo wierd het vuur met enige vaten Biers / en met Sneeu gelescht.

Brant in 't Hof van d'Ambassadeur.

In de volgende dag / de tiende van Januarius / misten wy verscheide dingen / en onder anderen het kleine Staafjesspel / 't welk met een Kasje van omtrent een voet groot / in de Bottelery op de bank staande / naar alle waarschijnelijkheit door de Russchen / die 't misschien voor zilver geacht zullen hebben / wechgenomen zal wezen. Des ochtens gingen van de Water en Kloek naar Moskou / om daar / tegens de koomst van zijn Excell. ordening op 't Hof / in 't welk zijn Ed. gehuisvest zou wezen / te stellen; en uit Moskou quamen by zijn Excell. de Kooplieden / Hartman, Warnar Muller, Boetenant en Kannegieter, om zijn Ed. te verwelkomen. Zy bleven alle ter Maaltijt by zijn Excell. en 't was spade toen zy vertrocken.

Diefstal onder zijn Excell.

Bezoek aan zijn Excell.

Op Saterdag / d'elfde van Januarius / naar d'oude Stijl Nieujaarsdag zijnde / des ochtens heel vroeg / blies en sloeg men op Trompetten en Keteltrommen het Nieuwe Jaar voor de Kamer van zijn Excell. van de welk zy een vereering van vijfentwintig guldens kregen. Zy gingen daar na by ordening

Nieuwe Jaar by zijn Excell. geblasen.

ning eerst by de Maarschalk / en zo voort rontom / en ontfingen ook overal goede giften. In deze tijt was het schrickelijk kout.

Op Zondag / de twaalfde van Januarius / quamen van Asperen, en van de Water weer naar Moskou / zonder de grote Heer gesproken te hebben. Na de Predikatie voegden onze Pristaaf, Michayl Stephanofs, en zijn Neef / Symon Faffilofs, Antonie Lukianofs, de Kapitain van 't geleide / de Kastelain van deze plaats / Maximin Faffilifs genoemt / en zijn Swager Ikim Serglofs, d'eerste Edelman van de Knees, die deze plaats toequam / zich by ons te gast. Zy wierden alle zeer heerlijck onthaalt; en 't was spade / toen men een eynde van de Maaltijt maakte. Enige Groten by zijn Excell. te gast.

Des Maandags / de dartiende / 's uchtens / quamen de Kastelein / en zijn Swager zijn Excell. voor 't goed onthaal van de voorgaande dag bedanken. Zy klaagden dat zy noch verbuist waren. Niet vreemt; want men had niet anders / dan Sek uit schaaltjes gedronken; vermits de Wijnen bevroren waren. Van de Water reed 's uchtens weer naar Moskou / om het voorgedachte weer te verzoeken. Hy quam 's avonts weerom / en bracht bescheit dat men wel binnen Moskou mogt komen / om de waterwyping te zien.

Op Woensdag / de vijftiende / drie uren na middernacht / reden wy met ons zessen in de tweede Koets met zes Paerden naar Godinka / vier Worst van Nikolaselo / daar men een huis boude / 't welk noch onvolmaakt was / en daar men naauwelijks een stoof vaerdig vond. Dit gebou wierd alleenlijk opgerecht / om de Heer Ambassadeur daar t'ontfangen / dewijl bevolen was dat d'intree van daar haar begin zou hebben. Wy dan / met de tweede Koets / gelijk gezegt is / derwaarts gereden / moesten wel een gehele Worst lang de weg met de Karos banen / uit oorzaak van dat de Bomen / die noch niet afgehakt waren / ons grotelijks in de weeg stonden: invoegen dat de weg niet alleenlijk kommerlijk was / maar de Karos ook gevaer liep van aan stucken te breken. Wy traden dieshalven ten meestendeel uit de Koets / en gingen te voet naar de voorgedachte plaats / daar wy / gelijk gezegt is / naauwelijks een enige stoof vonden / die zeer klein / en noch niet vaerdig was / en daar beneffens onbequaam tot verblijf van zulk een groot gevolg / als wy by ons hadden. Wy keerden dan weerom / en brachten hier af bericht aan zijn Excell. by de welk ondertusschen d'Overste Luitenant / Bartholemeus Rouart, d'Oom van de Heer Villers, een der gener van ons gevolg / gekomen was; gelijk ook de knecht van mijn Neef / die in Moskou woonde / met een Slee / en brief / daar in verzocht wierd dat ick mee in Moskou zou mogen komen / om de waterwyingh te zien. Dit word / gelijk alree gezeght is / by de Russchen voor een grote heilige dag gehouden / daar in men hun grootste pracht ziet. Zijn Excell. stond dit voort toe / niet alleenlijk aan my / maar ook aan d'anderen van zijn gevolg / na dat zijn Zaarsche Majesteit / gelijk verhaalt is / deze vryheit aan ons gegeven had. De Heer Rouart vertrok dan na de Maaltijt / met zijn Neef / Villers, die in ons gevolg was / en ik ook met de Slee. Slechte weg voor zijn Excell. Die aan de zijnen toestaat zekere viertijt te Moskou te zien,

Achtiende HOOFT-STUK.

Breed en omstandig verhaal van de Waterwyjing, en d'ordening, van alle staten daar in gehouden, en de plechtelijkheden, daar in gepleegt.

OP Donderdag / de zestiende van Januarius / naar d'oude Stijl Driekoningendag zijnde / quamen te Moskou noch wel twintig Sleden / zo van ons gevolg / als van enige knechten van ons gevolg. Wy zagen echter malkander niet / dan na dat de Processie / of Ommegang geëindigt was / dewijl zy aan d'overzijde van de rivier stonden. Mijn Neef / en noch een ander Heer brachten de Heer Villers en my overal / om alles te bezichtigen. Wy kregen ook een zeer goede plaats by 't huisje / daar de Deensche Resident op de muur stond. Wy hadden te voren over de rivier geweest / en daar duizenden van menschen / en onder de zelfden de Huisbenden van zijn Zaarsche Majesteit / gezien / die / gelijk men zeide / uit een getal van wel zes duizent Mannen bestonden / de welken alle schoon volk waren / wel toegerust / zowel van geweer / als van kleding. Zo wel de kleine / als de grote Officieren hadden lutsen op hun Rocken / en de zelfden of kleinder / of groter / en slechter / of kostelijker / naar dat hun staat meebracht. De Regimenten / daar in deze benden verdeelt waren / hadden yder hun bezondere verwen; de sommige waren groen / anderen geel / graauw / wit / blaauw / root / paersch / en ook enigen / die bont waren / en niet alle een zelfde verwe van kleding hadden. Enige Vaandelen der Regimenten voerden Bardes / of halve Manen / anderen Musketten en Bardes / anderen Spiessen. By yder Vaandel was een Slang / of Veltstukje / zeer aardiglijk gegoten / en kunstiglijk uitgewerkt / of geestiglijk met de hamer van yzer gesmeed. Zy lagen op verzilverde Affuiten / van vier raden / die van twee / vier / en zes Paerden / met schone schaberacken / daar 't wapen van zijn Zaarsche Majesteit op geborduurt was / getrocken wierden. Deze Paerden waren alle eenderhand / en schoon. Men zag 'er ook een grote menigte van Vaandelen van allerhande verwen / van de welken sommigen zeer kostelijk geschildert waren / inzonderheit de genen / die met de Krijgsbenden van 't Hof van zijn Zaarsche Majesteit quamen / de welken in alle kostelijkheit uitmuntten.

Kleding der Krijgsbenden van zijn Zaarsche Majesteit.

Hun Geweer, Geschut.

Toen wy een uur of twee gewacht hadden / begonnen de klocken te luyen; en men zag een grote menigte van menschen vooruit lopen / die van de Lijfwacht op deze volgende wyze gevolgt wierd. Vooraan ging een Kapitain / of groot Officier / die eerst met witte Rocken met goude lutsen en Bardes / zes in 't gelid / en twintig of vijfentwintig geleden lang / gevolgt wierd. Achter hen gingen zo veel geleden van Spiesdragers / daar zo veel Musketiers op volgden. Hier achter gingen de blaauwe Rocken in de zelfde ordening / toen de groene / en anderen / en voor 't lest de rode Rocken / van de welken de Spiesdragers spiessen voerden / die kunstiglijk gedraait waren / en lange spitsen / met

Ordening in de Krijgsbenden,

1 de Troon 2 zyn Zaerse Mayestyt 3 de Patriargh 4 de Open gehouden Byt daer het geweyden Water uyt gehaelt Wert.

Back of
Foldout
Not Imaged

met Vaantjes daar aan hadden. Zy wierden van Snaphanen gevolgt; en achter deze quamen andere Snaphanen met getrocken lopen / en met laden / die van Parlemoer ingelegt waren. Deze Lijfwacht bestaat in 't geheel uit Edellieden / en uit de Kinderen van de grote Heeren. Toen zy buiten quamen/wierden zy alle rontom de plaats/daar deze Waterwyjing geschieden zou/ gestelt. Achter hen volgde een zeer groot getal van zwarte Monicken / voor de welken twee Standerts/ daar verscheide Heiligen in geschildert waren / gedragen wierden. Hier achter gingen zes of acht Priesters/ die een grote Lantaern droegen / daar in veel welriekende Kaerssen brandden; op de welken enige Priesters volgden/die verscheide grote Schilderyen en Heyligen droegen. Achter dezen wierd van zes of acht een groot en zwaar Kruis gedragen; zonder dat ik weet of 't van gout / of zilver was. Rontom dit Kruis hielden zich enigen / die zodanige vergulde Seraphijns / of gevleugelde Tronitjes aen lange steelen droegen. Op hen volgde weer eenige Priesters / die verscheide zilvere Schuttels / en vergulde Kruiken en Kannen droegen / de welken met een stuk geverwt Armozijn bedekt waren. In een van deze zilvere Schuttels was de muts van de Patriarch / of Aartsvader. Hier na quamen de Priesters van alderhande ordeningen / die met Rocken / stijf van geborduurt gout en zilver / zeer kostelijk gekleed waren. Achter hen zag men Bisschoppen/en Aartsbisschoppen/die/ook zeer kostelijk gekleed/van twaalf Metropoliten/de staat van Kardinalen vertonende / gevolgt wierden. De Mutsen der Metropoliten blonken van gout en zilver / met randen van witte Armijntjes. Zy waren byna van gestalte gelijk de Hollantsche Stormhoeden / en wierden van veel Bisschoppen gedragen. Zy gingen alle bloots hoofts / behalven de Monicken. Achter de Metropoliten volgden grote en kleine jongens / die ook kostelijk gekleed waren / en al voortgaande zongen. Achter hen zag men drie of vier Monicken met Wierookvaten / daar mee zy slingerden / op dat de rook daar af den Patriarch in de neus zou komen. De Patriarch zelf wierd van twee Monicken / zeer kostelijk gekleet zijnde / geleid / en had op zijn voorhoofd een gout Kruisje / ruim een span lang / en een duim dik / 't welk op een ront kussentje lag; en hy hield het met zijn beide handen vast. Hy droeg een kostelijk kleet van zilver laken / achter en voor met een witte Satijne slip / op de welk een goud Kruis geborduurt stond / en had ter rechter zijde / aan een geborduurde riem / een vierkante Neusdoek / (of iets diergelijks) die stijf van borduursel was / en goude quasten had. Achter de Patriarch volgden de Bojaren en Kneesen / die alle met uitsteekende kostelijke Klederen gekleed waren. Zijn Zaarsche Majesteit zelf quam achter hen. Hy was met een rok van kostelijk goud laken gekleed / en had aan zijn schouders iets / dat vol van goude plaatjes was. Hy droeg op zijn hooft een goude Kroon / met Paerelen en edele gesteenten vercierd / en daar op een goude Wereldt / met een kruis daar boven / en onder met een zwarte vosse rand. Hy wierd van twee Vorsten onder d'arm geleid; en zijn Goostens, en enige andere Heeren volgden hem.

En in de Geestelijkheit.

Kleding van de Patriarch,

En van zijn Zaarsche Majesteit.

Op deze wijze wierd zijn Zaarsche Majesteyt ter plaats / daar deze plechtelijkheit van de Waterwyjing zou geschieden / gebracht. Men had deze plaats / die groot en vierkant was / zeer heerlijk toegemaakt / en met planken

Beschrijving van de plaats, tot de Waterwyjing ingestelt.

ken / een of twee treden boven de gemene gront / verheven. Rontom deze stelling was een hek / met root laken behangen / en daar binnen noch een hek / in 't welk zijn Zaarsche Majesteit / met de Geestelijken / zijn verblijf had. Dit hek was netter en cierelijker / met vier ingangen / die boogswijze gemaakt waren / en daar vergulde Hoofden op stonden. Men had in de rivier de Moskua / daar 't Water gewijt zou worden / een grote bijt gehouwen / en de zelfde met een leuning van anderhalve voet hoog / die ook met root laken behangen was / afgeschoten. Voorts / aan yder hoek van dit verheve werk / dat als een groot tooneel was / stonden vier grote pijlers / die kunstiglijk gedraait waren / en boven yzere bogen vertoonden. Aan deze pijlers hingen acht glaze brandende lampen; en deze plaats vertoonde aan 't gezicht als een Troon. Aan d'een zijde was een ingang tot het water / twee of drie trappen neer te gaan / die met root laken bekleed waren. Aan weerzijden stonden enige schermen met geschilderde Beelden. De vloer was met Turkische Tapijten belegt. De Troon / of Zetel van zijn Zaarsche Majesteit was drie / of vier treden hoog boven de vloer / zeer schoon vergult / en van binnen met zilver laken bekleed / 't welk ook op de vloer gespreid lag. Op de Troon stonden vier / of vijf torentjes / kunstiglijk van glas gemaakt / daar op goude kruisjes stonden. De Troon had van voren / en van ter zijden twee grote glaze deuren. De Troon van de Patriarch was ter rechte zijde van zijn Zaarsche Majesteit / en een treed hoger / maar niet zo kostelijk / en open. De Patriarch / of Aartsvader had een kostelijke goude Kroon / of Muts / de welke kostelijker en groter scheen / dan die van zijn Zaarsche Majesteit / op zijn hooft.

Plechtelijkheit, voor de heiliging van 't Water.

Toen sy daer een weynig tijds geweest hadden / nam de Patriarch een Wierook-vat / en begon het water aen alle de vier hoeken te bewieroken / en trad toen op drie of vier schreden na aan zijn Zaarsche Majesteyt / die mee van sijn troon af trad / en stil bleef staan / na dat hy sich voor de Patriarch gebogen had / de welck het wieroock-vat tot negen malen over sijn Zaarsche Majesteyt overslingerde / en yder drie malen bogen zy zich voor malkander. Zijn Zaarsche Majesteyt keerde toen weer naar zijn troon; en de Patriarch / rontom gaande / bewierookte vervolgens de Geestelijcken en Groten van hoog tot laeg. Na dat hy dus tot drie malen gedaen had / en t'elkens van twee Geestelijcken geleyd was / keerde hy oock naar zijn Troon. Korts daar na quam hy weer aftreeden / met een groote brandende Was-kaers in zijn handt / die hy sijn Zaarsche Majesteyt aenbood / de welck / ook uyt zijn Troon tredende / hem de selfde ter halve wegh afnam / en hem / na dat hy de kaers ontfangen hadt / de handt kuste; daar mee zy beide yder weer naar zijn plaats gingen. Daar na quamen de Kneesen, Bojaren en Geestelijken / die yder zelfs een Kaers / en de Zegening haalden / en ook de hant van de Patriarch / of Aartsvader kusten; 't welk een lange wijl duurde. Hier op volgde een Priester / die / na dat hy een weynig tijts in een boek had gelezen / d'ingang naar 't water bewierookte. Zijn Zaarsche Majesteit / en de Patriarch zaten ondertusschen op stoelen / zonder leuningen / die zeer kostelijk met Gout en Paerelen geborduurt waren / en die men toevouwen kon / en alleenlijk voor die tijd daar gezet waren. Daar na quamen eenige Priesters / die twee Bijbels onder d'arm droegen / van de wel-

ken

ken d'een zeer kostelijk met rood Fluweel overtrocken/en met Gout beslagen/en met Juweelen bezet was/ en wel vijf honderd duizent guldens gekost had/daar in de Patriarch zelf las/ terwijl zijn Zaarsche Majesteit bloots hooft stond. Toen de Patriarch gelezen had/trad hy met deze Bijbel by zijn Zaarsche Majesteit / op dat die dit boek zou kussen; gelijk hy ook dee / en daar beneffens de hant van de Patriarch; en daar mee gingen zy gezamentlick yder weer naar zijn Troon. Deze kostelijcke Bijbel wierd daar nae van twee Priesters weer weghgebracht/ en stoen dit gedaan was / traden sijn Zaersche Majestept/ en de Patriarch weer upt hun troonen / en naar 't water. De Patriarch ging de treedjes af; maar zijn Zaarsche Majesteit bleef bloots hooft boven aan de leuning staan / zo lang als dit heiligen duurde / 't welk na veel ommerwier met een goud Kruis / dat men daar in een zilvere Schotel bracht / gedaan wierd. Toen dit omtrent een half uur geduurt had / wierden de Kroon weer op 't hooft van de Kaizer / en de Myter op dat van de Patriarch gezet; en dus ging yder weer naar zijn Troon. Daar na bracht men aan de Patriarch het gewyd water in een zilvere schotel / het goud kruis in een tweede / en een quispel / om daer mee te besprengen / in een darde zilvere schotel. De Patriarch quam met dit alles by sijn Zaarsche Majestept/ die/ sijn hooft weer ontbloot hebbende/het goude kruis/ en de hand van de Patriarch kuste/ en daar op met het heilig water gequispelt en besprengt wierd; gelijk ook zijn Kroon/ en alle sijn Vaandelen/ die daar by gebracht wierden. Zy beide gingen toen yder weer naar zijn troon; en na hen quamen de Metropoliten / Aartsbisschoppen/ en de Groten van sijn Zaarsche Majestept / gelijck ook alle de Monnicken en Priesters/om ook het heilig kruis / 't welk de Patriarch / of Aartsvader hen voorhielt/ beneffens de hant van de Patriarch/te kussen. Maar alle dezen wierden van een Metropolijt / die by de Patriarch stond/ met het heilig water gequispelt en besprengt. Verscheide Monicken en Priesters gingen met schuttels en kannen van dit gewijd water halen / om al 't volk / dat daar omtrent was/ met het zelfde te besprengen. Daar quam oock van alle zijden een groote menighte van menschen / om met kannen / kruiken en emmers van dit geheiligt water mee te nemen. Men zag'er mee een slee / met root laken overdeckt / en daer onder verscheide goude kannen / om met het heilig water gevult te worden. Dese slee wierd van zes zwarte paerden / zeer heerlijk toegemaakt / getrocken. Daer waren oock verscheide wijven / die hun kinderen van de borst afnamen / en naakt in dit water dompelden.

Lostelijke Bijbel.

Wyjing van 't water.

Gebruik daar af

Ondertusschen sond sijn Zaarsche Majestept de Cancelier Jemiliaen Oukraeiensof, die voor desen Envoyé van sijn hooghgedachte Zaarsche Majestept in Hollandt geweest was / aen de Geheym-schrijver / en eenige andere van 't gevolgh van den Heer Ambassadeur / die aan d'andere zijde van de Rivier / alwaer uit des selfs last een huis voor haer toebereid was / by haer hebbende den Translateur van sijne Zaarsche Majestept / den Heer Andreas Winius, dese plechtelijckheydt aensagen / om upt sijn meer hooghstgedachte Zaarsche Majestepts naem / nae haar gesondheit te vragen / en of sy wel gereist hadden. Toen dit door de voorgemelte Heer Winius vertolckt was / antwoordde de vertaelder van Asperen, die sich daer mede bevondt / upt

uyt hun aller naem / dat sy Godt baden sijn Zaarsche Majesteyt gesont te sparen / en dat zy / zoo veel hen aengaat / door sijn genade / en door gunst van sijn Zaarsche Majesteit / in goede gesondtheidt / en tot daer toe wel gekomen waren / en sijn Zaarsche Majesteit voor des selfs genade ootmoedelijck bedanckt. En diergelijck compliment dede meer hooghstgedachte sijne Zaarsche Majesteyt ter selve tijdt door meer andere van sijne Hovelingen oock doen aen de Heeren Residenten van Denemarcken / en Polen / aen de Coapsins van Persien / aen d'Ambassadeurs van de Czeremisse en andere Tartaren / zoo mede aen die van de Calmackse of Mongaelse / en alle andere Afgesanten / die alle tot dit feest te sien genoodight / en in verscheide huysen verdeelt waren. Dit is een heusheyt / die van sijne Zaarsche Majesteyt overal / daar hy zich in persoon bevind / aen de Vreemdelingen bewesen wordt.

Zegening van de Patriarch.

Toen dit alles gedaan was / zegende de Patriarch / met zijn beide handen kruiswijze over malkander gestreckt / eerst zijn Zaarsche Majesteyt / daar nae de Geestelijken / en Groten van 't Hof / en voorts de geheele gemeente tot drie malen: en daar mee trocken de lijfwachters weer naar 't Slot / op de zelfde wijze / als voor verhaalt is / behalven dat d'Aartsbisschoppen / gelijck oock de Patriarchen / de mutsen op hun hooft droegen. Toen sy daar omtrent een half uur gestaen hadden / trocken sy alle weer af / gelijck oock het Krijgsvolk / over 't ys; en dus wierd de meeste tijdt van dese dag in vreucht deurgebracht. D'onze trocken 's avonts weer naar Nikola / de plaats daar zijn Excell. d'Ambassadeur zich onthield; en ik volgde in de volgende dag / des avonts.

Negentiende HOOFT-STUK.

Vertrek van Nikolaaskoy Selo naar Godinka. Naaukeurig verhaal van d'inhaling binnen Moskou, en de heerlijkheit daar af.

Op welke wijze de Heer Ambassadeur ingehaelt zou worden.

OP zondag / de negentiende van Januarius / wierden van de Water, en van Asperen, met wel tachtig sleden / door sijn Excell. d'Ambassadeur naer Moskou gezonden / om te verstaan op welke wijze d'inhaling zou geschieden / en om zijn Zaarsche Majesteyt voor zijn goedtheit van aan ons toegelaten te hebben / dat wy de viertijdt van de waterwyjing in Mosko hadden mogen zien / te bedanken. Maer sy / binnen Mosko gekomen / hoorden dat Klaesz. Kluiting, en Warnar Muller, met de groote Heer gesproken / en dit werck alree verricht hadden. Zy verstonden dan / dat sijn Zaarsche Majesteit bevolen had / dat men sijn Excell. de Heer Klenck op een zelfde wijze zou inhalen / als men de Sweedsche Ambassadeur gedaen hadt / en dat de Duitsche Officieren aengeseght was / dat zy zich gereedt zouden houden. Deze tijdingh van op gelijcke wijse / als Ambassadeurs van gekroonde Hoofden / ingehaalt te zullen worden / was zeer aangenaam aan zijn Ed. zoo wel ten opzicht van hem self / als voornamelijck van den Staat.

Staat. Des middaghs quamen weer drie Duitsche Kooplieden by sijn Excell. aen de welck sy boodtschapten / dat zy / met de genen van hun Landaart / een Compagnie van zestig koppen zouden uitmaken / en alle met Oranje slupers / zeer heerlijk te paert zittende / zijn Ed. te gemoet komen. Des abonds quam weer een Schrijver van de Possolske Prikaas / by zijn Excell. dien hy / na dat hy naar de gezontheidt van sijn Ed. gevraagt had / aanzeide dat hy vryheit had om in de volgende dag des abonts / of Dingsdags / des uchtens / twee uren voor de koomst van de dagh / naar Godinka te trecken / om van daer ingehaelt te worden. Deze / zijn boodschap gedaan hebbende / trok weer naar Mosko.

Bezoek aen zijn Excell.

Des maandags / de twintighste van Januarius / des uchtens / quam een Overste Luitenant / een Rusch zijnde / uit de naam van zijn Zaarsche Majesteit zijn Excell. d'Ambassadeur begroeten. Hy zeide dat hy / dewijl onse voorgaande Pristaaf / Michael Stefphanoff, ziek was geworden / so lange tijdt sijn Pristaaf / of Verzorger zou wesen / tot dat de Hof-Pristaaf ons op de weg zou ontmoeten. Kort na dat deze Pristaaf uit de Kamer van zijn Excell. was vertrocken / quam de Deensche Resident de Hr. Magnus Gioë, die zijn koomst wel anderhalf uur te vooren bekent gemaakt had / by zijn Excell. Mijn Heer Grim en ik ontfingen hem aan de Slee / en brachten hem tot in de Voorkamer / daar zijn Excell. hem ontfing / en hem in zijn Slaapkamer bracht / daar zy wel anderhalf uur lang in eensaamheit met malkander van geheime zaken spraken. Hy had d'Overste Minius meegebracht; en sy / met zijn Excell. middagmaal gehouden hebbende / trocken weer wech. Wy waren ondertusschen zeer bezich om ons tot ons vertrek toe te rusten.

Vertrek van d'Ambassadeur naar Godinka.

Op Dingsdag / d'eenentwintigste van Januarius / des nachts ten een uur / dee de Pristaaf aan zijn Excell. vragen / of hy haast vaerdig om te vertrecken was / dewijl men twee uuren voor de koomst van de dag te Godinka / vier Worst van Nikola af zijnde / moest wesen. Hy versogt aen sijn Ed. dat sijn Ed. geliefde te bevelen / dat men drie mael de Trompetten soude steeken / op dat ons gevolg zig gereet zou houden. Toen alles vaerdig was / en de keteltrommen en Trompetten driemalen geslagen en geblazen hadden / vertrocken wy 's uchtens te drie uuren van Nikolaeskop Selo / en quamen / toen wy twee uren onderweeg geweest hadden / ter gestelde plaats / Godinka genoemt / daar men in de tijt van acht of tien dagen twee / of drie Huizen / met Stalling en Kaghels / opgeslagen had / op dat zijn Excell. van daar zijn intree zou doen.

Wy waren onderweeg vry koud geworden / en vonden daar / tot ons voordeel / goede warme stoven / daar in wy ons verwarschten / en ontnuchterden / en ook eenige schaaltjes met Brandewijn en Sek tegen de koude innamen. Zo haast wy hier gekomen waren / zond de Pristaaf een Post naar Mosko / om onse koomst in die Stat bekent te maken. Sedert gingen verscheide Posten heen en weer. De Pristaaf dee ondertusschen aan zijn Excell. d'Ambassadeur vragen / hoe hy by zijn Ed. in de Karos zou zitten. Zijn Excell. ontbood aan hem / dat hy zyn zitting achter uit tegen over hem / de Maarschalk de zijne aan de rechte / en de Vertaalder van Asperen de zijne aan de slinke zijde

in

in de portier souden hebben. De Pristaaf dee weer seggen / dat hy oordeelde dat hy neffens sijn Excellentie behoorde te sitten: daar op weer geantwoordt wiert / dat zijn Ed. sulcks niet sou toelaten / en dat / zo de Pristaaf by dit voorneemen bleef / hy voor uyt mocht reizen of volgen. Deze Pristaaf zond ondertusschen over deze zaak aan de Rijks-Cancelier een post.

Toen het nauwelijks dag was geworden / quamen verscheide Russchen op 't Hof van sijn Excell. om de toerusting / en de paerden / daer over zy zich verwondert betoonden / te zien. En hoe wel men tot ons gezegt had / dat wy met de koomst van de dag van Godinka zouden vertrecken / zo duurde het echter noch wel twee of drie uren / eer wy op de gang geraakten. Onse Capitein / Antonie Lukianoff, by zijn Excell. komende / zeide hem aan / dat zijn Ed. alles geliefde vaerdigh te houden / en verhaalde met eenen / dat de Pristaaf, die ondertusschen om bescheidt over de zitting gezonden had / tot antwoort had gekregen / dat hy ter plaats / daar de groote Ambassadeur hem zou zetten / zou moeten zitten. Omtrent de middag quam de Pristaaf zijn Excell. aenzeggen / dat hy van zijn Zaarsche Majesteyt bevel had gekregen / om zijn Ed. voort naar Moskou te geleiden. Zijn Excell. dan / zijn gevolg te zamen gebracht hebbende / trock in soodanigh ordening voort / als in dit volgende verhaal te sien is.

RELATIE, of Verhael, op wat maniere sich de Marsch en intrede van sijn Excellentie den Heere *Coenraet van Klenk*, Heere tot Loirheim en Ohrsee, Extraordinaris Gedeputeerde wegen de Provintie van Holland, ter Vergaderinge van de Heeren Staten Generael, en Extraordinaris grooten Ambassadeur van Hare Ho. Mog. en sijn Hoogheyt den Heere Prince van Oraignen, aen sijn Zaarse Majesteyt van Moscovien, in de Stadt Mosco, op den $\frac{11}{21}$ January 1676. heeft toegedragen.

Verhaal van d'Intrede van zijn Excell. binnen Mosko.

VOor aen marcheerde de Stalmeester te paert / daer op volghden acht bruyngraeuwe paerden / met witte manen / en witte staerten / overdekt met tapijte dek-kleeden / waer in op weerzijden geweven waren de wapenen van sijn Hoogheydt den Heere Prince van Oraignen / elk geleid van twee mannen; zijnde gedestineert tot present voor sijn Zaarse Majesteyt.

Hier op volghde wederom een schoon bruin-graeuw Hengst-paert / met witte manen / en een witte staert / overdekt met een root zijde dek-kleed / doorweven met groote goude bloemen / en rontom geboort met een goude franje / en vercieert op het hooft met een groot bouquet pluimen van verscheide couleuren / geleydt als vooren / en tot present van sijn Excellentie. Daer na de drie handtpaerden van sijn Excellentie. Een bruyn-graeuwe Hengst / overdekt met een zadel en schabrak van root fluweel / met goude en silvere franje.

Een

..n. de Stalmeester 2 acht Hantpaerden met wittemanen en Staerten 3 de Heer Maerschlck 4 Edellieden 5 twalef lackayen 6 de Koets daer syn Exelenti Klenck jn Sadt 7 Pagien te Piert

Back of
Foldout
Not Imaged

Een zwarte Ruin / met een root fluweele zadel / en een kostelijke met goud en zilver doorweven Schabrak / met goud en zilvere franje rontom. 't Lijf-paert van zijn Excellentie / zijnde een schone spierwitte Hengst / bekleed met een zadel / en kousse daar over van root fluweel / met goude en zilvere kanten / en alle 't getuig bekleed met root fluweel.

Dese wierden gevolgt van de Keteltrommen en Trompetters / als volgt:

Voor aan een Trompetter / zijnde een Moor / alleen.

Hier op de Keteltrom alleen.

De twee resteerende Trompetters in een gelid / met zilvere verguldе Trompetten / verciert met Vlaggen en Banderollen / met de Wapenen van zijn Excellentie.

Hier op de Heer Maerschalk alleen.

Voorts de resteerende Domestijcken / Edellieden / en Officiers / twee en twee in een gelid / alle te paert.

Hier na de Lackeyen / twaalf in 't getal / twee en twee te voet.

Daer aan volghde de eerste Koets van zijn Excellentie / van binnen bekleed met root gebloemt fluweel / met een zilvere gront / en van buiten t'eenemaal vergult / en geschildert met alderhande cierlijk loofwerk / en ook met de Wapenen van zijn Excellentie; zijnde getrocken van zes zwarte Paerden / bekleed met zeer cierlijk getuig / en dragende op 't hooft bouquetten Pluimen van verscheide coleuren. Op beide zijden van de Koets gingen de vier Helbardiers te voet / dragende hare Hellebaerden / verciert met houpes van zijde / goud en zilver. Voor de receptie / of ontfangenis / zat zijn Excellentie in deze Koets / en daar tegen over de Priestaaf: en in de poortieres de Heer Maerschalk en Translateur / of Vertaelder.

De vier Pagien volgden hier na in een gelid te paert.

Daer op quam de tweede Koets / getrocken van vier zwarte Paerden / en bekleed van binnen met groen fluweel. In de zelve zaten voor de receptie / of ontfangenis / de Heeren Stalmeester / Sekretaris / en vier Edellieden van zijn Excellentie.

Hier na volgde de Reissleede van zijn Excellentie / overdekt met een schoon Turks Tapijt / met een afhangende Tapijt / en witte Beerenhuit van achteren.

Hier op de Sleden van de Domestijken van zijn Excellentie / die van d'Edellieden en Officieren overdekt met rode / en die van 't resteerende gevolg / met graauwe Polsten.

De wegh / die tot aan de Stadt resteerde / was noch omtrent drie Worst / waer van vijf een duitsche mijl uitmaken / doorgaans op weerzijden bezet met Krijgsvolk / en Domestijken van de Boyaren / en grote Heeren van 't Hof / zijnde de laetste alle bestaande in Ruitery / op de rechter / en het Voetvolk op de slinkerhant / in seer goede ordre gerangeert. D'eersten / die sich aan ons vertoonden / waren de Hollandtsche en andere uitlandsche Kooplieden / die onder zich een Compagnie van in de zestigh Paerden uitmaakten / alle zeer wel gekleed en gemonteert / en verciert met Orange Charpen om 't lijf; dezen / zijn Excellentie gegroet hebbende / passeerden op de linkerhand

Kostelijke toestel.

hand achter de Koetsen om / en marcheerden geduurig voor de Paerden / die geleid wierden tot aan 't Logement van zijn Excellentie. Daar na zagen wy de Familie van den Prince Michaile Jaelofewitz Zircaski, alle gewapent op sijn Antijks / met Kasacken van malien / en Stormhoeden op 't hooft. Voorts noch vervolgens verscheide Compagnien / waar onder zich ook verscheiden bevonden / gekleed met Casacken van root en blaauw fluweel / doorgaans verciert met goude en zilvere doppen / en op haar hoofden gewapent met Stormhoeden / daar boven op een yzere spits / en aan de zelve een vaantjen van verscheide coleuren vast gemaekt / de welken men ons zeide / dat ten dienst van zijn Zaarsche Majest. door het Klooster van Troitza onderhouden wierden. Wy zagen voorts noch verscheide andere Troepen Ruitery / als de Familien van den groten Boyaer Artemon Sergewitz, die van de Veltheer Knees Jurrie Alexewitz Dolgorucki, en meer andere / alle zeer prachtig uitgedost / en daer onder veel fraeye Handtpaerden / met zilvere en vergulde ketenen van grote platte schakels om den hals / zeer prachtige Dekkleeden en Schabrakken / stijf van 't goud en zilver borduursel / en daar by op de meeste zadels zeer schone Tyger- en Luypaertsvellen. Dicht aan de Voorstat zagen wy d'uitlandsche Officieren / die / op 't bevel van zijn Zaarsche Majesteit / ook in een Compagnie gerangeert zijnde / door een byzonder gunstbewijs / om d'intreede van zijn Excellentie te vereeren / mede uitgekomen waren. Na hen volgden d'Edellieden en Dienaars van zijn Zaarsche Majesteits Hof / yder op 't prachtigste / zijnde hare Paerden meest alle met zeer lange en brede ketens van zilver omhangen / welker geklater een aangenaam geluit maakte. Het geen ons 't vreemste voorquam / waren haar hoge en zware Standaerden / zeer kostelijk geborduurt / verguit / en geschildert; de nieuwe mode van hare Paerden / met linten en banden van zilver / en vergult aan de voeten / om die te vercieren; 't geduurig en onophoudelijk geluit van hare Trompetters en Keteltrommen / van de welken zes / acht / tien / en meer voor ieder Compagnie / of Familie van de grote Heeren en Boyaren stonden; en de bysondere manier van Regimentstaven / die hare Colonels en Bevelhebbers / welke de zelve in dese occasie leyden en commandeerden / in de handt hadden van omtrent twee voeten lang / rontom met goud en zilver beslagen / en aan 't einde verciert met knodsen / of kroonen / doorhouwen gelijck de Chokolaet-meulentjens / die men by ons gebruikt.

D'Infanterye / of 't voetvolk / gelijk hier voor gemelt is / in seer goede ordre op de slinker handt staende / bestont uyt tien Regimenten / en in 't geheel omtrent tien duizent mannen. De Vaendels / die voor de Compagnien stonden / waren meest seer kostelijk / en so zwaer met gout / silver / en couleuren / met de beeltenissen van verscheide Heiligen beschildert / dat de wind / die doenmael labber koelte waeyde / nauwelijcks kracht hadt om die uit te wajen. Voor de Regimenten stonden in seer goede ordre verscheyde stucken Canon / wel vijftigh in getal / op seer cierlijcke vergulde en geschilderde assuyten / ofte wagens van vier raders / aen de welke oock seer groote haeken / ofte halve manen hingen. Naest aen de wegh / en voor die stucken sagh men noch menighte van kleyne piekjes in de sneeuw gesteken / waer

van

van sich / soo men tot ons seide / de Musquettiers bedienden / meest met kleyne vaentjes aen 't einde / gelijk ook alle de piecken met vaentjes verciert waren; dat heel vermakelijk om te sien was. Naest de Regimenten en Compagnien stonden ook verscheide fraeye Handtpaerden / bekleedt en verciert gelijk ik hier voor heb verhaelt. De pijpers / trommels / en schalmeyen / die voor de Compagnien stonden / lieten sich ook onophoudelijk horen. Op dese wijse geraekten wy tot aen de voorstadt / alwaer sijn Excellentie ontmoet wierdt door sijne Pristaven / Jurrie Petrovitz. Leutochin, eersten Colonel van sijn Majesteyts Lijfgarde / en Edelman van sijn tafel / en Offonasſy Fedrovitz Teſsicoof, Cancelier in de Cancelarye van Casan. Sy saten beyde in een slede / by haer hebbende Monſ[r]. Andreas Winius, Translateur van sijn Majesteyt / en rontom haer slede liepen omtrent bijfentwintig Streltsen / alle gekleed in roode rocken / met goude litsen op de borst. Sijn Excellentie dede / op 't aennaderen van de Pristaven / stille houden. Na dat de Pristaven uit hare slede getreden waren / trad sijn Excellentie ook uit de koets / als wanneer de Pristaven / toetredende bloots hoofts (gelijk sijn Excellentie ook / die sich na hen ontdekt hadde) uyt een rolle begonnen te lesen de Titulen van sijn Majesteit / voegende den eersten Pristaef daer op / dat sijn Zaarse Majesteit de Hoogh Mogende Heeren Staten Generael der Souveraine etc. en sijn Hoogheits Willem Henrik, Prince van Orange / Grooten Ambassadeur / dede welkom heten / na sijn gesontheit vragen / en of hy wel gereist hadde: 't welk door de Vertaalder Winius vertaelt zijnde / antwoorde sijn Excellentie daer op: Aen den Doorluchtigsten Grootmachtighsten Vorst en Heer Alexey Michailovitz, etc. (verhalende voorts van buiten alle des selfs Titulen) hebben de Hoog Mogende Heeren Staten Generael (met haer vordere Titulen) mitsgaders den Doorluchtigen Hooghgeboren Vorst en Heere Willem Henrik (met optellinge van alle sijne Titulen) my als haren Extraordinaris grooten Ambassadeur gelieven af te senden / om niet alleen de oude vriendtschap te vernieuwen / maer ook te vermeerderen. Godt spare sijn Zaarse Majesteit en mijne Heeren gesondt. Door Godes genade / en de gunst van sijn Zaerse Majesteyt / ben ik met alle mijn byhebbende Edellieden / en Officieren / tot hier toe in goede gesondheit gekomen: 't welck door Monſ[r]. van Asperen vertaelt zijnde / nam de tweede Pristaef het woord / seggende / dat sijn Zaersche Majesteit haerlieden hadde geordineert tot Pristaven van sijn Excellentie. Dat wederom van sijn Excellentie met beleeftheit beantwoord zijnde / seide de tweede Pristaef wederom / dat sijn Zaersche Majesteit sijn eigen Karosse sijn Excellentie te gemoet hadde gesonden / en paerden voor d'Edellieden / om daer mede in Mosco in te komen. Daer op presenteerden de Pristaven beyde de hand aen sijn Excellentie / en geleiden sijn Excellentie aen de Koets van sijn Majesteyt / die ondertusschen geadvanceert en omgekeert was / en d'Edellieden / etc. stegen te paert / meest alle op witte paerden. Sijn Excellentie nam sijn plaets achter op de hooger hand / en de eerste Pristaef de sijne aen de slinker hand / benessens sijn Excellentie. De tweede sette sich daer tegen over. De Koets / die van binnen met root fluweel / met goude en silvere fran-

Verwelkoming van d'Ambassadeur.

Vertoog van d'Ambassadeur.

Gesprek tusschen sijn Excell. en de Pristaven van sijn Zaersche Majesteit.

franje geboort / en van zes paerden met heel ouwerwetsche / doch kostelijke tuygen getrocken was / was rontom open.

Inkoomst binnen Mosko.

Dus trok men ter Stadt in / deur verscheyde straten / die alle met een ontelbare menighte van menschen / mannen en vrouwen / vervult waren. De Poorte van de Negline gepasseert zijnde / op de welke haere Majesteyten voor eenige dicht getralyde vensters saten / om d'intree te sien / hielt men op 't plein voor de poort stil / en de paerden wierden aldaer wat geanimeert / en met de keteltrommen en trompetten / 't welk ook t'elkens / als men onderwegen stil stont / dat dikwijls gebeurde / geschiedde / een accoort gemaekt / alle de leege plaetsen / marckten / etc. die wy passeerden / waren vervult met de Ruitery / die wy op 't veldt gesien hadden: en naest aen de poorten was 't over al op beyde zijden met Streltzen beset / deur alle de welken wy tot aen 't Logement van sijn Excellentie passeerden; die van de Pristaven tot in sijn kamer geleydt zijnde / namen de selve aldaer haer afscheyd / om rapport van 't gepasseerde te gaen doen / met toesegging van in de volgende dagh weer te komen / dewijl 't alree avont was geworden.

Koomst van sijn Excell. in sijn Hof.

Op dese wijse is / na soo lange moeyelijke reys / d'intrede van sijn Excellentie in de Keyserlijcke Hooftstadt Mosco / soo als hier vooren verhaelt is / geschied. Sijn Excellentie was self gekleedt met een kleedt / soo dicht van goudt en silver bedeckt / dat de coleur en stoffe van 't kleedt naeuwelijks daer door was te kennen / en sijn Excellentie hadde oock doenmaels / op den opslagh van een kostelijck geboorden hoet / een uytermaten kostelijk Juweel. D'Edelen en Officieren waren mede in een seer heerlijke toestel / byna alle met seer schoone Bouquetten pluymen / en kostelijke gechamareerde rocken verciert / en 't resteerende gevolgh van Pages / Trompetters / Laqueyen / en Pallefreniers alles gekleedt in een nieuw Livrey van root Laken / met breede goude passementen geboort / en geel gevoert; sulcks dat alles seer heerlijck om aen te sien was.

Kostelijke kleeding van d'Ambassadeur, en van sijn gevolgh.

Twintighste HOOFT-STUK.

Gunstbewijs aan 't gevolg van d'Ambassadeur. Brant in Mosko. Lijst van de Geschenken aen de groote Heer Zaar. Gesprek van sijn Excell. met verscheide Grooten van Moskovien. Geschenk van sijn Excell. aen zeker Pristaef.

Bezoek der Pristaven aan zijn Excell.

Op woensdag / de tweeëntwintigste van Januarius / quamen de Pristaven / ter gestelde tijt / in 't Hof / en gingen eerst op hun kamer / die zy de Cancelary noemen / dewijl de Pristaven daar somtijts hun vergadering houden / en met malkander spreken. Wy van onze zijde maakten ons ondertusschen vaerdig / en stelden ons in ordening / om hen t'ontfangen. Onze Dienaren zelven stonden aan twee rijgen / op dat zy tusschen hen deur zouden treden. Wy ontfingen hen aan de voordeur van de voorkamer / en zijn Excell. aan zijn kamerdeur. Zy stelden terstont onder andere dingen voor / dat

dat zijn Zaarsche Majesteit aan zijn Excell. bekent dee maken / dat / zo zijn Ed. gereet kon worden / hy op naastkomende vrydag / die de vierentwintigste zou wezen / audientie zou krijgen / en voor d'eerste maal gehoort worden. Maer sijn Excell. d'Ambassadeur dee door de Vertaelder antwoorden / dat het geen / 't welk daer toe bereischt was / niet tegen die tijt vaerdig kon wesen; daer op zy weer tot antwoordt gaven / dat zy zulks aen zijn Zaarsche Majesteit zouden overdragen. Voorts zeiden sy aen zijn Excell. dat zijn Zaarsche Majesteyt / door een byzondere gunstwijsing / aen d'Edelen / Officieren en Huisgenooten van zijn Ed. dese genade en gunst bewees / dat hy aen hen toeliet dat zy / zoo zy iets noodig te verrichten hadden / souden mogen uit / en over straet gaen / mits dat zy een Strelts / of soldaet / tot hun eige veiligheit / by hen zouden nemen; een gunst / die nooit aen iemandt toegestaen is / voor dat sy de klare oogen van sijn Zaarsche Majesteit / gelijk men daer spreeckt / gesien hadden. Sy / dit gesegt hebbende / stonden op / en vertrocken op de zelfde wijze / als meermaels gezegt is. In deze dag ontfing zijn Excellentie eenige geschenken / volgens het gewoon gebruick in deze plaats. (margin: Gunstbewijs aen 't gevolg van d'Ambassadeur.)

Op Donderdag / de drieentwintigste / was 'er / gelijk ook in de voorgaande nacht / in vier plaatsen brant in de Stat / terwijl de brantklok geduriglijk klepte. De beste middel / die men daar heeft / om de voortgang van de brant te stuiten / is (dewijl men daer zeer weinig / of geen water heeft) de huizen / die van hout zijn / en naast aan de brant staan / neder te halen / en onder de voet te trecken; daar in zy zeer vaerdig zijn. Des ochtens quamen de Pristaven weer by zijn Excell. d'Ambassadeur / en brachten aan hem bericht / dat zijn Zaarsche Majesteit zoodanige ordening had gestelt / dat zijn Ed. op naastkomende Dingsdag ter audientie en gehoor gehaalt zou worden. Zy verzochten met eenen de Lijst van zijn Excell. gevolg / gelijk ook wie / van waar / en van wat staat zy waren. Zijn Excell. antwoordde / dat hy deze Lijst aan hen / als zy weerquamen / zou overleveren / en leverde toen voort een Lijst van de Geschenken / die zijn Ed. aan zijn Zaarsche Majesteit zou overleveren / gelijk hier volgt. (margin: Brant te Moskou. — Tijt tot gehoor gestelt.)

Memorie van de Geschenken, die aan zijn Zaarsche Majesteit, uit den name van de Hoogh-Mogende Heere Staten Generaal der Souvereine vrye Vereenigde Nederlanden, en sijn Hoogheydt, den Heere Prince van Oranjen, door den extraordinaris grooten Ambassadeur *Koenraadt van Klenk*, sullen geoffereert worden.

(margin: Opnoeming der Geschenken aan zijn Zaarsche Majesteit.)

Acht schoone bruingrauwe Karospaerden / zijnde Ruinen / met witte Manen en Staerten / met dekkleden daar op / met de wapens van zijn Hoogheit den Heere Prince van Oranjen.

Acht groene Bouteilles.
Acht blaeuwe van Kristal.
Acht witte van Kristal.

Alle gevult met de beste Frontignacq-wijn/ zijnde altemael met silvere Schroeven/ en verguldе Ketentjes.

Een Kasje met witte Peper.
Een Kasje met Kardemom.
Een Kasje met Nootemuscaten.
Een Kasje met Kaneel.
Een Kasje met Nagelen.
Een Kasje met Foelp.
Een Kasje van de beste Suiker Kandp.
Een Portiese donker-groen Laken.
Een Portiese licht groen Laken.
Een Portiese bleumorant Laken.
Een Portiese geel Laken.
Een Portiese nagelcoleur Laken.
Een Portiese Azur blaeuw Laken.
Een Portiese Celadon Laken.
Een Portiese wit Laken.
Een Portiese netelgroen Laken.
Een Portiese kaneel koleur Laken.
Een Portiese appelbloessem Laken.
Een Portiese violet Laken.
Een Portiese paers Laken.
Twee Portieses Carmozijn Smet-Laken.
Een Portiese roosenroot Laken.
Een Portiese purper Laken.
Een Portiese Aurora Laken.
Een Portiese Carmozijn-root Laken.
Een Portiese Scharlaken.
Een Portiese gebloemt Damast.
Twee Portieses geblomt Satijn.
Zes Portieses gebloemt Fluweel.
Een Portiese root Fluweel met een zilvere gront.
Een Portiese root Fluweel met een goude gront.
Een Portiese Satijn met goude Bloemen.
Drie Portieses zilvere Mooren.
Tien Portieses gout en zilver Laken.
Vierentwintig zilvere Tafelborden.
Een zilvere Service.
Twee halve dozijne zilvere Bekers.
Twee zilvere Blakers.
Zes zilvere Schotels.
Vier zilvere Fruitschalen.
Een zilvere Lampetschotel.
Een zilvere Lampetkan.
Vier zilvere Schenkkannen.
Zes zilvere Trompetten met hun Vlaggen.

Alle dit bovenstaande Zilverwerk is op verscheide plaatsen vergult.

Deze volgende Presenten aan zijne Zaarsche Majesteit, zullen door den voornoemden Extraordinaris grooten Ambassadeur, voor zijn particulier gepresenteert worden.

Een grote schone zwartgrauwe jongen Hengst/ met witte Manen en Staert/ wiens wedergade in Hollandt niet en is.
Een grote schone Kristalijne Kroon/ met drie hoog armen/ yder van acht Kandelaars.
Een zilvere gedreven Lampetschotel.
Een zilvere gedreven Lampetkan.
Een kostelijke Koets/ van binnen gevoert met root gebloemt Fluweel/ met een zilvere grondt/ en van buiten t'eenemaal vergult/ getrocken van

zes

zes schone zwarte Paerden met zeer cierlijke tuigen / en elk een Bouquet Pluimen op 't hooft.

Zy / deze Lijst ontfangen hebbende / stonden op / en namen hun afscheit van zijn Excell. die hen tot aan zijn Kamerdeur verzelde; en wy geleidden hen weer gelijk te voren. En dewijl aan ons toegelaten wierd / dat yder by ons mogt komen / zo wierden wy dan van eenige Duitschen bezocht. Zijn Excell. verstond ondertusschen uit een der Russche tolken / by ons op 't Hof zijnde / dat de Pristaven niet wel te vreden waren van dat zijn Ed. hen niet verder ontfangen en uitgeleid had / dewijl de Keizersche en Sweedsche Ambassadeurs zulks hadden gedaan / en dieshalven voorgaven dat zijn Excell. niet minder behoorde te doen. Zijn Ed. antwoordde hier op / dat hy daar naar zou vernemen; daar mee de tolk vertrok. De Geschenken wierden ondertusschen te voorschijn gebracht / ontpakt / en dewijl onder het zilverwerk verscheide stucken beschadigt waren / wierd zulks herstelt / en yder in zijn ordening geplaatst. Misnoeging der Pristaven.

Op vrydag / de vierentwintigste van Januarius / quamen de Pristaven weer op onz Hof / en gingen boven in hun kamer. Zijn Excell. zond aan hen van Asperen, de Vertaalder / om met hen van hun ontfanging en geleiding te spreken / terwijl wy ons weer in ordening stelden. Sy wierden echter voor deze reis niet anders / dan te voren / ontfangen; en zijn Excell. bracht tot zijn verontschuldiging by / dat onze Ambassadeurs nooit anders hadden gedaan; en dat hy niet wist wat andere Ambassadeurs gedaan hadden; doch dat hy / gelijk andere sedert gedaan hadden / voortaan ook hen zoude ontmoeten. Men sprak ook van verscheide andere zaken / die Jurie Petrowits, d'eerste Pristaaf / of Bezorger / aantekende op papier / met belofte van het zelfde aan den grooten Boyaar voor te dragen; en zijn Excell. gaf aan hem de Rospis / of Lijste van zijn gevolg. Toen dit gesprek ten einde was / stonden zy op: en zijn Excell. geleidde hen tot aan 't einde van de voorkamer / en wy voort tot byna aan de trappen. Gesprek van zijn Excell. met de Pristaven.

Op Zaterdag / de vijfentwintigste van Januarius / des ochtens / quam d'eerste Pristaaf / Jurie Petrowits, alleen / met de Heer Winius, Vertaalder van zijn Zaarsche Majesteit. Wy ontfingen hem buyten op de Galdery / en zijn Excell. omtrent in 't midden van de Voorkamer. Wy traden alle weer binnen / maar moesten / op 't verzoek van de Pristaaf, alle weer buiten treden: in voegen dat 'er niemant binnen bleef / dan zijn Excell. de Pristaaf, en de beide Vertaalders / Winius en van Asperen. Na dat zy ruim een half uur by malkander hadden geweest / vertrocken zy weer / en wierden van ons alle / gelijk te voren / uitgeleid. en met Jurie Petrowits in 't verborgen.

In deze uchtent verstonden wy ook / dat onze voorgaande eerste Pristaaf / Michael Stefanoff, van schrik en droefheit te Nikolaes-kop Selo gestorven was. Want hy / zekere brief van de grote Boyaer Artemon Sergewitz ontfangen hebbende / daar in hy zwarelijk over zijn onachtsaamheit op de reis met de grote Ambassadeur overgehaalt / en met de gramschap en ongenade van zijn Zaarsche Majesteit gedreigt wierd / kreeg daar over zulk een ontstelte- De doot van de Pristaaf Michael Stefanoff, door schrik.

ſteltenis / dat hy / d'ongemacken overwegende / die hem boven 't hooft hingen / in een razende ziekte viel / die hem / naauwlijks drieentwintig jaren oud zijnde / na verloop van drie / of vier dagen van 't leven beroofde. De Kapitain / Antonie Lukianoff, die van de Stadt Archangel tot aan Musko met ons gereist had / quam in deze ochtent by zijn Excell. om hem te begroeten / en kreeg van zijn Ed. tot dankbewijs van zijn gedane moeite / een grote zilvere Kop / die van buiten en binnen vergult was. Hy / zijn Excell. bedankt hebbende / nam afſcheid van hem / en ging zeer verblijd van daar.

De Kapitain beſchonken.

Op zondag / de zesentwintigſte / des ochtens / terwijl wy ons ter predikatie vaerdig maakten / quamen de Priſtaven weer by zijn Excell. en brachten bericht dat aan zijn Ed. in plaats van des dingsdaags / op maandag / de volgende dag zijnde / audientie / of gehoor by zijn Zaarſche Majeſteit verleent zou worden. De Predikatie wierd dieshalven geſchort / en alles / daar toe nodig / uitgeruſt.

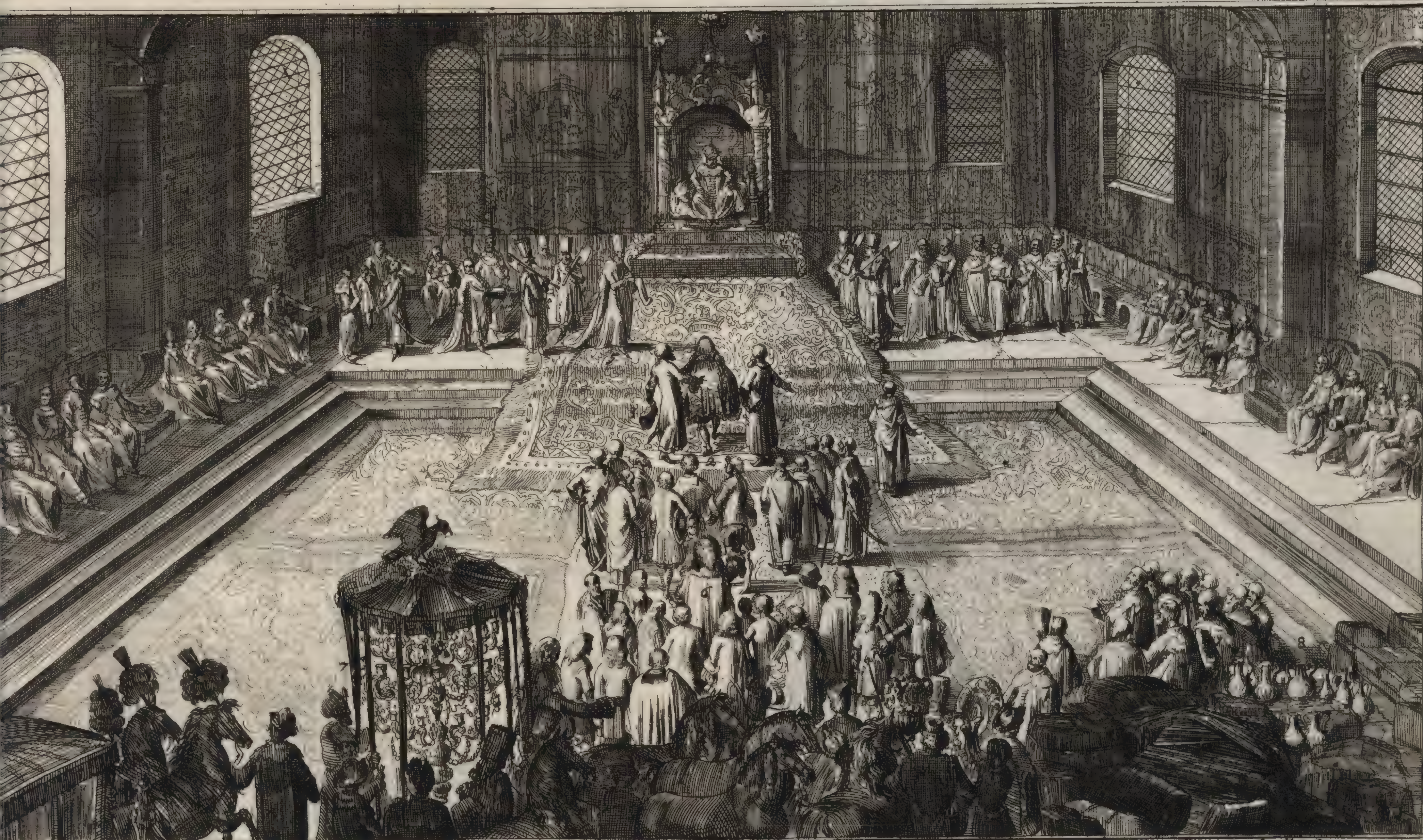
Eenentwintigſte HOOFT-STUK.

Naaukeurig verhaal van d'eerſte verſchijning van d'Ambaſſadeur ter gehoor voor zijn Zaarſche Majeſteit, en overlevering der Geſchenken. Beneffens het geſprek voor zijn Zaarſche Majeſteit, die d'Ambaſſadeur met de ſpijzen van zijn tafel beſchenkt. Zijn Excell, maakt zijn koomſt aan andere Miniſters bekent.

Zijn Excell. voor d'eerſte maal ter gehoor gehaalt.

OP maandag / de zevenentwintigſte van Januarius / (welken dag zijn Zaarſche Majeſteit voor 't laatſte hadde believen vaſt te ſtellen tot d'eerſte audientie van zijn Excellentie /) quamen 's ochtens vroeg aan het Hof van zijn Excell. twee Pojeſten / ofte Klerken uit de Cancelarye der Ambaſſadeurs / aan den welken belaſt was om / by 't overleveren der Preſenten voor zijne Zaarſche Majeſteit aan twee hondert Streltſen / die met hen quamen / om dezelve te dragen / tegenwoordigh te zijn / en dezelve na te zien: gelijk ook vervolgens geſchiedde: in voegen dat alle deze Geſchenken / gelijk zy in de volgende Lijſte geſtelt zijn / aan de voorgemelde Streltſen overgelevert wierden / die zich daar mede op de plaets van het Hof in ordening ſtelden. Toen dit naeuwelijcks geſchiet was / verſchenen d'Argamacken / of Keyſerlijke Ry-paerden / tot een getal van dartig / voor d'Edelen en Officieren / De Koets / daar mede zijn Excell. d'intrede gedaan had / doch die nu van zes Appelgraauwe Paerden getrokken wierd / verſcheen mede op het Hof / met vijftien of zeſtien van zijn Zaarſche Majeſteits Edellieden / ook alle te paert / om de Edellieden en Domeſtijken van zijn Excell. te geleiden. Hier op quamen de Priſtaven by zijn Excell. om te vernemen of zijn Ed. gereed was / en aandienen dat men op het luiden van de grote Klok / (welke plechtelijkheit voor deſen nooit placht te geſchieden /) moeſt beginnen te marcheeren. Sy gingen daer op haer koſtelijke Rocken van Goudlaken aandoen / en we-

Heerlijke toeitel.

zijn Zaerse Majestijt op zijn Troon sittende 2 de E. Hr. Ambassad: Clenk 3 Stolnick of Taffel Hr. en Prestaf 4 Translateur Winius 5 den geheijm Canselier 6 de Secretaris 7 de Kostelijcke Candelaer 8 de Geschenken aen zijn Zaerse Majestijt

Back of
Foldout
Not Imaged

wederom gekomen zijnde / berichten aan zijn Excell. dat de grote Klok geluid wierdt: waer op zy zijn Excell. naar de Koets geleidden. Zijn Ed. zette zich achter op de hoogste plaats / de eerste Pristaaf aan zijn linkerhandt / en de tweede Pristaaf / den Translateur / als oock Monsieur Winius, die in deze gelegentheit mede in de Koets zat / naast de tweede Pristaaf tegens over zijn Excell. De Edellieden en Officieren reden alle te paert in de zelve order / als in d'intree was waargenomen. Zy hadden tusschen yder paar in het midden een Rusch Edelman by haar rijden. De Sekretaris reed dese maal alleen de laatste / doch de naaste voor de Koets / daar zijn Excell. in was / en hield in zijn rechterhant om hoogh de Brieven van haar Ho: Mo: en zijn Hoogheit aan zijn Zaarsche Majesteit / die hy in een grote lap van kostelijk goudlaken gevat hield. Hy had mede aan zijn slinker zijde een Rusch Heer neffens hem rijden. De Lackeyen gingen ook twee en twee even voor de Koets / alle te voet; desgelijcks de Helbardiers daar beneffens; en de vier Pagien reden achter de Koets in een rijg te paert. Wat de Geschenken belangt / de zelve wierden d'aldervoorste geleydt / en gedragen / gelijk hier volght:

Zitting in de Koets, om ter gehoor te verschijnen.

Ordening onder 't Gevolg.

Acht Paerden / met haar Dekkleeden / doorweven met de wapenen van zijn Hoogheit / den Heer Prince van Orangien / yder geleid van twee mannen.

Vertoning der Geschenken.

Vierentwintig Bouteilles / of Vlesschen / yder gedragen van een man.

Seven kasjes Specerijen / yder gedragen van twee mannen.

Twintig stukken van allerhande gekoleurde Lakenen / yder gedragen van een man.

Vijfentwintig stukken Goudt- en Zilverlaken / Moren en Fluweelen van Goudt en Zilver / yder gedragen van een man.

Negenenvijftig stukken van alderhande Zilverwerk / aan de kanten / en op verscheide plaatsen vergult / gedragen van zesenveertig personen.

Ses silvere Trompetten / gedragen yder van een man.

De voornoemde Geschenken wierden door zijn Excell. uit den naam van haar Ho: Mo: en zijn Hoogheit gepresenteert; maar de volgenden voor zijn particulier.

Een schoon groot jong Hengstpaert / met een kostelijcke Decken / doorweven met grote goude Bloemen / en rontom geboort met een goude Franje / en een schoon Bouquet Pluimen op 't hooft / geleid van twee mannen.

Een grote schone Kristal de Montagne Kroon / met drie rijgen Armen / hangende in een Machine / en gedragen van zestien mannen.

Een grote silvere gedreven Lampet-schootel / gedragen van twee mannen.

Een Kan daar toe / gedragen van een man.

Een kostelijke Koets van zijn Excell. van binnen gevoert met schoon root gebloemt Fluweel / met een silvere gront / van buiten t'eenemaal vergult / en getrocken van zes schone zwarte Paerden / bedekt met zeer cierlijke Tuigen / en op de hoofden hebbende zeer schone Bouquetten Pluimen / geleid door d'eigen Koetsier / en Postillion van zijn Excell. doch daar nevens gingen zestien Russen / zo om de Koets te weerhouden / als om gade te slaan dat

dat de Spiegels / die opgetrocken waren / niet beschadight zouden werden.

Op deze wijze ging de marsch voort / onder het continueel geluid van zijn Excell. Trompetters / en Keteltrommen. Even buiten de poort van 't Hof van zijn Excell. stonden eenige Compagnien Streltsen / met hare Officieren / en daar onder een Colonel / met een kostelijk Vaandel / hebbende op zijn zijde staan een moedig Handtpaert / dat geleid wierd / latende hare Pijpen / Schalmeyen en Trommels onophoudelijk hooren. De weg was voorts soodanig overgepropt van menschen / dat ook zelfs de daken en huizen / en de transsen des toorens daar van overal vervult waren / en in der daat 't was ook alles heerlijk om aan te sien; want buiten dat de Son / die zeer helder scheen / een nieuwe glants aan alle de Geschenken / en voornamentlijk aan de Kristallyne Kroon / die als een Diamante berg aan alle kanten flikkerde / verleende / was den toestel van zijn Excell. en zijn Gebolg op dezen dag / daar in men zo groten Monarch in zijn meeste pracht zou zien / weergadeloos. Zijn Excell. zelf was gekleedt met een Kleedt van root Fluweel / gevoert met Goudlaken / en bedekt met goude en silvere kanten / hebbende op den Hoedt / aan zijn beenen / en op de schoenen zeer kostelijke Juweelen van Robijnen / dragende dien dagh een Mantel / tot het voornoemde Kleedt behorende / om vry te zijn van de ceremonie / waar by men de genen / die by zijn Zaarsche Majesteit zullen verschijnen / de Degens doet afleggen. 't Resteerende Gebolg was ook zeer heerlijk uitgedost; en zo d'intree van zijn Excellentie aanmerkens waerdig was geweest / deze oprijding tot d'Audientie was veel meer / dewijl hier alle Kostelijkheden / die voor dezen noch niet vertoont waren / nu in vollen luister voorgestelt wierden: zulk dat ook zelfs die van de Sweedse Factie / anders alles naar haar beste vermogen berispende / bekennen mosten nooyt zo frayen toerusting aan de Suite van een Ambassadeur gezien te hebben / hoewel anderzins haar eigen Extraordinare Ambassadeur / den Heer Graaf Oxenstern, met twee anderen / voor twee jaaren aan dat Hof geweest zijnde / na haar uiterste vermogen hadden getracht uit te steken.

Kleding van d'Ambassadeur,

en van zijn Gevolg.

In 't marcheeren (waar in wy dikwils wierden geobligeert stil te houden door de Posten / die gedurig af en aan reden) bejegenden wy aan alle poorten / daar wy door passeerden / Troepen van Streltsen / met haar schone Vaandels / kostelijk uitgedoste Officieren / en fraye Handtpaerden / daar wy onder 't geluid van haar Trommels / Pijpen en Schalmeyen langs passeerden. Toen wy op het Slot quamen / waren aldaar / behalven de Streltsen / die Compagnies gewijse op de leege plaatsen stonden / ook Streltsen / zijde aan zijde gevoegt / van de Poort af / tot aan het apartement van zijn Zaarsche Majesteit. Op het Slot / aan de slinker zijde / zagen wy / voortreckende / omtrent twintig yzere Stucken / die / gelijk men tot ons zeide / alle geslagen / en niet gegoten waren / daar onder verscheiden / die heel glat / en op verscheide plaatsen verguld waren / en op kostelijk geschilderde en vergulde Affuiten lagen. By yder stuk stonden twee Konstapels / met vergulde schilden op de borst / verciert met het wapen van zijn Zaarsche Majesteit. Zy hadden in hare handen halve manen en lontstocken / op de welken de wapenen van zijn Zaarsche Majesteit / zijnde een verguldt dubbelden Arendt / stonden. Dus wierden

Soldaten, deur de Stad verspreid.

Koomst op het Slot.

den wy / na dat wy van de Paerden afgestegen waren / door een Galderye / die voor zekere Kerk is / langs eenige trappen opgeleit op een Terrasse / die voor d'Audientie-zael is. Hier stonden de dragers / met de Geschenken aan wederzijden in ordening gevoegt ; en na dat wy hier ook een weinig gewacht hadden / quamen wy in de Voorkamer / die vol Diaken / of Canceliers / en Goosten / ofte Hoofsche Kooplieden was / alle gekleet in zeer schone Goutlakense Rocken / met hare hoge zwarte Vossemutsen in de hant. Zijn Excell. wierd alhier door een Stolnik of Tafelheer / en een Cancelier / uit de naam van zijn Zaarsche Majesteit / verwelkomt ; daer op de twee Poorten van d'Audientie-saal gelijck geopent wierden. Zijn Excell. stelde zich recht tegens over zijn Zaarsche Majesteit / die op een verheven zilver vergulde Throon zat / twee trappen hoog. Hy was zeer kostelijck gekleedt / en had op zijn hooft een zeer cierlijke en kostelijke Kroon / in zijn Rechterhandt zijn Scepter / en neffens hem op de Bank / op een zilver verguldе driekante Piramide / de Rijksappel staan. Voor den Troon lagh een zeer kostelijke Tapijt / met gout en zilver doorweben / aan weerzijden van de welke twee Heeren stonden / gekleedt in asgrauwe Damaste Rocken / geboert met Armijntjes / en zeer hooge Mutsen van de zelfde stof op hare hoofden / hebbende in hare handen by 't einde gevat zekere zilvere Bijlen / diese op haar schouders hielden / als of zy daar mede houwen wilden / en om den hals / op de borst en rugh zeer grote goude ketenen / die kruisgewijze door een gestrengelt waren. Naast aan zijn Majesteits Troon / op de Rechterhandt / stonden de Heeren Mikit Ivanowits Odorofsky , en Artemon Sergewits , en meer achterwaarts tegens de Muur aan eenige jonge Heeren / die als Kamerheeren / of Oppassers van zijn Majesteit zijn. De Rijks-Cancelier stont vervolgens ter halver weg / tusschen zijn Zaarsche Majesteit en zijn Excell. en achter zijn Excell. stonden / behalven zijn twee Pristaven / die aan zijn lagerhandt stonden / gelijk ook de Translateur Winius, veel grote Heeren Boyaren / Stolnicken / en anderen / alle zeer kostelijck gekleedt in goude Lakense Rocken / met agrafes / of haken geborduurt / met Paerlen en kostelijke gesteenten. Op de slinker zijde van zijn Majesteit / dicht aan zijn Troon / stont de Veltheer Knees Jurie Alexewits Dolgerukki over ent / en op de banken / die langs de muur waren / zaten op een ryg zijn naaste Boyaren en Raadtsheeren / alle mede zeer prachtig gekleedt. Dezen plachten te vooren met haar hooge zwarte Vossemutsen gedeckt te zijn / doch zaten nu alle ongedekt / en daar was niemant in de gantsche Saal gedekt / als de vier Bijldragers ; daar hier vooren van gesproken is. De gantsche vloer was bedekt met zeer schone Turksche Tapijten / en de want behangen / behalven met eenige stucken / die de Historie van Davids triumph over Goliath behelsden / met verscheide soorten van alderhande gout Laken / waer mede ook de banken bekleedt waren. d'Edelen en Officieren / als ook d'overige Domestiken / die alle / tot de minste jongen / mede binnen waren / stonden geplaatst in ordening van de deur af / recht toe tot in 't midden van de Sael ; en de Secretaris stont ter halver wegh tusschen zijn Excell. en hield in zijn Rechterhandt de Brieven / daer van hier voor gemelt

Gehoorkamer.

Zijn Excell. verwelkomt.

Deftigheit van zijn Zaarsche Majesteit.

Gestelt heit in de Kamer van zijn Zaarsche Majesteit.

melt is. Dit was de geſtalte van d'Audientie- of Gehoorſaal / en van de genen die daar waren.

Toen zijn Excell. voor zijne Zaarſche Majeſteit / (die zich op de diepe eerbewijzen / die zijn Excell. en wy alle aan hem deden / niet eens verroert noch bewegt hadde) ſtille hielt / begon den geheimen Cancelier uit een rolletje te lezen / en zijn Majeſteit aan te ſpreken / dat hare Hoogmog. en zijn Hoogheits groten Ambaſſadeur aan zijn Zaarſche Majeſteit was gekomen; en / zich daar op na zijn Excell. keerende / las al voort / met optellinge van zijn Majeſteits tytels / dat zijn Excell. zijne propoſitie en voorſtelling zoude gelieven te doen. Toen zijn Excell. zich ter plaats / die hem aangewezen was / gevoegt had / dee zijn Excell. zijn Vertoog met een zonderlinge deftigheit / op deze volgende wijze:

Aanſpraak van de Cancelier aan zijn Zaarſche Majeſteit.

Vertoog van ſijn Excell. de groote Ambaſſadeur aan zijn *Zaarſche* Majeſteit.

DOORLUCHTIGSTE, GROOTMACHTIGSTE GROTEN HEER, ZAAR EN GROOTVORST, ALEXEY MICHAYLOVITS, door Gods genade van geheel groot, klein en wit Ruſchlant zelfs Erhouder, tot Moskou, Kiof, Wlodimirof, Novogrod; Zaar tot Cazan, Zaar tot Aſtrachan, Zaar tot Siberien, Heer tot Pleskou, en Grootvorſt tot Smolensko, Tweer, Jugoria, Parmia, Weatka, Bolgaria, en anderen; Heer en Grootvorſt tot Novogroda des nedrigen Landes, tot Zernigou, Reſan, Roſteof, Jeroſlaaf, Beloſoria, Udoria, Obdoria, Condinia, en der gantſcher Noortzijden Gebieder, en Heer der Jevriſſchen Landes, der Kartalinſchen en Gruſinſchen Zaren, en des Cabardinſchen Landes, der Zerkaſſen en Gorſche Vorſten, en veler andere ooſtlijke, weſtlijke, en noordelijke Heerſchappyen en Landen, Vaderlijke en Grootvaderlijcke Erve, Heer en Heerſcher.

De Hoog Mog. Heeren Staten Generael der loffelijcke Souveraine vrye Vereëenigde Nederlanden, als namentlijk van de Hertogdommen, Graafſchappen, en reſpective Lantſchappen van Gelderlant, en Zutphen, Hollandt en Weſtvrieſlant, Zeelant, Uitrecht, Vrieſlant, Overyſſel, Groeningen en Ommelanden, Drenthe, Twente, Weſt-

wol-

woldingerlant, de Graefſchappen van den Vroenhoven, en de Lantſchappen van Valkenburg, Daalhem, en 's Hertogenrade, Overmaze, mitsgaders van een goede partye van 't Hertoghdom van Brabant, en het wijdt vermaart Graafſchap van Vlaanderen, bezittende mede veel voorname Koninkrijken en Landen in Ooſtïndien, als oock in Aſia, Afrika, Amerika, en Guinea Heeren en Heerſchers.

Mitsgaders den Doorluchtigen Hooghgeboren Vorſt en Heer, WILLEM HENDRIK, door Gods genade Prins van Oranje en Naſſou, Graaf van Catſenelleboge, Vianden, Diets, Lingen, Meurs, Buren, Leerdam, en Marquis van der Veer, en van Vliſſingen, Heer en Baron van Breda, der Stadt Grave, en Landen van Kuik, Dieſt, Grimbergen, Herentals, Kranendonk, Warneſton, Arlay, Noſeroy, St. Vyth, Doesburg, Polanen, Willemſtat, Niervaart, Yſelſtein, Steenbergen, St. Martensdijk, Geertruidenberg, de hoge en laege Swaluwe, Naaltwijk, Erfburggraaf van Antwerpen en Beſançon, Erf-maarſchalk van Hollant, Erf-gouverneur van Gelderlant, Hollant, Zeelant, Weſt Vrieſlant, Uitrecht en Overyſſel, Kapitein en Admiraal Generaal der Vereenighde Nederlanden:

Hebben my/ als Extraordinaris Grooten Ambaſſadeur / uit het midden van
hare Ho. Mog. Vergadering / aan u Grooten Heer / uwe Zaarſche Majeſt.
expreſſelijk afgezonden / om uit haren naem / en harent wegen uw Grooten
Heer/ uwe Zaarſche Majeſteit mondeling en van harten te congratuleren over
des ſelfs lijfsgezontheit / en geluckige regeringe in veele machtige / vermaar-
de / grote / en wijtberoemde Zaarſchappen / Rijken/ Heerſchappyen en Lan-
den ; mitsgaders over de welvaart van u Grooten Heers onderdanen / wen-
ſchende dat Godt Almachtigh de zelve daar by wille erhouden / en in alle
heil en voorſpoedt gedurighlijk bewaren / en voor alle ongeluk en weder-
warigheit beſchermen en protegeren / en gelijk uw Grooten Heers / uwe
Zaarſche Majeſteits regeringe tot noch toe goet en voorſpoedig is geweeſt /
dat ook alſoo daar op den voortgang / midden en het einde mach volgen/ en dat
gy Groten Heer / uwe Zaarſche Majeſteit binnen ſyne Zaarſchappen / Heer-
ſchappyen en Landen / altoos vrede met uwe Zaarſche Majeſteits onderda-
nen / en vreſe en authoriteit onder de boſe en moedwillige magh behouden/ en

 daar

daar buiten van uw Groten Heers vrienden gerespecteert en bemint / en van zijn vyanden gevreest worden ; dat de Sonne over de voorspoet van de Russche heerschappy nooit ondergae / maar dat de zelve met allen aanwas en vermeerdering in uw Groten Heers / uwe Majesteits hoogstaansienlijke persoon / Doorluchtighst Huis en Zaarsche naarsaten magh groeyen / bloeyen / en blijven tot in alle eeuwigheyt. Ook daer beneffens om uw Grooten Heer / uwe Zaarsche Majesteit volkomentlijck te versekeren van hare Ho. Mog. de Heeren Staten Generaal / en sijn Hoogheydt den Heer Prince van Oranje goede meninge / intentie en oprechte affectie tot uw Grooten Heer / uwe Zaarsche Majesteits hoogstaansienlijke Persoon / landen / lieden en onderdanen / waer inne hooghgedachte haer Hoogh Mog. en hooghgedachte sijn Hoogheit overbodigh en bereit zijn / altoos zonder eenige veranderinge te continueren / gelijck die tot noch toe is geweest / en sullen ook voortaan / gelijckse tot noch toe gedaan hebben / by alle voorvallende gelegentheden soodanige preuves daar van geven / dat ghy Grooten Heer / uwe Zaarsche Majesteit in 't minste daar aan niet zal hebben te twijffelen.

Vorders / Doorluchtigen en Groten Heer Zaar / de Ho. Mog. Heeren Staten Generael der loffelijke Souvereine vrye Vereenigde Nederlanden / hebbende bespeurt uw Grooten Heers / uwe Zaarsche Majesteits Vredelievend gemoet / tot vereeniging der Christen Potentaten / en tot aanmaning om haere gecombineerde waepenen te wenden teegens den algemeenen Christen vyant / door de besendinge die het uw Grooten Heer uw Zaarsche Majesteit in de voorleedene jaeren heeft gelieven te doen / aen so vele Christen Potentaten en Staten / over welcke uwe Grooten Heers / uwe Zaarsche Majesteits Christelijcke wederlieventheyt de geheelen Christen werelt / uwe Grooten Heer / uwe Zaarsche Majesteyt eeuwiglijck sal roemen / gelijck dan de Ho. Mog. Heeren Staten Generaal der loffelijke Souveraine vrye Vereenighde Nederlanden / uw Groten Heer / uwe Zaarsche Majesteit daar inne hooghlijk roemen en prijsen / en boven dien daar door ondervonden hebben de continuatie van uw Grooten Heer / uwe Zaarsche Majesteits genegentheit tot haer en haer Staet / door de besendinge die het u Grooten Heer / uwe Zaarsche Majesteit specialijk belieft heeft te doen aen de Koningen van Vrankrijk en Groot Brittanje / tot nederlegginge van den luctueusen oorlogh / die beide hooggedachte Koningen den Staat der Vereenigde Nederlanden / sonder eenige de minste redenen hadden gelust aan te doen / en hebben my derhalven expresselijk gelast uw Grooten Heer uwe Zaarsche Majesteit / voor die bewesen vriendtschap en affectie t'haerwaerts / en tot haren Staat / op 't hoogste te bedanken ; en verwachten verders van uw Grooten Heer / uw Zaarsche Majesteits continuatie en augmentatie van goede vriendschap en correspondentie : en kan ick u Grooten Heer / uwe Zaarsche Majesteit nochmaals volkomen versekeren / dat haer Ho. Mog. van haere zijde daar inne geensins en sullen manqueren / maer alles contribueren dat haar mogelijk sal zijn / en wat tot onderhoudinge van naerder nieuwe vriendschap en alliantie tusschen uw Groten Heer uwe Zaarsche Majesteit ter eenre / en de Ho.

Mog.

Mog. Heeren Staten Generaal ter anderer zijde / eenighsints soude moogen ofte konnen strekken.

De Ho. Mog. Heeren Staten Generaal der loffelijcke Souvereine vrye Vereenigde Nederlanden / hebben my / haren extraordinaris groten Ambassadeur / mede gelast / uw Grooten Heer uwe Zaarsche Majesteit bekent te maken / hoe dat haer Ho. Mog. den Doorluchtigen / Hooghgeboren Vorst en Heere / Willem Henrik, door Godes genade Prince van Oranje en Nassau / en veler anderer Graafschappen / Heerschappyen en Landen een Heer en Heerscher (die van sijn geboorte af is gesuccedeert in alle de Prinsdommen / Graefschappen en Heerschappyen van dat Doorluchtig Vorstelijk Huis) tot erkentenis van de onwaerdeerlijcke diensten door sijn Doorluchte Voorvaders / tot erectie / restitutie en conservatie van den Staat der loffelijke Souveraine vrye Vereenigde Nederlanden gedaan / niet alleen eenpariglijk hebben opgedragen het Stadhouder- / Capitein- en Admiraelschap Generael / van en over de Vereenighde Nederlanden / met alle de Digniteiten / Præeminentien / Prœrogativen / Gerechtigheden en Waardigheden / daar toe eenigsints specterende / gelijk die sijne Doorluchtige Voorvaders / hooghl. memorie hebben bekleedt / maar oock de selve hooghaensienlijcke Chargies / op desselfs wettige mannelijke Kinderen en verdere Descendenten erffelijk gedefereert / boven wiens Hoogst. Doorluchtige extractie / noch by komt sijn hooge geboorte van een Konings Dochter van Groot Brittanje / met welke Kroon sijn hoogstgedagte Hoogheit / by manquement van meerder erfgenamen / als'er tegenwoordigh in 't Rijk van Groot Brittanje zijn / t'sijner tijdt wel konde bekroont worden / van wiens hooge wijshevt / dapperheyt en kloekmoedigheyt / de Ho. Mog. Heeren Staten Generael niet alleen veel goeds / tot welstant van den Staat der Vereenigde Nederlanden verwagten; maer alreede soodanige preuves daer van hebben genooten / dat hooghgedachten Heere Prince van Oranje / door Godes genadigen zegen / haeren Staat genoeghsaam heeft behouden en herstelt / en sich allesins in de batalies tegen hare vyanden / als een der grootste Helden van de wereldt / jae als een tweeden Alexander van Macedonien heeft betoont.

Ick hebbe uw Grooten Heer uwe Zaarsche Majesteit noch andere seer groote saken voor te dragen / specterende de securiteit en welstant van uwe Grooten Heer uwe Zaarsche Majesteits Zaarschappen / Heerschappyen en Landen ter eenre / en die van haar Ho. Mog. mitsgaders haar hooge Geallieerden ter anderen zijde / maer om dat ick soo grooten Monarch / sijn patientie niet wil misbruicken / soo sal ik het selve uitstellen tot een ander audientie / en daer op volgende Conferentie / die ick vriendlijck versoeck / dat gy Grooten Heer uwe Zaarsche Majesteit my soo haast mooghlijck favorabel gelieft te verleenen; en op dat gy Grooten Heer uwe Zaarsche Majesteit / aan het geene ik alreede geseidt hebbe / en het geene dat hier naar noch soude mogen komen voor te dragen uit de naam van hooghgedachte haar Hoogh Mog. en hooghgedachte sijn Hoogheit / volkomen geloof / als aen haar eygen selfs soude mogen defereren / soo hebben hooghgedachte haar Ho. Mog.

beneffens hooghgedachte sijn Hoogheit / mp met dese Brieven gelieven te versien / dewelcke ik hier neffens met alle eerbiedigheit uw Grooten Heer uwe Zaarsche Majesteit overhandig.

Hier zweeg den Heere Ambassadeur stil / tot dat het geene hy tot hier toe gezegt hadde / door sijn Zaarsche Majesteits Translateur / den Heere Winius, in de Slavonse tale opgelesen was / waar na de Cantzelier van 't Cabinet wederom 't woordt vattende / zijn Zaarsche Majesteit aandiende / dat hare Ho. Mog. en sijn Hoogheits extraordinaris grooten Ambassadeur / ook eenige presenten hadde mede gebracht / om zijn Zaarsche Majesteit t'offereren: hier op vervolgde den Heere Ambassadeur 't gene volght.

Tot demonstratie van de groote genegentheit / die hare Ho. Mog. de Heeren Staten Generael / en sijn Hoogheit den Heere Prince van Orangie hebben / om met uw Grooten Heer uwe Zaarsche Majesteit niet alleen de oude vriendschap en correspondentie te confirmeeren en te vernieuwen / maar de selve meer en meer te augmenteeren / soo hebben hooghgedachte hare Hoog Mog. met hooghgedachte zijn Hoogheit / uw Grooten Heer uwe Zaarsche Majesteit doen presenteren de presenten / welke met permissie aan uw Grooten Heer uwe Zaarsche Majesteit ik tegenwoordig offereere / en sal mijne geringe presenten / tot een teeken van mijn respect / en in erkentenis van zoo veel genade van uw Grooten Heer uwe Zaarsche Majesteit door desen genooten / daer beneffens aanbieden / biddende dat ghy Grooten Heer uwe Zaarsche Majesteit de selve gunstelijk gelieve te laten accepteeren.

Wat de Credentiaken van hare Ho. Mog. en zijn Hoogheidt belangt / die door den Heere Ambassadeur aan zijn Zaarsche Majesteit wierden overgelevert / de selve waren mutatis mutandis geconcipieert / in maniere als volgt:

Aen den Grooten Heer Zaar, ende Grootvorst van Moscovien.

DOORLUCHTIGSTE, GROOTMACHTIGSTE GROOTEN HEER, ZAAR EN GROOTVORST, ALEXEY MICHAYŁOVITS, door Gods genade van geheel groot, klein en wit Ruschlant zelfs Erhouder, tot Moskou, Kiof, Wlodimirof, Novogrod; Zaar tot Cazan, Zaar tot Astrachan, Zaar tot Siberien, Heer tot Pleskou, en Grootvorst tot Smolensko,

lensko, Tweer, Jugoria, Parmia, Weatka, Polgoria, en anderen; Heer en Grootvorſt tot Novogroda des nedrigen Landes, tot Zernigou, Reſan, Roſteof, Jeroſlaaf, Beloſoria, Udoria, Obdoria, Kondinia, en der gantſcher Noortzijden Gebieder, en Heer der Jevriſſchen Landes, der Kartalinſchen en Gruſinſchen Zaren, en des Cabarbinſchen Landes, der Zerkaſſen en Gorſſche Vorſten, en veler andere ooſtelijke, weſtelijke, en noordelijke Heerſchappyen en Landen, Vaderlijke en Grootvaderlijke Erve, Heer en Heerſcher.

WY STATEN GENERAEL der loffelijcke Souveraine Vrye Veréenighde Nederlanden, namentlijk van de Vorſtendommen, Graafſchappen, en reſpective Landſchappen van Gelderlant, en Zutphen, Hollant en Weſt-Vrieſlant, Zeelant, Uitrecht, Vrieſlant, Overyſſel, Groeningen en Ommelanden, Drenthe, Twente, Weſtwoldingerlant, de Graafſchappen van den Vroenhoven, en de Lantſchappen van Valckenburg, Daalhem, en 's Hertogenrade, Overmaze, mitsgaders van een goede partye van 't Hertogdom van Brabant, en het wijdt vermaart Graafſchap van Vlaanderen, bezittende mede veel voorname Koninkrijken en Landen in Ooſtindien, als oock in Aſia, Afrika, Amerika en Guinea, Heeren en Heerſchers, *hebben uwe Zaarſche Majeſteit by onſe Miſſive van den* 10 *May leſtleden gepreadverteert, dat wy aan uwe Zaarſche Majeſteit hadden gedecerneert een groote Extraordinaris Ambaſſade, ende daer toe verkoren den Edelen, Geſtrengen, ende Erentfeſten Heer,* Coenraedt Juriaenſz. van Klenk, *Heere tot Loirheim ende Ohrſen, mede Gedeputeerde in onſe Vergaderinge van wegen de Provintie van Hollandt ende Weſt-Vrieſlandt, omme uwe Zaarſche Majeſteit voor te dragen eenige ſaken van importantie, die Wy hem in laſt hebben gegeven, uwe Zaarſche Majeſteits Zaarſchappen, Heerſchappyen, Landen, Luyden ende Onderdanen ter eenre, ende Ons, ende deſen Staet, oock de Ingeſeten van dien ter andere zijde ten hooghſten concerneerende, ende is derhalven ons gedienſtelijk ende ernſtelijck verſoeck, dat uwe Zaarſche Majeſteits goede geliefte zy, den gemelten Heer, onſen grooten Extraordinaris Ambaſſdeur te verleenen ſpoedige en gunſtige audientie, te geven volkomen geloof, als ons ſelven, in alle 't geene hy uwe Zaarſche Majeſteyt ſal voordragen, ende vervolgens hem op ſijn aenbrengen laten wedervaeren ſoodanige verklaringe ende antwoordt, met proteſtatie van noodige effecten, als wy van uwe Zaarſche Majeſteits hooghſte wijsheyt ende rechtmatigheyt zijn verwachtende, ende gelijck uwe Zaarſche Majeſteyt ten gemeynen beſten van wederzijds reſpective Zaarſchappen, Heerſchappyen, Landen ende Luyden bevinden zal te behooren. Waar mede eyndigende, ende ons gedienſtighlijck tot uwe Zaarſche Majeſteit erbiedende, bidden den Almogende Godt*

Doorluchtighſte, Grootmachtighſte, &c. &c. ende Grootvorſt, uwe Zaarſche Majeſteits Perſoon te willen conſerveeren in langduurige geſontheit, geluckſalige Zaarlyke Regeringe, en alle gewenſchte welſtandt. Geſchreven in 's Gravenhage in Hollandt, plaetſe van onſe Reſidentie, den 18 dagh der Maendt Juny, in den Jaere nae de geboorte van onſen Heylandt en Salighmaecker Jeſu Chriſti 1675.

Uwe Zaarſche Majeſteits

Dienſtwillige Vrunden,

De Staten Generael der Vereenighde Nederlanden.

Na dat ſijn Excellentie op ſijn plaets wedergekeert was / vraeghde ſijn Zaarſche Majeſteyt ſelfs naer de geſontheyt van haere Hoo Mog. en ſijn Hoogheydt. Sijn Excellentie antwoorde / dat hy in ſijn vertreck d'eerſten in den Hage / en ſijn Hoogheydt in 't Leger in goede geſondheit gelaten had. Daer op dede ſijn Majeſteyt / door de geheyme Cancelier / ſeggen / dat hy ſijn Excellentie begunſtighde aen ſijn hant te komen: waer op ſijn Excell. toetradt / en / ſijn Zaarſche Majeſteits hand gekuſt hebbende / een klein Compliment in 't Ruſch daer by voeghde / daer ſijn Majeſteit groot gevallen ſcheen in te hebben. Toen ſijn Excellentie weder op ſijn plaets gekeert was / vraaghde ſijn Zaarſche Majeſteit naar de geſontheit van ſijn Excell. die daer op antwoorde / Godt ſpare ſijn Zaarſche Majeſteit geſont: Ick ben door Godts genade / en de gunſt van ſijn Zaarſche Majſteit / met alle mijne Eedelen / en byhebbende Domeſtiken / tot hier toe in goede geſontheit gekomen. Toen wierd ſijn Excell. een bankje / met goudt laken bedekt / aangebooden / om op te ſitten; en ſijn Zaarſche Majeſteit vraaghde na de geſondheit der Edellieden van ſijn Excell. Daer de Maarſchalk / uyt aller naem / op antwoordde: Godt ſpaere ſijn Zaarſche Majeſteit geſondt; en van alle een diep eer-bewijs aen ſijn Zaarſche Majeſteit gedaan wierdt. De gemelde geheime Cantzelier ſeide toen oock dat ſijn Majeſteit haer begenadigde aan ſijn handt te komen; gelijck ſy dan vervolgens / tot zeventien in 't getal / de handt van ſijn Zaarſche Majeſteit gingen kuſſen. Hier op ſtond ſijn Excell. wederom op / en dede weder een kleine aanſpraak / aangaande de Geſchenken / die ſijn Ed. aan ſijn Zaarſche Majeſteit aanboodt / en die daar op alle voorby zijn Zaarſche Majeſteit wierden gedragen; en de geheime Cancelier las uit een rolle alle de gene op / die men voorby droegh. Hier na las de geheime Cancelier wederom / dat ſijn Zaarſche Majeſteit de brieven / van ſijn Excell. overgelevert / ſoude laten overſetten / en ook aen ſijn Excell. daer op antwoorden;

Guuſt van ſijn Majeſteit aen de Ambaſſadeur.

En aan de zijnen.

Vertoning der Geſchenken aan zijn Zaarſche Majeſteit.

woorden; en eindelijk / dat sijn Zaarsche Majesteit sijn Excell. begunstigde met spijs en drank / en met sijn tafel.

Daer op keerden wy in de selve ordeningh / als wy gekomen waren / wederom naer huys; en sijn Excell. wierd van sijn Pristaven weder in sijn kamer geleidt. Omtrent een uur daar na quam een groot Heer / genaemt Knees Peuter Semenowitz Prosorofski, met de tafel van sijn Majesteyt / en wierd gevolght van omtrent twee hondert perssoonen / die omtrent hondert schotelen met verscheide spijsen / en verscheide dranken aenbrachten. De spijsen waren meest heel wel toegemaeckt / buiten de Russche gewoonte. Daar quamen ook verscheide kocken mede / die de selve op 't Hof van sijn Excell. wederom warmden; hoewel sy voor desen van 't Hof bloot door de lucht gedragen wierden / soo dat sy stijf kout waren / eer sy opgedischt wierden. De tafel wierd door 't volk van sijn Majesteit gedekt / met een tafel-laken / met dubbelde arenden doorweven / en alleen voor sijn Excell. een vergult silver tafel-bortje / een mes / vork en lepel geleydt / en voor de rest silvere lepels: maer zijn Excell. dee tafelborden en servetten geven. Sijn Excell. sat boven aen de tafel / en de Knees aen sijn rechter zijde: een weynigh ter zijde vervolgens de Pristaven / en Monsr. Winius; en op beyde zijden van de tafel de Edellieden en Officieren van sijn Excell. / soo als die aen de handt van sijn Majesteit geweest waren. De voorgemelte hondert schotelen / alle van silver / wierden alle d'een na d'ander opgedischt / en daer onder waren verscheyde aerdige figuren van gebacken; waer van sijn Excell. eenige uit keurzinnelijckheydt dede bewaren. Eer men noch iets gegeten hadt / begon de Knees uyt sijn rolletje te lesen / en uyt een silvere vergulde bocael te drincken / op de gesondtheit van sijn Zaarsche Majesteyt: 't welck van sijn Excell. en van alle / die aen tafel waren / gevolgt wierd. Daer na dronck men op de gesondtheidt van de Zarewitsen / of Princen van Moscovien / toen van hare Ho. Mo. en daer na van sijn Hooghheyt. Voorts / de Knees wilde daer mede opstaen / toen sijn Excell. hem erinnerde / dat voor desen oock op des Ambassadeurs gesontheydt placht gedroncken te worden: gelyck dan sijn Excell. de zelf de instelde / en ook op die van de Knees / die daer nae op stondt / en van sijn Excell. met een schoone zilvere vergulde pokaal begiftight wierdt / daer mede de Knees vertrock / gelijck oock de Pristaven / of verzorgers / die omtrent een uur daar na weder quamen / en aan sijn Excell. bericht brachten / dat zijn Ed. op Woensdagh / de negenentwintighste van Januarius / weer gehoort zou worden. Na dat men enige tyt met malkander gesproken / en een glaasje Rijnsche Wijn gedronken had / vertrocken zy / toen 't alree diep in d'avont was.

Weêrkeering.

d'Ambassadeur met de spijsen van zijn Majesteit beschonken.

Geschenk van sijn Excell.

Op Dingsdag / d'achtentwintigste van Januarius / dee zijn Excell. zijn koomst te Mosko aan de vreemde Ministers en Bedienaars bekent maken. Hy zond de Heer Maarschalk naar de Poolsche Resident / Suiderski, en de Heer Secretaris aan de Deensche Resident / de Heer Magnus Gioe, om die plichtplegingen af te leggen. Verscheide Duitschen quamen by zijn Excell.

Zijn Excell. maakt zijn koomst aan andere Ministers bekent.

 om

om zijn Ed. te verwelkomen. De grote Heer / Artemon Sergewits dee op d'avont onze kleine Pagie halen / om voor zijn Zaarsche Majesteit op de kleine Snaasjes te speelen / alwaar hy wel onthaalt wierd.

Tweeëntwintigste HOOFT-STUK.

Zijn Excell. ten tweede maal ter gehoor gehaalt. Zijn Vertoog aan zijn Zaarsche Majesteit. Commissarissen aan zijn Excell. toegevoegt, en zijn Handeling met hen.

Zijn Excell. weêr ter gehoor gehaalt.

DEs Woensdags / de negenentwintigste van Januarius / omtrent vier uren na de koomst van de dag / quamen de Karos van zijn Zaarsche Majesteit voor zijn Excell. en de Paerden voor ons aan ons Hof / even op de zelfde wijze / als toen wy lest naar 't Hof / en naar zijn Zaarsche Majesteit waren gereden. Wy wierden in gelijke ordening / als te voren / boven gebracht / daar zijn Zaarsche Majesteit zich in een ander kostelijk kleet vertoonde; en zijn Excell. had oock een ander kleet aan. Toen de Cancelier zijn Ed. weer op de voorgaande wijze aangesproken had / dee zijn Excell. deze Propositie / op de volgende wijze:

Vertoog van zijn Excell. aan zijn Zaarsche Majesteit.

DOorluchtigste / grootmachtigste grooten Heer / Zaar en Grootvorst / Alexey Michaylovitz, door Gods genade van geheel groot / klein en wit Ruschlant zelfs Erhouder / en veeler andere oostlijke / westlijke en noordlijke Heerschappyen en Landen / Vaderlijke en Grootvaderlijke Erve / Heer en Heerscher. Ik zal deze mijne Propositie aanvangen met u / grote Heer / zijn Zaarsche Majesteit op het hoogste te bedanken over het heerlijk onthaal / 't welk ik / ten opzicht van de Hoogmog. Heeren Staten Generaal der loffelijke Souveraine vrye vereenigde Nederlanden / mitsgaders zijn Hoogheit / de Heer Prins van Oranje / heb genoten.

Wat de grote zaak aangaat / die ik in mijn voorgaande Propositie / of Voorstelling zeide dat ick de zelfde noch aan zijn Zaarsche Majesteit had voor te dragen / en die de welstant en veiligheit van de Zaarschappen / Heerschappyen / Landen en Onderzaten van zijn Zaarsche Majesteit aan d'een / en die van de Hoogmog. en der zelfder hoge Geallieerden en Bontgenoten aan d'andere zijde aangaat / 't is aan alle de werelt bekent / ô doorluchtigste OpperVorst / dat goede vrientschap en overeenkoming / als zy tusschen hoge en aanzienelijke Regeeringen worden waargenomen / de zelfden voor de gantsche Werelt ontzaghelijk maken. En hoewel / naar uitterlijke schijn / de Vereenigde Nederlanden verre van de Heerschappyen van zijn Zaarsche Majesteit afgelegen zijn / zo konnen echter de zelfden lichtelijk aan malkander te hulp komen / uit oorzaak van de grote en wijtvermaarde macht ter Zee / die hun Hoogmog. hebben / door de welke alle Ammonitie / en alle andere dienstigheden / zonder verhindering van d'een of d'ander Koning / Prins / of Republijk / tusschen beiden gelegen / aan malkander toegebracht

konnen

konnen worden: en tot bevordering van zodanige vrientschap en overeenkoming/ hebben de Hoogmog. Heeren Staten der loffelijke Souveraine vrye Vereenigde Nederlanden goede voorzorge gedragen/ en zullen daar in volharden/ en trachten alles ten besten te regelen/ op dat de zelfde dagelijks zou mogen aangroeyen; gelijk de hoogstgedachte Hoogmog. ook hopen en wenschen dat van de zijde van zijn Zaarsche Majesteit zal geschieden.

Voorts hebben de Hoogmog. Heeren Staten der loffelijke Souveraine vrye Vereenigde Nederlanden my belast aan u/ groten Heer/ en Zaarsche Majesteit/ bekent te maken/ dat het God de Heer belieft heeft/ in 't Jaar 1672. de Landen en Onderzaten van haar Hoogmog. om haar zonden te straffen/ met een zeer bloedige Oorlog te bezoeken/ met de welk de Koningen van Vrankrijk en groot Britanje/ en haar Bontgenoten/ zonder eenige voorgaande/ zelfs de minste oorzaak te hebben/ de zelfde te Water en te Lant hebben overvallen/ en dat in een tijt/ in de welk haar Hoogmog. niet alleenlijk met de beide voorgedachte Koningen in verbont waren/ maar ook met alle de werelt in Vrede leefden/ en dieshalven op geen Oorlog verdacht waren: in voegen dat zy niet alleenlijk in de tijt van tweeentwintig Jaren geen Kapitein Generaal/ of Opperhooft over hun Krijgsvolk/ zo te Water/ als te Lant/ gehad hadden/ maar ook van erbare Officieren en Soldaten/ onverzien waren. De Koning van Vrankrijk dan/ hoewel hy zich de Christelijkste noemt/ heeft zich hier in gantschelijk niet Christelijk getoont: dewijl hy/ alleenlijk om zijn glorie en heerschappy te vermeerderen/ de Staat van haar Hoogmog. deze afgrijsselijke Oorlog aandoet/ met inzicht van eerst de Landen van haar Hoogmog. te verwinnen/ en te verdelgen/ om daar na zo veel te lichtelijker de gehele Christelijke Werelt t'overweldigen. Op deze wijze is de hoogstgedachte Koning van Vrankrijk/ beneffens zijn Geallieerden en Bontgenoten/ met verscheide Heiren/ en met een ontellijke Krijgsmacht/ op verscheide gewesten te gelijk in de Landen van haar Hoogmog. ingevallen/ en/ hen als een Zee overstroomt hebbende/ tot in 't binnenste van hun Staat ingedrongen. Doch na dat de hooggedachte Hoogmog. Heeren zijn hooggemelde Hoogheit/ de Heer Prins van Oranje/ in alle de waerdigheit van zijn doorluchtige Voorouders hadden gestelt/ en tot hun Capitein en Admiraal Generaal aangenomen/ heeft die oorlog een geheel andere keer genomen; en d'almachtige God heeft zeer goedertierentlijk en wonderbarelijk/ onder het hoogwijs en kloek beleit van zijn hooggemelde Hoogheit/ de Staat van haar Hoogmog. in dier voegen herstelt/ dat de hooggedachte Koning van Vrankrijk alle d'overwonne Provintien/ Landen/ Steden/ en Vestingen/ daar in gelegen/ heeft moeten verlaten/ en weer naar zijn lant keeren: daar op ook de Vrede met de Koning van Groot Britanje is gevolgt/ na dat haar hooggedachte Hoogmog. door het hoogwijs advijs van zijn hooggedachte Hoogheit/ onder het kloek beleit van d'erbarentste Luitenant Admiraal de Ruiter, in vier zware Zeeslagen/ vier grote Victorien/ en Verwinningen/ door Gods genadige zegen/ zeer heerlijk hadden bevochten.

En hoewel haar hooggedachte Hoogmog. zich nu met de Roomsche Keizer/

met

met de Koningen van Spanjen en Denemarken / met de Heer Keurvorst van Brandenburg / en de Vorsten van Brunswijk en Lunenburg hebben geallieert / en verbonden / en zulk een grote macht op de been gebracht / dat men met recht had konnen verhopen / dat de zelfde de hooggedachte Koning van Vrankrijk tot een goede Vrede zou hebben gedisponeert / zo is echter de hooggedachte Koning van Vrankrijk / die zeer grote en verrezi̇ende desseinen en voornemens heeft / voornamelijk streckende om de Heerschappy over geheel Europa te verkrijgen / by zijn vorige voorneemen vast en onveranderlijck gebleven / namentlijck van door alle middelen te trachten bezonderlijk de Staat van hare Hoogmoog. te verdelgen / en uit te roejen / zonder tot noch toe tot vrede te besluiten: te meer / dewijl de Koning van Sweden / die by solemneel tractaat verbonden was hare Hoogmog. t'assisteeren / de voorgedachte assistentie niet alleenlijk heeft geweigert / onder pretext en dekmantel van door zijn mediatie en bemiddeling tot het nederleggen van de voorgedachte oorlog / en de herstelling van de voorige vrede te zullen arbeiden / maar ook / het ampt van Mediateur en Middelaar te buiten gaande / zich tot de party des Konings van Vrankrijk heeft begeven / en uit deze inzicht de Landen en Onderzaten van zijn Keurvorstelijke Doorluchtigheit van Brandenburg vyandelijk aangetast.

De Hoogmogende Heren Staten Generaal der loffelijke Souveraine vrye vereenigde Nederlanden / mitsgaders zijn Hoogheit / de Heer Prins van Oranje / konnen dieshalven geen andere gedachten hebben / en zich niets anders inbeelden / dan dat de hooggedachte Koning van Sweden verhoopt hier door gelegentheit en middel te zullen hebben / om zijn macht en Heerschappy / inzonderheit in 't Noorden / vast te stellen / en ontsaghelijk te maken / en dat de hooggedachte Koning van Vrankrijk de hooggedachte Koning van Sweden in dat voorneemen zal behulpsaam wezen / gelijk de hooggedachte Koning van Sweden den hooggedachte Koning van Vrankrijk assisteert / om aan hem in alle de conquesten van de Rijken en Landen / die in de zuiderlijke delen van Europa leggen / behulpsaam te wezen: op dat deze twee Koningen in dezer voegen aan alle Koningen / Vorsten en Machten in Europa de wet zouden konnen stellen / met der zelfder macht neder te werpen / en te verdelgen.

Hare Hoogmog. en zijn hooggedachte Hoogheit worden in de voorverhaalde gedachten noch te meer bevestight / om dat men in de voorgaande jaren heeft gezien / dat de Koning van Sweden getracht heeft zich / door gewelt van wapenen / meester van de Koninkrijken van Polen en Denemarken te maken / en dat hy het voorgedachte ooggemerk niet uit zijn gedachten gezet heeft / maar dat het / onder Godts genade / door verbont en vereeniging van verscheide Bontgenoten gestuit is. Hare Hoogmog. en zijn Hoogheit geven dieshalven aan 't hoogwijs overleg van zijn Zaarsche Majesteit te bedenken / van wat consequentie en gevolg het voor de Zaarschappen / Heerschappyen / Landen / en Onderzaten van zijn hooggedachte Zaarsche Majesteit zou wezen / zo de heerschappy van de Koning van Sweden groter / machtiger en ontsaghelijker wierd; dewijl zijn Zaarsche Majesteit zich wel zal erinneren / dat

dat de Koning van Sweden by alle gelegentheden getracht heeft meer en meer van de heerschappyen / landen en onderzaten van zijn Zaarsche Majesteit aan zich te trecken / zonder iets van 't geen te verzuimen / dat daar in eenig voordeel aan hem kan geven.

Immers / Doorluchtighste en Grootmachtigste groote Heer / Zaar en Grootvorst / Alexey Michaelovits, door Godts genade van geheel groot / klein en wit Ruschlandt zelfs Erhouder / en veler andere oostelijcke / westelijcke en noordelijcke Heerschappyen en Landen / Vaderlijcke en Grootvaderlijcke Erve / Heer en Heerscher ; de Hoogmog. Heeren Staten Generael der loffelijke Souveraine vrye vereenighde Nederlanden / mitsgaders zijn Hoogheit / de Heer Prins van Oranje / meenen dat zy gebreckelijk in de toegenegentheit zouden hebben geweest / die zy aen de zorgh en bekommernis schuldig zijn / de welke uw Zaarsche Majesteit met zo groote yver en ernst ten besten van hen / en van de Staat der Vereenigde Nederlanden heeft believen te betoonen / zo zy dese hun gedachten van hun bekommernis niet aen zijn Zaarsche Majesteit deden voordragen / om met de zelfde t'overwegen wat hier in ten besten gedaan zou konnen worden. En om van dit / en van 't geen / dat deze en andere zaken meer aangaat / wijder te spreeken / verzoek ick gedienstiglijk / dat zijn Zaarsche Majesteit my eenige Heeren tot Commissarissen en Gevolmachtigden gelieft met den eersten toe te voegen / op dat ick wijder met hen in 't werk mag treden.

So haast deze propositie en voorstelling door de Heer Winius vertaalt was / dee zijn Zaarsche Majesteit / door de Rijkscancelier / op eenige zaken antwoorden / en daar by voegen / dat zijn gedachte Zaarsche Majesteit deze volgende Heeren tot Commissarissen hadt gestelt / om met zijn Excell. over de zaken / die de koomst van sijn Ed. aangingen / te spreken :

De Bliesne / of naaste Bojaar / Knees Michaylo Jurievits Dolgerukki, Erfbezitter tot Lundal. Commissarisen, zijn Excell. toegevoegt.
De Bliesne / of naaste Bojaar Artemon Sergewits Mathpheof, Erfbezitter tot Zerpekof.
De geheim Cancelier Gregorie Karpuwits Bogdanof.
De Cancelier Wasiley Bobinum.
De Cancelier Imiliaen Oukrainshof.

Zijn Excell. bedankte zijn Zaarsche Majesteit voor deze gunst / van dat zijn Zaarsche Majesteit zulke groote en aanzienlijke Heeren tot Commissarisen / om met hem te spreken / en te handelen / by zijn Ed. hadt gevoeght. En nae dat wy zijn Zaarsche Majesteit weer gegroet hadden / wierden wy / door de Pristaven / uit die Zaal over een kleine ope ruimte naar de kamer geleid / daar de handeling gehouden zou worden. Deze kamer was aan 't gewelffsel kostelijk geschildert. Op de tafel lag een kostelijke tapijt / die van deurwrocht gout en zilver zeer zwaar was ; en hier op stond een inktkoker / met zijn toebehoren / die / gelijk men zeide / van gout was. Na dat wy in deze kamer een weinig geweest hadden / quamen de voorgedachte Heeren Beschrijving van de Handelzaal.

 ren

een Commissarissen mee binnen / die yder vier zware goude ketenen kruiswijze over malkander op de schouders droegen. Zy verwelkoomden zijn Excell. met handtasting / en d'eerste Commissaris / de kleine tijtel van zijn Zaarsche Majesteit gelezen hebbende / zeide dat zijn Zaarsche Majesteit hen gezonden had / om het geen aan te hooren / 't welk zijn Excell. wegens hun Hoogmog. en zijn Hoogheit / de Prins van Oranje / voor te stellen had. De Heeren Commissarissen noodighden toen zijn Excell. tot zitten; en zoo haast zy gezamentlijk gezeten waren / vraeghde de Rijcks-Cancelier aan zijn Excell. of zijn Ed. behalven zijn brieven van Credentie / volgens de gewoonte van d'andere Ambassadeurs / geen speciale en bezondere Volmacht had. Zijn Excell. antwoordde hier op / dat sijn Credentie-brieven met eenen tot Volmachten verstrekten / en dat hun Hoogmog. nooit te voren eenige bezondere Volmachten met hun vorige Ambassadeurs gezonden hadden. Daar op de Rijcks Cancelier weer antwoordde / dat / dewijl hun Hoogmog. niet anders gewent waren / zy zich daer mee vernoegt zouden houden.

Handeling van zijn Excell. met de Commissarissen.

Vertoningen van zijn Excell.

Zijn Excell. verhaalde toen in 't breede d'ontrouw / die de Sweden tegen hun Hoogmog. en tegen de Heer Keurvorst van Brandenburgh tegenwoordighlijk betoonden / en voor dezen tegen andere Koningen en Vorsten betoont hadden / en hoe gevoeligh het voor zijn Zaarsche Majesteit behoorde te wezen / indien zy grooter / machtiger en ontsaghelijker wierden: daar zijn Ed. bijvoeghde / dat hun Hoogmog. zulks ook aan zijn Koninklijke Majesteit van Denemarcken hadden doen vertoonen / dat de zelfde daer op besloten had zich met de Kaizer / Koning van Spanjen / hun Hoogmog. en zijn Keurvorstelijcke Deurluchtigheit van Brandenburg te verbinden / en dat hun Hoogmog. verhoopten / dat zijn Zaarsche Majesteit / het löflijk voorbeeldt van de Koning van Denemarken navolgende / zich mede met hun Hoogmog. en met hun voorgedachte hooge Geallieerden zou verbinden / om d'overmatige eersucht / en de groote macht des Konings van Sweden te stuiten. Zijn Excell. vertoonde met eenen / dat door deze middel de heerschapppen van zijn Zaarsche Majesteit aan de grenzen van Sweden vermeerdert / en zijn Rijken en Landen in een geruste stant gestelt zouden konnen worden / en hy daar door vrede onder de Christen Vorsten bevorderen / en door deze middel een eeuwige glorie en roem voor zich over de geheele Christenheit verkrijgen.

Toen dese propositie en voorstelling gedaan was / vraagde de Heer Rijks-Cancelier aan zijn Excell. of zijn Ed. oock iets meer voor te stellen had. Zijn Excell. antwoorde / neen voor die tijdt / en dat hy 't geen / 't welck hy noch meer voor te stellen had / in de volgende verschijning zou voordragen; en de Rijks Cancelier antwoordde weer / dat het geen / 't welk voorgevallen was / aan zijn Zaarsche Majestept vertoont zou worden / en dat sijn Excell. wel haast antwoordt daar op hadt te verwachten.

Na dat dit gesprek / 't welk omtrent een uur duurde / en daar in geen anderen waren / dan sijn Excell. de Commissarissen van sijn Zaarsche Majestept / de Heer Winius, Vertaalder van zijn Majest. de Secretaris / van Asperen, Vertaalder /

taalder / en noch een Rusch Schrijver / geëindigt was / trad zijn Excell. in de voorkamer / daar verscheide Cancelierss en Goostens waren / van de welken eenigen / wegens oude kennis / hem verwelkoomden. Wy vertrocken van hier op de voorgaande wijze / en quamen dus weer in ons Hof / ter bequame tijdt om middagmaal te houden. Des avonts wierdt de kleine pagie weer by zijn Zaarsche Majesteit gehaalt / om daar op de staafjes / en ook op de viool en orgel te spelen. Hy wierd met de selve slee weer t'huis gezonden / na dat hy met confituren en leckere wijn wel onthaalt was: 't welk sedert meermaals gebeurde.

Drieentwintigste HOOFT-STUK.

Bezoek van de Deensche en Poolsche Residenten, aan zijn Excell, die ten tweede maal met de Commissarissen handelt. Verscheide Geschenken van zijn Excell. aan verscheide Grooten van 't Hof, en zijn gastery en onthaal aan hen. Geschenken aan zijn Excell, en zijn dankbewijs daar over. Onderling bezoek.

Op Donderdagh / de dartigste van Januarius / des ochtens / zond zijn Excell. d'Ambassadeur S[r]. van Asperen eerst naar Knees Jurie Alexewits Dolgerukki, en daar na aan den grooten Bojaar / of Rijks-Cancelier / Artemon Sergewits, om aan hem te vragen / of 't hem gelegen zou komen / dat zijn Ed. hem zou komen bezoeken. Maar zy / zich op hun ongelegentheidt verontschuldigende / stelden zulks beleefdelijck uit. De Deensche Resident quam ondertusschen zijn Excell. bezoeken / en vertrok / na dat hy een uur / of anderhalf by zijn Ed. had geweest. Bezoek van de Deensche Resident.

Des Vrydags / d'eenendartigste / quam de Poolsche Resident / na dat hy een uur / of twee te voren zijn koomst bekent had gemaakt / by sijn Excell. met een Kales / die van zes Izabelle paertjes getrocken wierd. Zes of acht dienaars liepen voor zijn Kales / en neffens de zelfde een met een Poolsche Regiments staf / en met een strijthamer. Hy had een rode fluwele rok aan / met sabelvellen gevoert / en daar onder een andere rok van gebloemt goud laken. D'edellieden ontfingen en verwelkoomden hem beneden aan de kales / en geleidden hem boven / daar de Maarschalk en Stalmeester hem ontfingen / en tot aan de voorkamer brachten. Zijn Excell. hem hier ontfangende / geleidde hem in de presentie-kamer; en zy beide gingen in armstoelen zitten. Wy vertrokken toen alle uit de kamer / behalven de Secretaris. Na dat hy 'er omtrent een uur tijds geweest had / scheidde hy van zijn Excell. die hem tot aan de trap / en wy voorts tot aan zijn kales / geleidden. Des avonts wierd zijn Excell. aangezegt / dat zijn Ed. in de volgende dagh weer in gesprek met de Commissarissen zou komen. Gelijk ook van de Poolsche.

Op Zaturdag / d'eerste van Februarius / te vier uren / verzelden wy

Tweede gehoorverlening. zijn Excell. weer naar de handelplaats / en reeden / zonder by zijn Zaarsche Majesteit te komen / regelrecht derwaarts. Wy bleven in de voorkamer. Dit gesprek duurde wel twee uren; en toen keerden wy / met zijn Ed. weer naar ons Hof. Zijn Excell. weer te huis gekomen / zond door de Heer Maarschalk en Sr. van Asperen, eenige geschenken aan de groote / of Rijks Veltheer / en Bojaar / of Rijksraadt / Knees Jurie Alexewits Dolgerukki, en aan zijn zoon / de Bojaar Knees Michaylo Juriewits Dolgerukki, de welcke d'eerste onder de Commissarissen was / daar de Heer Ambassadeur mee handelde.

Geschenken van sijn Excell.

Een Oxhooft Fransche wijn.
Een Oxhooft Alikante wijn.
Een Oxhooft Canarie wijn.

De Maarschalk / en van Asperen, daar gekomen / wierden vriendelijck ontfangen / en met confituren en wijn aan een tafel / met een zeer kostelijke tapijt van goud en zilver overspreid / treffelijk onthaalt / met betuiging van zeer groote toegenegentheit tot sijn Excell. upt oorzaak van d'oude kennis tusschen hen beide. D'oude Heer dronk tot verscheide malen op de gezontheit van sijn Excell. en de jonge Heer / Knees Michaylo betoonde zich zoo gemeenzaam / dat hy self de drank aan de dienaars toereikte / een gemeenzaamheit / die onder de Russchen voor een teken van zeer groote toegenegentheit word gehouden. De Maarschalk / en van Asperen, hun afscheit genomen hebbende / wierden van de jonge Bojaar / Knees Michaylo, tot aan de slee geleid / en / t'huis gekomen / verhaalden hun weervaren aan zijn Excell. Deze twee Bojaren zonden daar na hun Hofmeester / en zeven of acht mannen met confituren aan sijn Ed. die deze brengers oock heerlijk dee onthalen. De Maarschalk en van Asperen wierden ook met

een anker van de beste Frontignaksche wijn /
een halve aam van de beste oude Rijnsche wijn /
een oxhooft Sek /
een oxhooft Alikante wijn / en
een oxhooft Fransche wijn /

tot een geschenk aen de Rijks Cancelier en Bojaar Artemon Sergewits gezonden / daar zy ook met gelijke betuiging van vrientschap en genegentheit tot zijn Excell. onthaalt / en in hun vertrek door d'oude Heer tot buiten zijn voorkamer / en van zijn zoontje / Andre Artemonovits, tot aan de slee geleid wierden.

Predikatie in 't Hof van sijn Excell. Des Zondags / de tweede van Februarius / wierd voor d'eerste maal aan 't Hof van zijn Excell. gepredikt. De presentiekamer / daar de predikatie gedaan wierd / was aan de muur rontom met root laken behangen / en de bank met de zelfde stoffe bekleed. In 't midden van de zaal hing een kostelijk verhemelte van root fluweel / en rontom met goude franjen. Tegen het behangsel aan de muur / recht over een kostelijcke spiegel / met een vergulde lijst / hing het afbeeltsel van zijn Hoogheit / de Prins van Oranjen /

zeer konstig geschildert. Onder den hemel lag een seer heerlijke Turksche Tapijt / daar op vier treffelijke armstoelen / met root fluweel / en goude franje stonden. Rontom tegens de muur waren noch andere twaalf stoelen van een stoffe. Na dat de predikatie gedaan was / verwachtten wy de Pristaven / en de Vertaalder van zijn Zaarsche Majesteit / de Heer Winius, ter maaltijdt. Men maakte ondertusschen alles vaerdig; en de schenktaefel wierd met groote zilververgulde pokalen / met veel zilvere bekers / gedreve kannen / fruitschuttels / lampetschuttels / kandelaars / en alles / dat tot de tafel behoorde / opgeschikt. D'edelen ontfingen de Pristaven / toen zy quamen / beneden aan de trappen / en de Maarschalk en Stalmeester boven aan / en geleidden gesamentlijk hen tot aan 't portaal / daar zijn Excell. hen aan de deur ontfing / en in de presentiekamer geleidde / in de welk zijn Ed. met hen onder het verhemelte ging zitten / tot dat de spijs gedischt was. Toen men alles vaerdigh had / geleidde zijn Excell. hen naar d'eetzaal / daar zijn Excell. zich boven aan de tafel voegde / en d'eerste Pristaaf Jurie Petrowits aan zijn rechte / en de tweede aan zijn slinke hand schikte / en dus vervolgens.

Gastery van zijn Excell. met enige Groten van Moskovien.

Na dat het eerste gerecht / in koude kost bestaande / uitgedient / en toen men een schaaltje rontom gedronken had / wierden de gezontheden ingestelt / eerst die van sijn Zaarsche Majesteit / en vervolgens / die van hun Hoog Mog. van zijn Hoogheit / de Heer Prins van Oranje / en van meer anderen / daar ook onder gemengt wierd / op 't goed succes van d'Alliantie tusschen zijn Zaarsche Majesteit / en hun Hoog Mog. en zijn Hoogheit / en tot vermeerdering van hun Staat / en verdelging van hun vyanden / 't welk alles onder losbranden van 't geschut / en het slaan op keteltrommen / en geblaas op trompetten geschiedde. In vorgen dat men / eer de tafel opgenomen wierd / ten vollen verheugt was / en yder vrolijk en wel gemoed naar huis keerde.

Op Dingsdag / de vierde van Februarius / quamen de Pristaven / klagende dat sy van de maaltijdt / in de voorgaande Zondag gehouden / noch verbuist waren / weer by zijn Excell. en brachten aan hem / op zijn verzoek aan zijn Zaarsche Majesteit / tot bescheit dat hy / zonder de Pristaven mee te nemen / over al / en zo dikwils / als 't hem beliefde / mogt uit trekken. Zijn Excell. dee den Deensche Resident aanzeggen / dat hy hem / zo 'er geen ongelegentheit was / zou bezoeken. Hy reed daar op / met zijn koets van zes paerden / en in de koets de Heer Maarschalk / en de Secretaris / derwaarts / en had de zijnen by zich in de beste liebry opgeschikt. Zijn Excell. zond ook verscheide Geschenken van kostelijke wijnen aan verscheide Groten.

Verlof aan d'Ambassadeur.

Zijn bezoek aan de Deensche Resident.

Geschenken.

Op Woensdagh / de vijfde van de zelfde maandt / des ochtens / zond zijn Excell. aan de Deensche Resident / om hem tegen de volgende dag ter maaltijt te nodigen / tegen welke tijt ook eenige duitsche Kooplieden genodigt wierden. De Hofmeester van den grooten Bojaar / Knees Jurie Alexewits Dolgerukki, en zijn zoon / Knees Michaylo Juriewits Dolgerukki, quamen by zijn Excell. met dit volgende geschenk:

Geschenken van de grote Bojaar, Knees Iurie Alexowits Dolgerukki.

Een groote schoone Koek / van twee persoonen gedragen.
Een ander veel grooter / en op verscheiden plaatsen vergult / nevens 't Wapen van sijn Zaarsche Majesteit daar in / van vier persoonen gedragen.
Een Rol van bessen / met bloemen geperst / van twee gedragen.
Een ander van appelen met bloemen / oock van twee gedragen.
Een silvere schotel / met druyven van Astrachan.
Een andere schotel met Peeren.
Een schotel met confijte Appelen.
Een schotel met Ockernooten.
Een groote schotel met Russche Kaes / van twee persoonen gedragen.

Geback.

Een silvere schotel / daer in een Pastey / plat uitgesneden.
Een hooge Pastey.
Een ronde Pastey / met een root boompje / en een vergulden dubbelden Arend boven op.
Een ronde Pastey / met een wit boompje / alle kroonsgewijse.
Een ronde Pastey / met rys en rozijnen.
Een ronde soete Pastey met appelen.
Een Pastey met klijne daer in.
Een Pastey met visch.

Geback met Boter.

Een groot Bosschagie / van alderhande couleuren / en op yder takje een vogeltje / en in 't midden boven op een grooten dubbelden Arend: dese wierd van vier persoonen op een burrie / die meest verguld was / gedragen.
Een schotel Groesde.
Een schotel met Kreeften.
Een schotel Kisikis.
Een schotel met Roosters.
Een schotel met Leuwen.

Versche Visch.

Een Beloega / van vier persoonen op een burrie gedragen.
Een hooft van Beloega / van twee persoonen gedragen.

Gesoute Visch.

Een stuck van een Beloega / van twee persoonen.
Een buik van een Boloega / van twee persoonen op een burrie.

Gedroogde Visch.

Een rugh van een Beloega / op een burrie.
Een buik van een Beloega / op een burrie.
Twee ruggen Osetri.

Drank.

Een vaatje van vijf emmers / roode karsse Meede / } van acht persoonen
Een vaatje van zeven emmers witte gekookte Meede / } gedragen.

Zij:

Zijn Excell. aan de Pristaaf/ en aan de Hofmeester enige glazen van verscheide Wijnen geschonken/ en op de gezontheit van de Boyaren gedronken hebbende/ vereerde aan de Hofmeester een schone zilvere Beker/ die gedreven was. De Hofmeester/de zelfde tot verscheide malen beleefdelijk geweigert hebbende/ nam hem eindelijk aan. Zijn Excell. dee ook eenige briefjes met gelt aan de genen geven/ die dit Geschenk geleid en gedragen hadden. Des namiddags brachten de Heeren Budyn en van Asperen weer een Geschenk van zes ankers Wijn; te weten/ aan de beide Onderkanceliers van de Posolsche Prikaas/ Vascilie Ivanowits, en Jemeljan Okrainesoff, die mede van de Commissarissen van zijn Excell. waren/ yder een anker Alikante Wijn; Sek en Fransche Wijn. Zy wierden met konfituren en drank wel onthaelt.

Vereering van zijn Excell. aan des zelfs Hofmeester.

Op donderdag/ de zeste van Februarius/ s'ochtens vroegh/ ging de Heer Maarschalk/ en van Asperen by den groten Veltheer/ en Bojaar/ Knees Jurie Alexewits Dolgerukki, en by zijn zoon/ de Bojaar/ Knees Michailo Juriewits, om hen voor de Geschenken/ gisteren aan zijn Excell. gezonden/ te bedanken. D'oude Vorst/ ziekelijk te bedde leggende/ dee de Maarschalk/ en van Asperen voor hem komen/ en hen wel ontfangen. De Maarschalk liet door van Asperen, Vertaalder zijnde/ deze Vorst aanzeggen/ dat deze Geschenken zo aangenaam aan zijn Excell. hadden geweest/ dat de zelfde voorgenomen had enigen daar af naar Holland te zenden. Dit geviel aan deze oude Vorst zo wel/ dat hy/ door een bezondere genegentheit/ met zijn hant die van de Maarschalk drukte. Sy beide wierden van de zoon uitgeleid.

Bedanking van zijn Excell. aan de grote Bojaar.

Des middags quam de Deensche Resident/ de Heer Gioë, met d'Overste Minius, in een Koets/ die van twee appelgraauwe Paerden getrocken wierd; en zijn Excell. geleidde hen in de Gehoor- of Presentie-zaal. De Kooplieden/ die mee genodigt waren/ quamen ook in de zaal/ te weten/ Kellerman, Arsenius, Hartman, Muller, Marshof, Houtman en Bouteman. Toen de spijs opgedischt was/ geleidde zijn Excell. de Deensche Resident in d'Eetsaal/ en verwelkomde hem daar als zijn gast. Over maaltijt/ daar in heerlijke gerechten opgedischt wierden/ stelde zijn Excell. de gezontheit op zijn Zaarsche Majesteit/ en die van de Koning van Denemarken in. De Deensche Resident/ mee een Pokaal eysschende/ stelde ook de gezontheit van hun Hoogmog. in; na 't welk noch andere gezontheden ingestelt en gedronken wierden: in voegen dat de gasten/ wel onthaelt zijnde/ vrolijk naar huis keerden.

Vergasting van de Deensche Resident, en anderen.

Op vrydagh/ de zevende/ des ochtens/ reed zijn Excell. beneffens de Maarschalk/ en de Sekretaris/ in de Koets/ die van zes Paerden getrokken wierd/ naar de Poolsche Resident/ die hem aan de Koets ontfing/ en/ na dat hy in zijn vertreck omtrent twee uuren met hem gesproken had/ weer tot aan de Koets uitgeleide dee. Voorts storf een van onze Tolken/ Barent Kloek genoemt/ die alree t'Oustinga ziek had geweest.

Zijn Excell. bezoekt de Poolsche Resident.

Vierëntwintigste HOOFT-STUK.

Ziekte en doot van zijn Zaarsche Majesteit, met d'omstandigheden daar af, en een naaukeurig verhaal van des zelfs uitvaart.

Ziekte van zijn Zaarsche Majesteit.

IN deze ochtent quamen de beide Pristaven by zijn Excell. en zeiden dat zijn Zaarsche Majesteit zo dodelijk krank was / dat de voornaamste Heren alree enige dagen en nachten by hem geweest hadden. Hy was een dag naer de tweede audientie ziek geworden / en zijn ziekte wierd eenige tijd verborgen gehouden. De krankheit van zijn Zaarsche Majesteit wierd ondertusschen zo groot / dat / op't verzoek van de Geestelijken / vele van die genen / die aan zijn Zaarsche Majesteit schuldig waren / vry verklaart wierden; 't welk gemenelijk in de geboorte / of in't afsterven van een Vorst gebeurt / en deze quijtschelding van schulden bedraagt veel hondert duizent guldens. In dezen dagh wierd de leste plicht van Olyzel en Sacrament aan zijn Majesteit bewezen; en men kocht op de markt veel zwarte en andere stoffen op.

Quijtschelding van schulden in de geboorte en 't afsterven.

De doot van zijn Zaarsche Majesteit.

Op Zaterdagh / d'achtste van Februarius / des avonts omtrent zeven uren / is deze groote OpperVorst / Alexey Michailowits, na dat hy eenige dagen ziek geweest had / overleden; van welks overlijding wy de zaak hier wat breedelijker zullen vertonen.

Verhaal der omstandigheden van zijn doot.

Wy hadden / gelijk hier voor gedacht is / zijn Zaarsche Majesteit in de tweede audientie / of verhoring / die zijn Excell. d'Ambassadeur by hem genoot / te weten op Woensdag / de negenentwintigste van Januarius / noch frisch en gezont gezien / en vervolgens zijn gezontheit verstaan: ja hy had noch in de volgende dag de kleine staatjongen van zijn Excell. die op verscheide instrumenten kunstiglijk spelen kon / ontboden / en / in tegenwoordigheit van de Kaizerin / en van de Grooten / die 'er tegenwoordigh waren / groot vermaak in des selfs gespeel getoont / gelijk ook in eenige spelen / die in zijn tegenwoordigheit vertoont wierden. Maar op Zaterdag / d'eerste van Februarius / daar in zijn Excell. noch ten Hove gehaalt was / en met zijn Gemachtigden zijn tweede gesprek hield / wierd zijn Zaarsche Majesteit van een ziekte aengetast / die in dier voegen toenam / dat hy op Zaterdag daar aan volgende / d'achtste van Februarius / van de dood wechgerukt wierd. Hy was in 't achtenveertigste Jaar van zijn ouderdom / en in 't eenëndartigste van zijn heerschappy / in de welke hy zeer gelukkigh geweest / en veel blijken van een Vorstelijk gemoed getoont had. Wat d'eigenschap van zijn ziekte aangaat / de Geneesmeesters verzekerden dat de scheurbuik (een algemeene quaal onder de Moskoviters) d'oorspronkelijke is geweest / en dat de waterzucht zich over eenige jaren daar by gevoegt had / zonder dat men zijn Majesteit / die een zwaarlijvig Heer was / ooit had konnen bewegen tot eenige Geneesmiddelen daar tegen te gebruiken. Hy dan / een weinigh verkout zijnde / kreegh / beneffens de verkoutheit / een koorts / die /

die / dagelijks toeneemende / en sterker wordende / de Geneesmeesters van zijn genezing deden wanhopen: te meer / dewijl hy / in de grootste hitte van de koorts / in plaats van geneesmiddelen te gebruiken / niets anders / dan Quas / of gekookt garste water nuttigde / 't welk van koude byna stijf bevroren was / en daar af hy het ys geheel inzwolg: dat meer is / hy dee / tot lessching van zijn brant / brokken ys op zijn buik leggen; en hield ook ys in sijn handen. Dewijl dan / door deze ongematigtheit / de krankheit van zijn Zaarsche Majesteit in dier voegen toenam / dat men van zijn leven wanhoopte / wierden des avonts / de zevende / de ceremonien / en plechtelijkheden / die de Grieksche Kerk gemenelijk aan sterbende menschen gebruikt / aan hem besteed / in tegenwoordigheidt van de Patriarch / of het Hooft der Geestelijcken. Zijn Majesteit / dese bedieningen ontfangen hebbende / leefde noch tot in de volgende dag / des avonts omtrent zeven uren; in welke tijt hy de geest gaf / na dat hy / met het overleveren van zijn Scepter / in handen van de Prins / zijn oudste Zoon / alle zijn Zaarschappen / Heerschappyen en Landen aan hem overgedragen / en verscheide andere zaken / tot de welstant van dat Rijk streckende / afgerecht had.

Zo haast hy overleden was / wierd zijn oudste zoon / nu Zaar Feuder Alexewits, omtrent vijftien jaren oud / van de Groten / die in de selfde tijd tegenwoordig waren / in een groote Zaal geleid / en / met de keizerlijke Versierselen bekleed / op de keizerlijke Throon gezet; daar / na dat hy het Kruis gekust hadt / de Grooten en Bojaren / met het kussen van 't kruis / 't welk de Patriarch / of Aartsvader hen voorhield / d'eed van getrouwheit aan hun nieuwe Vorst en Zaar deden; daar in zy vervolgens van alle Dworenins / of Edelen / Stolnikken / en andere Hof-dienaars / de gehele nacht deur / gevolght wierden. Men zond voort loopers naar alle plaatsen van 't Rijk uit; en alle uitlandige Officiers en Amptenaren / onder d'eed zijnde / wierden in 't Slot ontboden / daar zy in handen van de twee Predikanten / tot Mosko zijnde / een van de Gereformeerde / en een van de Luitersche Godsdienst / ook d'eed van getrouheit deden / 't welck omtrent t'elf uren in de nacht gedaan wierd.

Op zondag / de negende / 's ochtens vroeg / verschenen weer alle mindere Officieren / en alle de genen / die / uit oorzaak van de groote menighte en toeloop / in de voorgaande nacht niet konden afgericht worden / gelijk ook de Gemeente van Mosko / in 't Slot van zijn Zaarsche Majesteit / daar ook de voornaamsten der Geestelijcken verschenen / die voor 't Hof van de Patriarch / of Aartsvader / mede in 't Slot zijnde / by 't Paleis van zijn Majesteit / onder de blaauwe hemel staande / d'eed van getrouheit deden. D'andere Officieren en dienaren wierden in hun gewoone Prikasen / of Cancelaryen beëedight; en de Gemeente in de Hoofdkerk. Eer men dit alles afgericht had / was 't al omtrent tien uren / in welke tijt men de Geestelijken / met de Patriarch / of Aartsvader / en met de Metropoliten / en Aartsbisschoppen / van voor 't Hof van d'Aartsvader de trappen van 't Hof in processie zag opgaan / van daar zy / omtrent t'elf uren / met het dode lighaam / in deze volgende ordening afquamen. Voor eerst zag men drie / of

Uitvaart van zijn Zaarsche Majesteit.

vier hondert Priesters / alle met hun koſtelijke Opperrocken van goud en zilver laken gekleed / al zingende / en met brandende waskaerſſen in de hand / afkomen ; terwijl men een groote menigte van waskaerſſen / uit het Paleis / naar alle zijden onder de Gemeente wierp. Hier op verſcheen de Patriarch / die / met zijn kroon op 't hooft / van twee voorname Heeren geleid wierdt / en voor hem droegh men een groote rode zijde Vaen / met de beeltenissen van verſcheide Heiligen beſchildert. Na de Patriarch / of Aarts-vader / volgden de Metropoliten / Aartsbiſſchoppen / Biſſchoppen / enz. met hun Koorkleeden / en met witte vergulde Myters op 't hooft. Achter hen quam het dekſel van de doodtkiſt / dat / met een koſtelijk kleed van root goud laken overdekt zijnde / van verſcheide Grooten / alle in 't zwart gekleed / gedragen wierdt. Hier op volghde het Lijk / dat / onder een hemel van zeer koſtelijk geel goud laken / ook van Groten wierd gedragen. Rontom het Lijk droeg men / behalven een menigte van waskaerſſen / daar mee alle de Heeren verzien waren / oock verſcheide reukvaten / door de welken het lighaam met welriekende kruiden berookt wierd. 't Is byna ongeloofſelijck in hoe groot geween alle d'aanſchouwers / dit vorſtelijk Lijck ziende / uitborſten. Het ſcheen dat het geſchrei der gener / die 'er tegenwoordigh waren / de wolken geſcheurt zou hebben ; en d'onderdanen ſchenen / met het verlies van deze Vorſt / alle hoop en trooſt verlooren te hebben. De nieuwe Zaar / in 't zwart gekleed / volghde blootshooft in een draagſtoel / die ook met zwart overdekt was. Hy had in zijn gezelſchap de grootſte Heeren / en naaſte Bojaren van 't Rijk / die / in d'uiting van een ongemeene droefheit / genoegſamelijk hun ſmart / over 't verlies van hun Opper-vorſt / betuigden. Achter hen volgde de Keizerin / die ook in een beſloten ſtoel / met zwart bekleed / gedragen wierde. Zy had by zich een zeer groot getal van Princeſſen / edele Vrouwen en Juffers. Deze gehele toeſtel begaf zich in de Kerk van d'Aertsengel / S. Michiel / dicht aan 't Paleis / daar men 't Lijk met veel plechtelijkheden nederzette / dewijl dit de gemeene begraafplaats der Grootvorſten / of Zaars van Moskovien is / men bewaakte het daar noch wel zes weken / eer men 't onder d'aerde bracht.

Vijfentwintigſte HOOFT-STUK.

D'Ambaſſadeur, met zijn gevolg, kleed zich in de rou over de doot van zijn Zaarſche Majeſteit. Wijze van begraven onder de Duitſchen, en onder de Ruſſchen.

D'Ambaſſadeur in de rou over de doot van de Zaar.

OP Maandag / de tiende van Februarius / nam zijn Excell. d'Ambaſſadeur / en zijn geheele Hofhouding / de rou aan over zijn Majeſteits dood. Des voormiddags quam de Bojaar / Artemon Sergewits, van veel ſleden gevolgt / geheel in de rou / en blootshooft / langſamelijk voorby 't Hof van zijn Excell. rijden / daar van Aſperen, en ik by geval voor de

poort stonden. Hy scheen zeer bedroeft te zijn/ en gaf aan ons de handt/ en riep/ toen hy een weinig voorby was/ van Asperen, en dee naar de gezontheit van zijn Excell. vragen/ en met eenen aan hem bekent maken/ dat het nu zo wel/ als te voren/ in 't Hof voor zijn Ed. zou gaan. Des namiddags zond zijn Excell. de Heeren de Maarschalk/ Budijn, en van Asperen, alle in de rou gekleed/ naar de Prikaas/ of Cancelary/ om daar aan de Heer Artemon Sergewits, de betuiging van droefheit over de doodt van zijn Zaarsche Majesteit te betuigen. Doch dewijl zy hem daar niet vonden/ waren zy genoodzaakt zulks tot aan de volgende dag uit te stellen/ om hem 's ochtens vroeg t'huis te vinden.

Op Dingsdag/ d'elfde van Februarius/ des ochtens/ twee uren voor den dag/ trokken de drie voorgedachte Heeren van zijn Excell. naar 't Hof van Artemon Sergewits, om 't geen/ dan aan hen bevolen was/ uit te voeren. Zy/ aen de krelts/ of stoep gekomen/ wierden van de Hofmeester/ met de tranen in zijn oogen/ boven geleid/ en vonden in 't voorhuis een menigte van menschen/ die alle zeer droevig waren. Dat meer is/ toen deze Heer hen ontfangen had/ en de Maarschalk het woord begon te doen/ borst deze Heer/ met alle de genen/ die in de kamer waren/ in groot geween uit. Hy bedankte zijn Excell. van de meewarigheit/ dat zijn Ed. hem in zijn droefheyt dee vertroosten/ en verzekerde dat de Heeren niet verandert waren/ maar dat de zelfde Heeren in de regering bleven/ behalven dat/ terwijl zijn Zaarsche Majesteit minderjarigh was/ vier der voornaamsten neffens hem zouden regeren. Hy voegde'r by/ dat de zaken van zijn Excell. nu niet minder/ dan te voren/ hun voortgang zouden hebben/ en ook haast een goede uitslagh verkrijgen. De voorgedachte Heeren dan vertrokken met deze toezegging/ en met toewensching van gezontheit aan zijn Excell. aan de welk zy hun bejegening verhaalden. Roubetuiging van zijn Excell. aan Artemon Sergewits, over de doot van de Zaar.

Op Woensdag/ de twaalfde van Februarius/ des ochtens/ gingen eenigen van d'onse ter begraffenis van de Heer Akema, daar wy genodigt waren. Wy wierden/ voor de begraffenis/ met gebaksel/ confituren en wijn onthaalt. Toen 't elf uren was/ wierd aan de dragers aangezegt/ dat het tijt was om te gaan. De kist wierd toegespijkert/ en twee van de voornaamste Duitsche Kooplieden/ Kellerman en Marshof, leidden d'oude Weduwe van Akema, en twee anderen/ namentlijk Pieter la Dale, en van Asperen, de jonge Weduwe van Tielman Akema. De kist wierd eerst met een wit/ en daar na met een zwart laken overdekt/ en op de baar gezet/ en van twee paerden/ voor een/ en achter een/ gedragen/ terwijl de dragers aan de zijden gingen. Yder ging ondertusschen in de slee zitten/ en reed voort naar de Slobode te Kerke/ daar de Predikant/ Kraywinckel genoemt/ in tegenwoordigheit van een groote menighte van menschen/ die de Kerk vervulden/ een Lijkpredikatie dee/ in de welke hy de geboorte/ 't leven en bedrijf van de verstorven vertoonde. Na de predikatie wierd het Lijk opgenomen/ en naar 't Kerkhof gebracht. Achter 't Lijk volgden enige paren met lange mantels/ die Treurheeren genoemt wierden. Na hen volgden wy/ en alle de Duitsche Officieren/ en achter ons de vrouwen. Toen het Lijk ter aarde Wijze van begraven der Duitschen.

de gedaan was / dee de Pastoor weer een klein vertoog. Daar na zong men / uit de honderst en darde Psalm / het achtste veers / Als gras en hooy; en na dat men weer gebeden hadt / bedankte de Predikant / uit de naam van de Weduw / de vrienden / die ter begraffenis waren gekomen; en daar mee vertrok yder zijns weegs / behalven de genen / die na de begraffenis ter maaltijt genodigt waren / gelijk men onder anderen ons daar mede toe verzocht had. De vrouwen wierden in een bezondere kamer aan een tafel gezet; en in de kamer daar naast aan stonden twee andere tafels / d'een voor de vrienden / en d'ander voor de dragers. Men dischte heerlijk op van visch / en andere gerechten; in voegen dat zo een begraffenis daar zeer kostelijk valt.

Gewoonte der Russchen in 't afsterven.

Daar ziet gy de begraving onder de genen / die men Duitschen noemt / in Mosko gebruikelijk. Maar wat die van de Russchen aangaat / de zelfde geschied met veel plechtelijkheden / gelijk alle hun andere handelingen. Als iemant sterft / komen de naaste vrienden te zamen; en de wijven helpen malkander overluide schreyen en weenen. Zy voegen zich rontom het lijk / en vragen waarom hy gestorven is; of hy gebrek van spijs en drank / of van kleding heeft gehad; en of zijn wijf hem niet goet / niet schoon / niet jong / en niet trou genoech geweest heeft; en meer diergelijke dingen. Zy herhalen deze en zodanige klachten by 't graf / als het lijk daar in gezet zal worden / en ook in zekere tijden des jaars op het graf. Men zend ook voort aan de Priester een verering van bier / mee / en brandewijn / op dat hy voor de welstant en zaligheit van de ziel des geens / die gestorven is / zou bidden.

Toestel der lijken.

Het lijk word eerst schoon gewasschen / en in een wit kleed van lijnwaat gelegt. Men trekt het ook schoenen aan van dun root leer / en legt het / met de handen kruiswijze over malkander / in een kist / die uit een boom uitgeholt is. Dusdanige kisten worden op verscheide plaatsen van de stadt / zo groot / als klein / opentlijk verkocht. Indien de verstorven rijk is / zo legt men een fluweel kleet op de kist / of anders zijn rok.

Begraving.

Het lijk wordt van vier of zes personen gedragen / en indien 't een Monik / of Non is / zo moeten de Monicken / of Nonnen dragen. Voor 't lijk gaan eenige vrouwen van 't naaste maagschap / met bedekte hoofden / en maken met huilen en krijten zeer groot gebaar / en / somtijts stil houdende / en dan weer gelijkelijk krijtende / beklagen d'onrijpe doodt van hun vriendt / of vriendin / en wenschen dat hy langer had mogen leven; dewijl hy zoo oprecht en vroom geweest heeft. Eenige Priesters / die voor en achter 't lijk gaan / en beelden en reukvaten dragen / zingen ondertusschen / zonder dat men van hun gezang iets anders kan verstaan / als / gy heilige God, gy sterke God, gy onsterffelijke God. De naaste vrienden / en goede bekenden volgen 't lijk / niet in ordening / maar overhoop; en zy dragen yder een waskaers in de handt. Als zy aan 't graf gekomen zijn / en 't lijk nedergezet hebben / zo word het deksel weer van de kist genomen / en het lijk noch meer bewierookt. Het beelt / 't welk hy in zijn leven als een Heilig geëert heeft / word boven hem gehouden / terwijl de Priester bid / en dikwils deze woorden spreekt; Heer, gedenk ten besten van deze zijn ziel. Hier op worden eenige spreuken / volgens de Grieksche Liturgien / gelezen. D'overgeblebe Weduw staat on-

derzusschen boven 't lijk/ en laat/ op deze woorden/ haar gejammer en geschrey noch eens hooren. Dan komen/ beneffens de weduw/ de vrienden/ aan het dekzel/ kussen het zelfde/ en ook somtijts het dode lijk/ en/ vaar wel daar aan gezegt hebbende/ treden achterwaarts. De Priester/ dan naar de kist tredende/ geeft aan het dode lijk een pas/ of geley-brief mee/ die zy in Moskou van de Patriarch/ in andere plaatsen van de Metropoliten en Aartsbisschoppen/ en/ zo 'er geen zodanigen zijn/ van de Priesters om gelt moeten kopen. Dit geschrift is van deze volgende inhoud: Wy N. N. Bisschop, of Priester in deze plaats, bekennen en betuigen hier meê, dat deze tegenwoordige N. N. by ons als een recht Grieckſch Chriſten geleeft heeft. En hoewel hy somwijlen in zonden is gevallen, zo heeft hy echter zijn zonden gebiecht, de vryspreeking, en 't heilig Avontmaal, tot vergeeving zijner zonden, ontfangen. Hy heeft God, en zijn heiligen, recht geëert; hy heeft gevast en gebeden, gelijk behorelijk is. Hy heeft zich ook met my, N N. als zijn Biechtvader, in alles zo wel voldaan, dat ick hem zijn zonden gantschelijk heb vergeven. Wy hebben dieshalven hem deze pas, of geley-brief meê gegeven, om de zelfde aan de heilige Petrus, en aan andere Heiligen te tonen, op dat hy zonder verhindering tot de deur der blyschap ingelaten zou worden. Deze pas word van de Patriarch/ Bisschop/ of Priester ondertekent/ en gezegelt/ en men steeckt de zelfde den dode tusschen twee vingeren. Hier op word de kist toegemaakt/ en in 't graf gezet. Zy leggen alle hun lijken met het hooft naar 't westen/ om met het aangezicht d'opgaande zon te konnen aanschouwen. Als het lijk ter aarde bestelt is/ zegenen d'omstaanders zich voor de beelden/ en gaan naar huis. Voor de vrienden is een lijkmaal bereid/ in 't welk zy/ mannen en vrouwen/ hun droefheit met een wackere zuipery af drinken. Pas, of Geley-brief aen de doden.

De Russchen bewenen hun doden geheele zes weken; en onderzusschen stellen de genen/ die rijk zijn/ drie groote gastmalen toe/ en nodigen daar toe niet alleenlijk alle de vrienden/ maar ook alle de Priesters/ die by de begrafenis geweest hebben. Zy verkiezen hier toe de darde/ negende en twintigste dag. Zy zetten daar in zeker gezegent broodt op/ 't welk zy Kutja noemen/ van 't welk zy eten/ op dat d'overgeblevenen in liefde en vrientschap te zamen zouden leven. In dusdanige gasteryen drinken zy alle/ zo wel de Priesters/ als d'anderen/ zich zo vol/ dat zy niet op hun benen konnen staan. Lijkmaalen.

De genen/ die enig vermogen hebben/ maken boven de graven kleine hutten/ gemenelijk met matten overdekt/ en zo groot/ dat 'er een man in kan staan/ daar in dagelijks/ zes weken lang/ een Priester/ Kappellaan/ of Monnik/ 's ochtens/ en namiddags/ eenige Psalmen/ en eenige Kapittelen uit het nieuwe Testament leest/ tot welstant van de ziel des geens/ die gestorven is. Maar indien een rijke is gestorven/ zo word dagelijks/ zes weken lang/ broot en gelt aan d'armen en bedelaers uitgereikt. Want hoewel de Russchen niet glooben dat 'er vagevuur is/ (daar in zy met de Grieken overëenkomen) zo achten zy echter dat 'er twee plaatsen zijn/ daar de zielen der verstorvenen/ na hun verhuizing uit het lichaam/ voort in komen/ en Geloof der Russchen van de ziel, uit het lighaam verhuist.

en tot aan de jongſte Dag bewaart worden; dat deze plaatſen zeer verſchei-den zijn / en dat de genen / die oprecht geleeft hebben / naar een plaats / die aangenaam is / worden gebracht / en in 't gezelſchap der Engelen in vreugden leven; maar dat de goddelozen / in een duiſter dal / daar het ſchrik-kelijk is / en de boze geeſten hun woning hebben / tot aan de koomſt van 't leſte Oordeel moeten blijven.

Zesentwintigſte HOOFT-STUK.

Roubetuiging van zijn Excell. over de doodt van zijn Zaarſche Majeſteit. Grote koude. Dronkenſchap der Ruſſchen. Bezoek van de Kalmakſche Gezanten, en hun vreemde gewoonten. Beſchrijving van de Heerſchappy der Bocharen. Bezoek van de Poolſche en Deenſche Reſident by zijn Excell.

Op Donderdag / de dartiende van Februarius / wierd van Aſperen en ik / na dat onſe Meſſieurs ten meeſten deel naar zekere Bruiloft waren / van zijn Excell. naar de Knees Jvan Alexewits Worotinski, d'eerſte en grootſte Vorſt in dit land / na de Zaar / en die van zijn geſlacht / gezonden / om de rou te beklagen / en naar de gezontheit van deze Heer te vragen / en d'oude vriendſchap te vernieuwen; dewijl zijn Excell. voor dezen naaſt dat Hof gewoont / en groote vriendſchap met d'Oom van deze gehouden had. Wy wierden daar wel onthaalt; en toen wy ons affcheit genomen hadden / brachten wy beſcheit aan zijn Excell. In deze en in eenige volgende dagen vroor het zo fel / dat aan ſommigen de neus / oren en wangen doot vroren / en anderen geheel van de koude de geeſt gaven. In deze dagen / tegen vaſtelavont zijnde / wierd zulk een ontucht van dronke drinken / niet alleenlijk onder de mannen / maar ook onder de vrouwen / gepleegt / dat zy uit de Kabacken / of herbergen geleid / ja gedragen / en als beeſten in de ſleeden gelegt wierden / in de welken eenigen / van de koude bevangen / dood vrooren. In deze tijt is 't ook gevarelijk by avont langs de ſtraat te wezen / uit oorzaak van de guiten / ſtraatſchenders en dronke lieden / die de menſchen aanranden.

Roubetuiging van zijn Excell. aan Knees Ivan Alexewits.

Grote koude.

Op Dingsdag / d'achtiende van Februarius / zond de Poolſche Reſident een van zijn huisgenooten aan zijn Excell. om te vernemen / of hy zonder ongelegentheit te geven / zijn Excell. zou konnen komen bezoeken. Zijn Excell. gaf aan deze afgezonden tot antwoort / dat hy over twee uren goede gelegentheit zou hebben / en verzocht dat zijn meeſter hem dan deze eer zou aandoen.

Moedwil op ſtraat.

Ondertuſſchen quamen by de Heer Ambaſſadeur de Mongalſche Kalmakſche Gezanten / die in hun geſprek ſomtijts een ſchaaltje brandewijn en Bek dronken. Zy waren nu zo beſchaeft / dat zy / die te voren hun mutſen ſtaan lieten / hen nu t'elkens afnamen / als zy dronken: ja ſommigen / hun ſchaeltje uitgedronken hebbende / bogen zich voor over met hun hooft / en ſloegen met

Bezoek der Mongalſche Kalmacken.

met hun rechte hant / half toegebouwen / aan hun voorhooft ; 't welk een van hun grootste en diepste eerbewijzingen is. Het stond zeer aardig / dat men hun hooft / als het bloot was / heel kaal geschooren zag / behalven dat'er slechs een gevlochte tuit achter aanhing. Zy zagen in de kamer een kleine spiegel hangen / en vraagden aan zijn Excell. of hy diergelijk geen grooter had / en / ja tot antwoort bekomende / zeiden dat zy wenschten dat zy de zelfde mogten zien. Zijn Excell. leidde hier op de voornaamste van hen by de hant naar de Presentiekamer / en d'anderen volgden. Toen zy voor de groote spiegel quamen / waren zy zo verwondert van dat zy zich zelven zagen / dat zy t'elkens op de spiegel toeschoten / en daar achter tasten en zagen. Na dat zy lange tijt daar in gezien / daar mee gelachen / en daar over met malkander gesproken hadden / vraagden zy / of zijn Excell. deze spiegel aan hen wilde verkopen / en wat hy daar voor zou eisschen ; en toen zijn Excell. voertende wijze hondert roebels / omtrent 300 veel dukaten uitmakende / eischte / zeiden zy dat dit te veel was / en dat zijn Ed. anders moest spreken. Zijn Excell. dee hier op door de tolk aan hen zeggen / dat hy daar niet gekomen was om koophandel te drijven / en dat hy zelf nu deze spiegel moest gebruiken ; maar dat hy / als hy vertrok / overwegen zou wat hy dan te doen zou hebben. Zy hadden ook zin in de groote zwarte koetspaerden van zijn Excell. die zy mee wilden kopen / en meer andere dingen. De tijt van dat de Poolsche Resident zou komen / naderde ondertusschen ; 't welk zijn Excell. hen dee aanzeggen / gelijk ook dat / als zy eens weder wilden komen / zy zulks te voren bekent moesten maken. Zy namen hier op hun afscheit / en wierden van zijn Ed. tot aan het voorhuis / en van ons tot aan de trappen geleid.

Niet verre van 't gewest / daar in deze woeste en onbeschaafde lieden hun woning houden / heeft men de Heerschappy der Bocharen / welker grenzen zich tot aan Persien / Indien / tot aan de Kalmacken / aan Jurgentia / en tot aan de Caspische Zee uitstrecken. Dit landt is zeer groot / en rijk van volk ; en des zelfs inwoonders voeren dikwijls zeer zware oorlog tegen de Persianen / met de welke zy echter nu in een eeuwige vrede leven. Zy hebben veel vaste en besloote Steden / en voortreffelijke rivieren / die goud uitleveren. Het zilver is by hen in overvloedt. Zy behoeven in uitleevering van zijde niet voor de Persianen te wijcken ; dewijl zy met d'Indianen en Sinezen zeer veel gemeenschap hebben / en een groote handel drijven. By hen zyn oock veel diamanten / en andere kostelijke gesteenten ; gelijk ook veel gewerkte tapijten. Hun geloof is heidensch / en komt met dat van d'Indiaansche Heidenen over een / en zy zijn zeer sober en nuchter van natuur. De Waren / daar sy mee handelen / zijn tapijten / daar in alderhande beesten en vogelen geweven zijn / karmosijn laken / gele kopere kronen / alderhande werck van barnsteenen / en voornamelijk van rode koralen / nurwercken / sabels / spiegels / schaertjes / enz. Zy generen zich voornamelijk met vee / met het welk zy in Sina / en in Indien groote Koopmanschap drijven / en dat zy daer tegen de kostelijkheden van die landen verwisslen. Sy woonen tusschen andere landen als ingesloten / en zijn diesshalven

Beschrijving van de heerschappy der Bocharen.

ven weinig bekent. De naam des Keizers van dese Bocharen / is Abda Asis Bachadus Chan. De grote Tamarlaan heeft uit deze Bocharen zijn oorsprong gehad / en word noch heden by hen in hooge achting gehouden / en zijn geboorte-plaats noch dikwijls bezocht.

Bezoek van den Poolsche Resident.

Omtrent een half uur na 't vertreck van dese Mongalsche Kalmakken / quam de Poolsche Resident / in de Rou gekleed / met zijn Kales / van twee paerden getrokken. Hy wierdt van zijn Excell. in 't voorhuys ontfangen en naer de Presentie kamer gebracht. Na dat zy een uur langh met malkander gesproken hadden / vertrock hy weer op gelijcke wijze / als te voren. De Heer Boutenand, zijn middaghmaal met ons gehouden hebbende / verhaalde / onder andere redenen / het sterk drincken der Russchen aangaande / dat van November af / tot aan half Januarius / dardehalf maant uytmakende / in een nieuwe Kabak / of herberg op de Poolsche Slobbode / honderdt zes-en-dartigh duyzent Roebels / yeder een dukaat bedragende / ontfangen waren ; 't welck / hoewel het ongelooffelijck schijnt / echter waer is : Want de menschen drincken hier soo sterck / dat zy niet alleen hun gelt / maar oock hun klederen / hun wijben en kinderen / ja oock hun zelven verzuipen en tot slaven maken.

Bezoek van de Deensche Resident.

Des namiddaghs / omtrent te vijf uuren / quam de Deensche Resident / zonder voorgaande verwittiging / zijn Excell. bezoeken / in alle stilte / met een Bojaars slee / en bleef tot spade in d'avond by zijn Ed. die hem / in zijn vertreck / tot aan de trappen geleidde / en wy voort tot aan de slee.

Op donderdagh / de twintigste / was de Deensche Resident / met eenige Duytsche Kooplieden / by zijn Excell. ter Maaltijdt / daar hy wel onthaalt wierd.

Sevenentwintighste HOOFT-STUK.

Zijn Excell. word ter Conferentie met zijn Commissarissen gehaalt. De Kalmakken bezoeken weêr zijn Excell. en veylen hun waren. Begin der roveryen van Stenko Razin. Hy krijgt vergiffenis. Hy poogt door gelt de menichte tot hem te trekken. Zijn groote macht. Een heir van de Zaar valt hem toe. Hy krijght verscheyde steden in zijn gewelt. Astrachan, en de beschrijvingh daer af. Stenko word daar in gelaten, daer hy groote wreetheit pleegt. Hy verövert verscheyde andere steden. Zijn belofte van vryheit, om de Moskoviters tot hem te trekken, De zijnen geslagen. Hy, en zijn Broeder gevangen naer Moskou gevoert. Zijn doodt, en wreetheit.

Zijn Excell. ter Conferentie, of gesprek gehaalt.

OP Dingsdag / de vijfentwintigste van Februarius / quamen de Pristaven / met de Heer Winius, in 't zwart gekleed / om zijn Excell. ter Conferentie te halen. Hier op volgden de Russche Heeren / die te voren

ren met ons gereden hadden / alle in 't zwart gekleed / met de paerden / die meeſt bruin en zwart waren / met zwarte zadels / en met zwart overtrocken. De Koets van zijn Zaarſche Majeſteit was ook / gelijk die van zijn Excell. d'Ambaſſadeur / met zwart laken overtrocken. Toen alles vaerdig was / ſtegen wy / die alle in de rou waren / gelijk ook alle de huisgenoten van zijn Excell. op de paerden / meeſt alle hengſten / en trocken dus naar 't Hof / doch zonder keteltrommen / en trompetten / en zonder eenige vreucht te tonen. Zyn Excell. zat in de koets van zijn Zaarſche Majeſteit / daar achter de zijne / mee in de rou gekleet / volgde. Toen wy binnen gekomen waren / quam een der Heeren zijn Excell. begroeten / en verzocht aan hem dat hy binnen zou komen. Wy dan / de voorzaal doorgegaan zijnde / vonden verſcheide plaatſen met zwart laken behangen / en de bancken met de zelfde ſtoffe bekleed. In de voorzaal vonden wy verſcheide Heeren en Gaaſten / ſommigen deftig in 't zwart gekleed / en ſommigen in paerſche / donkergraeuw / en ook donkere coleuren. Sommige hadden oock zeer oude / ſmerige / en geſcheurde klederen aan / 't welk daar ook de rou vertoont / ſchoon de koleuren niet zwart zijn. Sijn Excell. in de Conferentiekamer gebracht / die overal met zwart laken behangen was / (ja over de tapijten / die op de vloer lagen / had men zwart laken geſpreid) bleef daar omtrent anderhalf uur in geſprek; en daar na vertrokken wy weer op de zelfde wijze / als wy gekomen waren.

Des middags was de Brandenburgſche Agent / de Heer Hes, neffens eenige Duitſche Koopluiden / ter maaltijt by zijn Excell.

Op Zaterdag / de negenentwintigſte van Februarius / 's ochtens vroeg reed ik naar de Heer Winius, en bracht aan hem eenige brieven van zijn Excell. die met de Gezant / of Envoyé van zijn Zaarſche Majeſteit naar de Schach van Perſien zouden gaan / en van daar voorts over landt naar Indien beſtelt worden. *Brieven over Perſien naar Indien gezonden.* Des namiddags quam de voornaamſte Gezant der Kalmacken / die nooit by zijn Excell. geweeſt was. *Bezoek der Kalmacken.* Hy droegh een ſabele muts / en een ſchoone en koſtelijke rok van goud laken / en kon tamelijk wel de Ruſſche taal naar de korte tijt / die hy daar geweeſt had. Hy zat alleen / neffens zijn Excell. onder de Dee in de Preſentiekamer / en d'anderen / die met hem gekomen waren / zaten op banken / die daar ſtonden. Sy hadden by zich drie ſtucken goudtlakenſche ſtoffen / als damaſt gewerkt; en 't verguldſel was witte baſten van bomen / die men verguldt had / even als verguld papier / aan kleine repen geſneden / die men / in 't weven / als men aan de bloem was gekomen / voor inſlag had gebruikt. Men kocht twee van deſe ſtucken / die niet meer dan veertien ellen lang waren. Sy wierden tot verſcheide malen met eenige ſchaaltjes brandewijn en Sek beſchonken. De voornaamſte van hen had te Wolgda gezegt / dat hy tot aan die tijt geen ſterke drank had gedronken / ſchoon hy 't nu dee. Toen hy het ſchaaltje in handen kreeg / tikte hy met alle zijn vingeren van de ſlinkehandt op het ſchaaltje. Daar na doopte hy de vinger / naaſt aan de pink / te weten aan die zelfde hant / in de vocht / doch in dier voegen / dat zijn nagel noch niet nat wierd; en toen knipte hy deze vocht over zijn ſlinke ſchouder / terwijl

hy om hoog zag / en iets prevelde. Toen hy het leste schaaltje dronk / dee hy weer drie malen op de zelfde wijze ; en na dat zy hun afscheit hadden genomen / bracht zijn Excell. hen tot aan 't portaal / van daar zy van d'Edelen voort naar beneden / en tot aan de sleeden verzelt wierden. Sy toonde zich zoo beleeft / en verzochten dat men hen oock zou komen bezoecken / 't welk zy voor groote eer zouden achten. Sy vertrocken met de vrachtsleeden / daar zy mee gekomen waren / en zaten met hun drien / of vieren in een slee. Sy hadden weinig onderhoud van zijn Zaarsche Majesteit / en niet meer / dan van vijf / tot twee stuivers des daaghs / yder naar sijn staat. De voornaamste onder hen / de schilderye van sijn Hoogheit in de presentiesaal hangen ziende / zeide / daer op wijsende / dat dit Willem van Nassau was / en vraagtot verscheide reizen naar de gezondtheit van onze Koning / daar zy zijn Hoogheit mee meenden / dewijl zy hem voor onze Koning aanzien ; en zy wenschten dat zy hem zien mogten.

De Geneesmeester en ik / waren ter maaltijt by een Rusch / daar wy wel onthaalt wierden. Deze Heer was een Prikassik / of Kastelein op 't Hof van een Princes / die weduw was. Na de maaltijt reden wy in de slee uit / om het hooft / en de vierendeelen van 't lighaam van Stenko Rasin, die zich voor desen tegen de Zaar opgeworpen hadt / te zien ; gelijk ook het hooft van die jonge vorst / die van Stenko Rasin, voor d'oudste Jarewits / of zoon van de Zaar opgeworpen was / en die / hier komende / ook ter doot verwezen / en zijn hooft ten toon gestelt was.

Begin der roveryen van Stenko Razin.

Deze Stenko Razin, of Steven Razin, een der Kosacken / die hun verblijf omtrent de vermaerde vloet de Don / anders Tanays genoemt / hebben / begon zijn roveryen in 't jaar 1665 / op de vloet Wolga / daar hy / van veel zijner bontgenoten verzelt / tot een begin van zijn voorgenome boosheidt / verscheide boten / Nassaden genoemt / met de goederen der Kooplieden van Jeroslaaf / Wolgda / en van andere plaatsen / gelijk ook van Kloosters en Geestelijken geladen / aangehaalt en uitgeplondert heeft. Van daar trock hy / met de Kosacken / die hy by zich had / en die / door de roof aangelokt / zich in groote menigte by hem voegden / naar de stadt Jaik / die hy overweldigde / en toen naar de Caspische zee / en van daar weer op de vloedt de Wolga / en veroorzaakte overal / daar hy quam / groote schade / door de steuring der Visscheryen / en verwoesting van steden / vlecken en dorpen / die hy overal verdelgde. Ja hy / hier mee niet vernoegt / begaf zich met zijn krijgsmacht / naar de stadt Tarki / en voort naar de grenzen van Persien / daar hy aan de onderzaten van de beide Vorsten / namentlijk van Persien en Moskovien / groote schade en verwoestinge aandee. D'inwoonders van een andere kleine stadt in Persien / zijn koomst vernemende / trocken daar uit / en naar een bygelege berg / om daar op hun veiligheit te vinden. Maar hy dee hen aanzeggen / dat zy niet voor hem bevreest behoefden te zijn / dat zy weer in hun stadt zouden komen / en dat hy niet quam om hun eenig gewelt aan te doen / maar hun nootdruft voor gelt by hen te kopen. De stedelingen dan / op dese beloften weer in de stadt komende / sloten hun winkels weer open ; en Stenko en de sijnen kochten alderhande waren / die sy wel

Die enige steden overweldigt.

Zijn bedroch.

wel betaalden; maar hy dee op zeker teken / dat hy aan de zijnen gaf / deze burgers overvallen / en elendiglijk doden. Op gelijke wijze handelde hy ook met andere plaatsen / zelfs met de genen / die aan de grenzen van Medien lagen.

Knees Jvan Simonowits Prosorofski, Stadtvoogt van Astrachan / van de roveryen van Stenko Razin bericht / ruste vaerdiglijk alle de vaartuigen toe / bestaande in zesendartig Strogen / daar over de vier duizent mannen op waren / die tegen deze grote Rover gezonden wierden. Stenko en de zijnen / omtrent zes hondert mannen sterck / die in tweeëntwintigh Strogen verdeelt waren / onthielden zich aan de mont van de vloet Wolga / daar de zelfde in de Kaspische zee stroomt / en daar zy / op een hooge top het gehele lant daar rontom / de Wolga / en de Kaspische zee konden overzien. Deze Kozacken / de vloot der Russchen aankomen ziende / kozen met hun vaartuigen de vlucht met zo groote snelte / dat de Russchen vergeefs poogden hen t'achterhalen. Stenko, zich te zwak bevindende / dee vergiffenis van zijn voorgaande misdrijf verzoeken / daar toe hem van de Stadtsvooght van Astrachan goede hoop wierd gegeven / zo hy van zijn gewelt en roveryen te plegen afstond / 't welck hy beloofde; en na verloop van eenige tijt / quam de genadebrief van zijn Zaarsche Majesteit / daar op hy en de zijnen zich omtrent een half uur van Astrachan nedersloegen / na dat zy zo grote hongersnoot en ongemak hadden geleden (om dat men hen in zeker Eilant bezet had gehouden) dat zy zelven ziek daar af geworden waren. Zy dan / door het goet onthaal der gener van Astrachan weer gezont geworden / quamen met troppen in de stadt / en waren in zijde / fely en goudlaken zo kostelijk gekleed / dat men Stenko niet van de zijnen kon onderscheiden / dan aan d'eerbewijzingen / die aan hem met geboge kniejen / en met het hooft naar d'aarde gekeert / bewezen wierden / terwijl zy hem niet anders / dan Batsko, dat is Vader / noemden. De Kosacken / dagelijcks in de stadt komende / verkochten daar voor een geringe prijs de roof / die zy in de tijt van vier jaren / op de Wolga / en op de Kaspische Zee de Perzianen / Russchen en Tartaren afgenomen hadden. Stenko zelf / te Astrachan zijnde / toonde bovengewoone miltdadigheit en vriendelijkheit aan de stedelingen / en wierp somtijts dukaten / en ander geroost gelt onder 't volck te grabbel; daar door hy de gunst van de menigte verkreeg.

Macht tegen hem toegerust.

Hy wijkt.

Hy verkrijgt vergiffenis van zijn misdrijf.

Groote schatten en rijkdom der zijnen.

Stenko dan / en de zijnen / van hun quaedt genezen zijnde / vertrecken weer naar hun woningen / aan de Don / of Tanais gelegen / en sleepten door hun miltheit ook eenige Russchen mee; ja ook eenigen der dienaars van zyn Zaarsche Majesteit. De Statsvooght / hier af bericht / zend voort een Kapitein aan Stenko, om hem aan te zeggen / dat hy voort de dienaars van zijn Zaarsche Majesteit naar Astrachan zou zenden / of dat hy anders weer in ongenade van de Keizer zou vallen. Deze Kapitein / daar gekomen / en zijn last aan Stenko vertonende / was in groot gevaar van nedergesabelt te worden. (Hoe) zeide Stenko / dart gy my zulk een onredelijke eisch voorstellen? Zal ik, door dreiging van ongenade, de ge-

Baldadige woorden van Stenko, aan een Rusch Kapitein.

 nen,

nen, die my uit toegenegentheit volgen, verraden? en in diergelijke redenen, Prosorofsky, deze woorden uit de mont van de geen, die hy uitgezonden had, verstaan hebbende, vermoedde terstont dat deze rover zich wel haast weer in de wapenen zou begeven. En zeker, hy hervatte ook wel haast zijn oude schelmstucken, tegen d'eed van getrouheit, die hy aan zijn Zaarsche Majesteit gedaan had. Hy doodde verscheide getrouwe Kosacken, de welcken weigerden met hem aen te spannen, en onder desen de Waywode, of Plaatsvooght, en meer anderen.

Sijn baldadigheit.

Groote macht van Stenko.

Dese Rover dan, tot zijn voorgaande schelmstucken weer gekeert, quam met een vloot van tachtig boten, yder met twee steenstucken, en volgepropt van volk, naar de Wolga, daar hy 't voort op roven en plonderen aanstelde, zonder dat de Statsvoocht zich tegen hem dorde stellen, eer hy de grote Vloot van zijn Zaarsche Majesteit by zich hadt ontfangen. Deze macht quam eindelijk te voorschijn, en bestond in een groot getal van Strοegen, daer zes duisent strelitsen of soldaten op waren, met allerhande behoeftigheden verzien. Stenko wist, zo haest de zelfde gekomen was, behendiglijk, onder de schijn van overlopers, enigen van de zijnen daar in te zenden, die in 't heimelijk zijn saken in dier voegen wisten voor te dragen, dat de menigte, door zijn schoone woorden verrukt, tot hem overviel, en daar op de hoofden aantaste, veel van hen doodde, en d'anderen, beneffens de gehele vloot, in handen van Stenko de rover leverde, die, eenige vergelding aan de zijnen gevende, en aan hen de vrye plondering toezeggende, hen dus aansprak: Wacker mannen, wreeckt u nu aan deze Tyrannen, die u tot noch toe als slaven hebben gehandelt. Ik ben gekomen om u vry te maken. Gy zult mijn broeders en kinderen zijn, en gelijck lot met my hebben. Op deze redenen toonde yder zich vaerdig om voor hem in de doot te gaan, en men wenscht aan hem een lang leven, en dat hy alle Bojaren, Kneesen en Tyrannen mogt verwinnen.

Die een heir van de Zaar hem doet toevallen.

Dit klonk zeer vreemt in d'oren van de Statsvooght van Astrachan, die selfs voor dese machtige stadt begon te vrezen, daar de menighte alree begon te morren, en gunstighlijk van de groote rover te spreken. Men hoorde in alle de steden daar omtrent zulk een oproerige taal, dat men yder ogenblick een verwoed bloedbad te gemoet zag, sonder dat d'Overigheit zich daar tegen dorde stellen, als met goede woorden te geven.

Gemor binnen Astrachan.

Stenko, met de Russchen, die hem toegevallen waren, een macht van omtrent zestien duizent mannen uitmakende, zette een gedeelte van zijn volk aan land, en zond het naar de stadt Jaritza, en vaerdigde een deel af naar Jornojar. Hy zelf bleef op de vloot, daar hy zich als Koning hield, en op de minste wenk gehoorzaamt wierdt, als of hy de grootste Oppervorst van de wereld was. Ja als hy dronken was, ('t welk dikwijls gebeurde) dee hy, om de minste beuzeling, eenigen vaten, en in zijn tegenwoordigheit doden, daar toe hy somtijdts oock zijn eige handen gebruikte. Deze wreetheit ging echter meest over de Groten: want hy vleidde het gemeen volk, om 't welk te believen, hy dickwijls verscheide bevelhebbers dee ombrengen. Sijn macht wierd hier door dagelijks grooter, en groeide binnen

Grote macht van Stenko.

Sijn wreetheit.

wei-

weinig dagen tot zevenentwintig duisent mannen aan. Want de boeren en slaven / zo wel Tartaren als Kosacken / quamen in groote menigte / op de vrye roof / naar zulk een gunstig Vorst toelopen / en brachten dikwils / om te tonen hoedanige helden sy waren / de hoofden van hun Heeren en Meesters mee / die zy voor de voeten van d'opperbeulen wierpen / en eenige vereering daar voor verkregen ; invoegen dat de Heeren en Edelen genootsaakt waren / als slaven gekleed / hun eige huizen te verlaten / en naar Astrachan te vluchten.

Kamuschinka / een kleine stadt / aan de mont van de rivier Kuslane gelegen / was hem zeer gedienstig om zijn vaartuig in de Wolga te brengen. Deze plaats met geweld aan te tasten / was gevarelijk / dewijl zy wel bezet was. Hy keerde zich dieshalven tot list. Hy verkoos eenige voorname overgelope Russche Streltsen / of soldaten uit / die hy / met de Russchen / over de welken zy geboden / derwaarts dee trecken / onder schijn van dat zy van de Zaar uitgezonden waren / om Kamuschinka tegen Stenko te beschermen. De stedelingen / door deze list bedrogen / te meer dewijl'er niet een Kosak onder hen was / ontfingen dese Russchen / als tot hun onderstandt gekomen / en die / in de nacht de poorten en wacht-plaatsen ingenomen hebbende / de bezettelingen van de plaats bewogen hun zijde te kiesen. De Statsvooght en hoge Bevelhebbers wierden toen aangetast / gesabelt / en in de vloet geworpen. Toen dit verricht was / stak men een stuk grof geschut aan / tot bewijs van dat men het werk uitgevoert had ; en hier op zond men terstont eenige duisent Kosacken / tot onderstant van d'uitgezonde Russchen. Kamuschinka verschalkt.

Toen dese tijding van dit verlies binnen Astrachan quam / daar men alree in groote vrees leefde / vermits men weinig vertrouwen op de soldaten had / die in't heimelijk veel oproerige samenspraken hielden / zond men / onder 't beleid van Levonti Bogdanof, vier hondert Russche ruiters / en gelijk getal van Nagaysche Tartars / naar de stadt Staritsa / (tegen de welke Stenko alree eenig volk had gesonden / om eenige behoeftigheden daar in te brengen / en met dit krijgsvolk de stadt te versterken. Bogdanof, daar omtrent gekomen / bevondt dat d'afgevalle Kosacken binnen Staritsa gekomen waren / en daar naar van duizent Russche soldaten / tot bezetting van deze stadt gekomen / gedoot en verdronken hadden : daar op Bogdanof van daar geweken was / en zich naar Zornojar had begeven. De stadt Staritsa in handen van Stenko.

Zijn Zaarsche Majesteit / de handel van Stenko Razin verstaan hebbende / beval vling veertig vaartuigen gereedt te maken. Op yder vaartuigh wierd een metaal stukje / en andere Oorlogsbehoeften geladen / en met meer dan drie duizent krijgsmannen verzien. Deze vloot vertrok op Pingsterdag / in't jaar 1670. van Astrachan / onder het beleid van Knees Simon Jvanowits Elbof, van welks hand men t'Astrachan de verlossing verwachtte. Maar korts daar na verstond men uit zeker Edelman / die ter vlucht wechgeraakt was / dat de stadt Zornojar van de Kosakken was ingenomen / en dat men daar de Statsvooght / d'Edelen en Bevelhebbers gedoot / en in de vloed had geworpen. Wijders / dat de gemeene soldaten van de vloot / zich met de Kosacken verklaert hebbende / hun Oversten hadden gedoot / en de vaartuigen Gelijk ook de stat Zornojar, en de vloot der Russchen.

in handen van Stenko Razin gelevert / schoon zy weinigh tijts te voren gezworen hadden / dat zy ter doot toe hun Overſten getrou zouden blijven.

Dit verlies veroorzaakte groote verbaastheit in de stadt Astrachan / daar men te voren alree morde; en dit genor borst nu hoe langer hoe meer onder 't grauw uit / 't welk zijn Overigheit opentlijk lasterde / en veel oproerige redenen tegen hen uitbraakte.

Beschrijving van de stadt Astrachan.

Deze stadt leght op de landscheiding van Europa en Asia / in 't Eilandt Delgoy / in 't land der Nagaysche Tartars / niet verre van de Kaspische zee / die groote scheepvaart en koophandel aan haar verschaft; en daar niet alleen de Nagaysche / Krimische / Kalmuksche en Bocharsche Tartaren / maar ook de Persianen en Armeniers / ja selfs de Indianen met hun vaartuigen / die tamelijk groot zijn / ter marckt komen / en hun voornaamste handel met zijde drijven. Sy is van een dicke steene muur omringt / die met veel metaal geschut bezet is. Sy is altijt met een sterke bezetting bezet / om haar tegen de Kosacken / Tarters en andere volken te verdedigen. Sy vertoont zich van buiten zeer heerlijk / uit oorsaak van de groote menighte der toorens / en spitsen der Kercken / die men daar ziet. Sy was eertijds veel kleynder / dan sy nu is; want de Vader van de Zaar Alexey Michaylowits heeft haar wel een darde deel grooter gemaekt / en dit gedeelte Strelitzagorod, dat is Soldaten-stat, genoemt / om dat het zelfde meest van soldaten bewoont word / en sedert is de zelfde noch vergroot en verandert. Sy was eertijdts een Vorstelijke verblijf-plaats der Nagaysche Tarters / maar wierd omtrent hondert en vijfentwintig jaren geleden / van Jvan Basilowits, Zaar van Moskovien / stormenderhandt ingenomen / en het landt daar rontom verwoest; vermits de Nagaysche Tartars / daar af deze plaats de Hooftstat was / volgens zeker gemaakt verbont / aan d'inwoonders van Kasan / van de groote Zaar beoorlogt / hulp en onderstant hadden bewezen; invoegen / dat de Tarters op deze wijse in oorlogh ingewickelt / door deze Vorst verwonnen / uit deze stadt verdreven wierden. Deze Zaar dan / de Tartars daar uit verdreven hebbende / bracht daar zijn Russchen en soldaten in / van de welcken sy heden bewoont / en geduriglijk van wel twintigh duizent Strelzen bezet word gehouden.

De Stats-vooght / in deze stant der zaken / gelijk de zelfde vertoont is / echter de moed niet verliezende / verhoopte met d'Adel / en met de Duitschen / die hy by hem had / d'afvalligen in een belegering / daar mee hy gedreight wierd / af te matten / en dee dieshalven het geschut op de wallen bezichtigen / en overal noodige ordening stellen.

Stenko binnen Astrachan gelaten.

Stenko, met de zijnen voor deze stat gekomen / zond eenige Kosacken derwaarts / die / van eenige Streltsen binnen gelaten / het werk zo verre brachten / dat men Stenko, met zijn weerspannigen / binnen dee komen / terwijl de Statsvooght Jvan Simonowits Prosorofski in de Kerk was / daar men hem / onkundig van 't geen / dat 'er gebeurt was / uithaalde / en op een vierkante toren / die in 't Slot stond / en tot een baken voor de schepen diende / de welken uit de Kaspische Zee komen / bracht / en van boven neder stiet. Toen ging het moorden en roven in d'overweldigde stadt verwoedelijk aan.

De

De broeder van de Statsvooght / en veel Edelen en Streltsen / die hen niet wilden toevallen / wierden alle dootgeslagen ; en hy had het voornamelijck op de Duitschen gemunt / die hy alle / zo veel als hy bekomen kon / verdelgde / vermits zy hem in sijn voorneemen meest hinderlijk / en den Zaar meest getrou waren. De Kerken / Kloosters / en huizen der rijkste burgers wierden uitgeplondert / de schatten van de Zaar gerooft en wechgevoert / en de schriften van de Cancelary verbrand. De goederen van veel uitheemsche Kooplieden / die toen in de stadt waren / te weten Persianen / Indianen / Turcken / Armeniers / Bacharen en anderen wierden geplondert en gerooft / en zy zelven ten deel gedoot. De wijven en dochters van de genen / die dus verslagen wierden / gaf hy ten roof aan zijn soldaten en medestanders. Hy dee de beide zonen van de Statsvooght by de voeten over de muren ophangen / en / toen zy een wijl tijds gehangen hadden / weer afnemen / en d'een wredelijk dooden / en d'anderen / na dat hy gruwelijk geslagen was / naar de Metropolitaan brengen. Zijn wreetheit daar in gepleegt.

Stenko, zich in dezer voegen meester van Astrachan gemaakt hebbende / begaf zich naar de Stadt Zaratof / die zich aan hem overgaf / en voort naar Samarof ; 't welk hy ook vermeesterde. Hy dee de Stadtsvoogden van deze twee Steden / met veel Edelen en Burgers dooden / en de schatten van de Zaar / die daar gevonden wierden / wech voeren. Hy trok van daar naar Simbyrski / daar hy de Stadt stormenderhandt innam. Maar het Slot / daar in de Stadthouder zijn verblijf had / weerde zich zo dapperlijk / dat hy / met groot verlies van daar week / en de gewonne Stadt in brant stak. Dit was d'eerste plaats / die de voortgang van zijn overwinningen stutte / 't welk de Koninklijke Stadt Kazan beschutte / dewijl hy de zelfde / niet verre van daar gelegen / ook aangetast zou hebben / zo 't hem voor Simbyrski wel gelukt was. Hy / hier gestuit / en zelf gewond zijnde / was gedwongen weer na Astrachan te keeren. Hy zond echter zijn Krijgsbenden deur geheel Ruschlant / daar zy veel quaats bedreven / en alles verwoestten. In Galits wierd het quaat / dat begin genomen had / haast gedempt ; en by Oestinga wierden enigen van zijn uitgesondenen gevangen en opgehangen. Zaratof en Samarof ook van Stenko ingenomen. Hy word voor Simbyrski gestuit.

Hy dee / om d'Ingezetenen aan zijn zijde te lokken / aan hen grote beloften van vryheit / en ontlasting van 't lastig juk der Boyaren / die hy voor verdrukkers der Inwoonders uitkreet. Hy bracht het hier mee zo verre / dat in Moskou zelf veel gevonden wierden / die loffelijk van hem spraken / als van de geen / die naar hun vryheit en welstant trachtte. Ja dit liep zo verre / dat zeker oud man / die men vraaghde wat men doen zou / zo Stenko de Stadt Moskou naderde / onvoorzichtiglijk antwoordde / dat men hem met zout en broot (by 't welk de Russchen alle goede onthaling verstaan) zou ontfangen ; daar over hy opentlijk gestraft wierd. Een van Stenkos naaste makkers / die in 't Lant het volk tot oproer poogde te brengen / wierd ook gevat / en / op de Russche wijze van zijn armen en benen berooft / met een strop om de hals aan een galg opgehangen. Zijn trachting om de Moskoviters tot afval te bewegen.

Stenko, hier mee niet vernoegt / bedacht noch een andere list / en dee twee Boten toestellen / en d'een daar af met root / en 't ander met zwart Flu- Zijn schalke list.

weel

weel bekleed was / zette hy zeker jongeling van zestien jaren / onder schijn / van dat hy Alexey Alexewits, overleden zoon van de Zaar / was / die / gelijck hy voorgaf / de handen der Bojaren ontvlucht was / en zich by hem vervoegt had: ja hy dorde zeggen dat hy niet als vyandt quam / maar dat hy last van zijn Zaarsche Majesteit had / om alle de Bojaren en Oversten van zijn Majesteit / als landtverraders / en verdruckers der gemeenten te verdelgen. Dit maakte zulck een groote indruck in de gemoeden / dat te Smolensko zeker persoon / die opgehangen wierd / in zijn uitterste zeide / dat hy daar op storf / dat hy Zarewits / of de zoon van de Zaar by Stenko had gezien.

Zijn grote aanhang.

Wat d'ander boot aangaat / die met zwart fluweel bekleed was / hy gaf voor dat Nikon / voor dese Patriarch van Moskou / door des Keizers ongenade van zijn waardigheit berooft / en in een Klooster by Belosde gebannen / daar in was; en dee hem dus overal omvoeren. Door deze listen bracht hy te weegh dat hem alles toeviel / en dat het geheel gewest aan de Wolga / en wijder landewaarts in / tot aan de steden Alutar en Arsanas / zijn zijde koos: ja een groot deel der Jeremissche en Mordupnsche Tartaren / en de Russche boeren in die gewesten / onder groote Heeren van Moskovien staande / stonden tegen hun Overigheden op / en sloegen de genen doodt / die zy krijgen konden; kort / dit vuur liep voort tot op twaalf mijlen aan de stadt Moskou.

Een getal van de zijnen geslagen.

Zijn Zaarsche Majesteit / om dit gewelt te stuiten / zond in September / in 't jaar 1670 / een groote krijgsmacht tegen deze weerspannigen / onder 't beleidt van de Bojaar Knees Jurrie Alexewits Dolgerucki, die een getal van vijftien duizent dezer wederspannigen aantrof / en hen / na een krachtige tegenstant / gantschelijk in de vlucht sloegh / en een groote menighte van hen doodde / en veel van hen gevangen nam / die / zonder eenige genade ter doot verwezen wierden; invoegen dat men overal omtrent de stat Arsamas / daar Dolgerucki zijn leger opgerecht had / de galgen / die men opsloegh / met dooden behangen zag; behalven de lighamen / die / van hun hoofden berooft / in 't bloedt scheenen te drijven / en de genen / die gepaalt waren / van de welken noch eenigen tot op de darde dag leefden; in voegen dat in de tijdt van drie maanden / niet minder dan elf duizent menschen / door de handen der beulen gerecht wierden.

Gruwelijke vertoning.

D'Afvalligen overal geslagen.

Dolgerucki, by Arsamas gelegert / zond ondertusschen zijn krijgsbenden uit / die / de wederspannigen bejegenende / hen over al versloegen; vermits zy / hier en daar verspied zijnde / verdeelt / en onder malkander twistig waren / om dat yder boven d'ander het gezach wilde hebben. Onder d'afvalligen hadden de genen / die in de kleine steden Lysko / Morasko en Paulski privoos waren / de moedigste en onverzaagsten geweest / en het groot Klooster Makariof / na dat zy het zelfde tot verscheide malen bestormt / en groot verlies daar voor geleden hadden / overweldigt / (men zegt door verradery van een Jood) alle de Monicken doodtgeslagen / en een kostelijke roof uit het Klooster gekregen / vermits alle de genen / die daar omtrent woonden / hun goederen daar in / als in een veilige plaats / gevlucht hadden. Moraskis /

te veel

te veel op zich zelve vertrouwende / wierd van de Moskoviters ingenomen en verwoest : maar Lysko / zich in tijts opgevende / kreeg genade / met dartig afvalligen / en een Neef van Stenko Rasin over te leveren. Stenkos Neef gevangen.

Men bracht / onder andere gevangenen / aan de Veltheer zekere Non / die / in mannelijk gewaat gekleed / over zeven duizent mannen geboden / en zich in alle voorvallen stout en dapper betoont had. Zy wierd ten vuur verwezen / en zich tot verscheide reizen met het teken van 't kruis voor haar borst en voorhooft / volgens de wijze der Russchen / gekruist hebbende / trad onversaachdelijk in een houte huis,e / dat boven open was / daar in zy zich nederlag / en / tot asch verbrand wierd. De gevangenen / in hun pijniging gevraagt wat hun voorneemen had geweest / antwoordden : Recht toe naar Mosko te trecken / en alle de Boyaren te doden. Een Non Hooftman over d'afvalligen. Haar onversaachtheit in de doot.

De Bojaar / Knees Jurrie Alexewits Dolgerukki, d'afval in deze Landen gedempt hebbende / wierd weer t'huis ontboden / en de Knees Constantyn Zarbatof, door zijn Zaarsche Majesteit / naar Tamboot gezonden / daar hy deze beroerte binnen korten tijdt voorspoediglijk tot stilte bracht. De beroerten gestilt.

Wat Stenko Rasin zelf aangaat / hy / van Symbursky met groot verlies / en zelf gewond / afgeweken / hield zich in d'ope plaatsen / zonder zich in enige vastigheit te begeven. Hy gaf aan een van zijn voornaamste makkers / Duivelsknevel bygenoemt / het gebied / terwijl hy zelf overal zwierde / tot dat hy by de Stadt Saritsa / door zeker Hopman van de Donsche Kosacken / die de Zaar getrou gebleven was / listiglijk gevangen / en / onder een schone voorwending / naar Mosko / omtrent twee hondert mijlen van daar / gevoert wierd : want men maakte hem wijs dat men hem derwaarts bracht / om mondeling met zijn Zaarsche Majesteit te spreken. Zijn Broeder Frolko, die met hem gevangen was / en neffens hem gevoert wierd / betoonde zich zeer droevig / en / niet zo wreet van aart zijnde / schoof alle de schult op Stenko Rasin, die / om hem moed aan te spreken / hem poogde t'overreden dat men hem met groote eerbewijsing in Mosko sou ontfangen. Stenko Rasin en zijn Broeder gevangen, en naar Mosko gevoert.

Stenko, niet verre van Mosko gekomen / wierd van sijn zijde klederen / die hy dus lang gedragen had / berooft / en met enige oude vodden gekleed / en dus op een wagen / voor hem toegestelt / en daar een galg op stond / gebracht. Men zette hem onder dese galg / van welks dwarshout een keten hing / die om sijn hals geslingert wierd ; en sijn handen wierden aan weerzijden aan de galgstijlen vast gesloten ; en sijn benen oock dwars van malkander geboeit. Zijn Broeder / met ketenen aan de benen / aan de wagen vast gemaakt / volgde van ter zijden : en op dese wijze wierden zy / met toevloejing van veel duizent menschen / ter Stadt ingevoert / en op Semkishof / of in 't Stadthuis van Moskou gebracht. Zy wierden wredelijk gepijnigt / en / vier dagen na hun koomst / ter plaets van 't gericht gevoert / om / volgens hun vonnis / met de doot gestraft te worden. Stenko, grote stantvastigheit betonende / wierd gevierendeelt. Maer zijn Broeder riep uit dat hy des Zaars Woort had ; (zekere wijse van spreken der Russchen / als iemant iets te zeggen heeft / dat aen de Zaar zelf voorgedragen moet werden) en toen men aen hem vraegde wat hy te zeggen had / gaf hy tot antwoort / dat hy 't aen zijn Hun erbarmelijke inkoomst binnen Moskou. Doot van Stenko Razin.

Zaarsche Majesteit alleen moest openbaren. Hy wierd toen voor die tijdt gespaert / en noch omtrent zes jaren / met zware pyniging / in de gevangenis gehouden / en eindelijk onthalst.

Oorzaak van zijn afval.

Dusdanig was het einde van Stenko Rasin, die geheel Moskovien had doen beven. D'oorzaek van sijn afval was / gelijk hy zelf heeft beleden / de begeerte tot wraeck over sijn Broeder / die van een Russche Veltoverste opgehangen was / om dat hy / met een Bende in dienst van de Zaar tegen de Polen zijnde / en geen verlof van naer huis te trecken verkrijgen konnende / zonder verlof naer huis getrocken / en achterhaelt was.

Zijn wreetheit.

Wat sijn wreetheit aengaet / een staeltje daer af sal van 't overige konnen getuigen. Hy had by sich zekere Persiaensche Vorstin / die hy eertijts / met haer Broeder / geroost had. Hy schonk dese Broeder aen de Stadtsvooght Prosorofski, maer behield de Vorstin by sich tot sijn Boelin / die hy / dronken zijnde / by hals en benen vattende / met haer kostelijke klederen / en met parrelen / diamanten / en andere gesteenten behangen / uit het vaertuig / daer in sy waren / dryveling in de vloet wierp.

Zijn strengheit.

Hy was streng in ordening te houden: want hy / verstaende dat seker Kosakse Soldaet met eens anders Vrou in overspel leefde / dee hen beide vatten / en de man terstont in de vloet werpen; maer de vrou aen een staeck by de benen ophangen / van 't welk haer hooft zo dik zwol / als twee andere hoofden. Sy leefde echter ruim twee etmalen.

Zijn verwaantheit.

Sijn verwaentheit muntte hier in besonderlijk uit / dat hy / in sijn grootste voorspoet zijnde / Gesanten aen de Schach van Persien sond / met brieven / daer in hy sich met de verwaentste namen / en de Koning van Persien sijn Broeder noemde / met versoek dat hy met hem verbont sou maken / en enig Krijgsgereetschap en andere behoeftigheden senden / met bygaende dreiging dat hy anders met macht van Krijgsvolk het selfde sou halen. De Sofi / van dit Gesantschap versteurt / dee de Gesanten terstont doden / en sond niet meer dan een weerom / op dat die de tijding hier af aen sijn Heer sou brengen.

Zijn grote roveryen, selfs in Persien.

Sijn roveryen strekten zich niet alleenlijk over Ruschlant uit; maer hy / met vijf of ses duisent weerbare mannen over de Kaspische zee gevaren / nam verscheide Zeesteden in Persien in / gelijk Nisabath / Schabaran / Mardow en Tachust / niet verre van de hoge Berg Barmach. Van daer begaven sy sich naer Astrabath / en Bachu / en overrompelden dese twee Steden / in de welken sy alles neder hakten / en in brant staken. In Bachu vonden sy veel Wijn / aan de welken sy sich dronken sopen; en de Persianen / plings enig volk te samen gerukt hebbende / vielen op dese dronke menigte zo verwoedelijk in / dat sy hen ten meestendeel neder hakten / en d'overige dwongen sich overhoop in de Stroegen te begeven / en zo wech te vluchten. Stenko self was oock by na gevangen / en / enige tijt van sijn Lijfwacht beschermt / geraekte behendiglijk wech.

Zijn gunst by de gemene soldaten.

Hy / hoewel wreet tegen de Groten / die hy fellijk handelde / betoonde sich zeer minnelijk tegen de gemene Soldaten / die hy sijn broeders en kinderen noemde / daer door hy hun gunst in dier voegen verkreeg / dat hy / zo hy wel gety had konnen kavelen / sonder twijffel een groot Vorst geworden / en gebleven sou hebben.

Acht-

Achtentwintighste HOOFT-STUK.

Bezoek van een Persiaan. Misnoeging van zijn Excell. over enige Persianen. Bezoek aan zijn Ed. en zijn geschenken. Badstoven der Russchen. Uitsteekende paerden van zijn Zaarsche Majesteit in groote menigte. Bericht van de Pristaaf aan zijn Excell. over zijn vertrek.

Op Zondag / d'eerste van Maert / des ochtens / voor de predikatie / wierd zijn Excell. van een Persiaansch Koepsin / de broeder van de Persiaansche Ambassadeur in Polen / bezocht. Wy brachten hem in d'Audientie-Saal / daar zijn Excell. by hem quam / en hem verwelkoomde. Hy had tamelijke goede kennis van de Russche taal. Onze Secretaris sprak met een Persiaensch Koopman / die / beneffens eenige anderen / mee gekomen was / in d'Italiaansche taal ; 't welk t'elkens van deze Koopman aan deze Koepsin vertolkt wierd. Na dat men van weerzijden eenige tijt gesproken had / vatte zijn Excell. deze Persiaan by de handt / en bracht hem in een andere kamer / daar op de tafel een piramide stond / met eenig banket vercierd / 't welk zijn Ed. hem / en d'anderen / die hem gevolgt waren / aanbood. Deze Persianen / met Sek / Alikante Wijn / en Banket wel onthaalt zijnde / namen hun afscheit / en weigerden uit beleeftheit dat zijn Excell. hen uitgeleide zou doen. Zijn Excell. bracht hen echter tot aan 't portaal / en wy tot aan de trappen. Toen deze lieden vertrocken waren / ging men ter predikatie ; en ondertusschen quam'er een ander Koepsin / met enigen in zijn gezelschap / en / zijn Excell. niet by de hant vindende / deden zeggen dat zy bekent zouden maken wanneer zy weder zouden komen. Des avonts spade quamen twee Persiaansche Kooplieden by zijn Excell. om sich te verontschuldigen van dat zy niet gekomen waren. Zijn Excell. zich onvernoegt tonende / vraegde of de Koepsin de spot met hem hield / en voegde'r by / dat hem aan zijn koomst niet was gelegen / maar dat het tot voordeel van hun eige Oppervorst kon strecken. Hier mee vertrocken deze twee Kooplieden / zonder dat wy hem sedert weer vernomen hebben.

Bezoek van een Parsiaan aan zijn Excell.

Misnoeging van zijn Excell. aan eenige Persianen.

Op Woensdag / de vierde van Maert / was 't hier bededag / naar de Hollandtsche wijze. Verscheide lieden quamen uit de Slobbode / en uit de stat hier ter Kerk / van de welken enigen / na de predikatie / by zijn Excell. ter maaltijt bleven / daar in zy wel onthaalt wierden. Onder 't nagerecht wierd in 't midden opgedischt een Piramide van vier hoogh / rontom met kleine geestige mantjes / daar kristalijne bakjes in lagen / met confituren / in fijn banket gevult / 't welk aan de Juffers / die aan tafel waren / gegeven wierd. Men dronk aan de tafel verscheide gezontheden / en scheidde niet / dan spade in d'avont / na dat men zich vrolijk aangestelt had.

Gastery.

Op Donderdag / de vijfde van Maert / na dat wy al voor twee dagen / door d'Agent van Brandenburg / wegens de Heer Doct. Rozenburgh , op een

een bezoek / en Musijk genodigt waren / wierd de Heer Maarschalk daar op de middag vergast; en na de maaltijt zond men aan ons twee sleden / om ons te halen. Grim en Budijn gingen in de slee van de Heer Hes zitten / en ick reed te paert derwaarts. De Musikanten van 't Hof reden met de slee van de Heer Rozenburg naar de bestemde plaats / daar wy eenige tijdt met vermaak bleven / en wel voldaan weer naar huis keerde.

Bezoek van zijn Excell.

Op Vrydag / de zeste van Maert / reed zijn Excell. met de Koets / van zes paerden getrocken / neffens de Heer Maarschalk / naar de Heer Kellerman, om hem te bezoeken.

Op Maandag / de negende / was d'Agent van Brandenburg / en Doctor Rozenburg ter maaltijt by zijn Excell. die een dag of twee onpasselijk had geweest.

Des Woensdag / d'elfde van Maert / terwijl wy aan tafel zaten / quam Sr. la Dale, en schonk aan zijn Excell. een paertje / dat achtien steile trappen op in de voorzaal geleyd / en langs de zelfden weer afgebracht wierd; 't welck vreemt om aan te zien was.

Geschenken aan Bogdan Matphewits gezonden.

Des namiddags wierden de Heer Maarschalk / en van Asperen, met enige geschenken van Wijn / aan den Rijks Hofmeester / en Bojaar Bogdan Matphewits Gitrof gezonden: maar zy / hem niet t'huis vindende / lieten de geschenken daar / met toezegging van in de volgende dagh weder te komen; doch zy / in de volgende dag hem ook niet t'huis vindende / keerden ten tweede maal vruchteloozelijk weerom.

Op Zaterdag / de veertiende / deden wy onze paerden zadelen / om de paerden van zijn Zaarsche Majesteit te gaan bezichtigen. Maar wy kregen bericht / dat de Stalmeester / Tarras Stephanowits, by zijn Majesteit was ontboden: 't welk ons van onse reis verzette. Wy deden dieshalven een omkeer met tien / of twaalf paerden / naar buiten / omtrent de helft van de Stadt rontom / en zo naer de Slobbode / van daar yder zijn weg reed. De Hofmeester / ik / en noch twee van d'onzen reden weer naar de stadt / en zagen / in 't voorby rijden / mannen en vrouwen / yder in een bezondere badstoof / maar echter neffens malkander / die zich zeer onbeschaamdelijk in onz voorby rijden aanstelden.

Uittocht van 't gevolg van zijn Excell.

Hun ontucht en hardvochtigheit in de baden.

De Russchen in 't algemeen scheppen groot vermaak in zich te baden / en uitterlijk te reinigen / 't welck veroorzaakt dat 'er overal in steden en dorpen veel gemeene badstoven zijn; behalven dat de Groten doorgaans hun badstoven in hun eige huizen hebben. De gemeene baden / voor de mannen en vrouwen / zijn wel met balken afgeschoten / door welcke spleten zy echter malkander konnen zien; maar zy gaan nochtans tot een zelfde deur in / ja somtijts heel naackt / zonder iets anders / dan een bosch bladen / voor hun schamelheit te houden. Zy konnen groote hitte uitstaan / en / op de zweetbank leggende / doen zich met deze bladen de blote huit wrijven. Ja zy / mannen en wijven / dus root gewreven zijnde / begieten zich met kout water / en wentelen zich / als het winter is / in de sneeu / en springen ook / dus heet zijnde / in de koude vijten / zonder dat dit eenigsins aan hen hinderlijk is / dewijl zy van hun kintsheit af daar toe gewent zijn.

Op

Op zondag / de vijftiende van Maert / na dat de predikatie gedaan was / en wy bericht hadden gekregen dat de Stalmeester van zijn Zaarsche Majesteit ons verwachtte / stegen wy / tot een getal van drie / of vierentwintig / (onder de welken oock enige Duitsche Kooplieden waren) te paert / en reden derwaarts. De Heer Tarras verwelkoomde onze Stalmeester / en ook ons / en leidde ons voort binnen 't Hof / in de stal / daar vijfenzeventig voortreffelijke rypaerden / elk schoonder dan d'ander / stonden. Toen wy dit gezien hadden / dee hy een schoone graauwe Hengst (gelijck zy meest alle waren) aanbrengen. Deze / van twee knechten geleid / maakte / aan de deur gekomen / en van de Stalmeester aangesproken / wonderlijke kromme streken / en / zijn lijf in vreemde bochten stellende / dee geestige sprongen / nu met zijn vier / en dan met zijn twee voeten. Hy dee hier noch drie anderen / niet minder geestig dan het eerste / bybrengen / en / na veel gewoel hen kruiswijze tegen over malkander plaatsen ; en in deze staat huppelden en sprongen zy / als of zy dansten / en malkanderen de prijs daar in poogden af te winnen. Wy wierden van daar naar een andere stal op 't zelfde Hof geleid / daar wy over de tweehondert uitsteckende Koetspaerden vonden / en onder dezen twee gespan voor de Keizerin / yder gespan van twaalf voortreffelijke witte paerden / en noch verscheide andere gespannen van ander hair voor zijn Zaarsche Majesteit. Wy zagen'er ook een gespan van acht paertjes / zo groot als Engelsche Doggen / die voor een kleine koets gespannen / en van een Koetsier / en postiljon / dwergen zijnde / bestiert wierden / en daar zes dwergjes met helbaarden om heen liepen / en voor de jongste Prins / Peuter Alexewits, een zoon van de Weduwe Kaizerin / toegestelt waren. De Stalmeester dee / onder veel andere paerden / die wy zagen / een wit paert van middelbare grootheit tot zich brengen / 't welk allerhande kunsten kon doen. Hy / het zelfde by de toom vattende / gebood / met een spits roedje in de hand / dat het neder zou bucken. Het paert dee dit / en sloeg zijn hooft op de Russche wijze / en ging ook op zijn zijde leggen / gelijck of het sliep / met een stalknecht tusschen zijn benen / die zijn hooft op de kop van 't paert lag. Kort / het wentelde zich om en om / en lag / als 't de Stalmeester gebood / zo stil / dat de zelfde op sijn lijf ging staan. Het ging ook / gelijk een hont / een muts soeken / die 't aan de Stalmeester bracht. Het ging met zijn voorste voeten tegen de wand opstaan ; en dan sprong een stalknecht op sijn rug / gelijk de jongens / die malkander / in zeker spel / op de rug springen. Een ander stalknecht vatte de voorste voeten van dit paert / lag hen op zijn schouders / en ging'er mee heen op d'achterste voeten / gelijk een jongen met een hont doet / die hy by de voorste voeten gevat heeft / en van de hont op sijn achterste beenen gevolght wordt. Ja het paert luisde dese stalknecht / gelijk d'apen : maar dewijl de tanden van 't paert al te hard waren / had dese stalknecht wel van dit vermaak ontslagen willen wezen ; vermits hy zeer droevig zag / als hy onder 't paert wechquam. Dit paert / vuil geworden / liep / als het los was / naar de ketel / daar altijt in de winter water in is : want alle de paerden / die op de stal staan / worden dagelijks / by winter met warm / en by somer met koud water / met zeep gewasschen / en blinken als spiegels. Toen

Grote menigte van uitsteckende paerden van de Zaar.

wy omtrent twee uren met deze aanschouwing bezigh geweest hadden/ wilde de Stalmeester ons wel onthalen/ maar wy/ tot onze verontschuldiging bybrengende/ dat zijn Excell. met zijn maaltijt naar ons wachtte/ namen ons afscheit/ met duizent bedankingen/ van hem/ en reden voort naar huis/ daar wy de tafel gereed vonden.

Bericht de Priſtaaf aan zijn Excell. Op Woensdag/ d'achtiende van Maert/ quam de Pristaaf/ Jurrie Petrowits, die in geen vier weken op onz Hof geweest had/ en berichtte aan zijn Excell. dat hy/ indien hy haastig moest vertrecken/ zich daar na zou regelen; en na dat hy meer andere dingen met zijn Excel. gesproken had/ is hy vertrocken.

Negenëntwintigſte HOOFT-STUK.

Jeruſalem, een Klooſter by Mosko. Bezoek van de Deenſche Reſident, en Brandenburgſche Agent. Beſchrijving van de viertijt van Palmzondag. Hoge heilige dagen der Muskoviters. Hun oeffening in de Kercken, en beelden. Bedanking van zijn Excell. aan Artemon Sergewits. Geſchenk van zijn Excell. aan zijn Zaarſche Majeſteit. Brant binnen Mosko.

Beſchrijving van 't Klooſte te Jeruſalem by Mosko. OP Donderdag/ de negentiende van Maert/ reden mijn Neef en ik te paert van de Glashut naar het Klooster te Jerusalem/ meer dan vijf worst van daar/ en wel zestig worst van Mosko/ door de Patriarch Nikon gebout; een voortreffelijk werk/ maar/ uit oorzaak van d'ongenade des Patriarchs/ die uit zijn ampt gezet wierd/ noch onvolbout/ en in veel plaatsen noch onvoltooit. Een oud Monik/ bracht ons/in 't Klooster gekomen/ eerst beneden in de Kerk van Jerusalem/ en vertoonde aan ons in alle de Kapellen alles/ dat 'er te zien was. Men bracht ons in Christus Graf/ dat zeer schoon was/ en in alle deelen in dier voegen toegestelt/ als de heilige Schrift aanwijst/ in Petrus gevangenis/ en in alle de Kerken/ zelfs in de gene/ daar de Patriarch gemenelijk zijn dienst pleegde. Sy waren alle zeer treffelijk/ met kostelijke schilderyen van Heiligen/ die met prachtige juweelen vercierd waren. Wy wierden daar na in een andere plaats gebracht/ daar wy de beeltenis van de Patriarch/ of Aartsvader Nikon/ levens grootte/ zagen/ zeer treffelijk van een Duitschman geschildert. Men toonde aan ons alles/ dat 'er was/ 't welk deze lieden gewilliglijker deden/ om dat men tot hen zeide/ dat ik een Edelman van de Hollantsche groote Ambassadeur was. Wy klommen ook op de toren/ twee hondert en twee trappen hoog/ en die men/ zo de Patriarch daar was gebleven/ noch wel de helft hooger gebout zou hebben. Wy vertrocken/ na dat wy een eerlijke verééring aan de Monik hadden gegeven; en op zaterdag/ d'eenentwintigste/ keerde ik weer by zijn Excell. d'Ambassadeur.

Des Zondags/ de tweeëntwintigste/ na de middag/ reed zijn Excell. met

met enigen van zijn gevolg / in zijn Koets / naar de Slobbode / om zich daar te verlustigen / en keerde des avonts weer naar huis.

Bezoek van de Deensche Resident.

Op Maandagh / de drieëntwintigste van Maert / des avonts te zes uren / quam de Deensche Resident by zijn Excell. en na dat zy omtrent twee uren te zamen gesproken hadden / geleidde zijn Excell. hem uit; en de Heer Grim en ik brachten hem aan de Koets.

Bezoek aan d'Agent van Brandenburg.

Des Woensdags / de vijfentwintigste / na de middag / reed zijn Excell. met de Koets / in 't geselschap van de Heer Maarschalk / naar d'Agent van Brandenburg / en naar Doctor Rosenburg, om hen te bezoeken. Zijn Ed. wierd daar zeer eerbiediglijk ontfangen / en wel onthaalt.

Lustplaatsen van zijn Zaarsche Majesteit.

Op Donderdag / de zesentwintigste van Maart / was zijn Excell. met veel andere Heeren / ter maaltijt by Sr. Adolf Houtman. Na de maaltijt reden zy alle te paert naar de Prokofke, en Symeunofki, twee lustplaatsen van zijn Zaarsche Majesteit / en keerde des avonts weer in zijn Hof.

Des Vrydags / de zevenentwintigste / zond zijn Excell. Sr, van Alperen naar de Possolske Prikaas / of Kancelary / om by mijn Heer Winius te vernemen / of zijn Zaarsche Majesteit op Palmzondag zelf in de ommegang te voorschijn zou komen / en of wy plaats zouden konnen krijgen om deze toestel te zien. Indien zijn Majesteit zelf den Ezel zou leiden / zo had zijn Excell. besloten zich by d'aanschouwing daar af te voegen. De Heer Winius gaf tot antwoort / dat hy dit by de Bojaar Artemon Sergewits zou onderstaan.

Op Zaterdag / d'achtentwintigste / des avonts / quam onze Pristaaf by ons / en bracht bericht aan zijn Excell. dat zijn Zaarsche Majesteit niet by deze plechtelijkheden zou verschijnen / en dat alle de Heeren in de rou zouden wezen / en dat men ons op morgen plaats zou aanwijzen / daar wy zeer wel zouden konnen zien.

Verhaal van de viering en ommegang van Palm Sondag.

Op Zondag / de negenentwintigste van Maert / Palmdag zijnde / des ochtens te negen uren / quam in 't Hof van zijn Excell. een Kapitein van de Lijfwacht / om het gevolg van zijn Excell. te halen / en in een bequame plaats te brengen. Hy bracht ons voor 't Rondeel / daar de Patriarch / en alle de Geestelycken zouden komen / en daar wy / op een plat dak / alles zeer wel konden aanschouwen. Wy zagen vooreerst het Rondeel / dat overal met zwart laken behangen en bekleed was / en daar na enige Regimenten / alle met slechte klederen / en slechte vaandels / van de Negline poort tot aan de Kerk te Jerusalem in ordening geplaatst. Dicht aan de brug van 't Slot / als men naar boven gaat / aan de rechte hand / zag men zekere plaats / met een hek afgeschoten / en daar buiten / op drie sleeden / een tooneel / alle met groen laken bekleed. Op dit tooneel stond een boom / met citroenen / Oranje appelen / karssen / prunnen en groene bladen / alle van was / verciert. Dit werk wierd van drie paerden neffens malkander getrocken. Rontom deze sleden zag men noch een beschutsel van graau linnen. By dit tooneel stond een paal / met blaauw laken bekleed / daar aan d'ezel gebonden zou worden. Ondertusschen liepen verscheide Priesters uit en in 't Slot / en heen en weer naar de Kerck te

Jeru-

Jerusalem. Daar na quam een Vaandrig / in de rou gekleed / met een zwart kostelijk armozijn vaandel / daar mee hy op de top van een huis ging staan / op dat alle d'andere Vaandragers zouden konnen zien wat hy dee / en zy het zelfde zouden navolgen.

De processie / of omgangh begon ondertusschen aan te komen. Men droeg voor aan twee hoge Standaerts / die niet recht op deur de poort van 't Hof / hoewel de zelfde zeer hoog is / heen konden / maar gevelt / en yder van vier of vijf menschen opgehouden moesten worden / tot dat men weer daar buiten quam. Deze standaarts bleven aan 't einde van de brugh staan; en de Processie ging naar Jerusalem / zekere plaats binnen Mosko / dus genoemt / byna op de zelfde wijzen als in de Waterwijjing geschied was. Terwijl men te Jerusalem in de kerk was / wiert het paert / 't welk voor d'ezel zou verstrekken / en 't welk men twee / of drie weken lang geleert had zacht en stemmig te gaan / aangebracht. Dit was een treffelijk zwart paerd / met wit Lijnwaat overtrokken / en op de rug met een ronde zwarte fluweelen zadel / gelijk die van de vrouwen / met een kostelijk kleet overdekt. Dit paerd wierd aan de voorgedachte paal gebonden. Na dat men een korte wijl in de kerk had geweest / ging een gedeelte van de Geestelijken / neffens enige Aarts-bisschoppen / naar 't Slot. Korts daar na volgden d'overige Geestelijken / met de Patriarch / die in de kerk een kostelijker rock aangedaan had. Wy hadden / toen wy de Processie zagen aankomen / alree onze hoeden afgenomen. Men droeg voor de Patriarch / of Aartsvader / toen hy quam / een voubankje / met een tapijt / en een kostelijk geborduurt kussen. Zoo haast hy op 't Roudeel gekomen was / en recht over ons stond / bogen wy ons alle voor over / tot op de gront; en toen wy ons weer ophieven / kregen wy van hem de zegening / en benessens ons al het volk met kruissen te maken / namelijk by paren / eerst d'Aartsbisschoppen / en Bisschoppen / en vervolgens alle de Geestelijken. De Patriach / dit gedaen hebbende / greep in d'een hant Palmtakken / en in d'ander Jerusalems veren / de welken hy aan tien Aartsbisschoppen uitdeelde / die daar op / een voor een / de hant van de Patriarch / of Aartsvader quamen kussen / en dus weer naar hun plaats keerden / hier op volgden zes of zeven Knees / en Bojaren / en voor eerst Knees Jvan Alexewits Worotinski, Knees Michailo Juriewits Dolgerufski, enz. Daar op weer d'overige Geestelijken en Wereltlijken volgden / ja zelfs de kinderen van eenige grote en voorname mannen / die yder ook Palmtakjes kregen. Eindelijk quamen'er zoo veel / dat de Patriarch / zich omkeerende / weer naar zijn plaats ging. Hier op quam een Priester / en bracht in een zilvere schotel een kostelijke Bijbel / met gout beslagen / die van de Patriarch gekust wierd. Hy lag toen de Bijbel op een verheve tafel / die met een geborduurt kleet overtrokken was / en / de zelfde geopent hebbende / las iets daar uit / 't welk een korte tijd duurde. Daar na zond de Patriarch twee van zijn Apostelen uit / om d'ezel te halen / en gaf aan hen een briefje in de hant / om daar uit t'antwoorden / zo iemant hen daar over aanspraak; en bootste in dezer voegen de Schriftuur zoo veel na / als hem mogelijk was. Eenige kleine jongens / die gezongen hadden / (want

daar

daar waren twee Koren van Sangers / die 't liet van Hosanna gezongen hadden) quamen toen oock by de Patriarch / en / de zegening van hem ontfangen hebbende / kusten zijn hant / en liepen toen haastig naar de boom / om daar op te klimmen / en / daar in zittende / te zingen. Men quam onderstusschen met het paert / 't welk d'Ezel verstrekte; en neffens het zelfde droeg men een voetbank / die ook kostelijk toegestelt was. Toen het paert voor 't Rondeel was gekomen / lagen twee / of drie hun kleederen daar op / volgens de woorden van de heilige Schrift. Men bracht hier op / in een zilvere schotel / het goude kruis aan de Patriarch / die / het zelfde in handen genomen hebbende / zich kruiste / en aan alle de zegening gaf. Hy ging toen op dit paert zitten; en Knees Jvan Alexewits Worotinski, hier in de plaats van zijn Zaarsche Majesteit bekledende / geleidde het paert; en de boom / met de jongens daar in / wierd voort naar 't Slot getrocken. Daar quamen ook wel een of twee hondert Streltsen / of soldaten / yder met een lap laken van alderhande verwen op syn schouder / 't welk zy op de vloer spreidden / op dat de Patriarch daar over zou rijden. Terwijl de Patriarch reed / lagen alle de Streltsen op de grond nedergestrekt / tot dat hy binnen was; en toen stonden zy alle schielijk op / en zwaaiden met hun vaandelen; 't welk zeer vermakelijk om te zien was / te meer dewijl de menighte / nederleggende / ook plings oprees. Zo haast de Patriarch binnen was / gingen wy wech / zonder dat 'er iets meer van belang gebeurde / behalven dat men over straat een groote menigte van dronke Priesters zag / van de welken enigen zo vol waren / dat zy niet zonder stozten t'huis konden komen.

Voorts / de Russchen hebben dertien hoge vierdagen / te weten deze volgende:

1. Mariaas geboorte dag / op d'achtste van September / de welk by hen d'eerste is / vermits zy hun nieujaar met d'eerste van deze maant beginnen. Heilige dagen.

2. Kruisverheffing / op de veertiende van de zelfde maant.

3. Mariaas Offering / of Presentatie / op d'eenentwintigste van November.

4. Karsdag / of Christus geboorte / op de vijfentwintigste van December.

5. Drie Koningen dag / op de zeste van Januarius / wanneer 't waterweping geschiet / als hier vooren verhaelt is.

6. Mariaas Lichtmisse / of Vrouwendag / op de tweede van Februarius.

7. Mariaas Boodschap / op de vijfentwintigste van Maert.

8. Palmzondag / daar in de groote Ommegang / en Christus inrijding gevierd word.

9. Paasschen / of Christus verrijzenis.

10. Christus Hemelvaart.

11. Pingster / of de Zending van de heilige Geest.

12. Christus Verheerlijcking op de berg Thabor / op de zeste van Augustus.

13. Mariaas Hemelvaart / op de vijftiende van de zelfde maant / behalven de Zondagen / Woensdagen en Vrydagen / die aan hen tot Vastendagen verstrecken / en in de welken zy niet mogen werken / noch nering en koophandel drijven.

Zy gaan des Zondags / en in hun hoge Vierdagen / drie malen ter Kerk; Kerk-oeffening.

gens des ochtens voor d'opgang der zon / eens omtrent te middag / en de derdemaal tegen d'avont. De Priesters lezen dan enige Kapittelen uit de Bybel/ en voornamelijk eenige Psalmen / en ook uit het Euangelium; somtijts ook eenige Predikatien uit Chrysostomus, die by hen in hoge achting is/ gelijk ook Athanasius Geloofs-bekentenis / en eenige gebeden; ja zy zingen ook somtijts overluide. Zy hebben gedrukte Bybels in de Russche en de Schlavonische taal / 't Oude Testament volgens de zeventig Overzetters / en 't Nieuwe naar de gemeene overzetting. Zy laten echter ('t welk zeer zeldsaam is) de gehele Bybel niet in de Kerck komen / en brengen tot reden daar af by / dat 'er in 't Oude Testament veel onkuische dingen staan / door de welken hun Kerken verontreinight zouden worden. Sy gebruiken dieshalven daar in niets anders / dan het nieuwe Testament / en eenige Schriften der Profeten. Maar in de huizen mag men de gehele Bybel hebben / en lezen. Sy gebruiken daar beneffens eenige Outvaders / als Cyrillus, Aartsbisschop van Jerusalem; Joannes Chrysostomus, die zy Guldemont noemen; Ephraem Syrus, en verscheide anderen.

Terwijl de Russchen enige Kapittelen / gelijk voorgedacht is / hooren lezen / staan zy blootshooft (want niemant mag niet een gedekt hooft in de Kerk zijn / behalven de Priesters / die hun muts op 't hooft houden) voor hun beelden / voor de welken zy zich buigen / en zich zelven zegenen / daar toe zy de drie voorste vingers van de rechte hant gebruiken / met de welk zy eerst hun voorhooft / daar na hun borst / en eindelijk hun rechte zijde strijken / en tot aan de slinke voortgaan / en altijt daar by zeggen / Heere, erbarm u over my.

Beelden. Wat de beelden aangaat / zy houden veel van de genen / die geschildert / maar niet die gesneden zijn / en zeggen dat God verboden heeft de lesten te maken. Zy achten en eren geen beelden / dan de genen / die van Russchen / of Grieken geschildert zijn / en begeeren geen van andere meesters / hoe kunstiglijk ook gemaakt; als of iets van des meesters godsdienst aan 't beeldt gebleven was. In Mosko is een beeldemarckt / daar men veel winckels vind / die zulcke beelden verkopen / of liever / gelijck zy 't noemen / tegen gout en silver verruilen en verwisselen.

Enigen van zijn Excell. aan Artemon Sergewits gezonden, om danckbewijs te betuigen. Op Maandag / de dartighste van Maert / 's ochtens vroeg / zond zijn Excell. Sr. van Asperen, en my aan de Bojaar Artemon Sergewits, om naar zijn gezonthiet te vragen / en hem met eenen voor die gunst te bedanken / die hy aan ons bewezen had met zulk een bequame plaats aan ons te beschicken / van daar wy zo wel hadden konnen zien / en daar beneffens aan hem te vertoonen dat de Sweedsche Kooplieden schandelijcke tijdingen uitstrooiden / tot nadeel der Geallieerden en Bontgenoten / van de welcken hier drie openbare bedienaars waren / die wel beter wisten. Wy moesten in de voorzaal byna een uur wachten / eer wy met deze Heer konden spreken / dewijl hy niet wel te pas / en ook niet by der hant was. Ondertusschen quam daar de Kancelier van de Possolske Prikaas / en ook een Commissaris van zijn Excell. Jmeliaan Rukrainshof. Hy groette ons / en / verstaande dat wy de voorgedachte Heer te spreken hadden / trad binnen / en diende aan dat

wy

wy daar waren. Korts daar na wierden wy binnen gebracht; en deze Heer gaf aan ons de hant. Toen wy onz dankbewijs voltrocken / en 't geen / dat aan ons bevolen was / vertoont hadden / zeide deze Heer / dat het hem leet was / dat wy niet meer hadden konnen zien / uit oorzaak van de rou / en van dat 'er zijn Zaarsche Majesteit niet geweest had; dewijl wy anders veel voortreffelijke dingen gezien zouden hebben. Wat de Sweedsche tijdingen aangaat / zeide hy / ik heb hen al over lang verworpen / en zal hen / zo zy my weer voorkomen / smadiglijk wechwerpen / en niet waerdig achten dat ik hen lees. Wijders dee hy zijn Excell. groeten / en bedancken / van dat hy naar zijn gezontheit had doen vragen / en hier mee vertrocken wy van daar. Des middags had zijn Excell. d'Agent van Brandenburgh / met eenige Duitsche Kooplieden / aan zijn tafel / daar zy wel onthaalt wierden.

Op Dingsdag / d'eenendartigste van Maert / quam de Stalmeester van zijn Zaarsche Majesteit / Tarras Stephanowits, by zijn Excell. om de witte Hengst / met zijn toerusting / te halen / dewijl zijn Excell. hem / op 't verzoek van den Bojaar Bogdaan Matphewits Gitrof, aan zijn Zaarsche Majesteit vereert en geschonken had. De witte Hengst van zijn Excell. aan de Zaar geschonken.

Op Woensdag / d'eerste van April / kort na de maaltijt / ontstond'er / niet verre van ons Hof / een groote brant / die wel drie hondert huizen wechnam. Dewijl men daar by geen water kan komen / en de sneeuw van de daken af was / zo haalde men slechs de naaste huizen daar van onder de voet / en indien zy 't huis / daar de brant in is / niet onder de voet konnen halen / zo kappen zy onder / terwijl het boven brant / stijlen en balken af / en doen 't zo nederstorten. Brant binnen Mosko.

Dartigtigste HOOFT-STUK.

Viering van Paasschen, en schenking van ayeren. Gastery by Winius. Brant in Mosko. Schrickelijke koude. Sijn Excell. op de Vogeljacht.

OP Zondagh / de vijfde van April / Paaschdag zijnde / was 'er een groot geraas en gerommel van 't gelui der klocken over Christus verrijzenis. De lieden / die eenige kennis met malkander hadden / en elkander op straat tegen quamen / zeiden tot malkander / d'een Christos Woskrees, Christus is verrezen, en gaf daar mede een Paasch-ey over / met een kus aan de wang / daar d'ander / ook een Paasch-ey schenkende / op antwoordde / Woystine Woskrees, Hy is waarlijk verrezen, en kuste daar op d'ander ook aan de wang. Paeschhouding der Ruschen te Mosko.

De Bevelhebber van de Lijfwachten / die op ons Hof waren / soo ook de Russche tolken / en andere minderen / tot de houthackers / waterdragers / vuerstokers (ovenstokers) inkluis / quamen den Heer Ambassadeur met zekere cierlijk geschilderde en verguldde ayeren begroeten / en wierden van hem

met Brandewijn/ en ander drank/ gelijk ook met eenig geld/ beschonken. Ons wierdend'er ook op de selfde wijze van haer gepresenteert/ en sy ook daar voor wederom beschonken. Wy zagen ondertusschen dat verscheide Russchen over straat/ ja zelfs te paart zittende/ malkander kusten. De Russchen houden de heele weeck Paasschen/ en zijn vrolijk. Men had in alle Hoven zeer grote en hage schoppen/ daar de Russchen zeer wel mede weten te handelen/ en bezonderlijk in 't wippen op een plank/ daar op yder einde een staat/ die somtijts wel acht of tien voeten hoog van de plank op wipt; en indien d'een van beide van de plank afspringt/ zo is d'ander zo rap en vlug/ dat hy niet valt/ maar even vast op de plank blijft staan.

De rou afgelegt.

Op Maandag/ de zeste van April/ heeft ons geheel Hof de rou afgelegt/ zo lang de Paaschdagen zouden duren. Wy waren alle op het beste opgeschikt/ en reden met zijn Excell. die in de Koets zat/ naar de Slobbode ter predikatie/ en op de middag was zijn Excell. ter maaltijt by Monsr. Houtman, van daar hy met de Koets weer naer zijn Hof keerde.

Op Donderdag/ de negende van April/ had zijn Excell. veel bezoek van Koopliedеn/ die naar 't Slot reden/ om de hant van zijn Majesteit te kussen/ of weer van daar quamen. 't Is in Mosko een gewoonte/ dat/ zo wel de Duitschen/ als de Russchen/ in deze week daar gasten en brassen/ en zich zo vol zuipen/ dat zy nergens af weten/ en als buiten hun zinnen zijn/ 't welk zy daar wel onthaalt noemen.

Quade gewoonte van zuipen in Mosko.

Op Saterdag/ d'elfde/ reden wy naar de Heer Winius, Vertaalder van zijn Zaarsche Majesteit/ die ons uitgenodigt had. Wy/ daar gekomen/ wierden treffelijk onthaalt: en deze Heer dee/ tot een voorname gunstbewijs/ zijn Gemalin te voorschijn komen/ die een kostelijke muts/ met parrelen geborduurt/ op haar hooft/ en een witte damaste rok/ en dierbare armbantjes/ met parrelen en juweelen bezet/ aan had. Wy ontfingen/ volgens de gewoonte/ yder een schaaltje drank uit haar handen. Kort daar aan quam ook d'oudste dochter/ met een rode rok van zilverlaken aan/ en een kostelijke krans van parrelen en juweelen op haar hooft/ en een kraag van parrelen om haar hals. Wy wierden aan tafel gezet/ daar men veelderhande Confituren uit Persien/ van Astrachan/ en ook van hun eige maaksel opdischte/ terwijl zijn Gemalin noch twee malen van kleding veranderde/ en zich t'elkens/ zeer prachtig gekleed/ aan ons vertoonde.

d'Edelen van zijn Excell. by Winius ter maaltijdt.

Dit is zo wel een plichtplegingh/ als een grootsheyt/ by de Russchen zeer gebruikelijck/ zo wanneer zy iemant een ruime tijt by hen houden/ en het hun gemeensame vrinden zijn; de vrouw staat dan somwijlen twee/ drie/ en meermalen van tafel op/ en/ als of sy iets aan haar huisgesin ging bevelen/ gaat en verkleedt zich/ en komt zeer spoedig/ met een ander gewaat verciert/ weer binnen: dat hun licht te doen is; want gelijk haar rocken heel wijdt/ en sonder eenig slot/ maer alleen met een knoopje voor op de borst vast zijn/ zo konnen zy die licht uit/ en weer anderen aanschieten; daar mede sy dan haar pracht vertonen/ en den vreemden de achting/ die sy tot hen hebben/ betuigen. Na dat wy wel onthaalt waren/ trokken wy van daar.

Op Maandag/ de dartiende van April/ kleedden wy ons weer in de rou/

dewijl de heilge dagen ten einde waren. Des ochtens ontfing zijn Excell. een blicke doos met brieven van onze Staat aan zijn Zaarsche Majesteit / doch aan de geen / die overleden was. Men berichtte ook aan ons / dat de Bojaar / Bogdan Matphewits Gitrof krank geworden was / en het leste olysel alree ontfangen / en van zijn meeste vrienden afscheid genomen had. 's Avonts quam d'eerste Pristaaf / Jurie Petrowits, by zijn Excell. daar hy in geen drie weken geweest was. Hy bevestigde de krankheit van de voorgedachte Bojaar.

Brieven van den Staat aan zijn Excell.

Op Woensdag / de vijftiende / omtrent t'een uur / ontstond'er in 't Hof van zeker Vorst / niet verre van 't onze / een zware brant / die door de harde wint zo toenam / dat 'er een of twee straten met hoven en huizen wechbranden. Twee of drie musketscheut van daar viel een vonk op zeker huis / dat daar door ook een brant geraakte / en verscheide huizen meesleepte / vermits men daar geen water heeft / om de brant in zijn begin te blusschen. En hoewel in deze stadt veel huizen van steen zijn / so worden sy echter met hout gedekt / en onder dese dekplanken met bast van bomen beleit. De brant / die ruim twee uren duurde / nam omtrent twee hondert huizen wech / daar men de genen / die neder getrokken wierden / ook onder telt. Wy hadden ook al begonnen ons goet te packen / dewijl de brant zo na by ons was.

Brant in Mosko.

Toen de brant geleschT was / besloot zijn Excell. met ons / die van zijn tafel waren / naar Sr. Houtman, daar men ons ter maaltijt genodigt had / te trecken. Wy / daar komende / vonden 'er de gasten ten meestendeel / gelijk de Deensche Resident / d'Agent van Brandenburg / en verscheide Duitsche Koopliеden. Na dat wy wel geëten en gedronken hadden / keerden wy weer naar huis.

Gastery by Sr. Houtman.

Op Donderdag / de zestiende van April / des ochtens / quam de Pristaaf Jurie Petrowits, en zeide / onder verscheide andere dingen / dat hy vertrouwde dat zijn Excell. naestkomende Zondag ter audientie / of gehoor by sijn Zaarsche Majesteit gehaalt zou worden / en daar beneffens dat het in de voorlede nacht zo fel gevrosen had / dat een paart over 't nachtys kon lopen. Monsr. Boudewijn Andriesz. quam / met zeker Valkenier van sijn Zaarsche Majesteit / by sijn Excell. die hen beide ter maeltijt hield. De Valkenier / zijn Excell. voor dese gunst ten hooghsten bedankende / noodighde syn Ed. om met een Valk met hem ter jacht te gaan. De Koets wierd toegemaackt / en vier paerden daer voor gespannen. Voor de Koets reden twee stalknechten / die twee hantpaerden van zijn Excell. leidden. Wy / tot een getal van vier- of vijfentwintig / reden by paren voor de hantpaerden / en sijn Excell. effen buiten op 't velt gekomen / trad uit de Koets / en steeg te paert / en wy volgden hem. Toen wy wat verder op 't velt gekomen waren / quamen by ons vier of vijf te paert / beneffens de Valkenier / en enige knechten / die eenige hazen en konijnen / en ook een jonge raven by zich hadden. Toen wy ter bestemde plaats gekomen waren / dee men een haas loopen / en daar op een valk vliegen / die / luchtig op zijn wieken drijvende / de haas in de nek vatte / en hem niet wilde los laten / voor dat dit beest doot was. En op dat wy hier mee niet lang opgehouden zouden worden / brak de knecht / die

Felle vorst in Mosko.

Valkejacht.

op de valk vaste / het hooft van de haas open / en dee den valk de harssenen eten / en lokte hem toen / met een ander stuk vleesch / weer op zijn handt. Toen wy een weinig voortgereden waren / wierd een konijn los gelaten / en kort daar aan ook een valk / die voor het konijn / dat niet wech liep / neder streek / en het zelfde niet aantastte. Maar toen wy het konijn voortdreeven / vatte de valk dit beest / en dee 't er mee / gelijk met het voorgaande. Daar na schoot men de raven op / en liet ook de valk los / die de raven voort vatte / en met hem nedertuimelde / daar hy ook / gelijk d'anderen / gedoot wierdt. Toen dit gedaan was / dee zijn Excell. aan deze Valkeniers brandewijn beschenken / en aan de meester eenig gelt geven.

Na dat dit alles afgericht was / reden wy / met zijn Excell. gezamentlijk naar 't Symeuniske bosch / 't welk wy zeer vermakelijk bevonden. Wy zagen daar ook op wat wijze de valken gevangen worden. Op hoge heuvels in dit bosch / zo hoog als de bomen zelven / had men als slagen / of knippen gemaakt / yder met vier deuren / en daar in een rond net / gelijck een lantaern uitgespannen / in 't welk een duif / of ander vogel gezet word; en als de valk / of eenige andere grijpvogel tegen dit net / daar de vogel in zit / aanvliegt / vallen de vier deuren / of knippen toe; en dus word de vogel / die daar in nedergestreken is / gevangen. Wy reden van daar te rug / en quamen op 't Hof van de Valkenier / die buiten woonde / en daar wy verscheide valken / sperwers / en andere grijpvogels zagen. De Valkenier verzocht zeer beleefdelijk van zijn Excell. dat hy binnen zou komen; maar zijn Ed. deze vogels gezien hebbende / reed voort / tot aan de voorstat / daar hy om de Koets zond / daar hy / aan de stadt gekomen / uittrad / en dus met ons weer naar zijn Hof reed. Men verhaalde ondertusschen aan ons / dat deze valken / en het geen / dat daar aan behoorde / jarelijks twee hondert duizent guldens aan zijn Majesteit kostte.

Valken vangst.

Op Vrydagh / de zeventiende van April / was zijn Excell. met eenigen van zijn tafel / ter maaltijt by de Heer Kellerman, Goost van zijn Zaarsche Majesteit / daar hy heerlijk met kostelijcke spijzen en dranken / onthaalt wierd.

Op Maandag / de twintigste / had in de voorgaande nacht / aan d'andere zijde van de rivier Moskua groote brant geweest / gelijk ook in verscheide nachten na malkanderen.

Eenendartigste HOOPT-STUK.

Verhaal van 't Huwelijk, en de Bruiloft onder de Duitschen; gelijk ook onder de Moskoviters.

OP Dingsdag / de eenentwintigste van April / maakten wy van d'eerste tafel ons gereet / om tot Hassenius, met des zelfs dochter / ter bruiloft te gaan / daar zijn Excell. de plaats van Bruitsvader zou bekleden. Wy wierden van vier schaffers gehaalt. Zijn Excell. vaerdig zijnde /

de/ trad met eenigen in de koets; en wy stegen te paert. Wy reden dus naar 't huis van S^r. Lati Kannegieter, daar de Bruidegom was / gelijk ook het grootste gedeelte van het manvolk / dat te bruiloft zou gaan. Na dat wy een schaaltje vocht gedronken / en enige Konfituren genuttight hadden / reden wy van daar / de Bruidegom voor uit in de koets van de Deensche Resident / die / de Vader van de Bruidegom vertonende / mee in de koets zat. Voor deze koets reden veel Officieren te paert / en wy / die ter bruiloft gingen / achter de koets / op het welk die van zijn Excell. volghde / daar zijn Ed. inzat / met de Heer Kellerman over hem / en die van zes paerden getrocken wierd; daar noch wel vijf of zes andere Koetsen op volgden. De genen / die te paert zaten / waren wel dartig in getal. Wy / op de Slobode gekomen / reden voort naar de Kerk / daar de Bruidegom tusschen zijn Excell. en de Deensche Resident geplaatst wierd. Men kreeg ondertusschen bericht dat de Bruid / die zich zoo lang in 't huis van de Pastoor gehouden had / aanquam; en zijn Excell. en de Heer Kellerman, als Bruitsbroeder / gingen haar halen. Voor haar gingen vijf / of zes paren van de Messieurs / die genodigt waren / daar zo veel jonge Juffers op volgden / en achter hen de Bruit / met uitgekemt hair / dat by haar hooft neerhing / en daar een kroon van parrelen op stond. Zy wierdt van zijn Excell. en van de Heer Kellerman onder d'armen geleid. De Pastoor / op de predikstoel getreden / dee een korte predikatie / op 't huwelijk toegepast. Toen de Kerkplechtelijkheden gedaan waren / wiert de Bruit / gelijk te voren / in haar Koets gebracht / en haar gespelen by haar. Hier achter volgde de Bruidegom in de Koets / als te voren / gelijk ook zijn Excell. Toen men omtrent half weg gekomen was / voegden de Koetsen van de Bruidegom / en van zijn Excell. zich kort achter die van de Bruit / op dat zy / in haar Vaders Hof gekomen / bequamelijker ingehaalt zou konnen worden. Wy geraekten eindelijk aan de tafel; en 't was al vier uren / toen men begon t'eten / daar eenige gezondheden van drank op volgden. Toen de maaltijt gedaan was / ging zijn Excell. in de Koets zitten / en reed naer zijn Hof. Zie daar de gewoonten onder de Duitschen in Mosko gebruikelijk.

Verhaal van de toestel van zeker huwelijk.

Maer wat de Russchen zelven aangaat / zy hebben een vreemde wijze van hun kinderen ten huwelijck te besteden. Vryers en Vrijsters mogen daar geensins by malkander komen / veel minder van huwelijksche zaken spreegen / of zich gezamentlijck verloven. Maar d'ouders / die huwbare kinderen hebben / en haar gaerne uitgehuwt zouden zien / en voornamelijck de Vader van de vryster / vervoegen zich by de genen / die / gelijk zy vertrouwen hun dochters wel zullen aanstaan / en spreken hen zelven aan / of hun ouders/en bieden hen hun dochters aan. Indien deze aanbieding aangenomen word / en indien men de dochter begeert te zien / zo word dit doorgaans geweigert / doch echter somtijts / op ernstig verzoek / aan de moeder of vrienden van de vryer toegelaten de dochter te zien / inzonderheit als zy schoon is / en als men niet vreest dat dit het werk verachteren zal. Indien de vryster hen aanstaet / zo wordt aan wederzijden tusschen d'ouders en vrienden van het huwelijksgoet gesprooken / en daar op het huwelijk gesloten / zonder

dat

dat de bruidegom zijn bruit ziet/ voor dat hy in de bruitskamer koomt. Lieden van aanzien, voeden echter hun dochters in beslote kamers op / zonder dat het aan iemant geoorloft is by hen te komen. Dit is oorzaak van dat veel vryers bedrogen worden / en / in plaats van een lustige en aangename dochter / een wanstaltige dienstmaegt verkrijgt ; 't welck dan met wijbesnijten geboet moet worden.

Wijze van hun huwelijken, en de toestel daar af.

De toestel tot de voltrecking van 't Huwelijk is by hen zeldsaam en verscheiden / en dat van de Groten en aanzienelijke lieden word op deze volgende wijze uitgevoert. Den Bruidegom en Bruit worden vooreerst twee wijven toegeschikt / die men Swacha noemt / en als Schaffers zijn / en die ten tijden van de bruiloft in de beide huizen ordening stellen. De Swacha van de Bruit gaat op de trouwdag in het huis van de Bruidegom / met veel dienaars / in hun Kaftanen / of onderrocken gekleed / verzelt / ja somtijts tot een getal van hondert / die ieder iets op 't hooft dragen / dat tot verciering van 't Bruitsbed / of van haar kamer behoort / maakt daar het bed van de Bruit / en schikt de kamer op. Dit bed word op veertig rogge gerven neffens malkander leggende / gesprerid / die de Bruidegom te voren daar heeft doen brengen / met enige tonnen vol meel / garst en haver / de welken in de kamer gezet worden. Na dat alles behorelijk toegestelt is / des avonts spade / begeeft de Bruidegom zich / met alle zijn Vrienden / naar 't huis van de Bruit / daar de Priester / die hen trouwen zal / zich te voren verboegt heeft. De Vrienden van de Bruit / ook te zamen vergadert / ontfangen de Bruidegom en de zijnen zeer vriendelijk / en zetten hen aan een tafel / op de welke drie gerechten staan / daar af echter niemandt eet. Aan 't boven einde van de tafel word voor de Bruidegom / terwijl hy staan blijft / en met de Vrienden van de Bruit praat / een stoel gelaten / die van een knecht ingenomen wordt / en daar de Bruidegom met een verering hem moet uitkopen. Als de Bruidegom zich in zijn stoel gezet heeft / word de Bruit / met kostelijke klederen gekleed / aan zijn zijde gezet / zonder dat zy echter malkander zien / vermits'er door twee knechten een root gordijn voorgehouden word. Hier op koomt de Swacha van de Bruit / die haar hair kemt / en in twee toppen vlecht / de Bruitskroon opzet / en haar andere vercieringen aandoet. Deze kroon is van dun geslage gout / of zilver / daar aan de zijden enige parrelsnoeren tot over de borst hangen. Haar klederen zijn van zijde / zilver of goudlaken / aan de zoom en halskraag kostelijk gestikt / en cierelijk geboort. De Bruidegom word / als de Bruit dus toegestelt is / ook van de Swacha gekemt. De wijven beginnen ondertusschen te huppelen / en deuntjes te singen. Daar na komen twee Vryers in / die / kostelijk gekleed zijnde / op een burrie een zeer grote kaas / en enig broot dragen / dat met zabels overdekt is. Zodanigen komen ook uit het huis van de Bruit / en worden Krabeineke genoemt. De Priester zegent de kaas / en 't broot / 't welk daar na naar de Kerk gedragen word. Hier op word een grote zilvere schotel op de tafel gezet / daar in enige stukjes van stoffe / zo veel als tot een beurs nodig is / leggen / onder de welken enige vierkante stukjes zilver / hop / garst en haver gemengt zijn. Dan koomt een Swacha, en dekt weer het aangezicht van de Bruit / en bestrooit alle de Bojaren

ven en manspersonen met het geen/ dat in de schotel is/ terwijl een gesang gezongen wordt/ en yder die wil/ magh van de stoffe/ of van 't zilver oprapen. Eindelijk staat de Vader van de bruidegom en bruit op/ en verwisselen de ringen der jonge lieden/ die 't huwelijk aangaat.

Na dat deze plechtelijkheden afgedaan zijn/ zet de Swacha de bruit in een slee/ en brengt haar bedekt naar de Kerk. Het paert/ dat haer trekt/ is aan de hals met veel vossestaerten behangen; en veel vrienden en slaven gaan neffens de slee. De bruidegom en zijn vrienden volgen terstont/ met de Priester/ die somtijdts alree zoo veel dranck ingenomen heeft/ dat men hem/ om niet van 't paert te vallen/ aan beide zijden moet onderstennen/ ja zelfs terwijl hy in de Kerk de plechtelijkheit van de zamenvoeging bedient. Een groot deel van de vloer in de Kerk/ daar de trouwing geschied/ is met rood Taffel beleid/ daar op noch bezonderlijk een stuk geleght wordt/ op 't welk de bruidegom en bruidt treden/ die voor eerst eenig gebraad/ gebak en pasteyen offeren. Daar op worden enige groote beelden boven hun hooft gehouden/ en zy gezegent. De Priester vat dan de rechte hant van de bruidegom/ en de slinke van de bruit in zijn beide handen/ en vraagt hen drie malen/ of zy malkander begeren/ en met elkander willen trouwen. Na dat sy ja geantwoort hebben/ stelt hy zich met hen in 't ront/ en zingt de honderstachtentwintighste Psalm/ die zy/ al huppelende/ hem ten deel nazingen; en hier op zet hy hem een schoone krans op 't hooft. Doch indien zy weduwenaars/ of weduwen zijn/ zo word hem de krans niet op 't hooft/ maar op de schouders gezet. Daar op dan de Priester spreekt: Wast en vermenigvuldigt; en hem met deze woorden te zamen voegt: Wat Godt te zamen voegt, zal geen mensch scheiden, enz. Alle de genodigden/ die in de kerk zijn/ steken ondertusschen kleine waskaarssen aan/ en geven aan de priester een houte vergulde schaal/ of oock wel een glaze roemer met rode wijn/ daar uit hy de nieu gehuwden toedrinkt/ die ook/ met drie malen uit te drinken/ hem bescheit moeten doen. Dan werpt de bruidegom dit glas ter aarden/ en treed het/ met de bruit/ tot kleine stucken. Terwijl zy deze woorden spreken: zo moeten zy alle, die vyantschap, en haat tusschen ons pogen te verwecken, voor onze voeten vallen, en vertreden worden. Hier op bestropen de wijven hem met lijnzaat/ en hennipzaat/ en wenschen hem geluk. Sy tasten dan oock de bruit aan/ en trecken haar/ als of zy haar den bruidegom wilden afroven. Maer de bruidegom en bruit houden malkander vast. Daar na brengt de bruidegom de bruit aan de slee; en hy zelf stijgt weer te paert. Ter zijden de slee worden zes waskaerssen gedragen/ en veel boertige redenen bygebracht.

Als zy weer in 't huis zijn gekomen/ daar men de bruilost zal houden/ zetten de gasten zich/ neffens de bruidegom/ aan de tafel/ eten en drinken/ en maken zich vrolijk. De bruit wort voort tot het hemt uitgekleed/ dus in 't bed gelegt. De bruidegom aan 't eten geraakt/ wordt by de bruit geroepen/ en van zes/ of acht knechten met brandende fackels derwaarts geleid. De bruidt/ van sijn koomst bericht/ staat weer op/ slaat een mantel met zabelvellen geboejert/ om haar lijf/ en ontfangt hem met een neigend

hooft. De knechten blusschen dan de fackels in de voorgedachte tonnen met meel en garst / en / yder een paar sabelvellen bekomen hebbende / gaan daar mee heen. De bruidegom zet zich / met de bruidt / die hy dan voor d'eerste mael met een ongedeckt aangezicht ziet / aan de tafel. Men zet hen spijs voor / en daar onder een gebrade hoen / 't welck de bruidegom aan stucken scheurt / en daar af hy een vleugel of been / dat 'er eerst afgaat / over zijn schouders werpt / en van 't ander nuttigt. Na dat deze maaltijt / die niet lang duurt / gedaan is / gaat hy met de bruit naar bed; en daar blijft niemant / dan een oud dienaar / die voor de kamer heen en weer wandelt / en somtijts vraagt of de zaken verricht zijn; en zo haast als de bruidegom ja geroepen heeft / beginnen de trompetters en keteltromslagers / die alree vaerdig stonden / zich wacker te laten horen. Na verloop van eenige tijdt worden de bruidegom en bruit yder in een bezondere badstoof gebracht / die daar toe bereid is / en daar in zy met water / mee en wijn gewasschen worden. Hier op word de bruidegom van zijn bruit met een badhemt / dat aan de halskraag met parrelen gestikt is / en een nieu kostelijk kleet beschonken. De bruiloft duurt noch eenige dagen / de welken met alderhande vermaak / van gespeel / en bezonderlijck met zuipen en zwelgen / deurgebracht worden. In dezer voegen gaat het in de huwelijken der Grooten / en voorname lieden.

Wat de huwelijken der gemeene burgers aangaat / de zelfde geschieden op de volgende wijze. De bruidegom zend / een dagh voor dat de bruiloft aangaat / nieuwe klederen / een muts / een paar laerzen / en een kasje / daer blanketsel / een kam en een spiegel in is / aan de bruit. In de volgende dag / de troudag zijnde / koomt de Priester / van twee dienaars geleid / die brandende waskaerssen dragen / met een zilver kruis / en zegent daar mee eerst de dienaars / en daar na de gasten. Hier word de bruidegom en bruit aan de tafel gezet / en oock een rood kleed tusschen hen beide gehouden. De bruit dan / van haer Swacha geprонkt zijnde / moet haar wang tegen die van de bruidegom aanleggen; en dus word aan hen bevolen malkander in een spiegel te zien / en elkander toe te lachen. De Swachaas bestrooyen ondertusschen de gasten met hop: daar na verwoegen zy zich ter Kerck / daer de trouwing op de selfde wijse / als wy beschreven hebben / geschied.

Na dat de bruiloft ten einde is / worden de vrouwen meest in de kamer gehouden; en zy komen weinigh onder de menschen / en worden meer van hun vrienden bezocht / dan zy hen besoeken / zy bemoejen zich weinig met de huishouding / en hebben hun tijtverdrijf meest met najen / en met gout en zilver te sticken / en laten de toestelling van hun spijs en maaltijden op de knechten staan. Men laat hen met voordacht seer weinig uit / en ook selden ter Kerck gaan. Doch onder de gemeene lieden word het echter niet zo naau genomen.

De vrouwen bemoejen zich weinig met het huiswerk.

Twee-

Tweeëndertigste HOOFT-STUK.

Zijn Excell. op de haze en vogeljacht. Verschijning van zijn Excell. voor zijn Zaarsche Majesteit.

Haze-jacht en vogel-jacht.

Op Woensdagh / de tweeëntwintigste van April / reed zijn Excell. weer ter jacht / om hazen te vangen / gelijk te voren. Wy waren tysentwintig of dartig sterk / en kregen buiten by ons noch tien of twaalf Russchen / met enige bachmatten / om hen aan zijn Excell. te ver-
:onen / gelijk ook hoe zy lopen konden. Wy quamen buiten op 't velt / daar zijn Excell. voort te paert steegh ; en toen wy op de plaats gekomen waren / daar men te voren de haas gejaagt had / geraakte een haas los / die wy met ons tien of twaalven / vervolgden / en die / heen en weer zwie-
rende / dikwils over zijn kop tuimelde / tot dat wy / over velden en ackers ryende / in een dorp quamen / daar hy van de boeren bezet en gevangen wierd. De Valkenier was hier noch niet by: want anders zou hy de valk wel tegen de haas opgeschoten hebben. Wy hadden / toen de valc-
kenier gekomen was / noch groot vermaack met deze haas en valk / die wacker met malkander omtuimelden ; hoewel de valk eindelijck meester wierd. Wy lieten kort daar na de valk in de lucht / en voort ook een aar-
dige vogel / met aschgrauwe pluimen / en een schoone staert / byna zoo
groot als de valk zelf / muizevanger genoemt / vliegen. De Valckenier
had tot zijn Excell. gezegt / dat de valk de vogel wel in de lucht zou van-
en: maar zy deden behendiglijk een veertje in de neus van de vogels / die
y op zouden schieten / op dat zy in 't vliegen belet zouden worden / en de
valk hen te lichtelijker achterhalen. Maar zijn Excell. deze streeck be-
merkende / dee de veertjes uit de neus van de vogels halen / die toen zoo
hoog vlogen / dat de valk hem niet kon krijgen / en dieshalven weer neder-
quam. Men liet oock een sperwer los / om kleine vogeltjes te vangen.
y schoot te kort om een leeuwerikje te krijgen / maar achterhaalde een
eesje / dat een veertje deur de neus had. Wy reden daar na deur 't Ma-
enbosch / daar wy de dienaars van Artemon Sergewits vonden / die met
bagmatten gekomen waren. Enigen van d'onzen renden tegen hen /
nder dat zy enigsins voor hen behoefden te wijken. Na dat men enige
dus gerent had / quamen 'er pijlen en bogen / daar mede deze Russchen /
aande voets / naar zeker doel schoten / en ook met een snelle loop zeer net
isten te schieten. Wy / zes of zeven uren te paert gezeten hebbende / ra-
n naar huis / daar de Heer Winius by ons quam / en tot zijn Excell. zei-
/ dat hy aanstaande Vrydag gehoort zou worden. Hy bleef een lange
jl by zijn Excell. eer hy vertrok.

Op Donderdag / de drieëntwintigste van April / berichtte de Pristaaf
ons / dat zijn Excell. in de volgende dagh geen Audientie / of gehoor
hebben / maar dan eerst / als hy vertrecken zou. Zijn Excell. wierd

hier over zo moejelijk / dat hy zich gevoelig daar af toonde. De Pristaaf ging hier op wech naar de Heer Bojaar Artemon Sergewits, en tegen d'avont quam de Heer Pristaaf Jurie Petowits Lutochin by sijn Excell. aan de welk hy bescheit bracht dat men weer anders had besloten / en dat sijn Excell. in de volgende dag het geluk sou hebben van de klare ogen van zijn Zaarsche Majesteit / de jonge Keiser / t'aanschouwen. Hy zeide met enen / dat het heden de verjaardag / of anders de naamdag van de groote Bojaar Artemon Sergewits was. Na dat de Pristaaf een glaasje gedroncken had / ontbood sijn Excell. my / en beval aan my / dat ik / met een tolk / naar dese grote Bojaar zou gaan / en hem over dese dag begroeten. Ik / daar gekomen / en het geen / dat aan my belast was / afgedaan hebbende / wierd met een of twee koppen Spaansche wijn beschoncken / die ik op de gesontheit van sijn Excell. moest uitdrinken; en daar op keerde ik weer by sijn Excell. aan de welk ik mijn bericht hier van gaf.

Zijn Excell. word aangezegt in de volgende dag voor zijn Majesteit te verschijnen.

Plichtpleging aan Artemon Sergewits.

Op Vrydagh / de vierentwintigste van April / omtrent te tien uren / quamen de Pristaven / met de paerden en koets van sijn Majesteit / alles in de rou / en op de selfde wijse / als voor desen / behalven dat de Secretaris weer twee brieven van hun Hoogmog. en van sijn Hoogheit in een swarte damaste lap droeg. Het opschrift dezer brieven was aen d'overlede Zaarsche Majesteit Alexey Michaylowits, dewijl de doot van deze Oppervorst noch niet aan hun Hoogmog. bekent was / toen deze brieven geschreven waren. Wy dan / op het Slot gekomen / vonden daar niet meer zo veel streltsen / of soldaten / als te voren / maar niet meer dan zes / of acht vaendelen / in slechte roukleederen / en voorts alles stil. Wy gingen dan by paren voor zijn Excell. naer boven / en / voor de voorzael van zijn Zaarsche Majesteit gekomen / wierden daar op een rijg geplaatst. De Secretaris ging toen alleen voor zijn Excell. met de brieven / die hy om hoog hield / in de hant: en wy volgden weer by paren achter zijn Excell. tot dat zijn Excell. voor 't hek van de deur der Audientie-zaal quam / daar twee Stolnicken zijn Excell. verwelkoomden / en aanspraken. De geen / die 't woort dee / was Knees Feuder Simonowits Boreetski. Wy / in de zaal gekomen / vonden daar alles / rontom / boven en beneden in de rouw; en 't was'er zo vol van menschen / dat ick'er nooit zo veel gezien heb. Zijn Excell. ging / gelijk te voren / recht voor sijn Zaarsche Majesteit staan; en wy wierden in diervoegen gestelt / dat wy zijn Majesteit vlak in 't aangezicht konden zien. Hy was een jong Vorst / tamelijk schoon / maer door sijn onpasselijkheit wat geel en vol van aengezicht. Hy sat op sijn Vaders throon / die oock met zwart bekleed was: zijn Majesteit self was met een zwarte damaste rok gekleed / die met sabels gevoert was. Hy had een zwarte lakensche muts / met sabels gevoert / op sijn hooft / en in de hant een zwarte ebbe houte kruk / daar hy dickwils op leunden / want hy was seer zwak. De vier Heeren / die wy te voren in wit damast / met armijntjes gevoert / en met bijltjes op hun schouders / gesien hadden / waren nu ook geheel in de rou / zelfs ook de bijltjes / die met zwart overtrocken waren. Toen de Cancelier sijn Excell: aengesproken had / met opnoeming van de tijtelen van sijn Zaarsche Majesteit / begon sijn Excell. sijn

Verschijning van sijn Excell. voor de jonge Zaarsche Majesteit.

vertoog

bertoog met groote deftigheit / en / de rouklacht afgedaan hebbende wenschte aan zijn Majesteit veel geluck en heil / en dat hy op zijn voorvaders troon gestegen / in jaren Methusalem / in wijsheit en rijckdom Salomon / en in geluck en voorspoet den groten Alexander gelijk mogt worden. Voorts wenschte zijn Excell. dat hy by zijn Zaarsche Majesteit zo veel genade en gunst mogt genieten als hy by zijn Vader genoten had.

Toen dit van de Heer Winius in de Slavoonsche taal aan zijn Zaarsche Majesteit vertaalt was / leverde zijn Excell. de brieven over aan zijn Zaarsche Majesteit; en de Bojaar Artemon Sergewits nam hen toen zijn Majesteit hen aangeraakt had / en lag hen wech. De Kancelier Gregorie Carpowits zeide aan zijn Excell. dat binnen korte tijt gesprek daar over zou houden / zijn Zaarsche Majesteit vraachde naar de gesontheit van hun Hoog. Mog. en van zijn Hoogheit / en lichte t'elckens zijn muts; 't welk hem zo lastig viel / dat de Bojaar Adofski met zijn hant d'arm van zijn Majesteit ondersteunden. Toen zijn Excell. hier op geantwoort had / vraagde zijn Majesteit naar de gezontheid van zijn Excell. en daar na van ons. Hier op wierd t'elkens geantwoord: God spaar zijn Zaarsche Majesteit in lange gesontheid; wy zijn noch gezont en welvarende. Hier op kuste zijn Excell. zijn Majesteits hant die zeer sterk met zekere balssem geparfumeert was / en terwijl wy de hant van zijn Zaarsche Majesteit gingen kussen / zat zijn Excell op een bankje met zwart laken overtrocken; en toen dit gedaan was / stond zijn Excell. op / en boog zich voor de Zaar / gelijk ook wy alle; en dus trocken wy weer naar ons hof. Wy hadden in deze middag drie of vier koopliedeu by ons ter maaltijt / en toen wy opstaan zouden / quam de Deensche Resident / 't welk oorzaak was dat wy noch lang aan tafel bleven.

Drieendartigste HOOFT-STUK.

Heerschappyen en gezach van zijn Zaarsche Majesteit over zijn onderzaten. Wijze van zijn krooning. Zijn Rechters, Bojaren, of Rijcksraden, Stolnicken, en andere namen der Prika- of Cancelaryen, binnen Mosko. Munt van zijn Zaarsche Majest. Zijn groote inkomsten, en zware onkosten. Kleine Soldy aan zijn onderzaten. Tafelhouding van zijn Zaarsche Majesteit.

DEwijl wy onze eerste verschijningh voor zijn Zaarsche Majesteit in zijn nieuwe glans en heerlijkheit vertoont hebben / zoo zal 't niet ongevoegelijk zijn / dat wy hier iets van zijn Heerschappy / gezach en kroning / Bojaren Rijksraden / enz. by voegen / gelijk hier volgt.

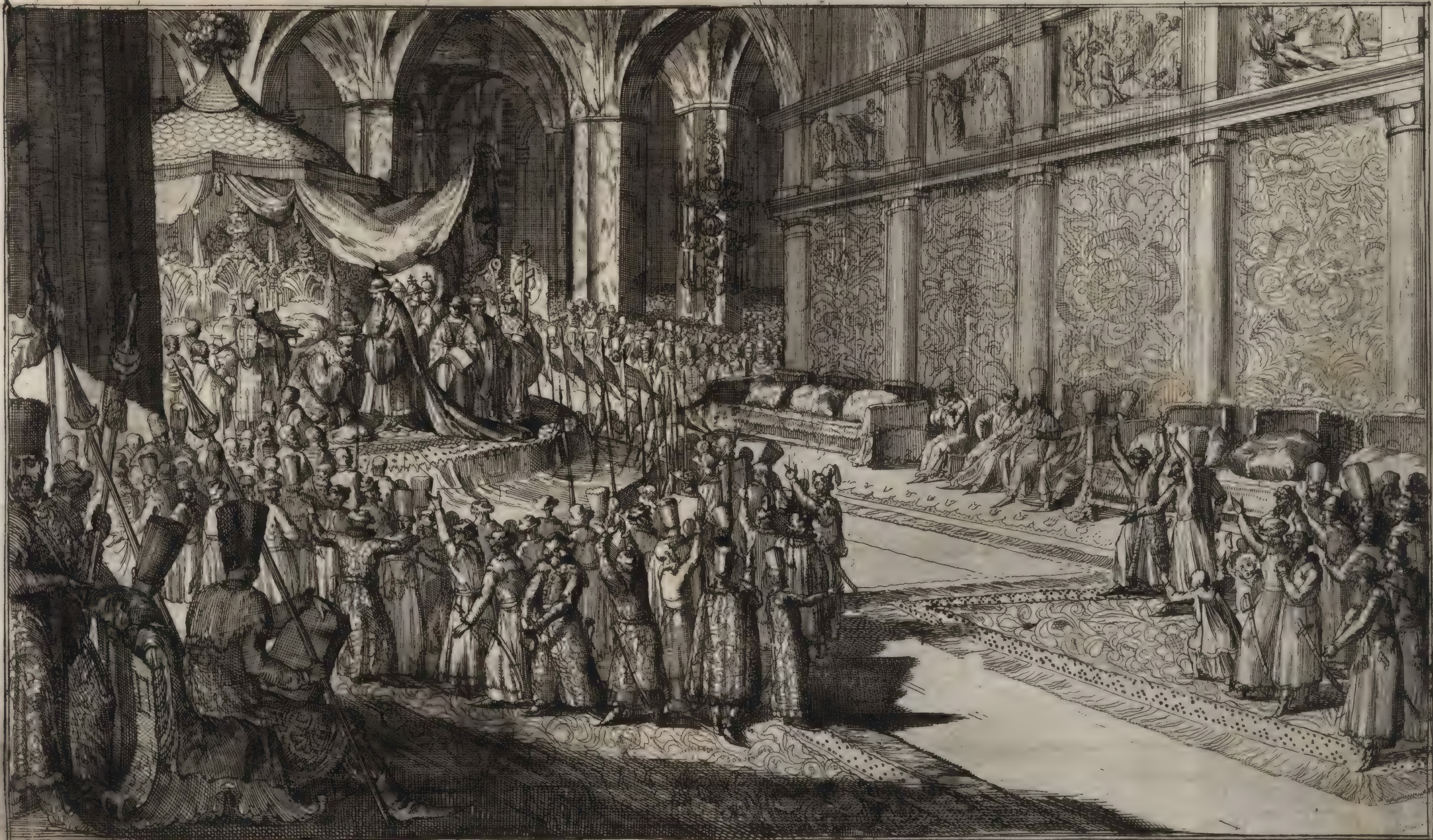
Geheel Moskovien / of liever geheel Ruschlant staat onder de bestiering van een eenig Vorst / met de naam van Zaarsche Majesteit genaamt / die over alle / zo wel Groten / als kleinen / en zo wel in 't geestelijck / als in 't wereltlijck / in dier voegen volkome heerschappye heeft / dat hy hen alle / als zijn slaven / mag gebruiken / en dat de grootste Heeren van 't Rijk hun naam verkleinender wijze stellen / en zich zelven zijn slaven moeten noemen. Hy wordt gemenelijck Welike Knees, Zaar / dat is Grootvorst / en Zaar- Grote heerschappy van de Zaar. Zijn naam.

Zaarsche Majesteit genoemt / welke naam / gelijk men zegt / van Cesar Wapen, herkoomstigh is. Hy voert ook tot zijn wapen / (zo wel als de Roomsche Keizer) een dubbelde Arent / doch met neergeslage vleugels / en daar boven ertijds twee Kroonen / maar nu drie / om daar mede / neffens sijn Russische ook de twee Tartarische Koninkrijken / te weten van Astracha en Kazan / aan te wijzen. Op de borst van d'arent hangt een schilt / in 't welk een ruiter met een spies naar een draak strekt. Dit wapen is van Jvan Basilovits uit eergierigheit ingevoert / vermits hy roemde dat hy van 't geslacht der Romeinsche Keizers was.

Zijn groot gezach by zijn onderzaten. De Russchen zeggen openlijk dat hun Zaar niets doet / dan door Gods wil / daer af hy d'uitvoerder is : ja indien men hem bid dat hy een gevangen zal ontslaan / geeft hy tot antwoort dat hem zal loslaten / als God hem zulks sal gebieden. Zy pogen ook hun jeught van kintsheit af in te boezemen / dat sy van zijn Zaarsche Majesteit / als van God / moeten redeneren ; en dieshalven zeggen sy dickwils / dat weet God, en zijn Zaarsche Majesteit. Hier toe strecken ook hun andere gewone spreeckwijzen : want voor hun Keizer te verschijnen / noemen zy d'ogen van zijn Zaarsche Majesteit t'aanschouwen. Zy betonen hun grote ootmoedigheit / of liever slaafsheit / met te zeggen / dat alles / 't welk zy bezitten / niet so seer aan hen / als aan God / en aen zijn Zaarsche Majesteit behoort : ja niemant van hen vermag / op lijfstraf / niet uit het lant trecken / noch de vryheit van andere landen aan hen bekent maken / of / zonder verlof van de Zaar / koophandel buiten de grenzen drijven ; 't welk zelfs de genen / die aan Russchen trouwen / onderworpen zijn / van de welken men gemenelijk zegt / dat zy 't land getrout hebben.

Erfrecht van de Kroon. D'oudste zoon volgt in d'erffenis / en indien hy geen kinderen heeft / soo volgt de naeste maag / doch met believen van de Zaar / en met overlevering van de Scepter aan de geen / die hy wil dat in de heerschappy sal komen. Maar als 'er magen ontbreecken / verkiesen de Grootsten van 't Rijck de geen / die sy bequaam achten om hen te beheerschen, of indien iemant met gewelt de heerschappy aen zich treckt / en d'anderen hem onderworpen maekt / so word hy op de zelfde wijse / als de wettige Vorsten / gekroont ; en dese Kroning geschied op dese volgende wijse.

Kroning van den Zaar. Alle Metropoliten / of Aartsbisschoppen / Bisschoppen / Abten / Vorsten van 't Rijk / Bojaren / Rijksraden / en Amptenaers / gelijk oock de voornaemste Kooplieden uit Ruschlant / en uit alle Zaarschappen / die 't gebied van de Zaar onderworpen zijn / naer Moskou ontboden. Als de Kroning geschieden sal / gaet de Patriarch / of Aertsvader / met d'Aertsbisschoppen / en alle d'andere Geestelijken naer de groote Kerk in 't Slot / en word van de nieuwe Zaar / die gekroont sal worden / met de Bojaren / Rijksraden / en andere Amptenaers / tot de kroning ontboden / gevolgt. In de Kerk is een tooneel / met kostelijke tapijten overspreid ; en daar op staen drie stoelen / met goud laken bedekt / d'een is voor de Zaar / d'ander voor de Patriarch / of Aertsvader ; en op de darde zet men een muts / met gout / paerelen en kostelijke gesteenten beset / en boven aan met een quast /

Maniere van de Kroningh Van Zijne Zaerse Maijestijt Van Moskovien

Back of
Foldout
Not Imaged

aen de welk een goud kroontje hangt / dat met diamanten verciert is. Nefsens dese muts legt een kostelijke rok van goudlaken / met parrelen en kostelijcke gesteenten bestikt / en met zwarte sabelvellen geboejeert.

Als de Zaar / met de Bojaren en Rijksraden ter Kerck uitreed / begonnen de Priesters te zingen: daar op de Patriarch / of Aartsvader / een gebed lezende / God / S. Nikolaes / en andere Heiligen aanroept om by deze Kroning te verschijnen. De Voornaemste des Rijks dan / met de verkoze Zaar voorttredende / spreekt d'Aartsvader aan / en zegt tot hem dat zy deze Vorst / als de naaste Erfgenaem van de Kroon / tot hun Zaar hebben verkozen / met verzoek dat het hem belieft de zelfde te zegenen / en te kronen. Hier op vat d'Aartsvader de Vorst aan / zet hem op de stoel / en / een goud kruis / met kostelijke gesteenten bezet / aan zijn voorhooft houdende / zegent hem / en beveelt aan een der Metropoliten / of Aartsbisschoppen een gebed / tot voorspoed van de nieuwe Zaar te doen.

Na dat het gebed gedaan is / namen twee Bisschoppen de rok en muts van de stoel / en d'Aartsvader beveelt aan de Bojaar / of Rijksraat / die met de Zaar op het toonneel getreden is / den Grootvorst de rok aan te trecken / daar op d'Aartsvader weer de zegen spreeckt / en zelf de muts met de kroon aan de Bojaar geeft / en hem beveelt de zelfde den Zaar op te zetten / daar weer een nieuwe zegening van d'Aartsvader op volgt / die aan alle de Geestelijken / in de Kerk zijnde / toeroept / en hen beveelt by te komen / om met de hant de grote Zaar te zegenen. Als dit gedaan is / zetten de Grootvorst en Aartsvader zich in hun stoelen / doch staan haast weer op. De Priesters beginnen dan de Litanien te zingen: Heer erbarm u over ons, en noemen t'elkens / met het derde woort / de naam van de Grootvorst. Sy zetten zich dan weer in hun stoelen; en een der Aartsbisschoppen / zich voor d'Altaar voegende / en spreekt overluid deze woorden: God behoed onze Zaar, en Grootvorst, boven alle andere Russchen, in gezontheit en lang leven. D'andere Priesters / en alle de grote Heren / die binnen en buiten de Kerk zijn / herhalen deze wensch / en maken een groot gejuig. Daar na komen alle grote Heeren / met een nederslachtig aangezicht / voor zijn Zaarsche Majesteit / en kussen zijn hant. Hier op treed d'Aartsvader alleen voor de Grootvorst / en vermaant hem / Dat hy / door Gods bestelling van de Rijks- / Wereltlijke- en Geestelijke Standen / tot Grootvorst en Zaar over alle Russchen gekroont; en dewijl de bestiering der Lantschappen aan hem vertrout is / God moet liefhebben / naar zijn geboden wandelen / en naar der zelfder bevel de gerechtigheit hanthaben / en de ware Griekshe Godsdienst beschermen en voortplanten. Hy ontfangt hier op van nieus de zegen / en gaet naar de Kerk S. Michiel Archangel genoemt; terwijl 'er gelt onder de lieden geworpen word. In de Kerk worden weer de Litanien gezongen; en van daar gaat de Zaar na de S. Nikolaas Kerk / en dan / in 't gezelschap der Bojaren en Rijksraden op de grote zaal / daar alle de gene / die 'er toebehoren / heerlijk met spijs en drank onthaalt worden.

Zijn Zaarsche Majest. heeft in alle Lantschappen en Steden zijn Waiwoden / en Stedehouders / die met de Kancelier / Rijksraden / Diaken en Schrijvers / Stedehouders.

ders/ die de zaken van 't gerecht bedienen / en de vonnissen spreken / zonder dat men zich op hoger recht kan beroepen. Hy heeft in Mosko zijn Raat/ die ten meestendeel uit Knesen / of Hertogen bestaat / en van 't geslacht der oude Vorsten van Moskovien / of door hun verdienste en gunst tot deze staat verheven zijn. Deze Raatsheren / die in Mosko een getal van twaalf uitmaken / spreken daar de vonnissen uit / en stellen de genen / die de gewichtigste zijn / in zijn handen. Sy worden naar believen van de Zaar verandert en afgezet. Daar is een opperste Kancelier / die / onder andere dingen / d'Edelen in de Burgten verdeelt. Daar is ook een Opperste over de geltmiddelen. Wat de Stedehouders der Lantschappen / Steden en Vastigheden aengaet / zy weten tot wie van de Raatsheren zy zich keren moeten / om hen van 't geen / dat in hun voogdyschap omgaet / te berichten / en de brieven / aan de Zaar behorende/ te behandigen.

Regenten en andere Ampten aren.

Namen der Bojaren of Rijksraden in Moskovien.

Bojaren, of Krijgs-raden:

Knees Mikite Ivanowits Adolfski.
Knees Ivan Alexewits Worotinski.
Knees Gregori Suntsolowitz Zerkaski.
Knees Jurrie Alexewitz Dolgerukki.
Knees, Gregori Simonewitz Triokurof.
Knees Jacob Nikitwitz Adolfsky.
Knees Ivan Andrewitz Ghawansky.
Knees Alexey Andrewitz Galietzen.
Knees Ivan Ivanowitz Romadanofsky.
Knees Wassiley Gregoriwitz Romadonofski.
Knees Gregori Gregoriwitz Romadanofski, nu Veltheer.
Knees Jurrie Ivanowitz Româdanofski
Knees Ivan Andrewitz Ghilhoof.
Knees Dimitrey Alexewitz Dolgerukki.
Knees Ivan Symonewitz Prosorofsky.
Bojarin Boudaen Mathvenitz Gytrof, Marschalk.
Bojarin Artemon Sergewitz.
Knees Ivan Boriesewitz Repnien.
Knees Ivan Petrowitz Pronskoy.
Bojarin Peter Wassilewitz Zeremethoff.
Ofnassi Laurentzeutzewits Ordin Naziokkin.
Peter Michailowitz Soltikof.
Wasiley Boriessiwitz Seremethoff.

De Stolnicken, uit de welken de Bojaren verkozen worden.

Stolnikken.

Knees Boriets Ivanowitz Triokurrof.
Roddivon Matphitz Stregnogo.
Wassili Simonewits Wolinskoy.
Knees Danielo Stephanowits Welikogagien.
Feudor Wassilowits Buturlia.
Ivan Michaylowits Miroslacfeky.
Knees Ofnaszi Koslofskoy.
Ivan Feudrewitz Stresnoof.
Symon Artemonewitz Ismailof.
Knees Jurien Petrowitz Boriatinsky.
Feuder Michailowitz Kitisoof.
Nikite Michailowitz Boboriken.

Doemne

Doemne Dworennienen, die Simbriarski, dat is Jonkers, of zonen der Bojaren genoemt worden.

Ivan Pawlowitz Matuskin.
Ivan Ofnaſzewitz Pronſiſzof.
Larrivon Dimitrewitz Latuchin.
Symon Ivanowitz Saborofsky.
Bogdaen Ivanowits Naziokkin.
Ivan Bogdanowitz Gytrof.
Ivan Bogdanowitz Mirofflaefsky.
Ivan Ivanowitz Tzardacszof.
Ivan Ivanowitz Baklanofskoy.

Doemne Diaken, of Raeds-Canceliers.

Demetrie Bosmakof.
Geraſſim Doctorof.
Luckiaen Goloſof.
Larrivan Ivanof.
Alexander Durof.
Gregorii Karaulof.

De meeſte van deze Grooten zijn Knees / of Hertogen / die hun landen / eige lieden / en inkoomſten hebben / de welken sy zelven niet mogen beſtieren / maar van anderen moeten doen bedienen / om dat zy hun hof binnen Mosko moeten houden / en dagelijcks te Hoof komen / uit vrees van dat zy / op hun heerlijckheden woonende / met behulp van hun onderzaten / iets tegen zijn Zaarſche Majeſteit mochten aanvangen. Zy wonen in koſtelijke huizen en paleizen / voeren groote ſtaat / en vertoonen ſich op ſtraat zeer koſtelijck in kleeding / en hebben / neffens hun paerden en ſleden / veel dienaars en ſlaven / die rontom hen loopen. Als sy te paert deur de ſtadt rijden / hebben sy aan de knop van de zadel een kleine keteltrom / daar op zy met de ſteel van de zweep ſlaan / op dat de genen / die op ſtraat / op de markt / of voor 't Slot in groote menighte ſtaan / wijcken zouden.

Namen der Cancelaryen en Pricaeſen, die in de Stad van Moſco zijn.

De Cancelary van de geheyme ſaecken is boven by ſijn Zaarſche Majeſteit / daar altijt een Diaak / of Vice Cancelier preſideert / de welk wel ſoo veel geſach heeft / als een Raeds-Cancelier.

De Poſſolske Prical / of van de Ambaſſaden / en alle uytheemſe ſaecken ; hier Preſideert de Bojaar Ofnaſſi Laurentrewitz Ordin Naſziockin, en Demetrie Bosmakof is Raeds-Cancelier.

De Prikaas / of de Cancelary der militaire ſaecken des Rijcks / daar de Raeds-Cancelier Simon Ditoof preſideert.

De Cancelary van de ſaecken des landts leen- en erf-goederen. Hier preſideert den Raeds-Cancelier Geraſim Doctorof.

De Cancelary van zijn Zaarſche Majeſte its Hof / daar de Maarſchalk Bojaer Bogdaen Matphewitz Gitrof Preſident is.

De Cancelary van de Ammunitie / daar de selfde Heer presideert.
De Cancelary van allerhande goude en zilvere Wercken.
De Cancelary van de groote Schat / daar de Bojaar Peuter Michaylowits Solsikof President is.
De Cancelary van de rechtssaecken der Onderdanen van sijn Zaarsche Majesteits Hof / ook onder het Presidentschap van de voorgedachte Gitrof.
De Apoteeksche Cancelary / daar af is Luckiaen Golosof Raed-Cancelier.
Sijn Zaarsche Majesteits Schatkaemer / over de welk de Schatmeester Ofnaszi Samoilewits Narbekof presideert.
De Cancelary van de Moscofse Regtsaecken / over de welke de Stolnik / Nikite Ivanowitz Seremetof President is.
De Cancelary van de Rechtsaeken van Wolodimer en andere Steden.
De Cancelary van de Streltzen / over de welcke de Raeds-Cancelier Larrivon Ivanowits presideert.
De Casanse Cancelary / onder het Presidentschap van de Bojaar Knees Jacob Nikiti Odojeskoy.
De Syvierse Cancelary / daar over de' Okolnitz Rodivon Matphewitz Gitrof presideert.
De Cancelary van kleyn Ruschland / onder het Presidentschap van de Stolnik Artemon Sergewits Matheof.
De Cancelary van alle uytheemse Officiers / over de welcke de Stolnick en Kamer-Heer van zijn Zaarsche Majesteit / Knees Ivan Boriessewits Triakurof President is.
De Cancelary van 's Lands Ruytery / onder de voorgedachte Heer.
De Cancelary der groote inkomsten / of Bolsoy Prickod Ocholnitz / in de welcke Nikita Michaylowits Boborehin presideert.
De gemeene Cancelary onder den Domne Dworennin Profey Cusmits Jelisarof.
De Cancelary van Novogorod / onder het Presidentschap van den Stolnick Ivan Saraltjonowitz Gitrof.
De Cancelary van de roovers en diefsacken / onder de voorsitting van de Ockolnitz Waffiley Simeunowits Wolinskoy.
De Cancelary van de Tollen / onder het Presidentschap van de Raeds-Cancelier Gerasim Doctorof.
De Semske Prikaes / of Cancelary van de Podwooden / van de welcke de Raeds-Cancelier Gregori Karaulof President is.
De Cancelary van de Stadt Ustega / en van d'andere omleggende plaetsen / daar over de Raeds Cancelier Alexander Durof presideert.
De Cancelary van de Rijcks Artillerye / onder de voorzitting van de Bojaar Knees Jurrie Ivanowitz Romadanofsky.
De Cancelary van de Requesten : hier presideert den Doemne Dworennin Ivan Bogdanowitz Mirosseaefskoy.
De Cancelary van de slaeven / onder het Presidentschap van de Stolnik Stresnoof.

De Cancelary van de saeken der Kloosters / over de welken de Doemne Dworennin Semon Ivannowitz Zaborofskoy presideert.

Daer zijn noch veel andere Prikasen of Cancelaryen / die wy met stilzwijgen voorby-gaan.

De Patriarch / of Aartsvader / heeft oock drie besondere Prikasen / of Cancelaryen / te weten

De Koseradsche Prikaas / of Cancelary / daar de geestelijcke goederen ingeschreven / en te boek gestelt worden / en daar men de geschriften bewaart.

De Sadnische Prikaas / of Cancelary / daar de Patriarch zijn geestelijk recht houd / en oeffent.

De Kasannoische Prikaas / in de welk de schat / en jaarlijksche inkoomst van de Patriarch gebracht en bewaart wordt; en hoewel het aanvaerden van alle giften en gaben / met dreiging van met de knoet gestraft te worden / verboden is / zoo vinden echter de selfde overal plaats / inzonderheit by de Schrijvers / die dickwils om giften de geheime saeken / die onder hun handen zijn / openbaren: jae zy gaan somtijdts selven by de geenen / die'er aen gelegen is / om zo voor zekere vergelding alles aan hen bekent te maken. Hier schuilt echter groot bedroch onder; want de Schrijvers / de straf vrezende / schryven dickwijls heel anders / dan zy 't in de Cancelary vinden. Sy schrijven de vonnissen / en andere saken / tot de Cancelary behoorende / niet in boeken / maer in lange rollen van papier / die somtijts twintigh / dartig / ja zestig ellen lang zijn / en die sy oprollen.

Zijn Zaarsche Majesteit heeft zijn eigen munt in zijn landt / en doet in vier bezondere steden van zijn Rijck / te weten te Mosko / Naugard / of Novogrod / Twere en Pleskou zilvere / en somtijts ook goude munt slaan / van de welck sommige stukken ront / en anderen langwerpigh zijn. Aan d'een zijde staat een ruiter te paert / met een spiets / daar mee hy een draak / onder hem leggende / steekt / en aan d'andere zijde ziet men / met Russche letters / de naam van de Grootvorst / en van de plaets daer de munt geslagen is. Zy hebben verscheide soorten van munt. Twee poluski gelden een Muskofske / en twee Muskofske een Kopek / of Deming; drie Kopeks gelden een Altin / tien een Grif / vijftig een Rijksdaalder / en hondert een roebel; en hoewel zy zo zware stukken niet hebben / zo weten zy echter hun rekening daar op te maken. *Munt van zijn Zaarsche Majesteit.*

D'inkoomsten van zijn Zaarsche Majesteit zijn zeer groot / en bedragen / gelijk men voorgeeft / meer dan twee hondert tonnen goudts / die van de schattingen / tollen / kroegen of herbergen / waren en vaste goederen in gevordert worden. In tijd van vrede word in Moskovien weinigh betaalt; in tijt van oorlogh moeten d'onderzaten zware schattingen opbrengen. De Bojaren en Rijksraden moeten / naar de middelen / die zy bezitten / een zeker getal van ruiters in d'oorlogh houden. Maar d'Edelen moeten gemeenelijck zelven / met hun dienaars / te veldt. De Kloosters en Geestelijcken zijn ook gehouden / naar dat zy veel dorpen en boeren onder hen hebben / zeker getal van soldaten op te brengen en t'onderhouden. De tollen / die op de grenzen / en in de voornaamste Koopsteden ontfangen worden / leveren ook een grote schat uit. Men seght dat de stadt Archangel in een jaar drie *Groote inkoomsten van zijn Zaarsche Majesteit.*

hondert duizent Roebels / dat is vijftien hondert duizent gulden / op brengt. De Kabakken / kroegen en herbergen / de welken den groote Zaar alleen aangaan / brengen hem een ongelooffelijke somme gelds aan / dewijl de Russchen boven maten tot zuipen van stercke drank / en inzonderheit van brandewijn / overgegeven zijn. De Bojaren hadden voor dezen ook hun kabakken; maar de zelfden zijn afgeschaft / uit oorsaek van d'ongeregeltheit / die daer uit ontstonden. Binnen Novogrod alleen zijn drie Kabacken / die yder jarelijks meer dan twee duisent roebels / dat is gezamentlijck over de dartig duizent gulden / opbrengen.

Zijn Zaarsche Majesteit heeft oock groote inkoomsten van de zabelen / en andere bonte vellen / die uit de Noortsche gewesten komen / met de welken / en met andere waren hy stercke handeling buiten en binnen 't Rijck drijft / daar toe hy zekere lieden gebruikt / aan de welcke hy dese goederen / en ook wel groote sommen gelds vertrout / en hen daar mee naar de geburige landen / en voornamelijk naar Persien en Turkyen send / om daar met winst voor hem te handelen. Hy heeft ook veel landeryen / die hy verhuurt / en van de welcken hy groote schatten trekt.

D'inkoomsten van de Grootvorst / hoewel zy seer groot zijn / hebben echter veel te lijden. Want hy houd verre over de hondert duizent soldaten / zo van sijn eigen onderzaten / als van uitheemschen / in dienst / om sijn landen tegen alle inval van hun vyanden te beschermen / en die hy jaerlijcks onderhouden moet. De verregelege Tartaren komen jarelijks in gezantschap tot hem / en halen hem geldt af / op dat sy geen inval in zijn staten zouden doen; en in dezer voegen moet hy de vrede van hen kopen. D'oorlogen / die hy voert / kosten hem zeer veel geldt / dewijl hy met veel volck optreckt / en meest Duitsche Oversten heeft / die hy met groote soldy tot sijn dienst trekt / en hen wel betaelt / en dickwijls noch eenige maenden op de handt geeft; daar door hy groote toeloop tot hem veroorzaakt. Hy geeft echter aen sijn eige onderzaten / in sijn dienst zijnde / weinigh soldy / gelijk uit de volgende Lijst blijkt / daar in aan te mercken staat / dat yder Roebel op een Ducaat / of vijf van onse guldens / gerekent word.

Specificatie van de jaerlijcksche Soldy der Krijgs-officieren, in dienst van zijn Zaarsche Majesteit.

Een Generaals Persoon jarelijcks ——	400	Roebels
Eenigen der voornaamste Officieren / zo te paert / als te voet / alree gecommandeert hebbende / genieten jaerlijcks yder -	200	
Anderen / onlangs aangekomen ——	150	
Een Overste Luitenant te paert —— ——	90	
—— —— te voet —— ——	75	
Een Majoor te paert —— ——	80	
—— —— te voet —— ——	70	
Een Ritmeester —— —— ——	65	
Een Capitein —— —— ——	55	
Een Luitenant —— —— ——	41	
Een Vaandrig —— —— ——	26	

Hy

Hy houdt de Gesanten / die van buyten en uit andere landen tot hem komen / vry en kosteloos / zo haast zy in zijn landt getreden zijn; 't welck alles zware kosten veroorzaakt. Hy houd ook een groot en ruim Hof / en een kostelijcke en breede tafel / en moet binnen en buiten 't Slot omtrent tachtigh duizent menschen spijsigen.

Zijn tafelhouding geschied op deze volgende wijze: Als het tijdt van te eten is / loopt een voor de koken en kelder / en roept luide aldus uyt: De groote Zaar zal eten: daar op alles voort toegestelt wordt. Zijn Zaarsche Majesteit zet zich alleen aan 't einde van de tafel; en indien hy de Patriarch of Aartsvader / of eenige groote Heeren heeft doen noodigen / om met hen t'eten / de zelfde worden ter zijden van de tafel geplaatst. Alle de gerechten / die wel een getal van vijftigh uit-maken / worden niet op de tafel van de Grootvorst gezet / maar van de tafeldienaars vertoont / en de tafelmeester wijst aan van welken zijn Zaarsche Majesteit belieft t'eten; en deze gerechten worden op de tafel gezet. D'andere spijzen worden / als gunstgerichten / aan eenige Heeren en Amptlieden / zo wel Duitschen / als Russchen / gegeven. Tafelhoudinge van zijn Zaarsche Majesteit.

Vierendartigtigste HOOFT-STUK.

Gerechtzaken der Russchen. Hun wetboeck, eedzweering, en Rechtsvordering. Verscheide straffingen.

WAt de zaken van 't Gerecht aangaan / de zelfden worden in de voorgedachte Cancelaryen afgehandelt. Yder Bojaar / of Rechter daar in / heeft een Diaak / of Schrijver by sich / met eenige byzitters / voor de welken de partyen verschijnen / gehoort en geoordeelt worden. Sy hadden voor dezen slechs eenige weinige beschreven rechten en gewoonten / die van eenige byzondere Grootvorsten / alleenlijck tegen de verraders van 't Vaderland / tegen de schenders van zijn Majesteit / tegen dieven / doodtslagers en schuldenaers ingevoert waren. Maar in 't overige spraken zy het vonnis naar hun goetdunken uit / en dikwijls naar dat zy iemant gunst toedroegen. Doch in 't Jaar 1647 heeft men / op 't bevel van zijn Zaarsche Majesteit / de schranderste lieden uit alle staten te Mosko doen te zamen komen / en in deze vergadering veel wetten gemaackt / die van zijn Zaarsche Majesteit / en van zijn Bojaren bevestight / en door den druck in de Russche taal in 't licht gekomen zijn / naar de welcken zy nu hun vonnissen uitspreeken / of immers behoorden uit te spreeken. Voor dezen had men daar tot een gewoonte / dat / als iemandt een ander aanklaaghde / en niets kon bewijzen / zy door een eedt gescheyden moesten worden. Daar op van de rechter aen de beklaagde / aen de welk de keur stond / vraegde / of hy d'eed op zijn ziel wilde nemen / of den aanklager op zijn ziel geven. De geen / die d'eed zou doen / wierd yder week eens / tot drie malen / te voorschijn gebracht / vermaent en onderricht hoedanige gevarelijke zaak d'eed was. Indien

Gerechts zaken.

Recht-bank der Russchen.

Plechtelijkheden in d'eed te doen.

Indien hy echter niet afgeschrikt wierdt / maar d'eed voltrecken wilde / zoo wierd hy in 't aangezicht gespogen / en tot de kerk / daar in hy d'eed gedaan had / uitgestoten / sedert altijdt van yder veracht / en met de vinger nagewezen: ja hy mogt daar na niet meer in de kerk komen / veel min mogt het Avontmaal aan hem uitgereikt worden / 't en waar in dodelijke kranckheit / en buiten alle hoop van leven. Maar sedert eenige tijdt is'er verandering in dusdanige eed te doen gekomen. De geen / die d'eed zal doen / word in tegenwoordigheyt der beelden van hun Heiligen afgevraagt / Of hy d'eed op zijn ziel en zaligheit wil nemen; indien hy ja zegt / zo wordt hem een kruis / omtrent een span langh / voorgehouden / voor 't welk hy zich eerst zegent; en daar na kust hy het zelfde. Hier op neemt men ook de schildery van de wand / en houd hem dit voor / op dat hy haer zou kussen. Na dat hy d'eed gedaan heeft / vermag hy niet eer / dan na verloop van drie jaren / het abondmaal ontfangen; en hy wordt in kleyne waarde gehouden. Maar indien men bevind dat hy valschelijck gezworen heeft / word hy naakt ontkleed / en met de knoet geslagen / en in ballingschap naar Siberien gezonden / zonder het abontmaal anders / dan in zijn uitterste / te mogen nuttigen.

Rechts-vordering tegen de schuldenaars.

Sy zijn zeer yverigh over de hanthabeningg in 't gerecht teghen de genen / die schuldigh zijn. De geen / die niet wil / of niet kan betalen / word gepristaaft / dat is / hy moet by een rechters knecht in huis zitten / 't welk zo veel is / als by ons gyzeling / of in gyzeling nemen. Indien de betaling niet tijdiglijk volght / zo word hy / zonder onderscheit van persoonen / in de schulttooren gezet / en dagelijks voor de Cancelary op een openbare plaats gevoert / en daar een uur lang met een taay stokje / als een vinger dik / op de schenen geslagen / 't welck zo groote pijn veroorzaakt / dat de geen / die deze slagen ontfangt / dikwyls luid schreeuwt. De geen / die slaat / ontfangt dickwyls geschenken / daar door hy zachter / of harder slaat: en de genen / die geslagen worden / dragen somtijts scheenpzerss onder hun koussen / daar de slagen op vallen / die zy dieshalven te beter konnen uytstaan. De schuldenaar / deze pijn uitgestaan hebbende / word weer naar de schulttoren gebracht; of anders moet hy borg stellen dat hy in de volgende dagh weer te voorschijn zal komen / en zich laten slaan. Dusdanige straf word op de Prauwe te zetten genoemt. Indien de schuldenaar gantschelijk geen middel om te betalen weet / zo word hy een slaaf van de geen / aan de welk hy schuldigh is / en moet hem dienen. Geen Vader mag echter zijn kinderen verkopen: maar hy / in schult geraakt / en niet betalen konnende / mag hen verpanden / of hen tot betaling aan de Schultheer leveren / om hem voor zekere tijt te dienen / een zoon tegen tien / en een dochter tegen acht rijcksdaalder in 't jaar / tot dat de schuldt afgedaan is; en dan moet de Schultheer hen loslaten.

Op de Prauu zetten, wat het is.

Daar zijn verscheide andere straffingen tegen d'overtreeders en misdadigen / gelijk die van de neus open te splijten / de battoke geven en knutten / of knoeten. Den genen / die snuiftobak gebruikt hebben / worden de neus gespleeten; en de zodanigen worden in Moskovien veel gevonden. Yder Heer mag

Neussplissing.

aan

aan zijn knecht/ of aan de geen/ over de welck hy enig gebied heeft/ de Battoke geven. De misdadige moet in dit geval zijn kleederen tot op het hembt uittrekken/ en op zijn buik ter aarde neder gaan leggen. Twee zetten zich dan/ d'een op zijn hooft/ en d'ander op zijn benen/ en slaan hem met taje roeden op de rug/ bypna gelijk de bontwerkers by ons op de vellen/ 't welk dikwijls voorvalt. De Knut/ of Knoet geven is zeer schrickelijk om aan te zien. De genen/ die/ tegen 't verbod van zijn Zaarsche Majesteit/ tobak en brandewijn verkopen/ en daar op betrapt zijn/ worden daar mee gestraft. De genen/ die dus gestraft zal worden/ moet zijn rug tot op de heupe bloot maken/ en zich de benen te zamen laten binden. Dan word hy van een dienaar van de Beul gevat/ die de armen van de misdadigen over zijn schouders legt/ en hem dus op zijn rugh houd/ terwijl een ander dienaar uit een brief leest hoe veel slagen de misdadige zal moeten lijden. De Beul zelf heeft in zijn hant een Knutpees/ daar drie riemen van harde onbereide elantshuiden aan vast zijn/ met de welk hy zo fel slaat/ dat'er t'elckens het bloet uitbarst/ daar af zijn rug zo bloedig word/ als of hy gevilt was. Zy moeten dikwijls twintig/ ja somtijts dartig van zodanige slagen uitstaan/ daar af zy deurgaans in onmacht vallen/ en ook somtijts doot blijven.

Battoke, wat het is

Knut of Knoet geven.

Vijfëndartighste HOOFT-STUK.

Vreemd voorval op 't inneemen der genees-middelen. Schrickelijke brant te Mosko. Eenigen als brantstichters aangetast. Verlustiging van zijn Excell. buiten Mosko. Leste Conferentie van zijn Excell.

Op zaterdag/ de vijfentwintigsten van April/ hadden wy ter maaltijd d'Agent van Brandenburgh/ en Doctor Rosenburg/ die/ onder verscheyde andere vreemdigheden/ verhaalde/ dat alle de dranken/ die zijn Zaarsche Majesteit/ of zijn Gemalin inneemen zullen/ eerst van de Vorsten en Vorstinnen/ schoon zy wel te pas zijn/ gebruikt moeten worden/ en voegde'r by dat het wel gebeurt was dat dartig of veertig/ en meer Heeren van die genees-drank/ die voor zijn Majesteit toegemaakt was/ moesten drinken/ eer de Zaar haar wilde proeven. Hy verhaalde hier op een gedenkwaerdig voorval/ aan hem zelf gebeurt/ te weten dat hy voor d'eerste Gemalin van d'overleden Zaar/ niet wel te pas/ en zwanger zijnde/ zeker drankje ordineerde/ 't welk zy in zou nemen. D'apoteker/ die de drank zou toe maken/ krijgt uit de lade/ daar op de naam van de wortel stond/ die hy gebruiken zou/ een verkeerde wortel/ in verwe/ maar niet in smaak/ de rechte gelijk. Want de rechte wortel was bitter/ en deze/ Dolwortel genoemt/ zoet. De drank/ van deze verkeerde wortel toegestelt/ wierd voor de Kaizerin gebracht/ die hem eerst aan een Vorstin te drinken gaf/ de welcke kort daar na zeer pijnelijk wierd. De Heer van d'Apoteeck/ die gemeenlijk een Bojaar is/ en zijn toezicht daar over heeft/ quam voort by

Ordening van zijn Zaarsche Majesteit, en van zijn gezin in genees-dranken in te nemen.

Gedenkwaerdig voorval daar op.

Doctor Rosenburg, en vraagde hem wat hy geordineert had. Zie daar/ antwoordde Doctor Rosenburg, legt mijn ordinantie/ en hier is mijn hooft. Indien ick qualijk gedaan heb/ ik zal't ontgelden. De Heer van d'Apoteck beval aan d'Apoteker dat hy de drank van nieus zou toestellen; en dewijl d'Apoteker nu de rechte wortel kreeg/ zo was de drank goet/ die van d'andere Doctoors gedronken wierd/ om de proef daar af te nemen. Maar Docter Rosenburg moest d'andere drank/ daar af noch wel een mutsje overgebleven was/ uitdrincken/ gelijk hy ook op de gesontheit van hare Majesteit dee. Hy/ dit ingedronken hebbende/ ging naar huis/ en twee Apotekers met hem onder schijn van dat zy zijn gast wilden wezen; maar in der daat om te zien hoe't met hem aflopen zou/ dewijl d'een de geen was/ die de verkeerde drank toegestelt had. Voorts/ eer de spijs vaerdigh was/ klaaghde hy dat hy slaperig wierd/ en dat hy zich niet wel gevoelde/ en maande ondertusschen de gasten aan tot vrolijk te zijn/ terwijl hy een weinig zou rusten. Hy/ te bed gebracht/ begon schriklijk te zweten/ en een groote krimping en trecking in alle zijn leden te krijgen; en de twee gasten gingen met grote ongerustheit naar huis/ voornamelijk d'een/ die de drank toegestelt had/ en wist wat hem boven't hooft hing/ zo't qualijk met Doctor Rosenburg afliep. In de volgende uchtent vroeg quamen zy weer by deze Doctor/ die tot hen zeide dat hy heel niet wel te pas was/ en dat hy't bed zou moeten houden; maar zy baden hem dat hy op d'Apoteek zou komen/ dewijl zy anders zware straf te verwachten zouden hebben: in voegen dat hy/ schoon zeer zwak/ hun verzoek voldee/ en zich vrolijk aanstelde. De Heer van d'Apoteek/ dit ziende/ oordeelde dat de Vorstin haar quaal van elders gekregen moest hebben; en dus bleef deze misgreep verborgen. Dit en meer andere dingen wierden ons van Doctor Rosenburg verhaalt/ die met d'Agent van Brandenburg niet vertrok/ dan toen't al spade begon te worden.

Brant omtrent Mosko.

Op Sondag/ de zesentwintigste van April/ ontstond'er een heftige brant even buiten de Misniel poort/ en na de middag een andere/ drie of vier worst van de stat af. Men hield dat het geheel dorp afgebrand was. 't Is geen wonder/ dewijl de huizen hier meest van hout zijn/ en de daken met basten van bomen bekleed/ daar men dunne plankjes overgedekt heeft; 't welk alles/ by droog en zonneschijn weer/ als het niet geregent/ of gesneeuwt heeft/ zo droog als zwavelstok is/ en zeer lichtlijk vlam vat.

Op maandag/ de zevenentwintigste/ des uchtens/ ontstond'er weer een felle brant in de zelfde plaats/ daar in de voorgaande dag de brant geweest had. Want daar verbrandden wel vartig hoven/ met een Kerk. In deze dag was noch brant in twee andere plaatsen; 't welk dikwijls/ en op verscheide plaatsen te gelijk gebeurt.

Op dingsdag/ d'achtentwintigste/ was zijn Excell. ter maaltijt by de Resident van Deenemarken. Wy moesten na de middag alle plings naar huis/ dewijl'er omtrent de Pokroske poort een felle brant ontstond/ die/ van een felle wint voortgedreven/ meer dan duizent hoven afbrandde/ behalven noch veel stene en houte Kerken. Deze brant was schrickelijk om t'aanschouwen.

Op

Op Woensdag / de negenentwintigste van April / terwijl wy over maal-tijt van brant spraken / wierd'er weer brant geroepen / 't welk somtijts vier of vijf malen in een etmaal gebeurt. Wy reden met ons tween / of drien naar de plaats / daar de brant was / en van daar naar de plaatsen / die in de voorgaande nacht afgebrant waren / en zagen daar een droevige vertoning van veel verbrande en neergehaalde gebouwen. In de volgende nacht / toen wy even te bed gegaan / en naauwelijks in slaap geraakt waren / was'er weer een zware brant niet verre van ons Hof / en boven de wint. Wy / voort opstaande / pakten ons goet / en brachten 't in de Kelders. De brant ging ondertusschen snel voort. Artemon Sergewitz quam terwijl in ons Hof / en zeide tot zijn Excell. dat hy zijn goet zou doen packen. Na hem volgde veel volks / in de schijn om ons te helpen: maar zy deeden niet anders / dan dat zy 't werk aankeeken. Men had ons Hof wel tegen de brant konnen beschutten; maar men wilde niet doen dat belast wierd. Zijn Excell. beval aan hen dat zy de koken neder zouden halen: maar zy wilden dit niet doen / voor dat de brant daar in was / op hoop van te steelen; 't welk hen ook eenigsins gelukte: want zy braken de kist van onze Barbier open / en namen alles daar uit / zonder dat hy 't beletten kon; ja hy kreeg noch slagen toe. Zijn Excell. vertrok niet uit het Hof / voor dat het boven in de lichte vlam stond / en toen vertrok hy met de Koets / die ingespannen stond; en wy op onze Paerden volgden zijn Ed. naar het groot Hof der Gezanten / 't welk binnen de roode muur in Kitay Gorod / of in de Middelstat legt / daar wy ons een uur of anderhalf onthielden. Maar de Russchen / of zeer luy / of zeer dom zijnde / of op hoop van te stelen / lieten de brant zijn gang gaan; in voegen dat hy ook binnen de roode muur geraakte. Want een vonkje / dat men met de hant had konnen uitdoven / op het dak van een Klooster vallende / stak het zelfde aan / terwijl men 't aanzag / en verbrandde dit gebouw / gelijk ook dat van zeker Vorst / dat daar neffens stond. En dewijl de wint zeer fel was / moesten wy ook van de plaats / daar wy toen waren / vertrecken. Wy reden dieshalven de Negline Poort uit / naar de Heer Kellerman, daar wy tot aan de volgende ochtent ons verblijf hadden. De vlam liep ondertusschen voort / en geraakte tot aan 't Slot van zijn Zaarsche Majesteit / daar hy echter haast geblusscht wierd.

Schrickelijke brant, die een groot deel van Moskou wechneemt.

Op Donderdag / de dartigste van April / 's uchtens / scheidden wy van de Heer Kellerman, daar wy de voorgaande nacht geweest hadden / en quamen aan 't Hof van Artemon Sergewitz, 't welk met grote moeite noch beschut wierd. Wy moesten hier uit de Koets / en van onze Paerden aftreeden / en zo te voet over de verbrande puinhopen gaan / tot dat wy achter aan ons Hof quamen; want voor aan de straat was alles afgebrant / en voorts zo weinig overgebleven / dat wy ons daar in naauwelijks konden behelpen. De brant duurde noch tot spade na de middag; en nam wel vijf / of zes duizent Huizen en Hoven wech / ja byna alles / dat binnen de roode muur stond.

Op Vrydag / de eerste van Maimaant / was 'er weer brant in verscheide plaatsen van de Stat; doch de zelfde wierd tijdiglijk geblusscht. De

Pristaaf / en de Heer Winius, by ons zijnde / zeiden dat 'er omtrent deze tijt dikwils brant ontstond.

Op Zaterdag / de tweede / dee zijn Zaarsche Majesteit bevelen / dat men in de Stat / noch by de Russchen / noch by de Duitschen / vuur in de zwarte Stoven zou stoken.

Op Maandag / de vierde / was 'er weer brant achter 't Slot / gelijk ook in 't Slot in 't Juffersklooster / daar de blam alree tot het dak uitsloeg. Twee mannen / voor Brantstichters aangezien / wierden naar de pijnbank gebracht.

Eenigen voor Brantstichters aangetast.

Op Dingsdag / de vijfde / wierden noch twaalf / of dertien menschen als Brantstichters gevangen. Zy bonden een van hen aan een paal / en stookten onder hem een langsaam vuur / daar af hy verbrandde / zonder dat hy iets bekent had / misschien om dat hy onschuldig was. Want men vat daar de genen / die zy by de brant vinden / de welken ten meestendeel lieden zijn / die by geval daar langs komen / of die dronken zijn / en als beesten daar op de straat neergestrekt leggen / terwijl de genen / die 'er schuldig aan wezen mogten / zich wijt van daar begeven.

Verlustiging van zijn Excell.

Op Woensdag / de zeste van Mai maant / des ochtens / ontstond 'er aan d'andere zijde van de Stat weer een zeer grote brant / die tot aan de middag duurde / en meer dan twee hondert Huizen en Hoven / en daar onder veel Kerken / tot asch maakte. Des namiddags trok zijn Excell. met zijn geheel Hofgezin / naar Marienbosch / om daar / met te Paert te rijden / en te wedde te loopen / zijn vermaak te nemen. Toen wy 's avonts t'huis gekomen waren / zond de grote Bojaar / Knees Jurrie Alexewitz Dolgerucki, die zich doenmaals bevondt in 't Hof van Larrivan Ivanowitz, Domne Diaak, Overste en Betaalsheer van alle de Streltsen / of Soldaten in Mosko / (diens Hof alleen midden in de brant overgebleven was / dewijl hy wel drie duizent Streltsen gebruikte / om het zelfde tegen de brant te beschutten / van de welken ook eenigen sneuvelden) de Heer Winius, om aan zijn Excell. te verzoeken dat hy by hem zou komen. Wy gingen dan uit de Koets te voet derwaarts / neffens de Deensche Resident / die by geval zich toen by de Heer Ambassadeur bevondt / met de genen / die hy by zich had. Zijn Excell. daar gekomen / wierd met groote eerbewijzing ontfangen. De Bojaar / Knees Jurrie Alexewitz Dolgerucki zette zich toen aan de tafel / en nam zijn Excell. aan zijn zijde / en aan de hooger zijde Artemon Sergewitz. De Deensche Resident zat over hem; en wy alle stonden. De Bojaar vatte eindelijk een beker met Mee op / en dronk de zelfde uit op d'eendracht van hun Hoogmog. en van zijn Hoogheit met hun Geallieerden / en Bontgenoten. Hier mede stond men op / en Knees Jurrie Alexewits Dolgerucki wierd van d'eigenaar van 't huis onder de arm gesteunt; en toen wy beneden gekomen waren / voegden wy ons naar huis.

Op Donderdag / de zevende van Maimaant / na de middag / quam Tarras Stephanowits, Stalmeester van zijn Zaarsche Majesteit / en bracht aan zijn Excell. een zeer schone Valk / uit de naam van de Bojaar Bogdaan Mathuewits Gitrof.

Op

Op Zaterdag / de negende / quam de Pristaaf met de Koets en Paerden van zijn Zaarsche Majesteit / om zijn Excell. ter Conferentie / en gesprek te halen. Hy quam zo vroeg / dat het gevolg naauwelijks gereet kon worden / en d'Ambassadeur van verre volgde / maar echter te gelijk in 't Slot quam. Zijn Excell. had in deze middag by zich ter Maaltijt de Heeren Winius, Wolidimer Faciliwitz Woronoy, en Adolf Houtman, die gezamentlijk wel onthaalt wierden. Zijn Excell. ter gesprek gehaalt.

Op Zondag / de tiende / des uchtens / was 'er weer brant / die eenige Huizen wechnam.

Zesendartigste HOOFT-STUK.

Zijn Excell. verschijnt voor de leste maal voor zijn Zaarsche Majesteit, van de welken hy zijn afscheit neemt. Hy wordt met de Tafel van zijn Zaarsche Majesteit beschonken, en beschenkt de Brengers daar af. Schrickelijke wijze van pijnigen. Streng gerecht, aan de Vrouwen gepleegt; en grote macht der Russchen over hen. Klagen onder de Russchen gewoon. Zijn Excell. bezichtigt de Paerdestal van zijn Zaarsche Majesteit.

Op Maandag / d'elfde van Maimaant / des ochtens / omtrent te tien uuren / (die dag zijnde / daar in zijn Excell. afscheit van zijn Zaarsche Majesteit zou verkrijgen) quamen de Pristaven / en de Heer Winius, met de Koets en Paerden van zijn Majesteit / om zijn Ed. te halen. Zijn Excell. en de Pristaven en Winius, traden voort in de Koets / en wy stegen te Paert / en reden in voorgaande ordening naar 't Hof. Wy traden de trap op / tot dat wy in de Voorzaal van zijn Zaarsche Majesteit quamen / daar wy stil bleven staan / tot dat zijn Excell. tot aan de drumpel van de Zaal / daar in zijn Majesteit zich onthield / deurgetreden was. Hier quamen twee Heeren zijn Excell. verwelkomen / en lazen hem schriftelijck iets voor. Toen wy in de Zaal gekomen waren / gingen wy weer in ordening staan / gelijk voor dezen. De Cancelier / Gregorie Karpowitz zeide toen / dat zijn Zaarsche Majesteit aan zijn Excell. audientie en gehoor van afscheit verleende: daar op zijn Ed. toen dit door Winius vertaalt was / een treffelijck vertoog dee / in 't welk hy zijn Zaarsche Majesteit voor alle eer en genade / aan hem / en aan de zijnen bewezen / bedankte / en ook voor zo veel zijn handeling tot aan die tijt voorspoedig had geweest / met wensching dat de zelfde voort mogt gaan. Hy bedankte wijders zijn Majesteit voor hem in 't bezonder / wegens het goet onthaal / gedurende zijn verblijf aan zijn Zaarsche Majesteits Hof genoten / en wenschte aan hem geluk en voorspoet in zijn regering. Daar na bracht de Rijks-Cancelier en Bojaar / Artemon Sergewitz Matheof, de Credentialen in een zwarte Armozijne lap voor zijn Majesteit / die / de zelfden aangeraakt hebbende / hen aan zijn Excell. die de zelve weer aan de Leste verschijning van d'Ambassadeur voor zijn Zaarsche Majesteit.

Geheimschrijver overgaf / aan de welk weer een bank aangeboden wierd / om daer op te zitten. Zijn Majesteit vraagde naar de gezontheit van zijn Excell. en ook naar die van d'onzen; daar op / volgens de gewoonte / geantwoort wierd. Terwijl wy / op de gunst / die zijn Zaarsche Majesteit aan ons bewees / zijn hant gingen kussen / zat zijn Excell. op het zwart bankje / dat hem voorgezet was. Daar na lichtte zijn Majesteit zijn muts / en dee door Artemon Sergewitz (doch zo zacht / dat wy 't naauwelijks konden hooren) zijn Ed. aanzeggen / dat hy mondeling de Hoogmog. Heeren Staten / en zijn Hoogheit zou groeten; en na dat wy ons gebogen hadden / vertrocken wy / en / op de Krelts / of Stoep gekomen / bejegenden eenige Gorfsische Zirkassische Tartarsche Gezanten / die ook gehoort zouden worden. Deze gingen langs een andere weg naar boven / vermits zy Heidenen zijn / en wy gingen deur 't Portaal van de Kerk / en van 't Klooster / daar men 't lichaam van zijn overlede Majesteit gezet had. Een ander Heer Troia Kourof genoemt / die van zijn Majesteit naar 't Heir gezonden wierd / kreeg ook gehoor by hem.

Zijn Excell, met de Tafel van zijn Zaarsche Majesteit beschonken.

Wy ontfingen / buiten alle verwachting / de Tafel van zijn Majesteit / die / beneffens de drank / van hondert en vijftig menschen gedragen wierd. Dit alles zou echter noch kostelijker geweest hebben / zo 't Hof niet in de rouw had geweest. De Tafelheer / Knees Peuter Simonewits Prosorofski wilde / zo haast hy de Tafel gebracht / en zijn Commissie gelezen had / vertrecken:

Geschenken aan zijn Excell.

maar zijn Excell. hem weerhoudende / beschonk hem met een grote zilvere gedreve Stroopschotel / en de Stalmeester / die 'er by was / met een zilvere gedreve Fruitschaal / daar mee zy vertrocken. Zijn Excell. geleidde de Knees tot aan de Krelts / of Stoep / en wy hem tot aan de trap / en de Pristaven tot beneden aan 't Paert. Daar na quamen 'er noch drie anderen / van de welken d'een zeide dat hy het gebraat / d'ander dat hy het gebak / en de darde dat hy het gekookte bereid had. Zy kregen yder een zilvere gedreve Kroes. Hier op volgden noch veel anderen / die / zich voor d'een / of d'ander uitgeevende / mede eenig gelt kregen.

Grote brant.

De Pristaven / de Heeren Winius en Kellerman, met noch een Russche Goost / Conradi Ivanovits Loenen, waren by zijn Excell. ter Maaltijt / en wierden Vorstelijk onthaalt; en na dat men verscheide gezontheden gedronken had / vertrok yder naar huis.

Op Dingsdag / de twaalfde van Maimaant / ontstond 'er weer een grote brant / die wel drie hondert Huizen wech nam / en daar onder het Hof van onze Pristaaf / Jurie Petrowits Lutochin, die te vooren geroemt had dat zijn huis niet kon afbranden / dewijl hy Streltsen / of Soldaten genoech had / om dat te beschutten.

Op Woensdag / de dartiende / des ochtens / gingen wy naar Semskes Hof / daar wy verscheide lieden zagen pijnigen / en onder anderen een / die beticht wierd van zijn Zaarsche Majesteit hondert Roebels / yder de waerde van een Dukaat uitmakende / afgestolen te hebben / en dewijl hy het zelfde ontkende / zo wierd hy op de volgende wijze gepijnigt. De beschuldigde wierd ontkleed / en ter plaats / daar de pijniging zou geschieden / stond een

Galg/

Galg/ daar over een dubbelt touw hing/ met een stik/ daar in de geen/ die gepijnigt zal worden/ zijn handen/ op zijn rug gelegen/ moet steken/ byna op gelijke wijze/ als men by ons met de genen handelt/ die gewipt zullen worden. Aan zijn voeten bind men een leere riem/ die men toehaalt; en in dezer voegen word de beschuldigde een voet of anderhalf hoog van de gront opgehijst. Daar na treed de geen/ die hem pijnigt/ met zijn eene voet op de riem/ en met d'ander op de voet van de geen/ die gepijnigt word/ om hem neder te drucken/ terwijl hy met zijn handen het hooft van deze rampzalige nederdrukt/ gelijk by ons de Beulen met de Dieven handelen/ die gehangen worden. Men haalt hem somtijts hoger op/ en laat hem dan weer schichtiglijk nederploffen/ zonder echter de gront te raken; daar af d'armen schrickelijk te lijden hebben. Deze Man/ schoon dus yselijk gepijnigt/ bekende echter niets/ voor dat hy de Knoet kreeg/ dat is dat hy met een harde leere riem/ aan een stok vast gemaakt/ byna gelijk een zweep/ op de bloote rug zo fel geslagen word/ dat yder slag/ deur de huit dringende/ een diepe kerf in 't vleesch maakt/ en het bloet daar uit doet lopen. De Beul is zo ervaren in dit slaan/ dat hy telkens een varsche plaats treft/ zonder twee malen in een stee te raken. De beschuldigde/ deze leste pijn niet uitstaan konnende/ bekende dat hy vijftig Roebels gestolen had. Schrickelijke wijze van pijnigen.

Op Zaterdag/ de zestiende van Maimaant/ zag ik een Duitsch op een vreemde wijze pijnigen. Men schoor hem eerst het hair op 't hooft af/ en goot toen/ deur een trechter/ yskout water op de pan van zijn hooft; 't welk een schrickelijke pijn is: daar na kreeg hy de Knoet met wel veertig slagen; en dewijl hy niets wilde bekennen/ zo wierd hy noch gedreigt dat men hem met gloejende tangen zou nijpen. Men stelde dit aan een ander in 't werk/ die met dusdanig gloejend gereetschap in 't ront over de rug gestreken wierd/ dat het vel en vleesch een yselijke stank afgaf. Wy zagen daar na ook een Priester/ en eenige Struikrovers/ en eenige Vrouwen pijnigen; gelijk ook een Jongen/ die beschuldigt wierd van de hant/ of het geschrift van de Rijks-Cancelier/ Artemon Sergewitz, nagemaakt te hebben.

En zeker/ de Russchen zijn zeer streng in 't straffen van misdaden/ zelf tegen de Vrouwen; want indien een Vrouw haar Man omgebracht heeft/ ja indien'er getuigen zijn van dat zy zulks heeft willen doen/ zo word zy/ door 't gerecht/ ter plaats/ daar dit stuk begaan is/ levendig tot aan haar borsten in de aerde bedolven/ zonder dat iemant haar iets van spijs/ of drank mag toereiken: in voegen dat zodanige Vrouw haar leven langsamelijk in grote elende eindigt; gelijk in Mosko gebeurt is/ terwijl wy daar geweest hebben. In tegendeel/ de Mannen hebben daar zo groot voorrecht op hun Wijven/ dat zy/ hen gedoot hebbende/ niets daar over hebben te lijden/ als zy slechs konnen bewijzen dat zy overspel gepleegt/ of eenig quaat tegen hen voorgenomen hadden. Streng gerecht tegen de Wijven. Grote macht der Mannen over hun Wijven.

Op Woensdag/ de twintigste van Maimaant/ des ochtens/ quam de Pristaaf/ Jurie Petrowits by zijn Excell. en dee zijn klachten dat zijn huis afgebrand was/ en hy geen gelt by de kas had/ om het zelfde weer op te timme- Gewoonte van klagen onder de Russchen.

timmeren. Zijn Ed. vereerde voort aan hem een zakje / daar hondert Roebels in waren. En zeker / de gewoonte der Russchen is deurgaans te klagen / schoon zy geen noot hebben. Een Heer / niet verre van ons Hof / diens huis een weinig van de brant beschadigt was / dede zijn klachten daar over aan zijn Zaarsche Majesteit / die hem voort heerlijk beschonk: gelijk ook deze Pristaaf / schoon de Strelitsen zijn huis weer moeten opbouwen.

Zijn Excell. bezichtigt de Stal van zijn Zaarsche Majesteit

Na de middag reed zijn Excell. met veel van ons Hof / naar de Stal van zijn Zaarsche Majesteit / die wel anderhalf uur van ons Hof af legt. De Stalmeester / Tarras Stephanowits, geleidde zijn Excell. in de Stal / daar zijn Ed. uit vijf Parsiaansche Paerden twee zou verkiezen / in plaats van de twee Paerden / die zijn Excell. te vooren aan zijn Zaarsche Majesteit geschonken had. Toen deze vijf te voorschijn quamen / koos zijn Ed. daar uit een bruin / en een treffelijk graau. Daar na quam 'er een wit Paert / dat veel kunsten dee: en hier op volgden vier andere Paerden / die aerdiglijk dansten; en daar na zes witte Koetspaerden / die / met een woort / voor zijn Excell. knielden; en eindelijk twee Pasgangers / en daar onder een Sweedsche Vos / die zo snel draafde / dat geen Paert met de galop daar by kon houden. De Stalmeester nodigde ondertusschen zijn Excell. in zijn kleine Stoof / daar hy zijn Ed. met enige Russche Confituren / en met een glaasje onthaalden. Daar na vertoonde hy aan zijn Excell. acht kleine Karospaerden / alle Hengsten / niet veel groter als Engelsche Doggen / met aerdig tuig daar by; van de welken vier voor de Koets gespannen wierden / die / een Dwerg tot een Koetsier hebbende / met zes Personen daar in / eenige keren rontom dit Hof dee / terwijl 'er Dwergjes / als Staatdienaars / rontom liepen. Zijn Excell. toen buiten tredende / zag de grote Hengst / die zijn Ed. aan zijn Zaarsche Majesteit geschonken had / berijden / en / daar na zijn afscheit nemende / dee aan de voornaamste Stalknecht eenig gelt geven / en / zich in zijn Koets begevende / keerde weer / met zijn Gevolg / naar zijn Hof.

Op Donderdag / d'eenentwintigste van Maimaant / bracht de Stalmeester van zijn Zaarsche Majesteit de twee Paerden / die zijn Excell. uitgekozen had. Hy kreeg een goede vereering van zijn Ed. gelijk ook de Stalknechten / die hen geleid hadden / van de welken yder / tot vier in 't getal / een Dukaat kreeg. Hy / met een glaasje Sek onthaalt / nam zijn afscheit / en ging met onze Stalmeester / om met hem van eenige dingen / de genezing der Paerden rakende / te spreken / en eenige potten met zalf / voor de Paerden / van hem t'ontfangen.

Zeven-

Zevenendartighste HOOFT-STUK.

Russche Heirkrachten, naar de Sweedsche Grenzen geschikt. Vogeljacht van zijn Excell. De Broeder van *Stenko Rasin* onthooft. Geschenken van de Zaar aan zijn Ed. en aan die van zijn Gevolg. Beschrijving van 't heerlijk Hof Kolumniske. Begraafplaats der Grootsten van 't Rijk. Zijn Excell. neemt zijn afscheit van verscheide Groten. Verscheide Geschenken, aan weêrzijden gedaan. Brant binnen Moskou. De Stalmeester van zijn Excell. vertrekt. Zware brant.

Op Vrydag, de tweeëntwintigste, bracht de Pristaaf aan zijn Excell. een Lijst van de Heirkrachten, die zijn Zaarsche Majesteit op de Sweedsche Grenzen zou houden. Hy vraagde met eenen hoe veel Podwoden zijn Excell. nodig had. Zijn Ed. gaf een Lijst van twee honderd op. Lijst van de Russche Heirkrachten aan zijn Excell. gebracht.

Lijst van de Russche Krijgsbenden, de welken op den dartigste van May, 1676. op de Sweedtsche Grensen moeten zijn, onder de Generaals en Kneesen *Ivan Boriesfewits Triocurrof*, en *Feuder Ivanowitz Sogofski*.

Voetvolk.

4 Regimenten Soldaten / yder Regiment van 1200 Man / in alles	4800
8 Regimenten Streltsen / yder Regiment van 500 Man / in alles	4000
Voetvolk in 't geheel	8800

Ruitery.

10 Regimenten geexerceerde Ruiters / yder van 400 Man —	4000
5 Regimenten Husaren / of Panciers / yder 500 Man —	2500
5 Regimenten / gewapent met Pijl en Boog / beneffens een halve Piek /	2500
Edellieden uit de Provintie van Novogorod in Compagnien verdeelt — — —	30000
	39000
	8800
Samen	47800

Hier staat aan-te merken / dat de minste Edelman een Knecht heeft / en sommige twee of drie / en meer / zo dat het getal der Knechten meerder zal beloopen / als de bovenstaande gantsche Militie / en zijn voorts de Knechten ook alle gemonteert.

Op

Glashuis, Tuin en Druive-plantery van zijn Majesteit.

Op Zaterdag / de drieëntwintigste / reden eenigen van d'onzen / daar ik mee onder was / naar 't Glashuis van zijn Zaarsche Majesteit t'Ismailof / daar wy met eenen de Tuin en Druiveplantery van zijn Majesteit zagen. De Tuin alleen / afgeschut zijnde / was wel twintig mergen Lants groot. Tegen d'avont zond zijn Excell. eenigen van de zijnen / en anderen aan de grote Rijks-Cancelier met een geschrift.

Zijn Excell. op de Iacht.

Op Maandag / de vijfentwintigste van Maimaant / in de nacht / was 'er weer een grote brant over de rivier de Moskua / daár in onze tijt de vlam nooit dat had gehad. Des namiddags gingen wy ter Jacht / zijn Excell. in de Koets / en wy te Paert / omtrent veertig sterk. Na dat wy aan Marienbosch ons vermaak met een Valk en Konyn hadden genomen / reden wy deur het Bosch / en quamen aan een Poel / daar veel wilde Endvogels waren. Wy vonden hier de Knees Michaylo Isakowits Zerkaski, met achtien of twintig Mannen te Paert / onder de welken acht of tien Valkeniers waren / met Valken en Trommels. Zy waren toen met een Endvogel bezich / die t'elkens / als de Valk op hem neerschoot / onder water dook / en dus veel moeite daar mee had. Men liet toen een Sperwer vliegen / en maakte groot gedruis met roepen / en met de Trommeltjes: maar d'Endvogels quamen echter niet te voorschijn / zo lang zy de Valken zagen / schoon eenigen zich / met hun Paerden / in 't water begaven / om deze Vogels op te jagen. Daar na namen wy ons vermaak met eenige andere Vogels / die men in de lucht opschoot; en deze Knees / zijn afscheit van zijn Excell. nemende / reed met de zijnen naar de Stat. Maar zijn Excell. bejegende de Deensche Resident / met eenig Gevolg / met de welk hy enig gesprek hield / en zo voort naar huis reed.

De Broeder van de grote afvallige, Stenko Rasin, onthooft.

Op Donderdag / d'achtentwintigste van Maimaant / des ochtens / reden enigen van 't gevolg van zijn Excell. en ik onder d'anderen / over de Moskofsche Beek / op de Vollette / daar ik de Broeder van de grote Afvallige / Stenko Rasin, heb zien ter doot brengen. Hy had alreede zes Jaren gevangen geweest / en was ondertusschen op alderhande wijzen gepynigt / op hoop van dat hy tot meerder bekentenis zou komen. Hy wierd van de Pokrofsche Poort met een wagen naar Semskes hof gevoert / van daar hy / met de Heeren van 't Gerecht / en van hondert Streltsen / te voet naar de rechtplaats / daar men ook zijn Broeder gerecht had / gebracht wierd / daar men zijn vonnis las / door 't welk hy verwezen wierd om 't hooft te verliezen / en dat men het zelfde op een staak zou zetten. Toen zijn hooft met een Bijl / volgens de gewoonte / afgehouwen / en het zelfde op een staak gezet was / keerde yder weer naar huis.

Op Dingsdag / de tweede van Junius / wierd zijn Excell. zich enige dagen niet wel gevoelt hebbende / in d'ader gelaten. Uit de Cancelery quam een Potjatz / of Schrijver / die ons aanzeide dat de geschenken van zijn Zaarsche Majesteit zouden volgen / gelijk ook des namiddags geschiedde. Zy quamen met een wagen / daar op enige zacken met Sabels lagen / over de welken een zwart laken gespreid was / en brachten deze zacken boven in de Voorzaal / die zy toesloten / terwijl zy de partyen van deze Sabel-

velle uitzochten. D'Opperschrijver / Borisse Michailovits, quam onder-tusschen / en ging binnen / en / van acht minder Schrijvers gevolgt / dee de Geschenken mee binnen brengen. Hy las / volgens d'oude gewoonte / eerst de tytels van zijn Zaarsche Majesteit / toen die van haer Hoogmog. en van zijn Hoogheit ; en zeide toen voorts / dat zijn Majesteit aan zijn Excell. deze volgende Sabels schonk. Hy las toen uit een geschrift de nommers van de Sabels / tot zesentwintig toe / yder op zijn prijs gestelt ; behalven noch twee paar van zesenveertig Roebels het paar / tot een reismuts voor zijn Excell. Die genen / die in 't gevolg van zijn Ed. waren / wierden ook met Sabels beschonken. Men schonk aan de brengers Brandewijn / Spaansche Wijn / en Fransche Wijn ; en d'Opperschrijver wierd in zijn vertrek / door zijn Excell. met een zilvere Kop begiftigt / gelijk ook met eenig gelt / in een papier bewonden. D'anderen wierden mee met eenige gift beschonken. Geschenken van zijn Zaarsche Majesteit aan zijn Excell. en aan zijn Gevolg.

Op Vrydag / de vijfde van Junius / verstonden wy te Mosko het afbranden van de Stat Pleskou / op de grenzen van Sweden / daar in ook veel Graan verbrandde.

Op Zaterdag / de zevenentwintigste / quamen Wolodimer Facilewits, en noch twee andere Schrijvers / uit de Syberische Prikaas / of Cancelery. Zy kregen yder een goede gift / om dat zy de Sabels / die men aan ons gebracht had / niet te hoog op prijs gestelt hadden ; en zy wierden daar benessens wel onthaalt.

Op Dingsdag / de negende van Junius / (de geboortedag van zijn tegenwoordige Zaarsthe Majesteit zijnde / die toen vijftien Jaren out was geworden) na dat het middagmaal gehouden was / reed zijn Excell. de Heer Winius, Wolidimer Facilewits Woroni, en de beide Pristaven / met meer anderen in zijn gezelschap hebbende / met twee Koetsen / en met zijn gevolg te Paert / alles over de zestig Mannen uitmakende / naar Kolumniske / daar wy / voor de Poort uit en af traden / en in 't Hof gingen / daar de Prikassik of Castelein zijn Excell. verwelkoomde. Buiten de Poort waren vier Leeuwen / van hout gemaakt / en met hair bezet / 't welk wel naar dat van Leeuwen geleek. Binnen in de Leeuwen waren Uurwerken / welker onrust d'oogen der Leeuwen dee drajen / en de Leeuwen zelven somtijts ysselijk brullen. Binnen de Poort waren vier gelijke Leeuwen. Aan de vier gevels van 't Huis waren de vier gedeelten des Werrelts geschildert / en de verklaring daar af met Grieksche letteren. De Prikassik / of Castelein bracht zijn Excell. en de zijnen voort naar boven / daar wy / in de Gehoorzaal / die zeer kostelijk was / verscheide Tapijten zagen hangen / en onder anderen twee Fransche stukken / van de negen Musen / of Kunstgoddinnen. Wy wierden toen van d'een in d'ander Kamer / wel tot hondert toe / geleid. Wy zagen ook de Badstoof / daar uit men ons in d'Onthaalzaal bracht / in de welke wy wel onthaalt wierden. Van daar gingen wy in de Bogaart / en Tuin / en traden eindelijk weer in de Karos / en te Paert / en reden dus naar huis. Zijn Excell. en de genen / die by hem waren / reden naar 't huis van Wolidimer Facilewits, om zich daar te verfrisschen / en wy / met ons vieren / van 't gezelschap afbrekende / reden naar het Klooster Spaas Novoy / Kolumniske, een heerlijk Hof.

Het Klooster Spaas Novoy, de Begraafplaats der Grootsten van 't Rijk.

daar wy ons by de Kassier van 't Klooster/ ook een Monik zijnde/ voegden. Deze geleidde ons overal/ en zelfs onder de Kerk/ in verwulfde Kelders/ daar het kille kout was. Wy zagen in deze verwulfde Kelders wel hondert Grafsteeden/ die cierlijk opgemaakt waren. Op yder Grafstee was een kap van planken/ daar een dekkleet van laken/ met een Kruis benaait/ op lag. Deze plaats is de Begraafplaats der grootste Vorsten van 't Rijk. Hier leggen de Broeders/ en de Voorouders van de tegenwoordige Zaarsche Majesteit/ en andere Cirkassische en Siberische Vorsten begraven. Als zijn Zaarsche Majesteit/ of de Patriarch daar koomt/ zo worden kostelijke kleden op de graven gelegt/ gelijk ook by heilige dagen/ of by Naamdagen/ in de welken het kleet van de geen/ diens Naamdag het is/ daar op gelegt word. Ik heb op eenigen van deze Graven zodanige kleden gezien/ die van root Fluweel waren/ met Bleumourant/ of andere Taften gevoert/ en rontom met Russche letteren van Parrelen/ wel een span lang. De Kruissen bestonden uit ronde verhevе goude platen/ ruim zo groot als zilvere Dukatons/ daar op hun Heiligen gesneden waren/ en rontom met Parrelen bezet. Men zag op enigen de beide/ te weten Hemelsche en Aerdsche Bollen/ en op enigen ook de Zon en Maan/ en andere Russche Letters/ alle van schone Parrelen: in voegen dat'er enigen waren/ die veel duizent Roebels gekost hadden. Daar na bezagen wy alles/ dat in 't Klooster te zien was/ en keerden weer naar huis/ na dat wy wel voldaan waren.

Afscheit van zijn Excell. by verscheide Groten genomen.

Op Woensdag/ de tiende van Junius/ na de middag/ trok zijn Excell. met acht of tien van zijn voornaamste Gevolg/ en met zijn Pristaaf/ met de Koets/ en te Paert/ naar de Bojarin Boudaan Mathuewitz Gitrof, Maarschalk van 't Rijk/ die buiten op zijn Lusthuis was. Zijn Excell. daar gekomen/ wierd van de Cancelier aan de trap verwelkoomt/ en naar boven in de Voorkamer geleid/ daar deze Heer zijn Ed. ter halve weg van de Kamer ontfing. Wy/ in een ander Kamer gekomen/ vonden daar een groot getal van Canceliers/ Goosten en andere Heeren. Men dischte voort alderhande/ zo Russche/ Kasansche/ Astrachansche/ Kithaysche/ als Hollantsche Confituren op/ en onthaalde malkander daar mee/ en met goede drank. Zijn Excell. omtrent een uur daar geweest hebbende/ nam zijn leste afscheit van hem/ en trok/ met de zijnen/ weer naar zijn Hof.

Op Donderdag/ d'elfde van Junius/ trok zijn Excell. naar Knees Jurrie Alexewits Dolgerukki, om hem voor de leste maal te bezoeken/ en afscheit te nemen. Wy/ aan 't Hof komende/ vonden daar veel volk in ordening staan. Zijn Excell. daar gekomen/ wierd voort de trap op/ en deur drie/ of vier Kamers tot in de Slaapkamer van deze Heer gebracht/ die daar/ niet wel te pas zijnde/ te bed lag. Na dat wy hier omtrent een half uur geweest hadden/ en wel onthaalt waren/ nam zijn Excell. met een kus zijn afscheit van deze Heer/ die zijn Ed. met twee stukjes gebloemde goude stoffe uit Sina/ en met een Pels van zwarte Vossche Poten beschonk. Zijn Excell. en wy wierden door Knees Michaylo, de Zoon van de voorgedachte Heer/ naar boven/ en in des zelfs huis geleid/ daar wy ook wel onthaalt wierden/ en die zijn Gemalin/ met enige Juffers/ de welken zich zeer heusch toonden/

den/ in de Kamer dee komen. Op haar handen lag een zijde Neusdoek/ met goude Franje rontom; en zy ſchonk/ volgens de gewoonte der Ruſſchen/ deze Neusdoek aan zijn Excell. die haar met een kus bedankte; en na dat wy yder eens om gedronken/en haar gekuſt hadden/ vertrok zy/ zich buigende/ en/ haar afſcheit genomen hebbende/ met haar Juffers in haar Kamer. Na dat wy hier ook wel een half uur geweeſt hadden/ wierd zijn Excell. weer met twee ſtukjes Sineeſch ſtof/ byna gelijk de twee voorgaanden/ beſchonken: en de jonge Vorſt/ Knees Ivan Michaylowits ſchonk een aerdige Boog met zijn toebehoren aan zijn Ed. voor zijn Zoon. Zijn Excell. afſcheit genomen hebbende/ wierd van de Prins Michailo, gelijk ook van des zelfs Zoontje/ Ivan Michailowits, tot aan zijn Koets geleid. In 't ſcheiden verzocht de Knees/ dat zijn Ed. gelieven zou morgen de kleine Pagie/ met het Klockeſpelletje/ te zenden; 't welk zijn Excell. toezeide.

Op Vrydag/ de twaalfde/ nam zijn Excell. zijn afſcheit van de Poolſche Reſident.

Op Zaterdag/ de dartiende van Junius/ des ochtens/ zond ſijn Excell. de Heer Maarſchalk/ en van Aſperen, aan de Heer Artemon Sergewits, en met eenen twee grote Schotels/ met Banket en Confituren/ Piramidiſche wijſe gevult/ aan de jonge Heer Andree Artemonewits; 't welk aan d'oude Heer ſeer aangenaam was. Zy verſochten/ wegens ſijn Excell. verlof van bezoek/ en afſcheit te nemen; 't welk de Bojaar voor grote eer opnam/ en zeide dat zulks hem zeer aangenaam zou weſen. De Priſtaven quamen na de middag; en toen trad ſijn Excell. met de twee Priſtaven/ en met de Heer Winius in de Koets/ en reed/ met eenigen van zijn Hofgezin/ die te voet gingen/ dewijl de weg niet verre was/ naar 't Hof van de Bojaar Artemon Sergewits, daar wy veel volk in ordening vonden. De Bojaar verwelkoomde zijn Excell. zo als hy uit de Koets trad/ en bracht hem naar boven; en wy volgden deur twee of drie Kamers/ en wierden daar ſeer heerlijk met Banket/ Confituren en koſtelijke drank onthaalt. Zijn Excell. hier ſijn afſcheit nemende/ wierd met verſcheide geſchenken beſchonken/ gelijk met een koſtelijke Sabel/ daar af de ſchee overal met gout en zilver geborduurt was/ met twe Hermeine Pelſſen/ twee paar zwarte Sabels/ en twee ſtukjes Perſiaanſche/of Sineeſche ſtoffe/en verſcheide andere koſtelijkheden. De jonge Heer ſchonk ook aan ſijn Excell. voor zijn Soon/ een koſtelijke Boog/ Pijlen en Kokers/ die met gout en zilver cierlijk geſtikt waren. Sijn Excell. ſijn afſcheit genomen hebbende/trad in ſijn Koets/ gelijk te vooren/ en wy volgden hem/ en/ in ſijn Hof gekomen/ ſchonk aan d'oudſte van deſe twee Priſtaven/ Jurrie Petrowits Lutochin, twaalf zilvere vergulde Bekers/ en aan d'ander/ Offenaſzi Feudrowits Tanſlikoof, een grote zilvere vergulde Kop/ wel tuſſchen de twee en drie mingelen groot. Sijn Excell. bedankte hen voor hun gedane moeiten/ terwijl zy ſijn Priſtaven geweeſt hadden/ en zy/ ſijn Ed. bedankende/ vertrocken.

Geſchenk aan zijn Excell.

Geſchenk aan de Priſtaven.

Op Zondag/ de veertiende van Junius/ des uchtens/ quam de Poolſche Reſident/ en dee de Contravisite/ of het tegenbeſoek/ en nam afſcheit van

van sijn Excell. die aan Artemon Sergewits een geschenk van vier oxhoofde Fransche/ Alikantsche en Spaansche Wijnen zond.

Op Maandag / de vijftiende / des ochtens / quamen'er alree vijftig Podwodden. Sijn Excell. nam in dese dag sijn afscheit van de Deensche Resident / en van sijn bekenden op de Slobbode. Des namiddags sond Knees Jurrie Alexewits Dolgerukki, enige Geschenken van gebak / Visch / Confituren en Drank aan sijn Excell. om zich daar af op sijn reis te dienen.

Op Dingsdag / de zestiende / des ochtens / quam de Pristaaf Ivan Parfiliwits, die ons op onse reis zou verzellen. Hy vraagde wanneer sijn Excell. meende te vertrecken / om zich daar tegens vaerdig te houden.

Brant in Mosko. Op Woensdag / de zeventiende / was hier weer een grote brant / naast ons Hof / dat echter daar af niet beschadigt wierd / hoewel verscheide Hoven / die even eerst weer opgebout waren / daar door in d'asch geraakten. In d'ochtent / quam de Keldermeester van sijn Zaarsche Majesteit by sijn Excell. om sijn overgeblebe Wijnen / die hy aan sijn Majesteit verkocht had / t'ontfangen. Hy zeide met eenen / dat'er een Gezant uit Polen naby was; en dat dieshalven sijn Excell. sijn vertrek diende te vorderen ; dewijl dese nieuwe Ambassadeur in't selfde Hof / daar wy in waren / sijn verblijf sou hebben. Tegen d'avont vertrok onse Stalmeester / met de Paerden / en met enig Reistuig van sijn Excell.

Vertrek van de Stalmeester.

Op Donderdag / d'achtiende van Junius / lag men op't Hof van zijn Majesteit de rou voor die dag af / vermits het een Naamdag van sijn Majesteit was. Eenigen van d'onsen gingen naar't Slot / daar zy de Zaar tot twee malen zagen / en nu beter gestelt was / dan toen wy hem voor desen gesien hebben. Hy dee na onse gesontheit vragen.

Zware brant. Op Vrydag / de negentiende / des ochtens / ontstond'er weer een grote brant / die lang duurde / en zich van de Petrofske Poort binnen de witte muur / tot aan d'andere wal uitstrekte. De brant verslond wel drie duizent Huisen en Hoven / en tusschen drie en vier hondert menschen / die in de volgende dag / by achten of tienen in kuilen gesteken wierden. In deze dag nam zijn Excell. afscheit van verscheide bekenden.

Achtendartigtigste HOOFT-STUK.

Beschrijving van de Stat Mosko, Slot, Kerken en andere plaatsen. Getal der Kerken, Kapellen en Kloosters, Badstoven, Straten, enz.

Voorts / eer wy uit dese Keiserlijke en Zaarsche Hooftstat vertrecken / zal het niet ongevoeghelijk / en den Leser niet onaangenaam zijn / dat wy hier iets van de gesteltenis deser voortreffelijke Stat / van haar gebouwen / van dekleding / zeden en gewoonten der Russchen / van hun Godsdienst / Geestelijken / en van hun Kerkplichten spreken.

Mosko /

Mosko / de Hoofdstat van geheel Moskovien / daar de grote Zaar zijn woonplaats heeft / voert de naam van de rivier Moskua / die aan 't zuider-deel deur de Stat vloeit / en de rode muur bestrijkt. Zy legt byna in 't midden van de Heerschappy / en is in haar omkring / enige mylen groot; in voegen dat 'er gelijk men zegt / wel veertig duizent Haertsteden / daar men vuur kan stoken / gevonden worden. Zy was echter / eer zy van de Tarters / in 't Jaar 1572. verbrand wierd / noch veel groter. Drie rivieren / de Moskua / Negline en Jause / vloejen deur die Stat / en de twee lesten verzeenigen zich met d'eerste.

Beschrijving van de Stat Mosko, Haar naam. Grootheit.

Zy wordt in vier deelen gedeelt: te weten in Kitaygorod, of Middelstat / om dat dit deel de middelste plaats beslaat; Zaargorod, of Keisersstat; Skorondom, en Sloboda, of Slobode.

Verdeeling.

Kitaygorod, of de Middelstat / is van een dicke rode stene muur / die men Krasnastenna noemt / omringt / en heeft naar 't zuiden / gelijk gezegt is / de rivier Moskua / na 't noorden de rivier Negline / die / achter 't Slot omlopende / in de Moskua valt. Aan d'een zijde van Kitaygorod heeft men het Slot / van de Russchen Kremelina genoemt / met dicke Muren / en diepe Grachten omringt / en van twee zijden tusschen de rivieren Moskua / en Negline besloten / en met veel metaal Geschut / en het beste Krijgsvolk bezet. In dit Slot / 't welk zo groot is als een matige Stat / ziet men het Keiserlijk Hof van zijn Zaarsche Majesteit / van gebacke steen zeer kostelijk / op d'Italiaansche wijse / gebout / gelijk ook het prachtig gebou van de Patriarch / of Aertsvader / en van veel andere Bojaren / of Rijksraden / die hun Hoven niet verre van zijn Zaarsche Majesteit houden. Binnen de muur van dit Slot zijn twee treffelijke Kloosters; 't een voor Jongens / en 't ander voor Meisjes: doch het eerste mag beter een adelijke School / dan een Klooster genoemt worden / dewijl men daar weinig anderen in ziet / als de Kinderen van Bojaren / en grote Heeren / die / om hen van quaat geselschap af te houden / en aan hen goede zeden te leren / daar in gebracht worden / en in d'ouderdom van sestien jaren weer mogen uitgaan. Doch dit is niet aan de Meisjes geoorloft / die / als Nonnen / hun geheel leven daar in moeten verslijten.

Het Slot, en de beschrijving daar af. Gebouwen. Kloosters.

Behalven dese twee Kloosters vind men daar ook wel vijftig stene Kerken / alle van binnen ront gewelft / van de welken die van S. Michiel, daar in de Grootvorsten / en hun Magen begraven worden / van Troyitra Maria, en S. Nikolaas de voornaamsten zijn. Deze Kerken / gelijk ook gemeenelijk alle andere stene Kerken / hebben vijf witte Torens / en op yder een driedoubig Kruis boven malkander. De Torens / in 't Slot staande / zijn met glad verguld Koper overdekt / 't welk by heldere Sonneschijn een schone glans afgeeft / en de Stat van buiten seer kostelijk doet schijnen: in voegen dat dikwils de genen / die daar in komen / zeggen / dat zy van buiten Jerusalem / en van binnen Bethlehem vertoont.

Kerken.

In 't midden van 't Slot Kremelina staat de grootste Tooren / Ivan Velike, dat is grote Jan genoemt / die boven ook met verguld Koper overdekt / en vol Klocken is. Nevens dese staat een andere Toren / in de welk een zeer

Torens.

Grote Klok. zware Klok hangt / die in zijn middellijn omtrent drieentwintig / en in zijn omkring omtrent seventig / en in de hoogte / over de dartig voeten heeft / en twee voeten dik is / en / gelijk men zegt / over de vier hondert duisent ponden weegt / daar een klepel van tweeëntwintig voeten lang in hangt / die meer dan tien duisent ponden zwaar is. Dese Klok / daar wel vijftig Mannen aan moeten wesen / om de zelfde over te halen / word alleenlijk in vierdagen / en als men Gesanten inhaalt / geluid; en dan maakt hy sulk een fel geraas / dat de gront daar omtrent schud en beeft. In d'omkring van dese plaats / het Slot genoemt / zijn ook de Schatkamer van de grote Zaar / sijn Voorraatshuisen / en de plaatsen / daar het Bussekruit / en d'andere Oorlogsbehoeften bewaart worden. Men heeft hier ook eenige jaren geleden / een voortreffelijk Hof / tot herberging der Gezanten / aan sijn Majesteit gezonden / gebout. Hier konnen wel vier hondert menschen geher berght worden. Niet verre van daar is het oude en nieuwe Gasthof / een plaats / daar de Duitsche en Persiaansche Kooplieden hun handel drijven / en daar zy hun waren in verwulfde Kamers / of Kelders hebben / om voor de brant beschut te wesen.

Kerk van Ierusalem. Even buiten het Slot / in dat gedeelte / 't welk men Kitaygorod noemt / aan de rechte hant van de Slotpoort / staat de Kerk / die met de naam van Jerusalem genoemt / en zeer kunstiglijk gebout is. Men zegt dat de Boumeester daar af / toen hy dit werk volbout had / door de Tyran van zijn ogen berooft wierd / op dat hy zulk een heerlijk gebou niet meer zou maken.

Markten. Voor d'ingang van 't Slot is de grootste en beste Markt van de geheele Stat / die de geheele dag vol van allerhande Volk is. Aan deze Markt / en in de bygelege Straten zijn veel Winkels / van de welken yder soort zijn

Winkels. besondere plaats en straat heeft; in voegen dat men de lieden van een Nering / of Ambacht / dicht by malkander kan vinden. Voorts / in dit gedeelte van de Stat / heeft men meest de Kneesen / grote Heeren / en aanzienlijke Kooplieden / die deurgaans in stene huizen wonen / om hun Waren en Goederen tegen de brant / die daar dikwils ontstaat / te beschutten.

Zaargorod. Het tweeede deel van de Stat / die / als een halve Maan / Kitaygorod van d'een zijde omringt / word Zaargorod, dat is Keisersstat / genoemt / en is ook van een dicke muur omringt / van de Russchen Biela Stenna, dat is Witte Muur, geheten. De rivier Neglina heeft zijn loop hier deur. Hier wonen veel Groten en Edelen der Russchen / voorname Kooplieden en Burgers / Ambachtslieden en anderen. Hier heeft men de Vleeschhallen / Meel- en Graanwinkels; de Beestemarkten / en anderen. Sijn Zaarsche Majesteit heeft hier zijn Paerdestallen / en zijn gietery van Geschut en Klocken / die daar in grote menigte gegoten wierden.

Skorondom. Het darde gedeelte der Stat heeft de naam van Skorondom, en besluit van 't oosten / westen en noorden de wijk Zaargorod. Men zegt dat dit gewest / eer het van de Tartars verwoest wierd / vijfentwintig Worst / of vijf mijlen in zijn omkring gehad heeft. De rivier Jause loopt aan 't een einde daar

Huizemarkt. deur / en in de Moskua. Men heeft hier de Hout- en Huizemarkt / daar men voor weinig gelts gemaakte Huizen kan kopen. Deze Huizen bestaan

in

in balken / die in malkander gevoegt zijn / en lichtelijk ter plaats / daar men begeert / opgeslagen konnen worden. En dewijl daar dikwils brant ontslaat / zo heeft de geen / die zijn huis afgebrandt is / zo hy geen Koopmanschap heeft verloren / weinig schade / en noch minder ongelegentheyt te lijden. Want men kan daar voort een ander / dat alree gemaakt is / kopen / 't welk men / op zijn plaats gevoert / binnen weinig dagen opslaat / en voort weer woning daar in neemt: ja men neemt ook dikwils de huizen / na aan de brant staande / uit malkander / en brengt hen elders / om hen voor de vlam te beschutten.

Het vierde deel der Stat word Strelitsa Sloboda, of Slobode genoemt. Het legt aan de zuidzijde / over de rivier Moskua, na de zijde van Tartaryen / en is niet alleenlijk met houte / maar ook met aerde Bolwerken verzien. Deze plaats heeft haar naam van de Soldaten des Keisers / die daar hun woning hebben / en Strelitsen, of Streltsen genoemt worden. Buiten de Stat / over het riviertje de Koekkooy, is de Duitsche Slobode / die aan d'andere zijde van de rivier Jause bespoelt wordt. Deze plaats word alleenlijk van Duitschen / zo Hollanders / als Lijflanders / bewoont / en is in schone straten verdeelt / en omtrent zo groot / als de Stat Muiden. Men heeft hier vier Kerken / drie Luitherschen / en een Gereformeerde. Men heeft buiten Mosko noch enige Slobboden / die yder hun bezondere naam hebben. Strelitsa Slobode, of Sloboda.

Buiten Mosko zijn verscheide Lustplaatsen / gelijk / omtrent een mijl van de Stat / dat van zijn Zaarsche Majesteit / Kolumniske genoemt / van houte balken seer kunstiglijk gebout / met veel Kamers daar in / van de welken enigen en onder anderen d'Audientiezaal / seer kostelijk geschildert waren. Hier is ook een achtkantige toren van balken gebout / die meesterlijk in malkander gevoegt zijn. Deze tooren hangt voor over / en is dus naar de kunst gemaakt.

Tot Ismailof is ook een schone Lustplaats van zijn Zaarsche Majesteit / daar ook een Glashut is / met een Tuin en Bosch / wel twintig mergen groot / daar zijn Majesteit ook Druif doet planten / van de welk hy uit keurzinnelijkheit Wijn doet parssen.

Binnen en buiten de Wallen der Stat Mosko zijn zeer veel Kerken / Kapellen en Kloosters / ja wel tot twee duizent in 't getal / van de welken echter enigen zo klein zijn / dat 'er naauwelijks acht of tien menschen in konnen zitten / die van enigen Groten gebout worden / in de welken zy / met hun huisgezin alleen / hun Godtsdienst plegen / en een Priester op hun eige kosten houden. Getal der Kerken, Kapellen en Kloosters,

Het getal der Huisen in de Stat / en in de Voorsteeden / word op omtrent vijfentnegentig duizent begroot / behalven het Keiserlijk Hof / en de Kerken en Kloosters. Doch de Huizen / gelijk gezegt is / zijn ten meestendeel van hout / met stene Kaghels daar in / die zeer heet gestookt worden / daar door dikwils grote brant veroorzaakt word / die somtijts verscheide honderden / ja duizenden van huisen wechneemt. Men heeft in deze Stat / tot blussching van de brant / byna / uit oorzaak van de schaarsheit des waters / geen andere middel / dan de geburige huisen neder te halen / of uit malkander te n emen / en der Huizen; die lichtelijk afbranden,

nemen / en wech te dragen / om de vlam van zijn voedsel te beroven ; 't welk lichtelijk geschieden kan / vermits de Huisen van balken / in malkander gewerkt / toegestelt zijn. Men heeft hier ook veel Badstoven / voor Mannen en Vrouwen / yder bezonder / en naast malkander / daar in men elkander deur d'openingen tusschen de balken kan zien.

Badstoven.

Straten.

De Straten zijn hier wijt en breed / maar in de Herfst / en by regenig weer zeer diep en slijkig / en deurgaans met ronde houte balken beleit / doch de Mesnische Straat / die van zijn Zaarsche Majesteit veel gebruikt word / is met planken over de balken belegt. Zy zijn echter zo modderig / dat men by nat weer met laersen moet gaan.

Negline Poort.

Deze Stat / in vier bezondere deelen gedeelt / die yder van elkander afgesloten worden / heeft veel Poorten / en onder anderen de Negline Poort / die met verguld koper beslagen is / en deur de welken de Gezanten / van buiten komende / hun intree doen / en van de Keiser / Keiserin / en andere grote Heeren / boven deze Poort zijnde / deur dichte Traliëvensters gezien worden.

Negenendartighste HOOFT-STUK.

Gestalte der Moskoviters. Kleding der Mannen en Wijven. Hun aert en zeden, spijs en drank. Aanklachte der Wijven tegen hun Mannen. Vermaak der grote Vrouwen. Echtscheiding. Waangeloof der Russchen.

Gestalte der Moskoviters.

De Russchen / of Moskoviters zijn gemenelijk grof en sterk / groot van hooft / en dik van armen en benen. Hun Priesters dragen lang hair op 't hooft / dat hen dikwils tot over de schouders hangt : Maar dat van d'anderen is afgeschoren ; ja de Groten laten het met een Scheermes afschrapen. En indien iemant bevind / dat hy in ongenade by zijn Zaarsche Majesteit is / zo laat hy zijn hair lang / en in 't wilde wassen / terwijl hy in ongenade is. De Vrouwen zijn middelmatig van gestalte / aangenaam van gezicht / en niet teder van leden. Maar de genen / die in de Steden wonen / blanketten zich zo dik / dat men het blanketsel / als meel / en de verwe / als met een pinceel geschildert / op hun aangezicht ziet. De getroude Vrouwen dragen hun hair / te samen gerolt / onder de muts : maar de vrijsters laten het / gevlochten / en met een rode zijde quast / nederhangen. Aan de Kinderen / onder de tien jaren out / zo wel Meisjes / als Jongens / wordt het hair afgesneden / en alleenlijk hairlocken aan de beide zijden gelaten. De Meisjes dragen / tot onderscheit van de Jongens / grote ringen van zilver / of koper in d'oren.

En der Vrouwen, Die zich blanketten.

Kleding der Mannen.

De Kleding der Mannen is byna gelijk die van de Grieken. Hun hemden zijn wijt / maar kort / en op de rug als een driehoek geboeiert / en met zijde gestikt. Maar de rijken doen hen aan de halskraag / en voor aan de handen met zilver / gout / parrelen en gesteenten sticken / en aan 't einde van

de kraag twee knopen van parrelen / gout of zilver vastmaken. Hun kousſen zijn boven wijt; en zy konnen de zelfden aan een bant schuiben / en naar hun belieben wijder / of enger maken. Over hun hemden dragen zy enge Rocken tot over de knien lang. Aan deze Rocken hebben zy een Halskraag / omtrent een vierendeel lang / die / naar yders vermogen / van zaay / zijde / of goude stoffe gemaakt is / en boven d'andere rocken by de hals opstaat. Zy noemen dese rok Kaſtan, over de welk sommigen noch een ander rok dragen / die hen tot en onder de kuiten hangt / en Spheris genoemt word / en gemeenlijk van Katoen / Taffetas / Damaſt / of andere stoffen gemaakt word / en met Boomwol geboejezt is. Boven deze Rocken dragen zy anderen / die zo lang zijn / dat zy hen tot op de voeten hangen / en die zy / als zy uit zullen gaan / over d'anderen heen schieten / en van verscheide stoffen en verwen zijn. Deze bovenrocken hebben op de rug klappen / van voren open / en ter zijden met sneden / daar goude lutſen / van de welken sommigen met Parrelen gestikt zijn / aan staan / en aan de welken somtijts quasten hangen. De mouwen zijn eng / byna zo lang / als de Rocken; in voegen dat zy de zelfden met veel fronſſen op d'arm konnen strijken / en dus hun handen bloot maken. Sommige guiten binden dese mouwen onder toe / en vullen hen met stenen / of ander gewicht / en taſten daar mee d'een en d'ander / inzonderheit by nacht aan. Zy dragen alle mutſen op 't hooft: Maar de Kneeſen en Bojaren / in openbare vergaderingen te zamen gekomen / hebben zeer hoge Mutſen van zwarte Voſſen / of Sabelen / die met Gout en Parrelen bezet zijn. De Burgers dragen des Somers Mutſen van witte Greinen / en des Winters van laken of fluweel / en met gemeen bont geboejezt.

De kleding der wijven is byna gelijk die van de mannen / behalven dat hun boverocken wijder zijn. Boven aan zijn de mouwen open / daer zy d'armen konnen deurſteeken / en de mouwen laten hangen. Hun klederen zijn van Katoen / Zaay / Zijde / Goud laken / en andere Stoffen / yder naar zijn vermogen. Sy hebben op hun hoofden grote wijde mutſen van kostelijke en gemene Stoffen / en sommige met goude randen / die met parrelen bezet zijn. De wijven / insonderheit de vrijſters / hebben schoenen met hoge hielen / dat de tenen naauwelijks op de gront konnen raken / en de zelfde zijn van onder met kleine spijkers bezet. Kleding der Vrouwen.

De gemene lieden / die hard van aart zijn / slapen zelden op bedden / maer deurgaens op stro / ja dikwils op harde banken / en konnen groot ongemack verdragen. Men ziet'er selden iets anders aen de wanden / als enige beelden / en voornamelijk een van S. Nikolaas, die zy hun Beschermer achten / doch plachten voor desen meer van te houden / als sy nu doen. Sy hebben naeuwelijks ander huisgewaed / als enige smoddige schotels en potten / Brandewijnschalen en Meebeekers / met houte backen en nappen / die zy selden wasschen en schoonmaken. Sy onthouden sich des winters in hun stoven / daer ovens of kachels staen / daar mannen / wijven / kinderen / knechten en dienstmeiden alle by malkander hun verblijf hebben. Sy zijn zo slaefachtig van aart / dat zy / door de doot van hun Meester / of door sijn gunst vry geworden / sich selven voort weer aan anderen verkopen. Sy konnen zeer zelden door goede aanmaning tot vordering van hun werk aengeport worden: in Aert en zeden der Rusſchen.

voegen dat men / hoe barmhertig men ook is / genootsaakt word / om / zo men wel gedient wil zijn / noch stok / noch buisten te sparen. Men vind onder hen veel dieven en moordenaers / om dat men hen te schaers in spijs en drank houd; en zy / t'overmatig tot Brandewijn en Tobak overgegeven / konnen door de zware straffen / tegen de zodanigen ingestelt / niet in dwang gehouden worden. De slaven worden echter in 't lant noch kariger gehouden / daar de Meesters zo weinig kostgelt aen hen geven / dat zy 'er nauwlijks af konnen leven; en derhalven zijn de Meesters ook dikwijls genootsaakt hun dieveryen met oogluiking te lijden. De genen / die rijk van middelen zijn / doen zich meer te goede / en betonen zich ruimer in huis / en over tafel / inzonderheit in de vergasting van vreemdelingen / die rijkelijk hun kost betalen / met vereeringen te schenken. Sy zijn anderzins niet seer ruim in hun gewone maeltijden; dewijl het altijt schaers by hen omkoomt / om dat sy te veel slaven en paerden houden.

Hun spijs. De gewone spijse der Russchen / die gantschelijk niet lecker zijn / is gezoute visch / suurkool / grutte / erten en bonen / daer zy groot roggebroot neffens op zetten. Sy eten by hun potspijs / en gebraad uyen en knoplook; en dit is hen een aengename spijs / schoon de genen / die zulks niet gewent zijn / het selfde voor een gruwelijke stank achten. Sy eten veel lepelspijs / ja dikwijls vischwater / daer sy gestote knoplook / en broot in doen. De Kaviaer word by alle aenzienelijke lieden deurgaens in alle maeltijden gebruikt. Sy / door de drank overladen / maken in de volgende dag / als sy verbuist zijn / een gerecht toe / 't welk zy Pochmelie-kost noemen / te weten / van kout vleesch / dat zy dun snijden / en in Quas, hun gewone drank / doen / daer sy agurkes / edik / knoplook / en veel peper onder mengen; 't welk zy als koudeschael gebruiken. De Quas, die aen

Hun drank. de gemene lieden tot drank verstrekt / word van water / met garst / haver en zemel gemengt / toegestelt. De lieden / die van vermogen zijn / drinken Bier / 't welk met gloejende stenen in kuipen gebrouwen / en van sommigen zeer zwaar en krachtig gemaakt word. Sy gebruiken 'er ook veel Mee / die dikwijls met kardemon / peper / nagelen en kaneel toegestelt word. Sy drinken zich hier af zo dronken / als van Wijn / insonderheit als zy / om iemand dronken te maken / Brandewijn daer in storten / gelijk veel malen gebeurt.

Maar de Brandewijn is by hen d'aengenaemste drank / die van alle sonder onderscheit / van mannen en vrouwen / van Geestelijken en Wereldlijken / van Edelen en Koopluiden / van Burgers en Boeren gedronken word / zo wel voor als na de maeltijt / ja de gehele dag deur / gelijk by ons de Wijn; daer sy somtijts noch peper in doen / wanneer sy de koorts hebben / anders oock niet / onder voorwending dat hy dan gesondt is. De gemene lieden zijn zo hittigh naar deze drank / dat zy dikwijls / niet alleen in de zomer / maer ook in de winter / als het felle kout is / niet alleenlijk hun boveklederen / maar ook hun onderrocken / ja zelfs het hemt / voor 't gelach laten / en naakt uit de Kabak / of Kroeg komen / en naar huis lopen. De vrouwen zelven van de gemene hoop ontsien sich niet zo veel te suipen / dat zy dikwijls ook hun klederen te pant laten / en / naakt uit de Kabak gezet / onderweeg van dronkenschap neervallen / en in dezer voegen dikwijls schade in haer kuis-

huisheit / die anders niet seer groot is / lijden. 't Is echter veel heusschelijker met dit werk toegegaan / sedert dat de Zaar / op aanrading van de Patriarch / of Aartsvader / de kleine sluipkroegen afgeschaft / en op hoge straffe alle anderen verboden heeft / behalven die genen / die van zijn Kaiserlijke Majesteit gestelt zijn. De Russchen zijn ook zeer verzot op den Tobak / die zy in 't heimelijk smoken / schoon de zelfde voor vele jaren strengelijk is verboden / zo om dat die veeltijts brant veroorzaakt / als om dat de Russchen hun gelt daar mee spillen.

Zy zijn zeer streng tegen haar Vrouwen / die zy als hun slavinnen houden / en hen / als 't hun lust / geweldiglijk slaan / 't welk daar / uit oorzaak van de gewoonte / weinig geacht word. De Vrouwen / in tegendeel / weten zich somtijts ook wel aan hun Mannen te wreken / met hen voor zijn Zaarsche Majesteit van alle schelmstucken aan te klagen / om van hen ontslagen te worden; 't welk somtijts veroorzaakt heeft / dat de Mannen in ballingschap naar Siberien gezonden wierden. Doch om deze aanklachten in te tomen / zo heeft men over veel jaren een wet gemaakt / volgens de welke de geen / die iemant zonder wettige getuigen aanklaagt / namelijk over een zaak / die 't lijf aangaat / zich zelf eerst aan de pijnbank moet overgeven: en indien hy de pijn doorstaat / zo word d'aangeklaagde gemenelijk schuldig gehouden; maar indien hy in de pijniging bezwijkt / zo word d'aanklager met de zelfde straf gestraft / die anders d'aangeklaagde ten deel gevallen zou hebben.

Aanklachte der Wijven tegen hun Mannen.

Zy dragen in hun Huizen slechte klederen. Maar als zy / op 't bevel van hun Mannen / een Vreemdeling zullen eren / en aan hem een schaaltje Brandewijn schenken / of naar de Kerk gaan / zo kleden zy zich zeer kostelijk / en blanketten zich dik en vet aan 't aangezicht / ja zelfs aan de hals.

De Vrouwen der Kneesen / Bojaren en voorname lieden rijden des Somers in Koetsen en Wagens / die met root doek overdekt zijn / 't welk zy des Winters ook in de Sleden gebruiken. Zy sitten daar in als grote Vrouwen / en hebben aan hun voeten een jonge Slavin / en aan weerzijden veel Knechten en Slaven / somtijts tot dartig / of veertig / rontom hen lopen. Het paert / dat de Wagen / of Slee voorttrekt / is met Vossestaerten behangen; 't welk vreemt voor de vreemde om aan te sien is.

Vermaak der grote Vrouwen.

Dewijl by de Russchen de Mannen en Vrouwen aan malkander trouwen / sonder elkander gesien / of enige ommegang gehad te hebben / zo veroorzaakt dit somtijts zulk een grote twist en afkeer / dat zy dikwils tot Echtscheiding uitbarst. Dit kan sonder eenige rechtspleging geschieden; dewijl een van beide zich dan in een Klooster begeeft. Als de Man dit doet / en om Gods eer sijn Wijf verlaat / en de Vrou weer getrout is / zo kan hy / als hy 't begeert / tot een Priester gesalft worden / schoon hy te voren een Ambachtsgast geweest heeft. De Man heeft ook dese vryheit / dat hy / geen Kinderen telen konnende / haar in een Klooster mag steken / en binnen ses weken aan een ander trouwen. Dit zelfde heeft ook plaats in de Groten / die hun Gemalin / als zy geen Kinderen / of alleenlijk Dochters aan hen telen / in een Klooster mogen steken / en een ander huwen. Desgelijks / indien een

Echtscheiding.

Man sijn Vrou van iets oneerlijk kan overtuigen / zo moet zy sich ook in een Klooster tot Non laten scheren ; 't welk dikwils meer naar wil van de Man / dan naar behorelijk recht gebeurt. Want hy / uit enkelde ergwaan / of uit eenige andere oorzaken / de walg van sijn Vrou hebbende / bekoopt voor weinig gelt twee valsche getuigen / die / op sijn versoek / voor de rechter getuigen dat sy sich in Hoerery te buiten gegaan heeft / en brengt / insonderheit zo 'er geschenken neffens gaan / zo veel te weeg / dat de Vrou / schoon onschuldig / met gewelt in 't Klooster word gesteken / daar zy haar leven lang in moet blijven.

Hun waangelovigheit. De Russchen / hoewel buiten en binnen het huwelijk seer onkuisch / zijn echter zo waangelovig / dat zy / in het plegen van dese dadelijkheit / hun Doopkruis / 't welk zy om de hals dragen / afleggen / en hun beelden / die ter plaats zijn / daar zy dese ontucht plegen / zo lang wechdoen / of decken.

De geen / die dit werk / schoon met sijn echte Vrou / gepleegt heeft / sal schroomen in die dag in de Kerk te komen / zo hy sich niet te voren wel gewasschen / en een schoon onderkleet aengetrocken heeft : ja de genen / die eng van geweten zijn / blijven dan echter in 't portaal staan / daar sy hun gebeden doen. Een Priester / met sijn Vrou te doen gehad hebbende / moet sich boven en onder de navel wel wasschen / en mag dan wel in de Kerk gaan / maar niet tot d'Altaar treden. De Wijven worden onreiner dan de Mannen geacht : in voegen dat zy / als 'er Misse gepleegt word / niet in de Kerk verschijnen / maar gemeenlijk voor aan de deur staan blijven.

Veertigste HOOFT-STUK.

In welke tijt de Russchen de Christelijke Godsdienst aengenomen hebben. Verkiezing van hun Patriarch, of Aertsvader. Hun Metropoliten, Aertsbisschoppen, en andere Geestelijken Inwyjing der Priesters, die getrout moeten wezen.

Wanneer de Russchen de Christelijke Godsdienst aangenomen hebben. DE Moskoviten roemen in hun Jaarboeken / dat d'Apostel Andreas eerst het Euangelium tot hen gebracht / en hen in het Christelijk geloof onderwesen heeft ; doch dat de Tartaren / en Heidenen / de Russchen beoorlogende / de Christelijke Godsdienst onderegdrukt hebben. Maar dit word van veel voor zeker gehouden / dat Wolodimir, Anna, de Suster van de Broeders Basilius en Constantinus, Keisers van Constantinopolen / tot sijn Gemalin getrout hebbende / omtrent in het negenhondertentachtigste Jaar na Christus geboorte / sich dee dopen / en zijn Ondersaten aanstuwde om / neffens hem / de Griekssche Godsdienst aan te nemen ; in plaats dat sy te voren d'afgoden / die hun besondere namen hadden / aanbaden / en besonderlijk een / Perum genoemt / die een zilverhooft had. Enigen brengen echter hun gehele bekering op het negenhondertentachtigste Jaar na Christus

stus geboorte/ en seggen dat Leon, d'eerste Patriarch/ of Aertsvader der Russchen/ de Griekſche Godsdienst uit Grieken/ die zy noch onderhouden/ tot hen bracht/ en eerst sijn Zetel in de Stat Kiow, daar na te Wolidimer, en eindelijk te Mosko vestte/ daar hy noch zijn Stoel houd/ en Patriarch van alle de Russchen/ of Moskoviten genoemt word.

De verkiesing van de Patriarch geschied op dese wijse. De Metropoliten/ Aertsbisschoppen en Bisschoppen/ in de grootste Kerk van't Slot te samen gekomen/ verkiesen gesamentlijk twee/ somtijts drie/ vier/ ja vijf personen/ die zy bequaam oordeelen/ en dragen de zelfde zijn Zaarsche Majesteit voor/ die een daar uit verkiest. De Patriarch/ dus verkozen zijnde/ verkrijgt van de genen/ die hem verkosen hebben/ bezegelde brieven/ van dat hy wettig gekosen is/ de welken van den Zaar bevestigt worden. Hy heeft/ na den Zaar/ de grootste macht in 't lant/ en aan hem word seer groote eer bewesen. Hy is rechter van de geestelijke zaken/ en heeft toesicht over de Godsdienst/ en mag daar in het geen/ dat hem goetdunkt/ invoeren/ of afschaffen; doch d'uitvoering daar af staat aan de Zaar. Hy word nooit/ of immers zeer selden/ tegengesproken/ selfs niet van de Zaar/ 't en zy wegens kettery/ of nieuwigheit in de Godsdienst; en dan heeft hy voor een Concilie te verschijnen/ gelijk over eenige jaren aan de Patriarch gebeurde/ die in een Klooster is gezet als een gemeen Munnik/ en is een ander Patriarch in sijn plaats verkooren. *Verkiezing van de Patriarch.*

Heden zijn 'er acht Metropoliten/ te weten *Metropoliten.*

van Novogorod/	Rostof/
Kasan/	Krutitsin/
Astrachan/	Belgorod en
Syberien/	Resan:

Zeven Aertsbisschoppen: *Aertsbisschoppen.*

van Wolgda/	Tweer/
Smolensko/	Pleskou/
Susdal/	Zernigou en

Van de Kerk van Archangel te Mosko/ daar de begraafplaats der overleede Grootvorsten is.

Twee Bisschoppen: *Bisschoppen.*

van Weathka/ en Kolomna.

De Patriarch heeft onder zich een Archidiakin/ die als zijn Cancelier is/ en de welk hy als sijn rechte hant gebruikt. In de Steden zijn Protopope/ Popi en Diakonen/ gelijk ook Kosters/ die op de Kerken/ en op het luyen der Klocken passen. In de Kloosters zijn besondere Archimedrieten/ Kilari en Igument/ die als Hoofden/ Abten en Prioren gehouden worden. De Patriarchen/ Metropoliten/ Aertsbisschoppen en Bisschoppen moeten/ zo lang sy hun ampten bedienen/ niet huwelijken/ en sich van echte Wijven onthouden. *Andere Geestelijken.*

De dagelijksche kleding der Patriarchen/ Metropoliten/ Aertsbisschoppen/

Kleding der Geestelijken. pen / Bisschopen en Monniken zijn lange zwarte rocken / over de welken zy een lange zwarte mantel dragen. Sy hebben op hun hoofden zeer wijde kappen / die in 't midden een harde ronde plaat / als een tafelbort hebben / de welk achter neerhangt. Sy dragen / als sy over straat gaan / een stok in de hant / die zy Posok noemen / en aan 't einde omgebogen is.

Inwijing der Priesters. In de Stat Mosko alleen zijn enige duisent Papen, of Priesters / uit oorzaak van de menigte der Kerken. De geen / die sich tot Priester doet inwijen / word met een Priesterrok / niet veel van de wereltlijke kleding verschillende / aangedaan / en hem word het hair boven op 't hooft afgeschoren / en een mutsje van laken / van gestalte gelijk de kalotjes by ons / opgezet / buiten het welk zijn hair tot op en over de schouders neerhangt. Sy nemen dit mutsje nimmer af / dan als zy hun hair laten scheren / en daer in steekt zo grote heiligheit / dat de geen / die een Paap zo slaat / dat hy aan dit mutsje raakt / of dat het zelfde ter aarde valt / grote straffe daar voor moet lijden. De Priesters krijgen echter niet minder slagen / dewijl zy in dronkenschap en ontuchtig leven alle anderen overtreffen. Want dewijl dit heilig mutsje verschoont moet wezen / zo nemen sy 't gemeenlijk eerst den Priester af / en zetten 't hem weer sachjes op / na dat sy hem treffelijk geslagen en afgesmeert hebben.

Priesters moeten wijven hebben. Een Protopope en Pope / dat is een Hooftpriester / en een Priester moeten / volgens de gewoonte der Grieken / als zy tot Priesters gewijd worden / nootzakelijk een echte vrou hebben / die hy maacht getrout heeft; zy mogen / als de zelfde sterft / niet weer in hun geestelijke staat trouwen: daar in zy op de woorden van d'Apostel Paulus (gelijk zy hen uitleggen) steunen: in voegen dat hy niet alleenlijk niet ten tweede maal mag trouwen / maar ook niet met een weduw getrout wezen. Indien zijn wijf sterft / zo mag hy noch Misse / noch Avontmaal / noch d'Altaar bedienen / noch dopen / noch echte lieden te zamen voegen / maar alleenlijk lezen en zingen. Sy mogen niet ten tweede maal trouwen; maar indien echter iemant zich / na 't verlies van zijn gemalin / niet vertrout buiten d'echt te leven / die mag zijn mutsje en rok afleggen / weer wereltlijk worden / koopmanschap / of ambacht plegen / en dan weer huwen / gelijk dikwijls by hen geschied. Een Priester / die weduwenaar is / en niet langer sijn ampt van lezen en zingen bedienen wil / mag zich in een Klooster begeven / en Monik worden.

Eenenveertighste HOOFT-STUK.

Kloosters der Russchen, en hun kloosterleven. Hun plechtelijkheden in de Doop, en aan wie gebruikt. Hun vasten, biecht, Avontmaal en Beelden. Het Musijkgereetschap by de Russchen in de Kerken verboden.

Kloosters. DE Russchen hebben in de Steden / en op 't Lant veel Kloosters voor Monniken en Bagijnen / die ten meestendeel naar de Regel van S. Basilius geschikt en geregelt zijn. De genen / die zich daar in begeven / hebben

ben verscheide redenen daar toe. Sommigen doen zulks uit armoede / anderen van ouderdom en gebreckelijkheit / anderen om dat zy met hun man / of wijf niet enig konnen leven / anderen om andere oorsaken / en anderen uit aandacht / onder de welken somtijts rijke lieden zijn. De geen / die rijk is / en sich in een Klooster begeeft / neemt alleenlijk een deel van sijn gerede goederen met zich / en laat het overige aan zijn Erfgenamen / gelijk in hun nieu Wetboek vastgestelt en bevolen is. Te voren namen zy alles met zich in de Kloosters / de welken door deze middel de meeste Landen aan sich trocken: in voegen dat zijn Zaarsche Majesteit eindelijk sonder Landen en Boeren gebleven sou hebben. Enige Kloosters hebben grote inkoomsten; en anderen in tegendeel zijn arm en berooit. Sy onderhouden hun ordening zeer strengelijk / passen wel op hun Bedestonden en Godsdienst by dag en nacht / en hebben hun Rozaria / of Paternosters geduriglijk by zich. Sy eten geen vleesch / of varsche visch / maar alleenlijk gesoute visch / honig / melk / kaas en 't geen / dat in de Hoven en Tuinen wast / en voornamelijk gezoute agurkes / die zy in hun Quas, de welk hun drank is / brocken / en de zelfde dus met lepels eten. Maer buiten 't Klooster doen zy zich somtijts van hun Vrienden zo wel opschaffen / dat men hen dronken en vol naar de Kloosters moet voeren. De Monniken en Nonnen zijn deurgaens zo slecht en onkundig / dat 'er onder tien naauwelijks een gebonden word / die Onze Vader van buiten kan opleezen; ja zo / dat zy geen kennis van de Tien Geboden hebben; vermits sy menen dat de kennis hier af aan de voorname Geestelijken / en niet aan hen behoort. Men vind in dit Lant ook verscheide Kluisenaers / die aen de wegen kluisen bouwen / en sich van d'aelmoessen / die de Boeren en Reisigers aan hen mededelen / onderhouden. Kloosterleven.

D'oeffening van hun Christendom / en tegenwoordige Godsdiens bestaet voornamelijk hier in / dat zy / beneffens de Doop / Gods Woort in hun Kerken lesen / Misse doen / en gestorve Heiligen aenbidden / sich met diepe aendacht voor de Beelden der Heiligen nederbuigen / Ommegang houden / Bedevaert tot hun gestorve Heiligen doen / in zekere tijden vasten / Biechten / 't Avontmael nuttigen / en het leste Olisel ontfangen.

Wat de Doop aengaet / sy achten de selfde seer nootsakelijk; en dieshalven spoeden sy sich met het kint / zo haest als 't geboren is / tot de doop. Indien het zwak is / zo word het in huis gedoopt / doch niet in de stoof / daer in het geboren is / dewijl zy die plaets onrein houden. Maer indien het frisch en gesont is / zo word het van twee Peters / of Doopvaders naer de Kerk gebracht / daer de Priester hen voor de Kerkdeur te gemoet koomt / hen aan 't voorhooft een kruis maekt / en hen met dese woorden zegent: De Heer behoede uw ingang en uitgang van nu tot in eeuwigheit. De Doopvaders geven aen de Priester negen waskaersjes / die hy aensteekt / en kruiswijse aen de tobbe plakt / de welke vol water midden in de Kerk staet. Daer op berookt hy de tobbe met wierook en myrrhe / en zegent het water met veel ceremonien. De Doopvaders / die brandende lichten in de handen dragen / gaen dan / met de Priester / die in een boek leest / drie malen om de tobbe / en de Koster / met een geschildert Beelt voor aen. Daer na vraegt de Priester naer de naem van Plechtelijkheden in de Doop.

't kint /

't kint / die in schrift aen hem gegeven word / en legt dit geschrift op een geschildert Beelt / 't welk hy op de borst van 't kint houd / en / sijn gebed gedaen hebbende / vraegt / Of het kint aen God de Vader / Soon en Heilige Geest gelooft. De Doopvaders / ja geantwoort hebbende / keren zich om / gelijk ook de Priester / met de rug naer de tobbe. Dan vraegt hy / of het kint de Duivel / en alle sijn Engelen / met sijn werken / verzaakt / en of het sijn leven lang by de suivere Griekscher Godsdienst wil blijven. De Doopvaders / op yder vraeg antwoordende / spuwen met grote yver op d'aarde / en / dit gedaen hebbende / keren zich gesamentlijk weer naer de tobbe / en de Priester / sijn handen op het kint leggende / spreekt / Gy, onreine geest, gaat uit dit kint N. N. en maak plaats voor de heilige Geest; en blaest daer op kruiswijse drie malen over het kint / 't welk / gelijk sy voorwenden / de Duivel doet wijken en vertrecken: want zy menen dat d'onreine geest in 't kint woont / eer 't gedoopt is. Daar na snijd de Priester het kint met een schaer een weinigh hair kruiswijse van 't hooft / en legt het in een boek / en / gevraagt hebbende / of het kint gedoopt wil zijn / vat het naakt en bloot in sijn beide handen / doopt het tot drie malen geheel in 't water / en spreekt: Ik doop u in de naam van God, Vader, Zoon, en heilige Geest. Hier op geeft hy het kint een weinig zout in de mont / zalft het met een gezegende olie kruiswijze op de borst / aan 't voorhooft / aan de handen / en op de rug / en / het zelfde een schoon wit hemt aangedaan hebbende / spreekt: Zo wit en rein zijt gy nu ook van uw erfsonden afgewasschen. Eindelijk hangt hy een kruisje van gout / zilver / of loot (naar 't vermogen der Ouders) aan de hals van 't kint / 't welk dit kruisje sijn leven lang / tot bewijs van dat het een Christen is / aan de hals moet dragen. De geen / die op straat doot gevonden word / en dit kruisje niet by sich heeft / word niet begraven. De Priester schikt ook aan 't kint een Heilig toe / en geeft des zelfs beeltenis aan hem / die deze Heilig boven alle andere Beelden moet eren. Kort / de Priester / het kint omarmt en gekust hebbende / geeft het weer aan de Doopvaders over: en beveelt aan hen daar voor te sorgen / als of sy d'eige Ouders waren. Tot yder kint / dat gedoopt word / moet nieu en varsch water in de tobbe gedaan worden / dewijl zy 't / door d'afwassching der erfsonde / onrein achten.

Doop aan volwasse lieden.

De volwasse lieden / die gedoopt sullen worden / brengt men aan een beek / of rivier / daar men in de winter een gat in 't ys maakt / deur 't welk men hen / met de zelfde ceremonien / tot drie malen / tot over 't hooft in 't water onder dompelt.

En aan anderen, die zich tot hun Gods-dienst begeven.

De genen / die zich / sy zijn Heidenen of Christenen / tot de Russche Godsdienst willen begeven / moeten sich van nieuws laten dopen / doch te voren ses weken in een Klooster geweest / en van de Monnicken in de Godsdienst onderwezen zijn; de welk voornamelijk bestaat in hun wijse van bidden / in d'erkenning van hun Heiligen / voor hun beelden te buigen / en zich te zegenen. Daar na brengt men hen ten doop aan een beek / daar zy / met drie malen op d'aerde te spuwen / hun voorgaande Godsdienst / als valsch en Kettersch / versaken / en zweeren dat sy de zelfde nooit weer zullen aanneemen. Na de doop word aan hen / van hun Doopvaders / een nieu kleed aangedaan / en onderhouding bestelt.

Behal-

Behalven dat de Russchen in yder week twee vastendagen onderhouden/ zo hebben sy jaerlijks vier grote vastentijden. D'eerste duurt zeven weken/ en eindigt met Paasschen. D'eerste week van dese vasten noemen zy Butter-week/ om dat zy geen Vleesch noch Visch/ maar alleenlijk Butter/ Melk en Eyeren eten/ schoon zy sich dagelijks met Brandewijn/ Mee en Bier opvullen/ dat zy al van sich selven niet weten; daar uit dan alle baldadigheden/ ongebondenheit/ dootslagen en moorden volgen. In de volgende week zetten sy zich tot matigheit/ eten niet anders/ dan Honig/ en Kruidgewas/ drinken Quas en Water/ wasschen in de Badstoven de sonden/ in de voorgaande week bedreven/ weer af/ en doen zich van de Priesters zegenen. In de volgende weken eten de genen/ die yverig en aandachtig willen schijnen/ ook geen visch/ behalven des Sondags. De tweede grote vasten heeft sijn begin een week na Pingster/ en duurt tot aan 't einde van Junius. De darde begint met d'eerste van Augustus/ en eindigt na verloop van twee weken. De vierde en leste vasten heeft zijn begin op de twaelfde van November/ en duurt tot aan Karsdag. In de grote vasten/ als zy biechten sullen/ kopen zy enige vogels/ en laten de zelfden weer vry en los in de lucht vliegen/ op vertrouwen dat God hen ook van hun sonden sal verlossen. Vasten.

De Russchen achten de biecht nootsakelijk tot versoening met God; en de zelfde moet voor de genieting van 't Avontmael geschieden. Aan yder staat vry te biechten/ en 't Avontmael te houden als hy wil. Maar dit geschied gemenelijk omtrent Paasschen/ en ten meestendeel op Vrydag te voren/ daar op zy dan des Zaterdags het Avontmaal ontfangen. Sy moeten/ acht dagen voor de biecht/ hun lichaem met hard te vasten tuchtigen/ nuttigen niets/ dan hart broot tot hun spijs/ en quas/ en schraal bier tot hun drank/ die zo zuur is/ dat hy krimping in de darmen veroorsaakt. De biecht geschiet voor de Priester in 't midden van de Kerk/ onder 't gewelf. De geen/ die zich biecht/ moet zijn ogen op een Beeldt/ dat daar gestelt is/ gevest houden/ alle sijn sonden/ die hem bekent zijn/ verhalen/ en beloven een beter leven te leiden. Hier op word hy van de Priester vry gesproken/ die hem naar de grootheit sijner sonde tot boete oplegt een tijt lang te vasten/ zich zo veel honderd/ of duisent malen voor een heilig Beelt te buigen/ sich voor enige tijt van hun wijf t'onthouden/ (zeker/ een zware boete/ volgens hun hete aart) of een wijl tijts de Kerk niet te betreden/ maar buiten de deur te blijven; en indien deze boete noch niet genoech is/ zo moeten sy sich met het gewijd water wasschen/ 't welk op drie Koningen dag (gelijk wy breedelijk verhaalt hebben) gewijd/ en geschept is/ en in de Kerk tot diergelijk gebruik bewaart word/ daar men 't dan voor gelt van de Priesters moet kopen. Biecht.

Wat het Avontmaal aangaat/ het selfde moet in geen Vleesch- maar Vischdagen genoten worden. Zy gebruiken het op dese volgende wijze. Zy doen Broot/ Wijn en Water te samen. Het Broot/ dat zy daar toe gebruiken/ moet gezuurt/ en van een Priesters Gemalin gebacken wesen. Dit word op witte Donderdag/ gelijk ook in de zelfde dag/ daar in zy 't gebruiken sullen/ gezegent. Dat van de witte Donderdag is voor de kranken/ en word op dese wijse gehandelt. Zy nemen een stukje Broot/ omtrent zo Gebruik van 't Avontmaal.

Y groot

groot als twee Rijksdaalders / daar in 't midden een gekruiste Christus staet. Men zingt hier over Agnus Dei, en spreekt 'er de zegen over. Daar na word het middelste van dit Broot / op 't welk het Kruis staat / uitgesteken en aan stucken gesneden / en in een houte Vatduif gelegt / en boven d'Autaar opgehangen / op dat de muizen / of eenige onreinigheit niet daar aan zou komen. Indien iemant in dit Jaar krank word / en 't Avontmaal plings begeert / zo word een stukje van zulk gezegent Broot uit het houte Vatduif genomen / daar men drie druppelen rode Wijn op druipt / en dat men in de Kelk legt. Somtijts giet men een weinig water daar by / en somtijts niet / naar dat de kranke het zelfde kan gebruiken; 't welk hem met een lepel toegereikt word: ja somtijts / als de kranken geen broot in kan krijgen / geven zy hem niet anders; dan een weinig Wijn. Maar als men / in d'openbare gemeenschap / den gezonden in de Kerk het Avontmaal toereikt / zo nemen zy een klein ront Brootje / zo groot als een Rijksdaalder / 't welk van gestalte als het voorgaande is / en uitgesneden word. Zy breken hier af zo veel stukjes / als 'er zijn / die het Avontmaal sullen nuttigen / brocken het in rode Wijn / en in laau Water; want sy seggen dat het bloet en water / 't welk uit Christus zijde gevloten is / sonder twijffel noch warm is geweest. Zy zegenen dit Broot / en geloben daar beneffens (gelijk de genen van de Roomsche Kerk) dat dit Broot / en deze Wijn warelijk in Christus Vleesch en Bloet veranderd. Zy geven 't den genen / die 't nuttigen sullen / met een lepel in / en seggen daar beneffens: Dit is Christus waerachtig Vleesch en Bloet, dat voor u, en voor veelen gegeven word, tot vergeving uwer zonden, 't welk gy, zo dikwils als gy het zult nemen, tot Christus gedachtenis zult doen. God zegen u. Enige Russchen / en voornamelijk de genen / die zich voor oprecht en vroom uitgeven / het Avontmaal ontfangen hebbende / begeven zich tot de gehele dag te slapen / om van gelegentheit tot zondigen bevrijd te zijn. In de volgende Zondag ontfangen zy van de Priester in de Kerk / ook een stukje van 't gewijd broot / daar het middelstok / of kruis uitgesneden is / 't welk zy eten / en dat / gelijk zy voorwenden / een gave en teken van de gemene Christelijke liefde onder hen betekent. Zy geven ook iets van 't Avontmaal aan de kleine kranke Kinderen: maar aan de genen / die over de seven jaren out zijn / word het volkomentlijk toegereikt; want zy seggen dat de mensch na sijn sevende jaar begint te sondigen.

Gebruik van 't Avontmaal aan de kranken.

De genen / die sich met eedzweeren besondigt / een doodtslag begaan / en sich niet gebiecht / of enige andere grove sonden bedreven hebben / nuttigen niet het heilig Avontmaal / dan als zy in hun uitterste leggen te zieltogen. Aan de kranken / die buiten alle hoop van leven zijn / reiken zy het Avontmaal toe / gelijk ook het leste Oliesel: en dan mag de kranke geen meer genees-middelen gebruiken / maar God alleen voor hem laten zorgen. Sy geven dan ook niet meer aan hem t'eten / 't en waar hy ogenschijnlijk weer zodanige krachten verkreeg / dat men weer zekere hoop tot zijn gesontwording schepte. Voorts / enige rijke lieden / op hun ziekbedde leggende / en van hun leven wanhopende / gebruiken het heilig Avontmaal / en / daar op d'ordening en staat van Monik aannemende / doen zich scheren / met salven inwyen/

wyen / en sich in Moniks gewaad leggen. De genen / die soodanig Seraphynsch kleed (gelijk sy 't noemen) aangenomen en aangedaan heeft / moet in acht dagen geen geneesmiddelen / noch spijs gebruiken: want sy seggen dat hy dan in d'ordening en staat der Engelen is; en indien soodanige kranke/ tegen yders hoop / weer genesen / en gesont word / zo moet hy sijn belofte voldoen / sich van sijn Echtgenoot scheiden / en sijn leven in een Klooster verslijten.

In de Kerken zijn een grote menigte van Beelden / die aan de wanden hangen; en de voornaamsten daar af zijn die van de Heer Christus / van Maria/ en van S. Nikolaas / die sy voor hun Voorstander plachten te achten. Yder heeft in de Kerk zijn eige Beelt / voor 't welk hy sijn gebeden doet / en dat/ naar 't vermogen van de Meester / somtijts met gout en parrelen verciert is. Als iemant zo grosselijk gesondigt heeft / dat hy bannenswaerdig is / zo word sijn Beelt ook uit de Kerk gedaan; 't welk hy dan voortaan in huis moet gebruiken / zonder het selfde weer in de Kerk te mogen brengen. Zy hebben niet alleenlijk hun Beelden in de Kerken / maar ook in hun Huisen / Stoven en Kamers / en hebben / in hun gebeden / hun ogen steets daar op gevest. Als sy bidden willen / steken sy een of twee lichten aan / en placken de zelfden voor het Beelt vast / daar uit dikwijls brant ontstaat / als sy vergeten het licht uit te doen. D'een Rusch / in 't huis van een ander Rusch komende / geeft eerst aan sijn God d'eer / en bid sijn Gospodi. Want als hy / als een stomme intredende / siet om naer eenig Beelt / dat gemeenlijk aan de want hangt; en indien hy 'er geen vind / zo vraagt hy aan de genen / die in huis zijn / of 'er niet een God is / en zo haast hem enig Beelt aangewesen word/ neigt hy sich daar voor / en zegent zich. Daar na keert hy sich tot de genen/ die in huis zijn / spreekt hen aan/ en verricht sijn saken. Beelden in de Kerken.

De Russchen hebben in hun Kerken noch stoelen noch banken: want zy moeten al staende / of nedergeknielt / of ter aerde leggende / en niet sittende / hun gebeden en Godsdienst verrichten. Sy willen geen Orgel / noch andere gereetschappen van Musijk in hun Kerken lijden / en seggen dat die dingen/ die geen leven hebben / God niet konnen loven; en als men hen op de Psalmen / en op Davids voorbeelt wijst / zo zeggen zy / dat sulks wel in 't Oude/ maar niet in 't Nieuwe Testament gebruikelijk heeft geweest. Sy hebben echter de Musijk in hun huisen / en byeenkoomsten geleden. Maar de wijl zy in de Kabacken en Kroegen / gelijk ook op de straten de selfde tot alle ontucht en geylheit gebruikten / zo dee / omtrent vijfentwintig jaren geleden / de Patriarch alle de Musijkinstrumenten der Kabaksspeelders / die men op de straet bejegende / aan stucken slaan / en daar na den Russchen de Musijkinstrumenten verbieden / en wel vijf wagens vol uit de huisen halen / die hy over de Rivier de Muskua dee voeren / en daar verbranden. Doch men vindt nu noch by veele Grooten / Liefhebbers van de Musijck / en die Poolsche Musikanten hebben / die haer op verscheide Instrumenten leeren speelen / en oock singen. Instrumenten van Musijk by de Russchen verboden.

Tweeënveertigste HOOFT-STUK.

Wederlegging van de dwalingen der Russchen in hun Godsdienst, door zeker autentijk geschrift aan de Patriarch of Aartsvader overgelevert.

Dus verre van de Godsdienst, en de Verkplichten der Russchen, daar wy, tot wederlegging van hun dwalingen, een authentijk geschrift by sullen voegen, 't welk eertijts door de Hofpredikar van de Heer Graaf Woldemar is ingestelt, gelijk het selfde, als een besonder Werk, aan my medegedeelt is: dewijl daar uit de meeste en gewichtigste Geloofsstucken van de Godsdienst der Russchen begrepen konnen worden. Dit Geschrift dan is van dese inhoud.

Van Godes genade onsen Prince WOLDEMAN CHRISTIANI,

Grave tot Sleeswijk en Holstein, Heer tot Tassing, Wallen, Rosening en Lingelbal, antwoordt aan u vromen Joseph, *Patriarch van Mosko, en aller Russchen geschrift, het welke ghy aan onzen Prince in de Russche spraak hebt toegezonden, ende ons gisteren den 22 April, dezes tegenwoordigen Anno 1644ste Jaars, van den Translateur is ter handt gestelt geworden.*

DAt u vroomen *Joseph*, Patriarch in Mosko, en aller Russchen, yets van onse begeerte aen sijn Zaersche Majesteyt is ter ooren gekomen, daer aen en twijffelen wy niet. Wy hebben verscheyde reysen by sijne Zaersche Majesteyt om onse ontslaginge en afscheyt aengehouden; en selfs voor ons, en onsen H. Vaders Afgesanten; en in dier voegen instantelijk begeert, dat sijne Zaersche Majesteyt ons nevens de selve Gesanten, met alsulken eer en vriendtschap wilde aflaten, gelijk als wy opgenomen en hier ingevoert zijn, en is sulks uyt oorsake geschiedt, dat men de Tractaten, die met onsen H. Vader zijn geslooten gesloten geworden, op anderen en vreemden verstandt belieft te trecken; oock ten uyttersten sich bemoeyt, om van ons te begeeren, daer van wy ons genoegsaem versekert hebben gehouden, dat sulks noyt in dit punt en soude zijn gekomen, of van ons gevergt zijn geworden; gelijk als sulks uyt de brieven van sijne Koninklijke Majesteyt, aen sijne Zaersche Majesteyt geschreven, genoegsaem is gewaerschouwt geworden: wat nu sijne Zaersche Majesteyt daer toe heeft bewogen, om onsen H. Vader sijne Koninklijke Majesteit, het gantsche Koninkrijk, en ons desen schimp aen te doen, dat en weten wy niet, nademael sijne Koninklijke Majesteyt, nochte wy, niets tegen sijne Zaersche Majesteyt als alle vriendelijckheyt hebben voorgenomen, ofte ons verklaert, soo sien en merken wy 't doch handttastelijck, wat voor dank dat onsen H. Vader heeft, dat de selve ons herwaerts gesonden heeft, die het anders aen middelen nimmer en soude ont-

ontbroken hebben, om ons Vorstelijken te onderhouden, en wijders te voorsien; want sijne Koninklijke Majesteyt het voorseker daar voor heeft gehouden, door dien sijne Zaarsche Majesteyt selven, dat wy tot de selve sijne Zaarsche Majesteit afgelaten, en heenen trocken mochte, in drie onderscheyden malen door sijne Gezanten instantelijk heeft begeert, als soude sijne Zaarsche Majesteit daer door een sonderbare vriendtschap bewezen worden, ofschoon sijne Koninklijke Majesteits aflating aldus vergolden wordt; maer hoedanig dat het doenmaels van sijne Zaarsche Majesteit is gemeynt geweest, dat stellen wy aen Godt, die zal noch gewisselijken sijne Zaarsche Majesteit eens soodanig beroeren, dat hy sien sal, of hy recht of onrecht gedaan heeft. En dewijle ons wel bekent is, dat ghy by sijne Zaersche Majesteit veele vermeugt, soo bidden wy u, dat ghy by sijne Zaersche Majesteit wilt aenhouden, dat de Heeren Gezanten soo wel als wy, eerstdaags met zulken eer en vriendtschap mogen afgelaten worden, gelijk als wy opgenomen zijn. Aangaande dat wy in uw schrijven van hartneckigheyt beschuldigt worden, dat weten wy, dat sulks niet met goede redenen kan geseydt worden, ten ware dat men ons in ons Christelijke geloove, de van Godt vereischte bestandigheidt soo lasterlijken wilde noemen; wy weeten dat niemant in geestelijke zaken, over den menschen het gebiedt heeft, als maar Godt den heiligen Geest, die een yder ter waarheit leydet, die hem in sijn woordt gaerne volgt en leyden laet, en verleent aan die selve standtvastigheit; Ook en is ons niet onbekent dat in die zaken, die Godt en de saligheit betreffen, men Godt meerder moet gehoorsamen als de menschen, nademaal hy alleene een Godt is die helpen kan, en een Heer die van den doodt kan verlossen: het magh eenig Potentaat of Heer zo hoog van geboorte, en zo machtig van landt en lieden wezen, als de selve immermeer soude konnen wesen, zo en kan doch den selven niemant van den eeuwigen doodt verlossen; en hoe souden wy ons onderstaen te handelen, tegen het gene dat doch al lange voorheenen, tusschen sijne Koninklijke Majesteit en sijne Zaarsche Majesteit is richtig gemaakt en vereffent; gelijk als zulks genoegzaam, zo wel uit het schrijven van sijne Koninglijke Majesteit, al uit de daar op van sijne Zaarsche Majesteits gegevene antwoords, en alzo uit de beiderzijdtse groote Heeren Tractaten, kan gezien worden, en dat alhier aan deze plaatse in een vreemt verstandt getrocken wordt; maar of zulks te verantwoorden zy, dat weet Godt, en onzen H. Vader, en wy willen daar andere Christen Potentaten van oordeelen laten, en die andere Christen Potentaten zullen ook alle daar neven oordeelen, of wy met billikheidt hartneckig mogen genoemt worden, als zy zullen sien deze schrift, die wy tegenwoordig aan u inleveren, waar inne dat om consideratie meerder wordt nagegeven, als wy oit zoude gedaan hebben, wanneer ons dit van te vooren te wete ware gedaan, het welke wy nu vernemen moeten; maar dat zulks als nu ingaan, geschiedt om sijn Zaarsche Majesteit te bewijzen, dat wy, voor zo veel het immermeer mogelijken is, ons gaerne na sijn Zaarsche Majesteit voegen willen; daaromme zo wilt, na het verstandt dat u van Godt gegeven is, bedenken, of sijne Zaarsche Majesteit den tijdt sijnes levens, wat grooter van yemant zoude konnen begeeren, als het geene van ons begeert wordt, onaangezien het zelve by U L. voor een zeer kleine en geringe zake geacht wordt, sijne Religie en geloove te veranderen, gelijk wy zulks, de wijlen men verscheide malen tot ons gezegt heeft, wy konde sijne Zaarsche Majesteit wel lichtelijken een zoo geringes te gevallen doen, daar uit kan afnemen, zo acht men nochtans het zelve by ons voor een zeer groote zake, en men houdt de lieden die om tijdelijken welvaart, en om eenen aanzien tegen haer weten en geweten, en onovertuigt uit Godes Woordt, hare Religie en geloove, den menschen te gevallen, veranderen, voor lichtveerdig en verachters. En wy geven u te bedenken, zo wy Godt niet en soude getrouw wezen, hoe zoude wy sijne Zaarsche Majesteit konnen getrouw zijn, wanneer deze geslootene zake tot sijn gewenschte einde ware geraakt, en sijne Zaarsche Majesteit aenstonts daer op ons bevoolen hadde van hier te reyzen, tot dienst van sijne Zaarsche Majesteit, en deszelfs lant en lieden, en wy ons geweigert hadden, zo waren wy alsdan niet alleen hartneckig, maar ook voor onverstandig te achten geweest, daar wy als nu van zulks vry zijn, en by yder een die in toekomende dit zal leeren, een goedt oordeel en gedachten sullen hebben, van een noemwaerdige standtvastigheydt, op dat ghy dies niet-tegenstaende sien mooght, waer op dat onse standtvastigheydt in Religie, en geweetene zake gegrondet zy. Soo hebben wy op u ingezonden wederleggensschrift, op volgende wijze ons tegen-bericht klaerlijk willen betoonen, en zijn versekert dat het selvige uit Godes heylige Schrift, in zulker maten genoegzaam beantwoordt is, dat ghy lichtelijk daar uit zult zien konnen, waar inne dat het onderscheit van uwe, en onze Religie bestaat, en wat ons beweegt om geen vreemde aan te nemen. Wel is waar dat wy van

ſijne Koninklijke Majeſteit, onzen hartelijk lieven Heer Vader niet gelaſt en zijn om ons in eenige diſputatien, noch in wereldtlijke, noch in geeſtelijke zaken in te laten, in overdenkinge dat die groote zake en punſten, zo onzenthalven zijn opgerecht, hare volkomentheit alrede bereikt, en nergens dan maar aan het kuſſen des Kruis, en daar op verſprokene Coruſation en gebreekt, welke by ſijne Zaarſche Majeſteit onzen Heer Vader willig heeft verſproken, ſoo ras wy met de Koninklijke Heeren Afgezanten, by ſijne Zaarſche Majeſteit zoude aangekomen zijn, dat het zelve zoude voltrocken worden, en wy verzekert zijn dat ons, als mede onze lieden en dienaren gene overlaſt in Religions en Geloofs-zake zoude geſchieden, en zijn alzo dieswegen geen diſputen vermoedende geweeſt; maar om dat het by u niet en zoude mogen dat aanzien gewinnen, als of wy niet en wiſten wat dat wy gelooven, of dat wy van ons rechte en ware geloove geen verzekeringe in ons gemoedt en hadden, zo hebben wy voordezemaal u antwoordt willen geven, doch met deſe aanhangende proteſtatie en voorbedinge, dat het zelve onzen Heer Vader ſijne Koninklijke Majeſteit met ſijne Zaarſche Majeſteits geſlootene Contracten, en het Hooftwerk niet in het geringſte, tot prejuditie, nadeel of ſchade gereiken magh, het welk een zake voor ſijn zelf is, en hier mede niet te doen en heeft. Uw gantſche geſchrift dat ghy vroomen Patriarch hebt laten ingeven, kan in twaalf ſtucken afgedeelt worden in den aanvank, daar van vermaant ghy ons na uwe vriendelijke groetenisſe, daar voor wy ons in billikheidt bedanken, dat wy ſijne Zaarſche Majeſteit gehoorzamen zoude, en ons omdoopen laten, en in andere ſtrijdige punſten over de Religie met u vereenigen zoude, zo wilde ſijne Zaarſche Majeſteit ons alle liefde en eere bewijzen, als ſijnen eygen Soone, en ons ſijne Dochter de Sarevna, ofte Grootvorſtelijcke Princeſſe *Irena Michailewna*, tot onſe echte Gemalinne trouwen laten: daer op wy tot antwoort geven, het heeft ſijn Zaarſche Majeſteyt in ſijn ſchrijven aen ſijn Koninckliјcke Majeſteyt, onſen Heer Vader, niet alleen verſproken en belooft, ons, als ſijnen ſelfs eygen Soon aen te nemen, en te houden, maer inſonderheydt oock, na dat wy alhier geluckekelijck aengekoomen waren, en ſijn Zaarſche Majeſteyt vijfentwintigſten en dertighſten Ianuary beſochten, met ſijn Zaarſche Majeſteyts handt en mondt verſeeckert, dat ſy ons ſoo lief en weerd houden wilde, als ſijne Zaarſche Majeſteyts eygen Kinderen; maer van vereenigingе der Religie, ende om doopen, gantſch niet geſproocken, waeromme wy ons daer op oock wederomme tegen ſijn Zaarſche Majeſteyt alſoo verklaerde, dat wy ons tegen de ſelve ſijne Zaarſche Majeſteyt alſoo bethoonen wilde, als een Soone toeſtaet en behoort, en ſijne Zaarſche Majeſteyt in alles wilvaerdigh te zijn, ſoo verre het ſelve Godt niet en vertoornt, onſen Heer Vader niet en beledight, en ons geweten niet beſwaert en ſoude worden. En om wijders onſe ſchuldige gehoorſaemheydt tegen onſen Heer Vader te bewijſen, niet liever gewenſcht en begeert, als dat tuſſchen de beyde groote Heeren geſlooten Huwelijcks-contract ſijn gewenſchte voortgang mochte bekoomen, ende tegen ſijne Zaarſche Majeſteyt ons alſoo betoont, gelijck als onſen Heer Vader ons bevoolen, en wy ons ſelven ſijn Zaarſche Majeſteyt toegeſeydt hebben, naeſt Godt den ſelven te gehoorſamen, ende wenſchen het ſelven oock noch meermaels. Maer dat wy daeromme ons geloof ſoude verloochenen, ſal nimmermeer geſchieden, naedemael dat geene ſaecke op de gantſche wereldt, hoe lief deſelve u oock weſen mach, ons ſoo lief niet worden en kan, dat wy daer door van de eenmael erkende en bekende reyne waerheydt ons ſoude bewegen af te treeden; want naedemael wy in ons geweten verſeeckert zijn, en uyt Godes Woort genoeghſaem bewijſen konnen, dat onſe Religie de rechte oude Apoſtoliſche Religie is, gelijck wy hier nae betoonen ſullen, ſoo ſouden wy tegen Godt den Heyligen Geeſt handelen, en oock tegen het getuygenis van ons eyge conſcientie, wanneer wy lichtveerdigh en onbedachter wijs van het ſelve apoſteerden, ende afweecken. Den grondt en fondament van onſe Religie en geloove, die wy hebben en behouden, is, dat wy in die dingen, die de ſaligheydt betreffen, niet aen en nemen, als het geene in de Heyligen Bijbel, als Godes eygen Woort, het welck hy ons door ſijne Propheten in het Oude Teſtament, en door de Apoſtelen des Heeren Chriſti in den Nieuwen Teſtament heeft beyde en mondelinge laten predicken, en daer nae ſchriftelijcken opſtellen laten, daer inne duydelijcken te vinden is; want den Bijbel is Godes eygen mandament ende bevel, het welck wy in alles moeten gehoorſamen. Want gelijck men het bevel van een Grooten Vorſt en Heer niet en moet verachten, maer nae het ſelve leven; hoe veel te meer moet men dan houden dat in Godes mandament, dat is den Heyligen Bijbel, begrepen is: daerom ſoo noemt Paulus den ſelven in den Brief tot den Galaten, aen het ſesde Capittel, dat deſelve is een regel ofte richtſnoer, na de welcke alle de geene, die daer na leven, ſullen de barmher-

hertigheydt en vreede, of faligheydt bekoomen fullen. Soo haest als een goedt Bouwmeester sijn recht-snoer ofte maet-stock verlaet, soo en bekomt het gebouw sijn rechte forme niet: alsoo oock wy, als wy den regel des Goddelijcken Woordts verlaten, soo dwalen wy in den Godtsdienst. Daeromme heeft oock Godt seer hardt en strenge door sijnen Dienaer Mosi gebooden, by Deut. in het vierde en twaelfde Capittel, dat wy tot sijn Woordt, in den Bijbel begrepen, niet toe doen, noch niet daer van af doen sullen, maer dat alleene houden, dat sy ons in het selve gebooden heeft. Paulus seydt in den Brief aen de Galaten, aen het eerste Capittel; Alwaer't dat hy selve, ofte een Engel uyt den Hemel haer anders predicken soude, als hy haer te vooren gepredickt hadde, ende oock in sijne schriften betuyght hadde, die soude zijn anathema, of vervloeckt: ende Apocal. aen 't twee-en-twintighste Capittel, Soo iemandt toe doet by het geene in den Bijbel begrepen is, op die soude Godt toe doen de plagen, die in desen boeck beschreeven zijn; en soo iemandt van de woorden deses Boecks soude afdoen, van dien soude Godt afdoen sijn deel van den Boeck des levens, ofte hem uyt den Hemel verstooten. Salomon seydt in het dertighste Capittel; Alle woorden Godts zijn louter: en doet niet tot Godes Woordt, op dat hy u niet en straffe. Desen Bijbel ofte Godes Woort is oock volkomen het hert, het kan de verstandige kloek maken, en de oogen verlichten. Paulus seydt 2 Timoth. Capit. 3. dat de Heylige Schrift ons kan verstandigh maecken ter saligheydt, alsoo dat de menschen Godes volkomentlijck tot alle goede wercken onderwesen; en by Actor. aen het twintighste Capittel, seydt Paulus, dat hy sijne Toehoorders alle den raedt Godes, hare saligheydt betreffende, hadde bekent gemaeckt; en voeght daer by, dat hy sijne gantsche leere uyt Mose en de Propheten genoomen heeft; waer heenen oock Christus Iesus de Sone Godes, alle sijne toehoorders wijst op Schrifftuur, en seydt by Iohannes aen het vijfde Capittel; Ondersoeckt de Schriften; want sy is die van my, en mijne leere getuyght. Alsoo hebben oock de heylige Apostelen op het groote Concilie binnen Ierusalem, Actor. aen het vijftiende Capittel, en Paulus by Actor. aen het seventiende Capittel, haer leere eenigh, ende alleen op de Schrifture gegrondet. Dit is nu den eenigen grondt van onse Religie, en alles wat in desen fondament der heyligen Bijbel te vinden is, dat nemen wy geerne aen, en verseeckeren u, dat niet een eenigh punct in onse Religie begrepen is, dat niet met klare en duydelijcke letteren en woorden, uyt den Heyligen Bijbel kan bewesen worden: en soude wy dan noch van soodanige welgegronde Religie afgaen, soo en handelen wy niet alleen tegen ons eygen geweten, maer oock tegen Godes bevel, die men meerder moet gehoorsamen, als de menschen, Actor. 5 Capittel, en maecken ons deelachtigh aen den vloeck en harde straffe, die Godt de Heere soodanige menschen in de voor-aengewesene plaetsen is dreygende. Soo dat ghy vroomen Patriarch, oogenschijnlijcken sien mooght, dat wy nu onse Religie niets voor en nemen, dan alleen het geene in den Bijbel ende Godes Woordt begrepen is, en betracht daer by, dat onse lieve Heer Vader, sijne Koninckklijcke Majesteyt in Denemarcken en Noorwegen, ons nimmermeer tot sijne Zaarsche Majesteyt en soude gesonden hebben, om ons met de groote Vorstelijcke Princesse *Irena Michailewna* te vertrouwen, wanneer hy uyt den Bijbel niet en hadde geweten, dat twee persoonen van verscheyde Religie nae Godes toelatinge seer wel vereenigen konden; want dat heeft sijne Koninckklijcke Majesteyt seer wel gedacht, en ons menighmalen voorgehouden, wat Paulus seydt, 1 Cor. aen 't sevende Capittel, dat de Geloovige man is geheylight door de ongeloovige vrouwe, en de ongeloovige vrouw wordt geheylight door de geloovige man; anders waren uwe kinderen onreyn, maer nu zijnse reyn; en de woorden Petri Cap. 3. wanneer twee verscheyde Religie t'samen komen, soo sal de Geloovige een goet leven leyden, op dat de andere, die aen het woordt niet en gelooft, daer door mach gewonnen worden, wanneer die siet uwen heyligen wandel in de vreese des Heeren. Hoewel dat dese spreucken niet eygentlijck van nemen, maer van behouden spreecken, soo konnen evenwel deselve alhier niet onbequalijck aengetoogen worden; te meer, dewijle Godt in den Ouden Testamente het oock alsoo gegeven heeft, dat een geloovigh mensch een ongeloovig ten houwelijck nemen mocht, gelijck te sien is Deut. 21. daer het Godt de Israeliten heeft vry gestelt, dat sy de gevangene Heydensche vrouwen wel mochten trouwen. Sulcks bewijsen oock de exempelen van Iuda, Gen. 38. en Ioseph, Gen. 41. Capit. Heeft het dan mogen geschieden, dat een geloovige, ofte ongeloovige, ofte Heydensche heeft mogen trouwen, hoe veel te meer konnen die geene, die beyderzijdts door de dierbare verdiensten Iesu Christi, des Soons Godes, verhoopen saligh te worden. Met sulcke en diergelijke gronden heeft ons onsen lieven Heer Vader bewoogen dese reyse nae der Mosco aen te nemen, daer uyt ghy sien en mercken kunt, dat wy oock in wereldtlijcke

[margin: ...van de ...l. Schrif...uur.]

saecken niets voor en neeme, het koome dan met Godts Woordt over een; hoe veel weyniger souden wy doen in saecken, die eygentlijcken onse saligheyt betreffen, daer uyt ghy besluyten mooght, dat onse Religie in Godes Woordt wel gegrondet is, en dat het by verlies van de saligheydt onmoogelijck is daer van af te gaen. Neven Godes Woordt, in den Heyligen Bijbel vervattet, hebben wy oock het Symbolum Apostolicum, het welcke de Apostelen selven geschreven hebben, daerom me wy het oock aenneemen als Godes eygen woort. Wy hebben oock het Symbolum Niceum, en het Symbolum Athanasii, die wy aennemen, niet als een rechtsnoer van ons geloove, maer om dat de selve met den Bijbel, ofte Godes Woordt, over een komen; maer zo daer wat inne is, dat met den Bijbel niet over een en komt, dat en konnen wy met een goet gemoedt niet aen nemen; want alle menschen konnen dwalen, maer Godt en sijn woort is waerachtigh, Rom. 3. ja het is onmooghlijck dat hy liegen of bedriegen kan, Hebr. 6. Daeromme zijn wy even zo wel, als de Grieckſche Kercke, van den Paus van Romen, als van den rechten Antichrist, afgetreeden, wijl die veele dingen ingevoert heeft, die den heyligen Bijbel tegen zijn, en dat geen menschen doen en moet; want de Propheten hebben gesproocken, gedreven zijnde door den Heyligen Geest, 2 Petr. Cap. 1. maer de Apostelen hebben op een sichtbare wijse den heyligen Geest ontfangen op den Pinxterdagh, Actor. 2. die ons in alle waerheydt geleydet heeft, Iohan. 14. en haer als te vooren gestelt en geseydt, wat sy geleert en geschreeven hebben; waeromme Paulus seydt in den tweeden Timoth. Cap. 3. dat alle de schriften der Propheten en Apostelen van Godt ingeblasen zijn, daeromme sy niet en konnen dwalen. De andere Vaders, die na de tijden der Apostelen geleeft hebben, hebben uyt de Schriften der Propheten en Apostelen genoomen, wat dat sy goets gedacht hebben: en zo wijdt deselve met den Bijbel over een stemmen, hooren wy seer geerne, maer veerder niet. Uyt desen gront dan maecken wy sulcken onderscheydt: Eenige schriften zijn van den heyligen Geest, sonder eenigh middel ingeblasen ende ingegeven, als de schriften der Propheten, der heylige Apostelen, en heylige Euangelisten Matthei, Marci, Lucas, Iohannes, Pauli, Petri, Iacobi, over de welcke den heyligen Geest op een sichtbare wijse is gegoten, Actor. 2. en haer het herte om te bedencken, den mont om te spreecken, en de handt om te schrijven, gevoert heeft, 2 Pet. 1. Dese schriften nu zijn dat fondament, regel, en richtsnoer der Christelijcke Religie. Eenige schriften zijn oock wel geschreeven van mannen, die den heyligen Geest hebben gehadt, maer niet in sulcken maten als de Apostelen, als van Basilii Magni, Gregorii Nazianzenus, Iohannes Chrisostomus, en diergelijcken, welcke schriften wel goedt zijn, maer de selve en zijn niet wijder te gelooven, als die met den Bijbel over een stemmen; want den heyligen Geest haer op soodanige wijse, als de Apostelen, niet en heeft voorgeschreeven, maer sy hebben het selve uyt den Bijbel moeten nemen, en daer op grondtvesten. Wie dit onderscheydt der schriften niet en weet, die en kan in sijn Religie niet verseeckert zijn. Daer uyt ghy dan afnemen meught, hoe voorsichtigh dat wy met onse Religie omgaen, als oock met de Artijckelen van ons geloove; en dat het over sulcks onmoogelijck is van sulck eene welgegronde Religie af te treeden, het welcke wy op het eerste punt van uwe schriften niet hebben willen laten te antwoorden.

Het tweede Capittel.

Van de Menschwerdinge Christi.

Voor het tweede seght ghy vroomen Patriarch, dat wy ons voor Christenen uytgeven, daer wy doch het rechte volkoomen Christen geloof niet en hebben, en ons in veele Artijckelen afdeelt, als het Artijckel van de salighmaeckende Menschwerdinge onses Heeren Godes en Salighmaeckers Iesu Christi; in welck Artijckel oock selven de Paus in eene meninge met de Griecken nae by de vijf hondert jaren is geweest. Hier op antwoorden wy: Wy geven ons voor Christenen uyt, ende en twijffelen oock geensins, dat wy het Christelijcke geloove geheel en volkoomen hebben, gelijck als ons dat selve van de heylige Apostelen en Propheten beschreeven is: en daer is niet een Artijckel des Geloofs, die in onse Vergaderinge geleert wordt, dat niet gelijckformigh is, even met de selve woorden als het den heyligen Geest met de handt sijner Apostelen beschreven heeft. En wat de menschwerdinge onses Salighmakers Iesu Christi aengaet, die gelooven wy van grondt onses harten, en seggen soo wanneer den Soone Godes ons Vleesch en Bloedt niet en hadde aengenomen, uyt den lichamen van den Maget Maria, soo en konde geen menschen saligh worden; want soo leert ons den Bijbel by Ioannes Capittel 1. dat eenige woordt, of de Soone des Vaders is vleesch geworden, en heeft de menschelijcke nature aengenomen, en in den 1 Timotheum Capittel 3. De verborgentheydt der Godtsaligheydt is groot, Godt is geopenbaert in den vleesche,

en

en Hebr. capittel 2. De Soone Godes heeft het zaet Abrahams aengenomen, en is ons vleesch en bloedt deelachtigh geworden, gelijck als de jonge kinderen; maer sulcks heeft hy tot dien eynde gedaen, dat hy ons soude saligh maken, gelijck als hy van hem selfs getuyght, Matth 18. De Soone des Menschen is gekomen om saligh te maken dat verlooren was, en Paulus 1 Timoth. 1. spreeckt: Dit is een getrouw woordt, en aller aennemingе waerdigh, dat Iesus Christus in de wereldt gekomen is, om de Sondaren saligh te maken; dat is nu den grondt van onse gantsche saligheydt, dat de Soone Godts om onsent wille is mensch geworden, en voor ons aen het Kruyce is gestorven; want door sijnen doodt heeft hy vrede gemaeckt, door sijn bloedt aen den Kruyce, en door sijn bloedt hebben wy de verlossinge, namentlijcken de vergevinge der sonden; om onsent wille is hy tot sonden geworden, die van geene sonden geweten heeft, op dat wy door hem gerechtveerdight worden voor Godt, 2 Corinth. capittel 5. daerom oock Christus selven seydt, Ioh. 13. capittel, dat hy ons ten jongsten dagen uyt den grave wederom sal opwecken, door sijne Goddelijcke stemme, als hy ons toegeseydt heeft, Ioh. 5. Dit is nu kortelijcken onse leere van Christo, soo schrijven de Euangelisten en Apostelen daer van, en soo gelooven wy oock daar van, soo verre als ghylieden nu oock dat selve gelooft, soo zijn wy in den grondt van onse saligheydt eens. Doch wat de Papisten daer van leeren of gelooven, daer mede en bekommeren wy ons niet, maer blijven slecht by Godes Woordt.

Het derde Capittel.

Van het Symbolum Apostolicum.

Voor het derde seght ghy, dat oock op de algemeene Concilien, de Roomsche Papisten te gelijck met de Griecken dat Symbolum Apostolicum, van de Apostelen selfs geschreven, hebben aengenomen; wat dit derde aengaet, soo weten wy ook wel, dat de Roomsgesinden het Symbolum Apostolicum met u aengenomen hebben, op de seven Concilien, en wy beroemen ons, gelijck wy dan in het naeste hier voorgaende Capittel geseydt hebben, dat wy het Symbolum Apostolicum oock aennemen, en houden het daer voor; dat het de Apostelen selven geschreven hebben. Ia wy schatten het soo hoogh, dat niemant onder ons voor een Christen aengenomen wordt, die het selve niet van buyten kan, en het sal niet licht een kint van seven Jaren onder ons gevonden worden, die het Symbolum niet van buyten kan opseggen; wy gelooven ook de seven algemeene Concilien, dat sy dat Symbolum Apostolicum alle tijdt behouden en geapprobeert hebben, soo dat wy dan noch hier inne van u niet zijn afgedeelt, maer gelooven soo wel aen Godt den Vader, aen Godt den Soone, en aen Godt den Heyligen Geest, als ghy.

Het vierde Capittel.

Van de seven Conciliens.

Voor het vierde seght ghy, hebben de Papisten en Griecken veele invoeringe en insettingen wegen de Kercklijcke ordinantien, en wegen de versterckinge des geloofs der Kercken, eenstemmigh gegeven en bestemt hebben, daer op antwoorden wy, dat wy Godt lof seer wel weten, wat de seven algemeene Concilien besloten hebben, het eerste dat genoemt wordt Nicanum, is gehouden geworden in den Staat Nicaä, in het Landtschap Bithinia, onder den Keyser *Constantinus Magnus*, Anno Christi 325. in het welcke vergadert zijn geweest driehondert en achtien Bisschoppen, door de welcke uyt den Bijbel tegen den godtloosen *Arrius* is bewesen geworden, dat Christus niet alleen een mensch, maer oock een ware Godt zy, dewijle hy selfs seydt by Ioh. Capittel 8. Eer dat Abraham was ben ick, en Paulus getuyght van hem in het 9 capittel tot de Rom. Christus is uyt den Vaderen, soo veele het vleesch aengaet, en te gelijck oock Godt geloost in der eeuwigheyt; daer en tegen *Arrius*, die de Godtheydt Christi loochende, is uyt of van de Christelijcke gemeynte verwesen. Het tweede algemeyne Concilie is gehouden geworden onder de Keyser *Theodosio*, in de Stadt Constantinopolen, Anno Christ 381. in het welcke de Bisschoppen bewesen hebben, dat den heyligen Geest een ware Godt zy, dewijle den Apostel seydt in den eersten tot den Corinth. cap. 12 dat den heyligen Geest den eenigen Godt is, die daer alles in allen werckt, en is aldaer veroordeelt geworden, die *Macedonius*, die de Godtheydt des heyligen Geestes verloochende, en hebben daer en boven afgeschaft alle de tempelen der Heydensche Afgoden, het Heydensche Offer, en het godtloose Vasten-avondt Feest van Bachi. Het derde Consilie is gehouden geworden te Ephesen, onder den Keyser *Theodosi Junior*, Anno Christi 432. alwaer tweehondert Bisschoppen vergadert zijn geweest, de welcke bewesen hebben, dat de Heere Christus wel Godt en Mensche, doch maer een persoon is, dewijle Paulus seydt, 1 Corinth. in 't achtste capittel. Wy hebben maer eene Heere Iesum Christum, door wien alle dingen zijn, en wy door hem,

en 1 Timoth. capittel 2. Daer is een Middelaer tusschen Godt en de Menschen, den mensche Jesus Christus, en aldaer is veroordeelt geworden *Nestorius*, de welcke leerde dat in Christo twee natuuren, en oock mede twee persoonen waren. Het vierde Concilie is gehouden in Calcedonien, onder den Keyser *Martiano*, Anno Christi 452. alwaer vergadert zijn geweest seshondert en dertigh Bisschoppen, door de welcke uyt den heyligen Bijbel is bewesen geworden, dat in Christo twee natuuren zijn, de menschelijcke en Goddelijcke, en dat de menschelijcke in de Goddelijcke niet verandert en is; wijle Petrus in sijnen eerste aen 't vierde capittel, die beyde natuuren uytdruckelijck onderscheydet, wanneer hy seydt dat Christus voor ons geleden heeft, in het vleesch, en is aldaer veroordeelt. *Eutiches*, die valschelijck leerde, dat in de menschwerding Christi, de menschelijcke natuure, in de Goddelijcke verandert is; en dat Christus alleene Godt, en geen mensche genoemt magh worden. Het vijfde Concilie is gehouden van den Keyser *Justinianus*, in de Stadt Constantinopolen, Anno Christi 552. alwaer dat de samen-vergaderde Bisschoppen uyt den heyligen Bijbel bewesen, dat de Duyvelen geene hoope meer en hebben, om immermeer de saligheydt te bekomen, dewijle Christus seydt by Matth. aen het 25 capittel. Gaet wegh ghy vervloeckte, in dat eeuwige vuur, dat de Duyvel en sijn Engelen bereydt is; en zijn aldaer veroordeelt alle die valsche Leeraeren, die daer tegen predickten. Het seste algemeene Concilie is gehouden geworden onder *Constantino Quinto*, Anno Christi 680. in de Stadt Byzantio, alwaer de Bisschoppen uyt Godes Woordt bewesen hebben, dat, gelijck in Christo twee natuuren, alsoo oock twee willen zijn; de Goddelijcke en menschelijcke. de Goddelijcke willen hebben sy bewesen, Matth. 11. daer de Heere Christus seydt: Niemant kent den Vader, dan den Soone, en die het den selven Soone sal willen openbaren: de menschelijcke willen hebben sy bewesen, uyt de woorden Christi, Matth. 26. mijn Vader soo het mogelijck is, laet desen Drinkbeker voorby gaen, doch niet gelijk ick wil, maer gelijck als ghy wilt; en zijn aldaer veroordeelt de Monothebetens, die het tegendeel hier van leerden. Het sevende algemeene Concilie is gehouden onder den Keyser *Jereni*, Anno Christi 788. in de Stadt Nicmas, alwaer besloten is, dat men beelden in de Kercke soude mogen hebben, niet dat men de selve soude aenbidden, maer tot een gedachtenisse der Heyligen. Dit zijn alsoo de seven algemeyne Concilien, en wy nemen gaerne aen wat op de selve beslooten, en vast gestelt is, dewijle sy hare meyningen uyt den Bijbel genomen en bewesen hebben; hoewel uyt het besluyt van het laetste Concilie, naderhandt sulck een misbruyck is gewesen, dat men de beelden aengebeden heeft, het welcke Godt daeromme toegelaten heeft, dewijle de Bisschoppen hare meyningen hier over niet uyt Godes Woordt en hebben genomen, gelijck de anderen. Soo gevarelijcken isset in Geloofs-sake yets aen te nemen, dat in Godes Woordt niet en is gegrondet: by aldien ghy vroomen Patriarch, door uwe Insettingen, Ordonnantien en Bevestingen des geloofs, dese Artijckelen mijnet, die de heylige Bisschoppen op de Concilien, uyt den woorden Godes besloten hebben, soo zijn wy oock daer in met u eens. Doch siet yet wat anders meynen, soo zijn wy besorght, dat ghy de selve Concilien niet recht in uwe spraecken vertaelt en hebt; wy daer en tegen hebben de selve in de Grieksche spraecke, in de welcke de selve gehouden en geschreven zijn.

Het vijfde Capittel.

Van het Avondtmael.

VOor het vijfde seght ghy, hebben de Papisten en Griecken te gelijk ingestelt, dat'er maer eenen Doop, een Gelove, en een Voorbiddinge der heylige verborgentheden, aengenomen soude worden, en het hooghweerdige Avondtmael, met gesuurt Broodt, en Wijn met water vermengt, en niet met ongesuurt broodt, en soude bedient worden; en seght dat ghy veele van dese dingen, in uwe boecken uyt het Griecks vertaelt, by u hebt. Wat dit vijfde betreft, dat ghy eenen Doop, een Geloove en voorbiddinge der Goddelijcke verborgentheyt, in het hooghwaerdige Avondtmael, na uytwijsinge van de voornoemde Concilien gelooft, daer aen doet ghy oock recht; want Paulus seydt met klare woorden, in den Brief aen den Ephes. capittel 4. Een Lichaem en een Geest, een Heere, een Doop, een Geloof, een Godt en Vader onser allen, die daer is over alles; dit gelooven wy even soo wel als ghy, niet om dat het de Concilien seggen, maer om dat de Concilien het selve van Paulus genomen en geleert hebben; want de Concilien die en mogen niet meer seggen, als het geene in de Bijbel staet; waeromme Evagrius Lib. 2. capittel 16. Origenes over het darde capittel aen den Romeynen, Athanasius in het boeck tegen de Heydenen, Chrysostomus in zijn dartiende Predicatie. over het eerste boeck Moses, Epiphanius Narchi vijf en sestighste, eenstemmigh schrijven, dat in de Concilien dit gebruyck is geweest, dat den Bijbel midden op de tafel is geleyt geworden, om aen te wijsen dat niemant yets seggen soude, dat niet in de selven begrepen was; maer dat ghy hier by voeght, dat het heylige Avondtmael des Heeren, met gesuurt Broodt moste gehouden worden, en met Wijn die met water gemengt was; daer op antwoorden wy: dat het wel geloofselijck is, dat Christus

ſtus ſuur broodt by de inſtellinge des Avondtmaels gebruyckt heeft; want hy het ſelve ingeſtelt heeft, als hy met ſijne Iongeren het Paſcha at, gelijck Matth. 26. met klare woorden ſtaet, als de Twaelve aten, namentlijck het Paſcha: Doe nam de Heere het broodt, danckte, &c. nu moeſten ſy by het houden des Paſcha geen geſuurt broodt gebruycken, als Godt bevoolen heeft, Exod. 12. Soo hebben wy evenwel die beſcheydenheydt, dat wy gaerne toegeve, dat men geſuurt broodt neemt, dewijle wy in den heyligen Bijbel geen klaer bevel en hebben, dat wy noodtwendigh ongeſuurt broodt ſullen nemen; want de heylige Euangeliſt, ende den Apoſtel Paulus, 1 Cor. 11. die noemen het maer broot, ſonder wijder beſchrijvinge, daer aen laten wy ons genoegen, ende en willen niet wijſer weſen, als den heyligen Geeſt, en ſtellen ſulcks eenen iegelijcken vry, of hy geſuurt ofte ongeſuurt broodt nemen wil; want en willen, noch en mogen niet tot Godes Woordt, noch af, noch toe doen, op dat wy de vloecken en ſtraffen Godes niet deelachtigh en worden. Wat nu den wijn aengaet, wy willen liever klaren wijn gebruycken, als de ſelve met water vermengen; want Matth. 26. en Luc. 22. ſeggen beyde, dat in de kelck de vrucht des wijnſtocks geweeſt is; maer van water en gedencken ſy niet. Daeromme blijven wy liever by de heylige Schriftuur, en den Bijbel, als Godes eygen zijnde, daer door ſoo konnen wy het alderſeeckerſte zijn.

Het ſeſte Capittel.

Dat wy onſe Religie van Chriſtus, en de Apoſtelen nagevolgt hebben.

VOor het ſeſte voeght ghy dan daer by, dat ghy ſulcks alles van de heylige Apoſtelen, en van den heyligen Apoſtoliſten Vicarius ontfangen hebt; maer die te Romen in Italien, Longobardien, Tirol en Germanien, die hebben ſulcken geloove en belijdeniſſe gemaculeert en bedorven. Wat dit ſeſte aengaet, dat ghy ſeght, alle van de heylige Apoſtelen, en van de heylige Apoſtoliſſe navolgers ontfangen te hebben, daer op mooght ghy weten, dat wy ons veel meer beroemen konnen, dewijle wy niet eenen titel ofte letter in geloofs-ſaken aen en nemen, die niet uyt Chriſti eygen mont, en uyt de ſchriften der Aopſtelen genoomen is; en houden het voor een gewetens ſaecke het alderminſte te ſeggen in Geloofs-Artijckelen, het geene in Godes Woort niet en ſtaet; maer dat ghy hier by voeght, dat den Paus naemaels tot Romen, in gantſch Italien, Tirol, Longobardien en Germanien ſulke belijdeniſſe bedorven heeft, daer op antwoorden wy, dat wy niet en konnen ontgelden, wat den Paus gedaen heeft, maer beklagen veel meer, dat de Papiſten geene conſcientie en hebben, en haer niet ontſien Godes Woort te verkeeren; en wy zijn daeromme oock met perijckel van lijf en leven van haer afgeweecken, en ſeggen haer openlijcken in de oogen, dat den Paus is den menſch der ſonden, en het kindt des verderfs, van het welcke Paulus voorſeyt heeft, dat komen ſoude, en de leere der Apoſtelen verderven, als 'er ſtaet in den tweeden Theſſal. in het tweede Capittel.

Het ſevende Capittel.

Van den H. Geeſt.

VOor het ſevende, beklaeght ghy vroomen Patriarch, dat wy leeren en gelooven, dat Godt den Heyligen Geeſt niet alleen van den Vader, maer oock van den Soon uytgaet. Hier op antwoorden wy u, dat 'er met klare oogen geſchreven ſtaet by Ioh. 15. dat den heyligen Geeſt van den Vader uytgaet, maer dat hy van den Sone uytgaet, dat en ſtaet met deſe woorden en letteren niet in de Schriftuur. Daerom wanneer iemandt vraeght, of wy gelooven, dat deſe woorden in de heylige Bijbel ſtaen, dat wy gelooven, dat den heyligen Geeſt van den Soone uytgaet, ſoo ſeggen wy neen, wy en gelooven het niet; want wy zijn verſeeckert, dat deſe woorden in den heyligen Bijbel niet te vinden en zijn; maer ſoo iemandt vraeght, of den heyligen Geeſt oock is de Geeſt des Soons, ſoo wel als des Vaders, ſoo ſeggen wy ja; want den heyligen Bijbel die ſpreeckt alſoo, Rom. 8. Wie den Geeſt Chriſti niet en heeft, die en komt hem niet toe: en in den Brief tot den Galaten, Capit. 4 Godt heeft den Geeſt ſijns Soons in onſe herten geſonden. Sal ons iemandt verder vragen, of den Soone ſoo wel den heyligen Geeſt uyt ſendet, als den Vader, ſoo ſeggen wy ja; want den Bijbel die ſpreeckt alſoo, Iohan. 15. Als den Trooſter ſal gekoomen zijn, namentlijck den heyligen Geeſt, beyde den Geeſt des Vaders, ende des Soons; en den Vader en de Soone ſenden de ſelven in de herten der menſchen die te verlichten; maer dat hy van den Soone uytgaet, dat en willen wy niet ſeggen, dewijl den Bijbel alſoo niet en ſpreeckt; want het zy verre van ons, dat wy van Godes Woort gaen. Doch is die langdurigen ſtrijdt tuſſchen de Grieckſche ende Roomſche, maer een ſchool-twiſt en woorden-ſtrijdt geweeſt, daer door ſy de Kercke niet en hadde behooren ongeruſt te maecken. Hoewel dat 'er oock eenige onder de oude Griecken geweeſt, als Hilarius, lib. 12. die van de heylige Drievuldigheydt

heydt geseydt hebben, dat den heyligen Geest van den Vader en Soone gelijck uyt gaet. En is desen strijdt tusschen de Grieckſche en Roomsche Kercke, nae dat de selve ettelijcke hondert jaren geduurt heeft, eyndelijcken Anno Christi 1441. op het Concilie te Hoiets, in het byzijn van Biſcary, Patriarch van Griekenland, bygeleydt, alsoo dat men spreecken mocht hoe dat men wilde, als maer de meeninge eenderley was. En wat willen wy hier in oneenigh zijn, laet ons veel liever Godt den Vader, en den Soon aenroepen, dat die den heyligen Geest in onse herten sendet, dat die ons verlichte, en alles leeren, en op effene bane leyde; om nae Godes behagen te doen, gelijck als David heeft gebeden, Psalm 143. en zijn wy alsoo in desen punct de rechte meeninge oock eens.

Het achtste Capittel.

Van de Beelden.

VOor het achtste, vroomen Patriarch, beklaeght ghy u, dat wy de heylige Beelden, die ghy uyt de oude Insettingen hebt in uwe Kercken en huysen, dat wy die geene eerbiedinge en doen, noch in eeren houden. Hier op antwoorden wy aldus: Wy konnen de Beelden seer wel lijden, beyde in onse Kercken, en in onse huysen, wanneer de selve van Christelijcke en geoorlofde dingen zijn, en insonderheydt van geestelijcke saecken. Want Godt heeft aen Moses selfs gebooden, Exod. 25. dat hy twee goude Cherubim maecken soude over den Genaden-stoel in het Alderheylighste; en Numeri 21. seydt Godt: Maecket u een metalen Slange, en stelt die tot een teecken; wie deselve aensiet, die sal geneesen: welck Beeldt Christus selfs gedenckt, als een figure, die op hem geduydet was, Ioh. 13. Daer waren oock veelderley beelden van Granaten, Lelyen, Palmen, Ossen, &c. in den Tempel Salomons, 1 Reg. 7. ende Godt wees Moses op den Bergh Sinay een afbeeldtsel van de Hutte des Bescheyts, die hy maecken soude, Exod. 25. alsoo heeft Godt oock door voorbeelden en figuren aen de Propheten toekomende dingen geopenbaert, als te sien is by den Propheet Esaia, Cap. 6. Ezech. 7. En wat is de gantsche heylige Openbaringe Iohannes anders, als afbeeldtsels van toekomende dingen. Hoe souden wy dan de Beelden verwerpen? Ten anderen, verbieden wy oock aen onse Volckeren, dat sy de behoorlijcke Beelden geensins belachen ofte bespotten sullen, op dat daer door niemandt inbeeldinge krijgen mochte, dat wy daer door verachten ofte bespotten die dingen, die daer door beduydet worden, nademael wy weten, dat ons Paulus bevoolen heeft, dat wy de swacke verdragen, en vriendelijck met deselve omgaen sullen, 1 Thessal. cap 5. Ten derden, konnen wy oock wel toegeven, dat men de Beelden soo veel eere aendoet, als men anders, uytgesondert den heyligen Bijbel, eenige Historie aendoet, dewijle het selve in de Beelden vertoont wordt, dat in de Historien beschreeven is; doch een boeck set men ergens aen een reyne en suyvere plaetse, en men neemt dat in reyne handen, en men leest daer inne; alsoo kan men de Christelijcke beelden aen reyne plaetsen setten, en de selve met gelegentheydt en believen aenschouwen, op dat men de Historie en dingen indachtigh worden, die daer inne afgebeeldt zijn. Ten vierden, men moet deselve niet aenbidden; want dat heeft Godt verbooden, die men oock meerder moet gehoorsamen, als de menschen, Actor. cap. 5. ende Godt spreeckt by Esaia, cap. 42. Ick en wil mijne eere geenen anderen geven, noch mijnen roem den Beelden ofte Afgoden: dat is, ick wil niet dat de Beelden ofte Afgoden geloooft sullen worden voor de weldaden, die ick den menschen bewesen hebbe: en Deut. cap. 5. Ghy en sult u geen beelden, noch gelijckenisse maecken, noch van 't geene dat boven in den Hemel is, noch van 't geene dat beneeden op der Aerden is, noch van 't geene dat in 't water onder de Aerde is, dat ghy die aenbiddet ofte dienet. Soo ras als nu een beeldt aengebeeden wordt, of het schoon aen hem selve goet wäre, soo ras wort eene groote afgoderye daer uyt. Ten vijfden, soo en moet men oock Godt de Heere door de beelden niet aenbidden, waer mede haer de menschen ten huydigen dage verontschuldigen; want een sulcken dienst noemt Godt de Heere voor afgoderye. Michas by Iudic. c. 17. die gaf geldt daer toe, daer uyt een beeldt gemaeckt wierdt, niet om den Duyvel, ofte aen eenen vreemden Godt, maer om den waren Godt daer door te eeren, soo dat hy met vrolijken herte seyde: Nu sal my de Heere, die den Hemel en de Aerde gemaeckt heeft, zegenen; en de Daniten, Iudic. 18. die vragen dit beelt om raedt, en bekoomen tot antwoordt: De Heere is met u op uwe reyse; soo dat sy niet den Duyvel, noch geenen vreemden Godt in dit beeldt en hebben willen eeren, maer den waren Godt, wiens beeldt het zijn soude; evenwel soo hadde Godt de Heere een mishagen daer aen. Desgelijcken mede, als Moses 40 dagen en 40 nachten op den berge by den Heere was verblijvende, en de vuur-kolomne des nachts, en de wolcke-kolomne des daeghs haer niet meer sien en lieten soo meynden de Israeliten, dat sy recht en wel souden doen, dat sy de tegenwoordigheyt Godes door een ander

beeldt

beeldt verthoonden ende representeerden, op dat, wanneer sy het selve aenschouwen zoude, zy des te vieriger in haren Godtsdienst zijn mochten. Daerom soo maeckten sy een gulden kalf, wel niet tot dien eynde, dat sy het kalf Goddelijke eere bewijsen wilde, maer dat sy den waeren Godt door dit beeldt aenbidden ende eeren mochten, die haer uyt Egyptenlandt geleydt hadde, daeromme liet oock Aaron uytroepen, als het kalf gereedt was, Morgen is het Feest des Heeren; maer Godt hadde gantseh geen welgevallen in sulcken dienst, maer strafte de Israeliten seer hart daeromme, soo dat de Heere drie duysendt man liet omkomen, ende wilde haer gantschelijck verdelgen, soo haer Moses niet verbeeden hadde, Exod. 32. en David Psalm 106. gelijck oock Stephanus, Act. 7. dat Godt de Heere deze eere voor hem niet aengenoomen heeft, als aen hem deze eere geschiedt; maer dat de Israeliten afgoden-dienaers daer door geworden waeren. Een gelijckenisse hebben wy in de Koninck Ieroboam, de welcke oock Godt de Heere met sijn gantsche doen door beelden-dienst wilde eeren, maer het wierdt hem tot een groote zonde, 1 Reg. cap. 12. ende hy moeste sijne soone Abiu, daeromme verliesen, ende hy zelfs wierd daeromme van den Heere geplaegt, dat hy sterf Cap. 14. Ten zesten zoo volght oock hier uyt, dat men hem voor de beelden niet buygen ofte vernederen zal, ende wat diergelijcken meer zoude konnen zijn, want Godt zeydt Ezai. 45. dat voor hem alle knyen zullen buygen, ende niet voor eenigh beeldt. Christus wordt deze als een zonderlinge ende Goddelijcke eere, die geene Creature toebehoort, toegeschreven by Phil. 2. ende seght my, wat voor een Propheet, ofte welcken Apostel heeft immermeer eenig beelt zoodanige eere aengedaen, ende wy behooren doch in haere voetstappen te volgen, als Paulus zeydt, 1 Cor. 10. weest mijne navolgers als ik Christus navolger ben, daer mede gy niet te min meught bemercken, dat de beelden niet van Christo ende Apostelen, maer van de menschen in het nieuwe Testament zijn ingevoert geworden, zoo zullen wy u kortelijck uyt geloofwaerdige mannen verhaelen hoe de beelden haren oorspronck gekregen hebben. Het eerste beeldt in het nieuwe Testament, is gemaeckt van die vrouwe, de welcke Christus van den bloedganck verlost heeft, Matt. 9. want Eusebius lib. 7. cap. 14. verhaelt dat sy tot Cesarea voor haer huys, beyde des Heeren, ende oock haer eygen beeltenis van metael gegoten, heeft opgericht, niet om het selve aen te bidden, maer tot een gedachtenisse; en Eusebius seydt vorder in het selvige Boeck, dat hy tot sijn tijden het beeld des Heeren Christi ende van de heylige Apostelen, by veele vroome lieden in haere huysen gesien heeft. Het selve gedenckt oock Athanasius in sijne schriften over den 118 Psal. onder den Keyser Constantinus Magnus, 380 Iaren na de geboorte Christi, heeft men begonnen het Kruyce Christi op die maniere te maken, gelijck als het op uwe Russche Kerken gevonden wordt; als Nicepo getuyght, lib. 17. cap 30. maer ten tijde Constantinus Magnus, A. 330. heeft men eerst begonnen inwendigh de Templen te vercieren, insonderheydt als men de gedachtenisse vierden van de heylige Martelaers, gelijck Gregorius Nazianzenus getuygt, maer aengebeden en heeft men de selve in die tyden noch niet, want Chrysostomus die schrijft, Wy hebben de beelden der vroomen tot dien eynde, dat wy de deugden der selver gedachtig konnen zijn: ende Gregorius Magnus, die A. 600 geleeft heeft, die schrijft in sijn sevende boeck aen Serenum, dat het tot Masilia de menschen vlijtig soude vermanen, dat sy de beelden niet en soude aenbidden; ende in het seste Concilie, Anno 1680 gehouden, is uytdruckelijcken geordonneert, dat men de beelden in de Huysen ende Kercken behouden mochte, maer geensins die zelve aenbidden. Het sevende algemeene Concilie, Anno 788 tot Nican gehouden, is verhandelt, en tegen Godts woord, en tegen alle voorige Concilien en alle de Vaders, hebben geordonneert, dat men wel de beelden niet en soude aenbidden, maer die eere, kusse, omvangen, ende voor die selve nederbuygen soude. Uyt dit Concilie hebben hier na de Pausen van Romen alle haer afgoderye gesmeed, en geseyd dat men door de beelden kon saligh worden, ende wanneer men de selve op eenige wonden leyde, dat men daer door genesen konde worden, gelijck Adrianus ende Marson schrijven uyt dit leste Concilie. Hebt gy Russen oock niet alleen uwe beelden, maer oock dat bekomen, dat ghy de zelve kusset, omvanght, u voor de zelve kruycet, ende nederbukt, ende aen haer de krachten van te helpen, ende door de selve zalig te worden, toeschrijft. Nu betuygen wy u, door het bitter lijden Iesu Christi, die ons beyderzijds van de helle verlosset, dat ghy willet toesien welke Religie in dezen zal de oudtste en de rechte zijn, d'uwe ofte d'onze. Wy houden het met de beelden, gelijck als het gehouden is in de Christelijcke Kercke in de geboorte Christi, na de eerste 800 Iaren; gy daer en tegen houd het met de beelden, so als het op de algemeyne Concilien verordineert is, tegen Godes woordt, ende tegen de voorige Concilien. Voor al, heylige Vader, vermanen wy u door Iesum, dat ghy selfs oordeelen wilt, welcke

het meeſte met de leere Chriſti over een ſtemmet, het geen dat in de eerſte 800 Iaeren na Chriſti geboorte is geleert geworden, ofte het gene dat daer nae eerſt is ingeſtelt geworden.

Het negende Capittel.

Kerkelijke Ordonnantien ende Ceremonien.

VOor het negende, vrome Patriarch, ſoo beklaeght ghy u, dat wy de inſettingen ende Kerckelijke Ordonnantien hebben laten vallen. Hier op antwoorden wy: By aldien wy door de Kerckelijcke Ordonnantien de Chriſtelijcke Ceremonie by den Godtsdienſt, als ergens in eenigh landt ſoude mogen gevonden worden, wy ontblooten het hooft, en knielen neder, als wy Chriſtus onſen Heere ſullen aenbidden, gelijck Paulus ſeydt Phil. 2. wy gaen met groote eerbiedinge tot het weerdige Avondtmael, en bereyden ons met vaſten ende bidden daer toe, op dat wy het heylige lichaem ende dierbare bloedt Ieſu Chriſti weerdighlijck ontfangen mogen tot onſer ſaligheyt, gelijck ons Paulus vermaent in den eerſten aen den Corinth. cap. 11. Onſe Copulation, ofte trouwen, geſchied aldus: De ondertrouwde perſoonen worden in den naeme der hooghgeloofde heylige Drievuldigheyt voor de gantſche Chriſtelijcke Gemeente te ſamen gegeven den geeſtelijcken ſtandt, moet een beſondere kledinge hebben, die eerbaer is, en den Geeſtelijcken wel ſtaet: doch deſe en diergelijke Ceremonien gebruyken wy alleen tot dien eynde, op dat alles in de Chriſtelijcke Gemeenten, eerlijck ende ordentelijck ſoude mogen toegaen, dewijle dat Godt is een Godt van ordre 1 Cor. cap. 14. wy nemen oock geerne alle Ceremonien aen, ende veroordeelen die niet, wanneer de ſelvige niet overgeloovigh en tegen Godts woordt en zijn; want onder Ceremonien ende Geloofs-artijckelen is dit onderſcheydt: De Artijckelen des geloofs, als de leere van de heylige Drieëenigheydt, van de heylige Doop, van het heylige Avontmael, die zijn noodigh ter ſaligheydt; maer de uyterlijcke Ceremonien, die daer by werden gebruyckt, die en dienen maer tot aendacht, cieraed, ende order; als by exempel: Dat wy in het Avondtmael het gezegende broodt ende den gezegenden wijn, ende met het broodt ende wijn het ware lichaem ende bloedt Chriſti ontfangen, dat is een geloofs Artijckel, ende nootwendigh ter ſaligheyt, maer of wy het ſelve des morgens ofte des avonts, ſittende, ſtaende ofte nederknielende ontfangen, dat en is maer een uyterlijcke Ceremonie, die ter ſaligheyt niet noodig en is, daeromme gebruyckt men ſulcke Ceremonien, die de meeſte aendagt en eerbiedigheyt meede brengen; ende op die wijſe ende maniere moet men oordeelen van de gantſche Chriſtelijcke leere, dat men de Ceremonien ofte ordre niet ſoo hoogh en achte; wanneer dat alle volckeren ende natien dat deeden, dat zoude zeer goedt zijn. Van de Prieſterlijcke ordre, ende van den heyligen Doop, ende van de Ceremonien die daer by gebruyckt worden, ſal hier na in het 12. en 13. Cap. gehandelt worden.

Het thiende Capittel.

Van Dr. Luther.

VOor het thiende, vroomen Patriarch, ſoo klaeght ghy, dat 1517, een Doctor van onſe Duytſe Natie, *Martin Luther*, ende daer na *Calvinus*, ende die ghy in 't eynde van u ſchrijven gedenckt, *Michaal Servetius*, haer geopenbaert hebben, die groote confuſie ende ſcheuringen gemaeckt hebben door haere valſche leere, om dat de ſelve veele tegen het Euangelium, en tegen de algemeyne Concilien geſchreven hebben. Hier op antwoorden wy, dat wy met *Calvinus* niet te doen en hebben, dewijle hy geleert heeft, dat in het Heyligh Avontmael het weſentlijke lichaem ende bloedt des Heeren niet tegenwoordigh en is. Tegen Chriſti eygen woorden, Matt. 26. neemt ende eet, dat is mijn lichaem; neemt ende drinckt, dat is mijn bloedt. Met *Servetius* hebben wy noch veel minder te doen, nadien hy geleert heeft, dat de Heere Chriſtus geen ware God en zy, tegen de woorden Pauli, Rom. 9. Chriſtus is Godt hoogh gelooft in der eeuwigheydt. Daer en boven zijn het geene Duytſchen geweeſt, als ghy meynt; want *Calvinus* is een Fransman geweeſt, ende *Servetius* een Italiaen. Ende dewijle deſen *Servetius* ſoo Godtslaſterlijck geleert heeft tegen den Perſoon des Heeren Ieſu, die wy voor eenen waren Godt houden, ende het ſelve gelooven. Soo ſeggen wy, dat hy niet alleen regt te Geneve, A. 1553. op de Marckt is verbrant geworden. Wat nu *Luther* aengaet, deſelve heeft uyt gewichtige oorſaeken begonnen den Paus van Romen uyt Godes woordt tegen te gaen en te wederleggen; want hy, als een man in den heyligen Bijbel ende in de Grieckſche ſchrijvers ſeer wel ervaren ende wel belezen, wel merckten dat den Paus met ſijnen geſchooren hoop, tegen Godes woordt ende algemeyne Concilien leerden; want als Godt ſeyd, ghy zult my alleene aenbidden, Matth. cap. 4. dan ſeydt den Paus, ghy ſult blocken, ſteenen en menſchen aenbidden. Wanneer Chriſtus ſpreeckt tot de Apoſtelen en Bieght-Vaders: Om niet hebt ghy het ontfangen, om niet ſult ghy het weder

der geven; Matt. 10. dan spreeckt den Paus, ghy sult de vergevinge der sonde, de genade Godes, ende den Hemel selfs om geldt verkoopen, en die het meeste geldt geeft, sal de beste plaets in den Hemel hebben. Wanneer Godt spreeckt, dat de verstorvene zielen der rechtveerdigen zijn in Godes handt, cap. 3. in het Paradijs, Luce 23. in den schoot Abrahams, Luce 16. soo seyt de Paus, dat de zielen der verstorvene rechtveerdigen in het Vagevuur zijn, en die en konnen nimmermeer daer uyt komen, soo ghy my geen gelt en geeft. Wanneer den heyligen Geest seydt, 1 Tim. 3. cap. een Priester sal eender vrouwen man zijn, soo seydt den Paus, den Priester en sal geen wijf hebben, het is hem saliger, dat hy tien hoeren heeft, als een echte vrouwe. Wat dunckt u, vroomen Patriarch, heeft Luther niet recht gedaen, dat hy den godtloosen Paus, die hem tegen Godts Woordt opstelt, en hem selfs als Godt verheft, 2 Thessal. cap. 2. tegengesprooken heeft? en soudet ghy niet even het selve willen doen, als eenen vroomen man, wanneer dat iemandt Godt in't aengesichte tegen spreecken soude? ja vryelijck ghy soudet sulcks doen; want om die selve reden zijt ghy oock te vooren van haer afgetreden. Hoewel nu dezen godtzaligen man recht hier in gedaen heeft, dat hy den godtloosen Paus tegengesproocken heeft, soo en zijn wy doch in hem niet gedoopt, begeeren oock niet, dat ons andere Lutersche noemen zal; want wy zijn in Christi gedoopt: Christi leere hebben wy, en willen Christenen genoemt zijn, als Paulus seydt, 1 Cor. cap. 1. ghy en zult niet zeggen, 'k ben Paulus, ick ben Cephas, ick ben Christus: is Christus gedeylt? is Paulus voor u gekruycight? of zijt ghy in Pauli name gedoopt? &c. Wy en nemen oock sijne schriften niet wijder aen, als dezelve met den Bijbel overeenstemmen, of hy schoon een Engel ware, Gal. cap. 1. Soo en heeft oock Luther geen bloedt-vergieten aengerecht, maer alle tijdt geleert, dat men de Overheyt moet gehoorsamen, dewijl deselve het sweert Godts niet te vergeefs draegt, Rom. 13. wanneer de selve niet gebieden, dat tegen Godts gebodt is, Actor. 5. maer de Paus heeft zelven alle Koningen en Potentaten opgeruyt, dat sy het reyne woordt Godts, en ware Christenen souden uytroeyen, wanneer deselve sijne godtloose leere tegen zijn: sulcks heeft hy gedaen, en doet het noch, oock door aendrijvinge des Duyvels, die een moordenaer is van den aenbeginne.

Het elfde Capittel.

Van de Vasten.

VOor het elfde, vroomen Patriarch, zegt ghy, dat Lutherus de Vasten heeft verworpen. Hier op antwoorden wy: Vasten noemen wy uyt Godes Woordt, eerstelijck, wanneer hem een mensche hoedet van overdadigh drincken en eten, nae de vermaninge Christi, Luc. 21. Wacht u, dat uw herten niet beswaert en worden met eten en drinken. Op dese wijse houden wy het vasten soo noodigh, dat wy seggen met Paulus tot den Gal. cap. 5. en tot den Ephes. cap. 5. dat geen vraet noch dronckaert het Koninckrijcke Godes be-erven sal. Vastet ghy-lieden nu op die selfde wijse, soo doet ghy recht ende billick. Ten anderen, soo noemen wy oock met de heylige Schrift vasten, wanneer een mensch ofte gantsche vergaderinge en Natie, haer, in tijde van Godes toorn, op gesette dagen, van eeten en drincken onthouden, gelijck als Ester met het Ioodtsche volck gedaen heeft, Esth. cap. 4. als mede de Koning te Ninive met sijne Onderdanen, Iona cap. 3. Op dese manieren vasten menighmael Landen en Rijcken, en onsen lieven Heer Vader heeft veelmalen in sijn Landen ende Provintien sulcke vasten laten uytschrijven, gelijck oock by desen Sweedtschen Turckschen inval, op dat de gantsche Natie des aendachtiger en vieriger mochte zijn tot den gebeede. Vastet ghylieden oock op dese wijse, soo doet ghy na Godes bevel, en nae het exempel der Heyligen. De vasten is oock aen hem selfs niet quaet, noch oock van Godt den Heere niet verboden, maer veel meer gebooden, wanneer het op dese wijse, die Godt gebooden heeft, geschiedt, en tot dien eynde, om de lusten des vleeschs daer door te temmen, Livit. cap. 16. Aen den tienden dage der sevende maent sult ghy uwe lichamen kastijden, dat is, ghy sult vasten. Oock wijder, wanneer het geschiedt tot dien eynde, dat het een zeker teecken zy van onse smerten en zorgen, Psalm 35. Als sy kranck waren, tooch ick eenen sack aen, en droeg leed met vasten en bidden van herten. Voor het derde, dat het ons een aenprickelinge zy tot boete, en tot het gebed, op dat wy des te aendachtiger soude konnen bidden, Ioel cap. 1. Heylight een vasten, roept de gemeente te samen, vergadert de Oudtsten, en alle inwoonders des landts, ten huyse des Heeren uwes Godts, &c. Ten vierde, moet oock een sulck vasten uyt waren geloove geschieden, anders is het maer sonden, Rom. 4. Want door den geloove zijn wy versekert, dat ons vasten Godt aengenaem zy, niet, om dat wy ons van spijse

en

en dranck onthouden, maer om Jesu Christi wille, die in onse herte woont, en wegen het bevel Godes, die ons sulks heeft geboden, dat ons voornemen soude zijn, om ons leven te beteren, sonder het welcke het maer een grouwel is, Esaia capittel 58. daer de menschen Godt vragen: waeromme vasten wy, en ghy en siet het niet; en Godt antwoordt, wanneer ghy vastet, soo doet ghy uwen willen, dat ghy twistet en kijvet; maer soo men wil vasten tot dien eynde, om daer door wat by Godt den Heere te verdienen, soo is sulck vasten maer een afgoderye, als te sien is aen den Phariseus, by Luc. capittel 18. die daer seyde: Ick vaste tweemael in de weke, &c. die daeromme oock niet gerechtvaerdight, maer veroordeelt wordt, om dat hy hem hier op beroemden; soo het ten anderen geschiedt om van de menschen aengesien te worden, soo en is het niet anders als geveynstheydt, als Christus selven leert, Matth. capittel 6. En soo voor het derde het geloove niet daer by en is, en het voornemen om sijn leven te beteren, soo en is het Godt de Heere oock niet aengenaem, Zach. capittel 14. staet: Ghy en hebt my niet gevast doe ghy vastede, maer doet recht, soo en sult my vasten; daer en boven soo moet men by het vasten dese regels in acht nemen.

Ten eersten, in het ware vasten, dat in Godes Woordt gegrondet is, moet men hem niet alleene van de spijse, maer oock van den dranck onthouden: gelijck als Daniel van hem selfs getuyght, in sijn boeck aen 't tiende Capittel, dat hy niet gegeten en gedroncken heeft, en insonderheydt soo heeft hy hem onthouden van den Wijn.

Ten anderen, die vasten wil na Godes Woort, die moet hem niet alleen des morgens, maer oock des avondts van spijse onthouden; soo dede Daniel in het tiende Capittel, de vroome Ester biddet Mardochamm: gaet heenen, en vergadert alle de Joden die tot Susan zijn, en die sullen om mijnent wille vasten, en niet eeten noch drincken in drie dagen en drie nachten, en ick en mijne Maeghden sullen van gelijcken vasten, Ester Capittel 4. De Koninck te Ninive, met sijne Onderdanen, die vasten oock, alsoo hy een gebodt liet uytgaen, dat noch Menschen, noch Vee yets soude smaken, nochte geen water drincken, voor een gesette tijdt, Jona. capittel 3. hoedanigh het huydendaeghsche Vasten, dat aen veele plaetse geschiedt, hier mede over een komt, dat weet een yegelijck, &c.

Ten darden, soo en moeter geen onderscheydt in de spijse werden gemaeckt, alsoo dat men het eene soude eeten, en het andere verwerpen, gelijck huydendaeghs geschiedt, dat men het vleesch te eeten verbiedt; maer daeromme des te meer allerley andere leckere beetjens eet, dat men booter of melck niet en wil riecken noch smaecken; maer de olye de volheydt gebruyckt, want sulck een vasten, en is ten eersten niet als een Ongoddelijcke insettinge der menschen, en niet wy, maer Paulus, 1 Timoth. capittel 4. noemt het een Duyvelsche Leere, welck hart woordt wy geensints en soude willen, noch derven gebruycken, soo het Paulus niet en gebruyckte, want hy seydt 1 Timoth. capittel 4. den Geest Godts seydt klaerlijck, dat in de leste tijde veele sullen afvallen, van het geloove, of van de ware leere, en verleydende Geesten aenhangen, en de leere der Duyvelen, en gebieden te onthouden van spijse die Godt geschapen heeft; want alle creaturen zijn goedt, en daer en is niet verwerpelijck, dat met dancksegginge ontfangen wordt. Ten anderen zijn Christi eygen woorden, Matth. capittel 15. Wat den monde ingaet, dat en verontreynight de menschen niet, maer wat ten monde uytgaet, als vloecken, sweeren, &c. en by Luc. capittel 10. gebiedt hy ons te eeten, alles wat ons voorgeset wordt, en Paulus eerste Corinth. capittel 10. Alles wat op de Vleesch-mart te koop is, dat etet. Ten derden leert Paulus, dat sulcke dingen van Christo afgeschaft zijn, wanneer hy seydt, Collos. capittel 2. En laet u niemant veroordeelen in eeten noch drincken, het welcke schaduwe zijn der toekomende dingen; maer het lichaem is Christus.

Ten vierden, en vint men in het Nieuwe Testament geene gesette dagen, weken, of maenden en jaren; ick vreese, ick vreese, dat ick te vergeefs aen u gearbeydt hebbe, dewijle ghy Godt bekent hebt, hoe keert ghy dan tot de behoeftige, en swacke insettingen, Colloss. 2. En laet u niemant oordeelen over de instellinge der Feest-dagen, of nieuwe maenden, of Sabbathen. Hier uyt soo kan men sien dat het niet recht en is, het geweten te beswaren met gesette dagen, op de welcke men jarelijcks vasten moet, en soo vast daer aenhoudet als of de saligheydt daer aen gelegen waer, doch hier mede en wordt niet verboden, dat de wereltlijcke en geestelijcke Overheydt in Krijgh en stervens tijden, en in diergelijcke nooden geen bestemde Vast- en Bede-dagen en souden uytschrijven, gelijck wy hier voor aengewesen hebben uyt het Exemplaer van Ester, den Koninck te Ninive, en andere diergelijcke.

Ten vijfden, soo konnen wy oock seer wel lijden, dat men omtrent den tijdt des lijdens Christi, en anders wanneer men aen den Tafel des Heeren gaen wil, matigh en nuchteren leeft, en hem t'eenemael van spijse en dranck onthoudet, op dat men sijne sonde en de kracht des lijdens Christi des te beter overwege, en hem moge beproeven, 1 Corinth. capittel 11. doch geensints dat men daer uyt eenige verdiensten maecken; want alsulcke vasten en diergelijcke dingen, en konnen

konnen geene gerechtigheydt voor Godt, of eenige saligheydt by Godt verdienen, sy zijn veele te geringe daer toe, en daer en boven met veele sonden vermengt en bevleckt, Esaia capittel 64. Luc. 17. En de gerechtigheydt en de saligheydt blijven een genaden-rijcke gave Godts, Rom. capittel 6. Eyndelijcken soo willen wy nu in het korte aenwijsen, uyt geloofwaerdige historien, hoe dat de vasten ten tijden Christi en de Apostelen, en by de oude Vaderen, ten tijden der Apostelen is gehouden; Christus heeft gevast veertigh dagen en veertigh nachten, in het dartighste jaer sijnes ouderdoms, daer door hy sijne Goddelijcke kracht en ampt heeft bewesen, dat hy die groote Propheet was, die na Moses komen soude, ende hem gelijck zijn, Deut. cap. 18. dewijle Moses oock lange gevast heeft, Exod. 32. ende alsoo op hem, te weten op Christus, geduydet is; maer sulck vasten en konnen wy niet houden, ende en wordt oock nimmermeer van ons vereyscht; hier na en heeft Christus niet gevast, ende en heeft het oock aen sijne Discipulen niet bevoolen, dat sy sulcks souden doen, Matth. 9. na de Hemelvaert Christi, in de eerste dartigh Jaren, en heeft men oock niet gevast, gelijck als Paulus getuyght, Colloss. capittel 29. Tweehondert Jaren na Christi geboorte, ten tijde als Irenes Cyprianus, en Origenes hebben geleeft, heeft men gevast op dese wijse, gelijck als sy selfs in hare boecken schrijven. Ten eersten, hebben sy haer des Woensdaghs en des Vrydaghs heel matigh gehouden. Ten anderen hebben sy haer op eenen dagh, van alle spijse ende dranck onthouden, wanneer sy biechten wilden. Ten vierden, hebben sy een seer nuchter en matigh leven geleydt, de veertigh dagen voor Paesschen, maer geen onderscheydt van vleesch of visch gemaeckt, Anno 300. heeft Zozomenes geleeft, de selve seydt, Lib. 3. capittel 13. dat men geen onderscheydt van vleesch en van visch sal maken, Anno 400. hebben Basilius, Ambrosius en Epiphanus, het tegenwoordigh vasten met hoopen ingevoert, en meenden, men konde daer door een gedeelte van de saligheyt verkrijgen; ook heeft het seste Concilie tot Bizantien, onder den Keyser Constantinus de vijfde gehoude, Anno 680. hier van wat geordonneert en ingestelt. Hier siet ghy nu ten anderen, hoe dat het vasten al vervolgens, na de tijden der Apostelen heeft toegenomen, en verandert is geworden, daeromme soo houden wy het met Christo, en de Apostelen, en de oudtste Vaders, die wel gevast, dat is matigh en nuchteren geleeft hebben, doch sonder onderscheydt der spijse, en niet tot dien eynde, dat sy daer door wilden saligh worden. Want het eeuwigh leven is en blijft een genaden-rijcke gave Godts, Rom. 6. maer om dat sy des te vieriger en aendachtiger, tot den gebede en boete soude wesen, konnen ende en hebben daer mede niet willen verdienen.

Het twaelfde Capittel.

VOor het twaelfde seght ghy vroomen Patriarch, dat uwe leere van Sion en Jerusalem uytgegaen is, als Esaia capittel 2. seydt: Van Zion sal de Wet uytgaen, en des Heeren Woordt van Jerusalem; onse leere daer en tegen soude sijnen aenvanck genomen hebben in Duytslandt: hier op antwoorde wy: Wanneer dese spreucke naer den letter verstaen wordt, alsoo dat door Sion Jerusalem, of de heylige Stadt Jerusalem, of op een verbloemde wijse het gantsche Joodtsche landt verstaen wordt, dewijle Christus selven, en daer na de Apostelen, eerst tot Jerusalem, en in het Joodtsche landt gepredickt hebben, die aldaer oock selfs den heyligen Geest op een sichtbare wijse ontfangen hebben, Actor. 2. het eerste Concilie aldaer gehouden hebben, Act. capittel 15. alwaer de Apostolen persoonelijck tegenwoordigh zijn geweest, en van daer na alle de deelen des werelts zijn uytgegaen, ende het Euangelium allen Heydenen gepredickt hebben, soo konnen wy ons veel meer beroemen; dat onse leere van Sion en Jerusalem is uytgegaen; want wy behouden, ja de schriften der Apostelen en Euangelisten volkomen en onverhindert, ende en nemen niet in de Religie aen, dat niet in de schriften en leere der Apostelen, die sy mede van Jerusalem hebben gebracht, na dat sy den heyligen Geest ontfangen hadden, gevonden wordt; ghy daer en tegen hebt veel in uwe Religie, dat de Apostelen niet mede van Jerusalem hebben gebracht: maer dat eenige Concilien en Vaders, eerst eenige hondert Jaren daer na, verordineert hebben. Heeft alsoo onse leere haren aenvanck of beginsel niet uyt Duytslandt, maer van de Apostelen selven, die selver die selve hebben beschreven, en uyt welckers schriften wy die nemen. Wy weten seer wel uyt de Historien, dat den heyligen Apostel Andreas, den Rupolamus of Russchen, kort na de Hemelvaert Christi, het Euangelium heeft gepredickt, aleer hy naer Griecken-landt verreysden, en daer na van den Edessen Koninck Ago ofte Ageo, aen het kruys is gehecht, gelijck Eusebius schrijft, lib. 3. cap. 1. maer ghy zijt in dien tijdt niet lange by het Euangelium gebleeven, maer haest wederomme afgevallen, ende hebt eerst na de geboorte Christi Anno 942, het Christelijcke geloove wederomme bekomen, als uwe Vorstinne Oska, met haren Soon, den Grootvorst Wolodimerus over de Russchen regeerden, welcken Wolodimer den Griecksche Keyser Basilii, ende Constantinus hare suster Anna getrouwt heeft, ende hem alsoo kort daer naer heeft laten doopen.

Van de Leere.

pen, ende het Chriſtelijck geloove heeft aengenomen, uyt welcke loffelijcke linie uwen tegenwoordigen Grootvorſt, ſijne Zaerſche Majeſt. geſprooten is, ende zijt oock geheele 700 jaeren nae die tijdt vaſt by het geloove gebleeven, dat doenmaels in Grieckenlandt was, ende dat ghy van den Griecken ontfangen hebt, want daer en geſchiedt niets ſoo geringe in eenighe Rijcken der werelt, dat van onſe Hiſtorieſchrijvers niet en wordt opgeteyckent, op dat wy nakomelingen het ſelve ſoude mogen weten en leeſen; maer in die tijdt was de Religie in Grieckenlandt eeniger maten afgeweecken van de leere der Apoſtelen, het welcke ghy ſelver wel ſult konnen ſien, als ghy de ſelve tegen den heyligen Bijbel houden wilt; ende als ghy dat ſelve wederom uyt den Bijbel wildet verbeeteren, ſoo hadden ſijne Zaerſche Majeſteyt, ende ghy, een grooten loon daer voor in den Hemel te verwachten, ende een onſterffelijcken naem by alle menſchen. In Duytſlandt is het ons even op die ſelfde wijſe gegaen, den heyligen Apoſtel Thomas verkondighden ons het Euangelium, gelijck Hieronymus meldet, in ſijn Catologo; maer in die tijdt en wilde wy het ſelve niet aennemen, maer wilde liever Heydens zijn; hebben alſoo gantſche achthondert Jaren daer na het heylige Euangelium moeten ontbeeren, tot dat Carolus Magnus het Keyſerrijck bequam, en ons tot het Chriſtelijcke geloove heeft gebracht, en doe en hebben wy het oock niet al te ſuyver bekomen; maer den Paus van Roomen heeft van dage tot dage, al meerder dwalinge ingevoert, tot dat wy eyndelijcken, Anno 1530. den heyligen Bijbel ſelve in de handt hebben genomen, onder den Keyſer Karel de vijfde, en hebben uyt den Bijbel, de oude Prophetiſche en Apoſtoliſche Religie wederom geleert, bevinden ons oock ſoo wel by de woorden Chriſti, en der Apoſtelen, en de verdienſte Chriſti daer komen ſullen, dewijle Chriſtus woorden niet anders zijn, als woorden des levens, Joh. 6. Wilt ghy oock den heyligen Bijbel doorleſen, ſoo ſal u den heyligen Geeſt verlichten, en ſult moeten bekennen, dat de leere in den Bijbel begrepen, alleen de ware leere is, Galat. capittel 1.

Het dartiende Capittel.

Van den Doop.

VOor het dartiende ſeght ghy vroomen Patriarch, dat ghy gelooft, dat den Doop in de eenige algemeyne vergaderinge de Apoſtoliſche Kercke, ſy tot vergevinge der ſonden, en verhaelt daer by, dat uwen Doop geſchiedt met drie induyckingen, na de leere der Apoſtelen, en na de inſtellinge der ſeven algemeyne Concilien, alſoo dat ghy by de eerſte indoopinge ſpreeckt: Ick Doope u in de name des Vaders, Amen. Hier op antwoorden wy, dat wy deſen Doop die wy anders niet en verwerpen, al tamelijck veel daer by gedaen vinden, dat met de woorde Chriſti niet over een en ſtemt: Voor eerſt wat het indoopen in het water aengaet, alſoo dat de uwe met het gantſche lichaem in het water geſtelt worden, daer van en hebben wy geen klaer bevel; want Chriſtus, Matth. 28. gebruyckt het Griekſche woordt Babtizo, het welcke heet induycken, maer niet onderduycken, ſomwijlen heet het oock ſoo veel als begieten, Matth. 7. daer den Euangeliſt ſeydt: De Phariſeen, en alle de Joden en eeten niet, ſoo ſy niet van te vooren baptiſeert, en ingeduyckt en zijn; wie wil ſeggen, dat de Joden gantſch onder het water gedoocken zijn, eer dat ſy aen de Taſel zijn gegaen; maer dat wil hy ſeggen, dat ſy niet aen Tafel en zijn gegaen, of ſy hadden van te vooren hare handen met water bevochtight en gewaſſchen; gelijck als Marcus het ſelve verklaert in de rechtvoorgaende woorden, en ſo ſeyt Chriſtus oock tot ſijne Diſcipulen: Gaet heenen, en doopt hem, ende en verſtaet niet den gantſchen menſche, maer alleen het hooft. Voor het tweede, ſoo en ſeydt Chriſtus niet tot ſijne Diſcipulen, Matth. 28. Gaet heenen, en doopt-ſe in de name des Vaders, Amen. Doopt-ſe in de name des Soons, Amen. Doopt-ſe in de name des heyligen Geeſts, Amen. Maer hy gebruyckt deſe woorden, duycken of induycken, en niet onderduycken, maer eenmael; en ſpreeckt, doopt-ſe in de name des Vaders, ende des Soons, ende des heyligen Geeſts; want van de woorden Chriſti, en moeten wy geenſints afgaen, en oock niet daer toedoen. Daeromme heeft oock Chriſtus geboden, dat men de woorden in de name maer eenmael gebruycken ſal, dewijle dat 'er maer een Goddelijck weſen is, doch drievoudigh in perſoonen, de Vader, de Soone, en den heyligen Geeſt; gelijck het de oude Grieckſche Schrijvers oock hebben verklaert, daer van ghy u oock beroemt: die dan geen drie weſen in Godt en wil maken, die moet het woordt, in den name, maer eenmael gebruycken; daer ſiet ghy, hoe dat ghy van de woorden Chriſti afgaet; hy ſpreeckt, duyckt in, en begiet; ghy ſpreeckt, duyck geheel onder. Chriſtus ſeydt eenmael in den name, ghy ſegget driemael in de name, tegen de eenigheydt des Goddelijcken weſens; Chriſtus ſeydt eenmael duyckt in, ghy ſeght driemael ick duycke u in, ende en doet het niet, maer duyckt geheel onder, Chriſtus en ſeght gantſch geen Amen, ghy daer en tegen ſeght driemael Amen; ſoo ghy dan noch uwen Doop voor de oudtſte wilt uytgeven, ſoo moet ghy bewijſen. dat uwen Doop geheel met Chriſti woorden over een ſtemt, het welcke ghy niet doen en kont.

Het

Het veertiende Capittel.

Van den Doop.

VOor het veertiende seght ghy, vroomen Patriarch, dat uwen Doop recht is, om dat ghy drymaelen ondeiduyckct onder het water, dewijle Christus drie dagen heeft doodt geweest, nademael Paulus seyd, Rom. cap. 6. dat wy in Christi doodt gedoopt worden. Hier op antwoorden wy, dat al sulcke uwe meyninge met den heyligen Bijbel niet over een stemt; want de selve ons klaerlijken leert, dat Christus niet meer als negen en dertigh uuren is doodt geweest; want aen den stillen Vrydagh, de klocke negen uren tegen den avondt, is hy aen het kruyce gestorven, ende heeft twee nachten en een dagh in het graf gelegen, ende des Sondaghs heel vroeg, als de Sonne opginck, is hy wederomme opgestaen van den dooden, als Matt. 27, 28. Luc. 23. en 24 Marc. 15: 16 cap. melden; laet ons dan nae tellen des Vrydags drie uren, en 12 uren des Vrydags nachts, 12 uuren des Saturdaghs, en 12 uuren des Saturdag nagts, dat en maecken niet meer als 39 uuren, dat nog geen twee gantsche volkomen dagen uyt maeckt, want in yder dagh, met de nacht daer in gerekent, 24 uren getelt worden nae het oude gebruyck; sullen dan uwe dryvoudige indoopinge sich op drie dagen, die Christus is doodt geweest, soo soudet ghy veel te kort komen, want ghy dan niet veel meer als anderhalf induyken en moest, want Cap. 16. seydt, dat Christus aen den derden daeghe is opgestaen; en aen het 28. cap. in de Grieckse text staet, dat by binne drie daegen is opgestaen. Het Symbolum Apostolicum spreekt, aen den derden dage is hy opgestaen van den dooden, dat is, als de Sonne ten derdemaele opginck te schijnen; want als hy des Vrydaghs aen den kruyce storf, en was de Sonne noch niet ondergegaen; den gantschen Saturdagh was hy doodt, ende als de Sonne des Sondaghs opginck, ende den derden dagh aenbrack, stondt hy weder op van den dooden; maer dat alle Christenen in den doodt Christi werden gedoopt, daer segt ghy recht aen; want soo spreeckt Paulus, Rom. cap. 6. maer hy en seydt dat niet tot dien eynde, dat wy daeromme drie maelen soude onder het water gesteecken werden, maer ghelijck Paulus in dit seste Capittel selfs verklaert, daeromme werden wy in den doot Christi gedoopt, dat, gelijck als Christus om onser sonden wille gestorven is, ende wederom van den dooden is opghestaen, alsoo sullen wy oock opstaen van het sondigh leven, ende in een nieuw leven wandelen, dat is in alle Godsaligheyt, eerbaerheyt, ende heyligheyt; ende dat is die verborgentheydt daer van dat Paulus hier spreeckt, ende daer door wy in den doot Christi gedoopt worden, want soo verklaert het Paulus selven; ende wy weten wel vroomen Patriarch, dat ghy ons niet qualijck af en neemt, den heyligen Apostel Paulus meer te gelooven als u, ofte eenige menschen.

Het vijfthiende Capittel.

Van den Doop.

VOor het vijftiende, vroomen Patriarch, soo seght ghy veele goeds van den Doop des Heeren Christi, ghelijck hy de selve van Ioannes begeert, ende hoe hem Ioannes verontschuldight, dat hy den Salighmaecker der wereldt niet en konde doopen, dewijle den selven van geene sonden en wiste, Hebr. cap. 4. maer sijnen doop tot dien eynde aengesien werde, dat de sondaren de vergevinge der sonden krijgen mochte in Christus, die daer op seyde, laet het nu alsoo geschieden; want alsoo betaemt ons alle gerechtigheyt te vervullen, op dat Ick daer door de arme sondaeren haren Doop heyligen magh. Hoe dat eyndelijck de hooghgeloofde heylige Drievuldigheydt by den Doop des Heeren haer openbaerde, alsoo den Vader gesproken heeft: Dit is mijnen geliefden Soone: de Sone Godes in sijne aengenoomene mensheyt is gedoopt geworden, ende den heyligen Geest in de gedaente van een Duyve op hem is gekomen, na dat haer den Hemel geopent hadde. Hier op geven wy tot antwoord, dat dit alles waer is; want Matth. settet dit met de selve woorden in sijn Euangelium aen sijn 3. Cap. ende wy gelooven dit alles soo wel als gy doet van gantscher hetten; want wy willen veel liever het onse verliesen, als een woort loochenen van het geene dat in den Bijbel staet, ende wilde Godt dat ghy alle uwe puncten soodanig uyt den Bijbel bewijsen kondet, soo souden wy de selve geerne aennemen.

Het sesthiende Capittel.

Van den Doop.

VOor het sestiende voeght ghy daer by, dat Ioannes, den Salighmaecker by den schedel sijns Hoofs genomen heeft, en driemael in de Iordane geduyckt heeft, en niet metten water heeft begoten; hier op antwoorden wy, dat Mattheus in dat selve derde Capittel sulcks niet en seydt, want hy en seydt niet meer: als doe liet hy het hem toe, en doopte hem; nu geven wy u te bedencken, of Ioannes alleen den volwasschen mensche heeft konnen in het water steken, en met sijne

handt wederomme daer uythalen, nadien den ſtroom ſeer ſnel gaet, en hem lichtelijck van die veele duyſenden, die tot hem uytquamen, ende haer van hem doopen lieten, hadde konnen wegh voeren. Soo en ſchrijft oock Matt. niet, dat Chriſtus, ende die andere lieden die haer in de Iordane doopen lieten, haere kleederen hebben afgeleght, en haer alſoo in de Iordane hebben laten ſteecken, daer uyt wy verſtandelijck beſluyten, dat hy water met fijne handt geſchept heeft; ende in den naeme des Vaders, des Soons, ende des Heyligen Geeſtes haer daer mede heeft begooten, dewijle het woort Babtizo oock in Godes woort deſe beduydinge heeft, als wy hier vooren beweezen hebben; ende wy lezen een ſchoon exempel daer van in de Handelinge der Apoſtelen cap. 8. dat den Apoſtel Philippus met den Camerlingh beyde in het water daelden, ende Philippus Baptiſeerden hem alſoo. Het is oock wel aen te mercken, het geene Matt. cap. 3. hier by voeght, dat Chriſtus terſtont uyt de Iordaene is opgekoomen, ende niet dat hem Iohannes by het hooft daer heeft uytgehaelt, gelijck als ghy ſeght; waer uyt te beſluyten is, dat hy niet over de knyen in het water is geweeſt, want anders en hadde hy ſo ras niet konnen opkomen. En Lucas ſeydt noch wijder in ſijn Euangelio, Cap. 3. dat hy hem voort heeft neder ghelet ende gebeeden. Waer uyt te beſluyten is, dat hy ſijne kleederen niet en heeft afgeleydt, anders hadde hy de ſelve eerſt wederomme moeten aentrecken, eer dat hy gebeden hadde, daeromme en kond ghy uyt den Doop des Heeren u drievoudigh onderduycken niet bewijſen.

Het ſeventiende Capittel.

Van den Doop,

VOor het ſeventiende vertelt ghy vromen Patriarch, van den Roomſchen Paus Clemens, dat den ſelven van Petrus geleert heeft, hoe dat hy doopen ſoude, ende die heeft de lieden ingedoopt, ende heeft de ſelve met de heylige olye ghesalft op alle de leeden kruyswijſe, dat het van den Hemel gedondert heeft, als hy den menſchen doopten, alſoo dat haer de gantſche Stadt daer over ontſtelde, dat haer een verſchrickelijcke vyerige Colomne, die de aenkomſte des Heyligen Geeſtes beduyde, heeft ſien laten, dat hy na den Doop de gedoopten, met kruycen ofte merckteeckenen, aen het voorhooft, aen de oogen, aen den mondt, aen den neuſe, ende aen de ooren geſalft heeft; dat hy haer roode kruynen op het hooft heeft gemaeckt, ende gebonden daer die kruycen op gemaeckt waeren, dat hy haer witte kleederen heeft aengedaen, haer licht in de handt gegeven, ende alſoo in de Kercke heeft gheleydt. Hier op antwoorden wy u, dat wy ſeer wel weten, dat deze Clemens een zeer groot Chriſten, ende een Diſcipel der Apoſtelen is geweeſt, want Paulus hem oock gedenckt in de Brief aen de Philipp. Cappittel. 4. ende ſeydt dat ſijn deel is in den Boeck des levens. Wy weeten oock wel, dat hy een Biſſchop te Romen is gheweeſt; maer dat hy op deze wijze ghedoopt, ende het zelve alſoo beſchreven heeft, ghelijck als ghy het vertelt, daer aen twijffelen wy, ende en hebben nimmermeer een zulck Grieckſch boeck konnen vinden, dat deſen Clemens ſoude hebben gheſchreven. Ettelijcke valſche Latijnſche Boecken worden op ſijnen naem omgedragen, die hy doch noyt gemaeckt en heeft; doch by ſo verre ghy een ſulck Grieks boek, daer dit in ſtaet, by u hebt, ſoude ons zeer aengenaem zijn, dat ghy ons dat ſelven beſchicken wildet te leeſen. Eenen brief heeft hy geſchreven aen die van Corinthen, in de Grieckſche ſpraecke, dat is ons wel bekent, maer ſy en is niet geſchreven met deze woorden. Evenwel en verachten wy zulcke Ceremonien niet by den Heyligen Doop, doch met dien bedinge, dat men de kracht des Doops, die in de vergevinge der ſonden beſtaet met ſulcke Ceremonien, Criſim, keerſen, ende kruyſen toeſchrijven ſal, naer de woorden Chriſti, Matt. 28. Dooptſe in de name des Vaders; ende de beloften Chriſti, die hy den Doop toegeſeydt heeft, Marc. 16. Wie gelooft ende gedoopt zal worden, die zal zaligh worden, want in deſe woorden beſtaet de kracht des Doops, namentlijcken de vergevinge der ſonden; ſoo wanneer Chriſtus die woorden niet en hadde geſproocken, ſoo en ware den Doop niets.

Het achtiende Capittel.

Van den Doop.

VOor het achtiende, vroomen Patriarch, zeght ghy, dat onſen Doop geen doop en is, maer alleen een verontreyniginge van de valſche leere geſchonden, dewijſe den Apoſtel Paulus ſeydt in den Brief tot den Epheſen, cap. 4. dat 'er maar een Heere, een geloof, een Doop, op Godt den Vader, Soon ende heyligen Geeſt, den eenigen Godt in drie perſoonen is. Wy daer en tegen zijn in ons gemoedt verſeeckert, dat onſen Doop den eenigen Doop is, van den welken Paulus ſpreekt; want op volgende wijſe leeren en gelooven wy van den Doop, dat deſelve is een ſoodanigh badt, in het welcke wy, het zy ofte in het water ingedoopt, ofte met water beſprengt worden

den in den name des Vaders, gelijck als Christus heeft bevoolen, Matth. 28. sonder dese woorden is het water maer slecht water; maer soo ras als van den Predicant, ofte in tijdt van nood, van een ander rechtgeloovigh Christen, by de indoopinge ofte besprenginge dese woorden gesproocken worden, schoon dat geene andere Ceremonien daer by en worden verricht, dan dat men water neemt, den mensche daer indoopt, ofte daer mede begiet, en dese woorden daer by spreeckt: Ick doope u in de name des Vaders, dat heeft Christus duydelijck bevoolen; maer dat men olie, keerssen, chrisem, besweeringen des Duyvels daer by gebruycken sal, dat en heeft hy ons in geene plaetsen des Bijbels bevoolen; daeromme kan men alsulcke ceremonien na sijn believen, ofte gebruycken, ofte uytlaten, en blijft doch den Doop een volkoomen Doop, daer door dat Godt een verbondt met ons heeft gemaeckt, en tot sijne erven aenneemt, dat hy onsen Godt, en wy sijne kinderen zijn sullen, Actor. cap. 3. daer door hy het geloove in ons werckt, en ons alle weldaden Christi deelachtigh maken wil; want soo veel als onser gedoopt zijn, die hebben Christi aengedaen met alle sijne gerechtigheydt, Gal. cap. 3. ja daer door hy ons wederbaert en vernieuwt, dat wy in het Rijcke Godes konnen ingaen, gelijck als Christus selver leert, Ioh. cap. 3. Ten zy dat iemandt wedergebooren wordt uyt water en geest, die en kan in het Koninckrijcke Godts niet in gaen. Eyndelijck wordt ons de vergevinge der sonden, saligheydt, en het eeuwige leven door den heyligen Doop mede gedeylt, als Paulus seydt by Titum cap. 3. Hy heeft ons saligh gemaeckt na sijne barmhertigheydt door het badt der wedergeboorte; en tot den Ephes. cap. 3. Christus heeft ons gereynight door het water en badt, in het woordt. Ten lesten, hebben wy oock, als wy nae den ontfangen Doop uyt swackheydt ons tegen Godt versondigen door het verbondt des Heyligen Doops, wederom eenen vryen toeganck tot Godt den Heere, 1 Pet. cap. 3. namentlijck als wy seggen: Heere, ick bekenne dat ick tegen u gesondigt hebbe, maer gedenkt doch Heere, dat ick in den heyligen Doop nae uwe name genoemt ben; gedenckt aen het verbondt, dat ghy in den heyligen Doop met my hebt gemaeckt, dat ghy mijn Godt en Vader zijn wilt, soo vergeeft my nu dan mijne sonden, ende weest my genadigh. Daer by dat dit wel in acht moet genoomen worden, dat wy door den Doop met Christo begraven zijn in sijnen doodt, dat, gelijck als Christus van den dooden is opgeweckt ter heerlijckheydt sijns Vaders, alsoo sullen wy oock in een nieuw leven, in tucht, eerbaerheydt en heyligheydt wandelen in dese werelt, Rom. cap. 6. Hier uyt kan een ieder lichtelijck bemercken en afneemen, dat het gelijcke veel is, ofte een mensche, met water begooten, ofte in het water ingedoopt wordt: Ten eersten, nademael de kracht des Doops in het water niet en bestaet, maer in de woorden Christi, die by den Doop gesproocken worden: Ick doope u in den name des Vaders, Matth. 28. en in de woorden der beloften, die Christus by den Doop toegeseydt heeft, Marc. cap. 16 Wie gelooft en gedoopt sal worden, die sal saligh worden. Ten anderen, dewijle het woordt babtizo, in den heyligen Bijbel beyde de beduydinge heeft, en soo wel door begieten, als door indoopen kan verklaert worden, soo en doen dan die geene niet onrecht, die haere kinderen in den Doop laten induycken in het water; maer wy en doen oock niet onrecht, wanneer wy deselve met water begieten, dewijle het Griecksche woordt babtiso, dat Christus gebruyckt, oock begieten heet; want Lucas seydt in sijn elfde cap. dat de Phariseen haer verwonderden, dat Christus ten maeltijdt is gegaen ongebaptizeert, ofte oningeduyckt, daer door hy niet anders en verstaet, als dat sy haer hebben verwondert, dat Christus met ongewasschen handen is ter maeltijt gegaen ongebaptiseert. In dese spreuke van Lucas wordt het babtizo van den gantschen Christus uytgesprooken, en wort maer alleenlijck een gedeelte des lichaems, namentlijcken van de handen te verstaen. Alsoo kan oock in den heyligen Doop, wanneer Christus seght; dooptse in het woort baptizo, van den gantschen mensche uytgesproocken, en maer alleene van het hooft verstaen worden, dat het selve in 't water gedoocken, ofte met water begooten worden zal. Het en is oock niet geloofslijck, dat die 3000 menschen, Actor. 2. die op eenen dagh gedoopt zijn, metten gantschen lichame zoude ingedoopt zijn, naedemael van Lucas niet daer by gezeydt en wordt, dat sy uyt de Stadt Ierusalem zijn gegaen nae eenen stroom, en haer aldaer van Petrus hebben laten induycken. Wie wil oock geloovven, dat die menighte volcks, die dagelijcks tot Iohannes zijn uytgegaen aen de Iordane, Matth. cap. 3. hare kleedeten souden hebben afgeleydt, en haer met het gantsche lichaem in het water zoude hebben laten induycken? want hoe soude Ioannes alleene met sijne handen zo veele duyzende menschen in het vliedt, en water hebben konnen induycken, en by het hooft wederom daer uyt halen? Verder zeydt Petrus klaerlijck in sijnen eersten Brief, cap. 3. dat den Doop niet en is een afwasschinge van de onreynigheydt onzes lichaems, als of het gantsche lichaem in het water moste ingedoocken, en gereynight worden van sijne uyter-

lijcke onreynigheydt, maer dat de zelve zy een verzekeringe van een goede conſcientie tot Godt, door de opſtandinge Ieſu Chriſti; daer en boven ſpreeckt oock Godt ſelve by den Propheet Ezechiel, cap. 36. van den Doop des Nieuwen Teſtaments: Ick wilſe met reyn water beſprengen ofte begieten, dat ſy reyn zullen worden van haere onreynigheyt. Vorder zeyt Iohannes den Doper tot Chriſti Diſcipelen, die haer van hem doopen lieten, Matth. 3 Ick doope u wel met water, maer Chriſtus zal u met den heyligen Geeſt, en met vuur doopen; daer Iohannes ſpreeckt van de uytſtortinge des heyligen Geeſt, op den Pinxterdagh over de Apoſtelen, vervult in de Handelinge der Apoſtelen, cap. 2. Hier gebruyckt Iohannes het Griekſche woort baptizo, of induyken, van de uytſtortinge des heyligen Geeſtes, en wil zo veel zeggen, gelijck als ick u met mijne handt op het hooft van boven neder water gegooten hebbe, dat over u aenſicht geloopen is, alſoo ſal op den Pinxterdagh den heyligen Geeſt van booven neder, dat is van den Hemel, op u gegoten worden door Chriſtum, en zal hem in u aengeſichte ſien laten, gelijck tegenwoordigh het water, dat ick u op 't hooft gegoten hebbe, het welck oock alzo op den Pinxterdag is geſchiet, Actor. cap. 2 want doen is den heyligen Geeſt van boven af ſichtbaerder wijze op haer gekomen, en heeft hen in haere aengeſichte, en in haren mont ſien laten, gelijck als gedeylde vuurige tongen. En Chriſtus zeyt tot de Diſcipelen ſelfs, Actor. cap 1. Ghy en ſult van Ieruſalem niet wijcken; want ghy ſult met den heyligen Geeſt gedoopt worden. Alhier en beduyt het woort babtizo geen induycken in het water, maer een inſtortinge des heyligen Geeſtes. Paulus noemt oock den Doop een badt, Epheſ. cap. 5. nu en wordt men immers niet met den gantſchen lichame te gelijck in het water geſteecken, als men badet, gelijck als ghy ſelver weet. Annanias doopte Paulus te Damaſco, in het huys van Iude, Actor. cap. 9. hoe kan dan Paulus met het gantſche lichaem in het water zijn gedoocken in zo korten ſpatie? want Annanias die ginck voort op des Heeren bevel heenen, en doopten hem. Oock en wierden de Iſraeliten niet aen den gantſchen lijve beſneeden, maer alleen aen de voorhuyt Geneſ. cap. 17. De beſnijdinge die is doch een voorbeeldt geweeſt van den Doop, daeromme is het oock genoegh, dat wy maer aen een lid, namentlijk op het hooft, in den Doop met water begooten worden, 1 Petr. cap. 1. die noemt den Doop een beſprenginge des bloedts Chriſti, het welcke wel in acht moet genoomen worden. En dewijl ghy vroomen Patriarch ſeght, dat uwe induyckinge met de Concilien en Oudt-Vaderen overeenſtemmen, ſoo willen wy u bewijſen, dat onſe begietinge oock met de Oude-Vaders, die nae de Apoſtelen tijden geleeft hebben, overeenkomt; want de oude Grieckſche Vader Cyprianus, die over veertien hondert jaren, twee hondert jaren nae de geboorte Chriſti heeft geleeft, die ſchrijft in ſijn vierde Boeck, Epiſtel 2. aen Magnum, dat tot ſijnen tijden eenelijcke in het water ingedoocken, en eenelijcke met water begooten wierden, en bewijſt in die ſelve Epiſtel met veele gronden uyt den heyligen Bijbel, dat ſulcks beyde een rechte en volkomene Doop is; inſonderheydt ſoo wijſt hy aen uyt het vierde Boeck Moſes, dat de Leviten tot haer reyniginge met water zijn beſprengt, daer door den Doop des Nieuwen Teſtaments beduydt werdt. Den treffelijcken Leeraer Auguſtinus, die over twaelf hondert en vijftigh jaren, vier hondert jaren nae de geboorte Chriſti geleeft heeft, en op de Concilie Carthaginenſi is geweeſt, die ſchrijft in ſijn boeck van de leere der Kercke, dat tot ſijnen tijden de lieden een deel in het water, en een deel met water zijn begoten, dat beyde even veel deede. Hier uyt ghy ſeer wel ſien koodt, dat ons begieten in Doop even ſoo goet is, als uwe induyckinge.

Het negentiende Capittel.

Van den Doop.

VOor het negentiende, ſoo vermaent ghy vroomen Patriarch eenen yegelijcken, die tot het ware klaerlichtende Grieckſche geloove wil komen, dat die hem noch eenmael met de drievoudige induyckinge, na uwe wijſe ſoude doopen laten; hier op antwoorden wy u, dewijle wy in de voorgaende Capittelen met veele gronden, beyde uyt den heyligen Bijbel, ende oude Vaderen beweſen hebben, dat onſe Doop een rechte en volkomen Doop is, ſoo ſoudet ghy als een wijs en verſtandigh man: geenen van de onſen ſulcks raden, en veel minder ons ſelven; want nadien wy eenmael recht gedoopt zijn, in den name der heylige Drievuldigheydt, ſoo ſullen, willen, noch en konnen wy ons niet noch eenmael laten doopen; want voor eerſt ſoo hebben wy, als wy gedoopt zijn geworden, Jeſum Chriſtum met alle ſijne verdienſten, en gerechtigheydt aengedaen, Gal. cap. 3. Hoe ſouden wy dan de gerechtigheyt en weldaden Chriſti verachten, en de ſelve verwerpen, als of ons die niet goet genoegh en waren, daer voor behoede ons Jeſu Chriſti, die ons eenmael in den heyligen Doop, met ſijn heyligh bloedt beſprengt heeft, 1 Petri capittel 1. En van alle ſonden gewaſſchen en gereynight, 1 Joh. capittel 1. Voor het tweeden ſoo hebt ghy ſelven geſien en beweſen,

sen, uyt Paulo, Eph. capittel 4. Dat 'er maer eenen Doop en is, gelijck als 'er een geloove, en een Heere is, dewijle wy dan die eenige Doope eenmael hebben ontfangen volkomen, nadien wy met water begooten zijn, in den name des Vaders, &c. en daer door het eenige ware geloove, aen den eenigen waren Heere hebben bekomen, hoe souden wy ons dan ten anderen male laten doopen; want onsen Doop, en uwen Doop, en is maer eenen Doop; want ghy hebt water op het bevel Christi, en wy hebben oock water op Christi bevel, of ghy schoon meerder water als wy bekomt, soo en maeckt doch dat geen onderscheydt in den Doop; want een weynigh water is hier al soo goedt, als een geheele Zee vol, als het den mensche maer op het lichaem bekomt, want de kracht des Doops die en bestaet niet in het water, maer in de beloften Christi, Marc. capittel 16. Die gelooven sal, en gedoopt wordt, die sal saligh worden; vorder ghy wordet gedoopt in den name der heylige Drievuldigheydt, beyde na het bevel Christi, Matth. 28. Wy gelooven dat wy door onsen Doop, bekome vergevinge der sonden, Godes genade, het eeuwigh leven, en de saligheydt na de beloften Christi, Marc. capittel 16. En ghy gelooft oock dat selven door uwen Doop te verkrijgen, waeromme souden wy ons dan wederomme laten doopen. Voor het derden, soo weten wy dat Christus, Joh. capittel 3. Gelijck als wy eenmael geboren worden van Moeders lijve, vleesch en bloedt ontfangen, alsoo werden wy maer eenmael weder-gebooren in de den Doop, uyt water en Geest, soo wil ons Godt behoeden, dat wy tegen Christi bevel niet en laten geschieden. Voor het vierde, soo weet ghy seer wel, dat de besnijdinge in het Oude Testament, een voorbeeldt is geweest van den Doop, Colloss. capittel 2. Gelijck alsdan de mensche in het Oude Testament maer eenmael zijn besneden, alsoo moeten wy in het Nieuwe Testament maer eenmael gedoopt worden, en gelijck als men in de besnijdinge niet en heeft aenghesien, dat den eenen meerder, den anderen minder, van de voorhuyt is besneden geworden, alsoo en sal men in den Doop mede niet aensien, dat den eenen wat meerder, den anderen wat minder water bekomen heeft; het is een veel grooter water geweest, aen het welcke de lieden aen de Jordane gedoopt zijn, als het geene, daer inne uwe Kinderen in de Kercken gedoopt werden, niet tegenstaende soo houdt ghy uwen Doop soo krachtigh, als de hare aen de Jordane; alsoo houden wy onsen Doop even soo krachtigh, als ghy den uwen doet, of ghy schoon meerder water hebt bekomen, als wy; want de kracht des Doops bestaet niet in de volheyt des waters, maer in de woorden Godes, en des heyligen Geestes, die even soo wel door een kleyn, als door een groot middel kan wercken, als wy maer sijne bevesten niet en verachten, en de selve middelen die hy verordineert heeft, en daer door hy in ons wil wercken. Voor het vijfde, en hebben wy niet een eenigh exempel in den heyligen Bijbel, en onder de heylige Oudt-vaders, dat yemandt tweemael soude gedoopt zijn. Soude wy dan soo een groote sake onderstaen te doen, en ons daer na met een quade conscientie pijnigen, soo lange als wy leven. Voor het seste, soude wy op dese wijse een groot beginsel maken, tot de sonden in den heyligen Geest, van de welcke Christus seydt, Matth. 12. Dat de selve nimmermeer en sal vergeven worden, daer voor ons Godt in genaden wil behoeden; want onse saligheydt ons liever is als alle de heerlijckheydt des werelts, en ghy begaet een groote sonde, dat ghy sulcks van ons begeert, die u Godt wil vergeven.

Het twintighste Capittel.

Van de Bisschoppen.

VOor het twintighste schrijft ghy van de ordere der Bisschoppen ende Priesters, ende seght, dat Jacobus van Christus selven verordineert is, ghy schrijft ook wat van de orders die in de Kercken ende Kloosters is, ende oock van het Houwelijck der Priesteren. Hier op antwoorden wy u, dat wy geerne toegeven dat Jacobus van Christus verordineert is, maer naederhant, soo zijn alle Bisschoppen en Priesters, die worden oock recht nae Godes woordt verordineert van Geestelijcke Persoonen. Oock soo neemen wy tot Priesters, eerbare ende geleerde luyden, gelijck als Paulus vermaent, 2 Tim. 2. die selve worden door de andere Bisschoppen, ende Priesters, de handen opgeleydt, ende bidden tot Godt voor de selve, gelijck als de Apostelen deden, Act. cap. 6. en beveelen haer by verlies van hare saligheydt, dat woordt Godts recht te leesen, gelijk als Paulus bevoolen heeft, Act. Cap. de Sacramenten recht te bedienen na het bevel Christi, Matth. 28. en Luc. 22. den boetveerdigen haere sonden te vergeven, maer den onboetveerdigen haere sonden te behouden, na het woordt Christi, Joh. 20. selven oock een goedt Christelijck leven te leyden, dat zy een voorbeeldt konnen zijn aen den volcke, 1 Pet. 5. het welcke van onsen lieven Heer Vader ook soo gestreng gehouden wordt, dat een Priester, die hem eens vol drinckt, van sijn ampt moet geset worden. De Kloster ordre en verwerpen wy oock niet, alsse op soodanige manieren onderhouden werden, gelijckse den Keyser Constantinus Magnus in Griecken-landt verordineert heeft, dat sy neerstigh studeeren, vlijtigh bidden, en een eerbaer leven lijden soude, op dat

men

men lieden daer van soude maken, die Kercken en Schoolen wel bedienen soude; maer dewijle de Klooster-lieden, Monnicken en Nonnen, haren tijdt meenighmael met ledigheydt, en groote sonden toebrengen, en haer niet recht en houden, na de ordre der eerste instelders, soo keeren wy sulcken onderhoudt tot inkomen van Kercken en Schoolen ende arme lieden, op dat de jeught in goede konsten ende Godtsaligheyt mogen opgetoogen worden, ende de arme onderhouden worden beyde na het bevel Godes, Ephes. 6. ende Hebr. 13 Van het Houwelijck der Priesteren weeten wy uyt Godes woordt, dat een Priester eender vrouwen man zijn sal, 1 Tim. 3 doch by aldien hy hem kan onthouden, seggen wy dat het hem goedt is dat hy alleen blijve, dat hy de geestelijcke saecken des te neerstiger bedienen kan, als Paulus leert, 1 Cor. 7. doch sulcks alles na sijn eygen wille ende believen.

Het een en twintighste Capittel.

Besluyt. Voor het een en twintighste, soo raedt ghy ons, vroomen Patriarch, dat wy ons met u vereenigen, en tot de Orientale Kercke treeden souden; doch soo wy ons hier over van eenige sonden beswaert vinden, soo wilt ghy vroome Patriarch, beneffens de gantsche heylige Vergaderinge, de selve op u neemen, ende sullen op u blijven, ende sullen ons niet toegereekent worden, ende wenscht ons daer mede Godts ghenaede ende vreede, Amen. Hier op antwoorden wy u, dat een yegelijck sijn eygen zonden draegen moet, Ezech. 18. Edoch, vromen Patriarch, zoo ghy neffens uwe heylige vergaderinge verseeckert zijt in u geweeten, dat ghy van wegen uwe vromigheydt en heyligheydt, ghy vreemde sonden op u nemen kondt, soo willen wy u hier mede bevoolen hebben, dat ghy de Zarewna, ende Grootvorstelijcke Princesse *Irena Michailewna*, haere sonden op u wilt nemen, als oock de onse, die ghy meynt, dat wy begaen souden, wanneer wy ons volgens de beyde groote Heeren contracten, echtelijck vereenigen soude, daer door ghy soudet konnen uytwercken, dat sijne Zaersche Majesteyts beloften, aen ons gehouden wierden, en wy, met de Grootvorstelijcke Princesse *Irena Michailewna*, in dese saecke sonder sonden souden konnen zijn.

Dit hebben wy u vroomen Patriarch, op u aen ons gesonde schrijven, niet onthouden konnen te antwoorden, en bidden u het selve met vlijt te doorleesen, ende beveelen u hier mede in Godes bewaringe.

Drieënveertighste HOOFT-STUK.

Verhael van de valsche Demetrius, die, zich tot Grootvorst van Moskovien opgeworpen hebbende, groote verwarringen veroorzaekt, deze heerschappy inneemt, en daar nae, met veel anderen gedoodt word.

Wy zullen hier, als tot een toegift, noch dit volgende verhael van zeker valsche Demetrius, zich in 't jaar 1605, tot Grootvorst van Moskovien opgeworpen hebbende, vertonen, gelijck hier volght:

In deze groote heerschappy van Moskovien, hadde vierenvijftig jaren tyrannighlijk geregeert eenen Grootvorst, Johan Bazilowits genoemt, dien den zoone Theodoor Ivanowits gesuccedeert heeft, Anno 1584, een slecht eenvoudigh Vorst, die geheel geregeert werdt by sijn Huysvrouws broeder Boris Feodorowits Godovots; en desen Theodoor hadde eenen jongen broeder Demetrius Ivanowits, die men seyde dat eenige Edelen, vreesende de regeeringe van Boris Feödorowits, souden wegh gestoolen, ende eenen anderen Jongen in stede van hem, ende hem gelijck doodt vertoont hebben; van den doot van dien jongen Demetrius Ivanowits, wierde Boris

Feödorowits toegeschreven. Als nu Theodore Ivanowits, twaelf a dertien jaeren geregeert hadde / is hy gestorven sonder kinderen / Anno 1597 / na wiens doodt geen kinderen voor handen waren / heeft hem den Regent en Groot Vorstinnen broeder / Borus Feödorowits, hem selven Grootvorst gemaeckt / versteeckende alle andere Heeren van den bloede / ende tot dit Jaer 1605 redelijcken wel regeerende. Daer en tusschen begon in Polen opentlijck uytgegeven te werden / dat dese Demetrius voorsz. die gestoolen was geweest / en gevoert in Polen / daer opgebracht by den Heer Palatin van Sandomirs, ende by de Jesuiten den rechten zone ende broeder was van den afgestorven Grootvorst; ende dat Boris Feödorowits eenen anderen Jongen gedoodt hadde / meynende den rechten Demetrius te hebben / om 't Grootvorstendom aen sijn huys te brengen.

Desen Demetrius heeft hem eerst uytgegeven voor den Zone van Johan Basilowits, in den jaere 1603 / by de 20. Jaeren hem onbekent gehouden / hebbende daerentusschen in Duytsland ende in Italien gereyst / heeft sulks in 't eerste Anno 1603 / met hulpe van de Jesuiten / ende den Palatin van Sandomirs, met omtrent 4000. mannen hem vertoont met faveur van den Koningh van Polen / anderwerf in den winter van 't jaer 1604 / heeft hy hem stercker van Cozacken / Polen ende Duytschen te velde begeven / ende in de Mosko alomme groote toeval gekregen / daer tegens Boris Feödorowits eenen geweldigen Leger gesonden heeft: maer naer verscheyde victorien ende nederlaegen / van sijnen volcke ten lesten ontrouwlijcken gedient zijnde / heeft desperatelijck / soo men seyde / hem selven vergeven den 13 April / in het Jaer 1605 / hebbende sijn noenmael wel gegeten / ende was vier uuren daer naer doodt; dan die sijn complexie kenden / zijn van opinie / dat hy van Apoplexia zy gestorven / zijnde daer toe genegen / ende hy werdt tot Mosko statelijck en heerlijck begraven / hebbende die landen seer wel en wijsselijcken geregeert / als in lange tijde geen sijns gelijcke; sijn vrienden hebben terstont met Generael consent van Edelen ende Gemeente / den eenigen zoone Feodor Boritzowits, tot een Grootvorst aengenomen ende gehult; ende om dat hy noch jonck was / hebben sy de Moeder met hem de regeeringe bevolen: daerentusschen als de twee Overste van 't Leger waren gegaen om hem te congratuleeren / soo is eenen Veldthoofman / Peuter Feodorowits Bassamernoff, hem afgevallen / ende heeft een stercke Vestingh den Demetrio overgelevert / ende is met al sijn krijghsvolck overgevallen. Op desen toewasch / heeft Demetrius Ivanowits gesanten ende brieven aen de Stadt Mosko gesonden / aenbiedende alle genade / soose hem / als hunnen rechten Heere / wilden erkennen: waer over de Gemeynte ende Oversten hem hebben aengenomen / ende haren jongen Heere / Theodoor Boritzowits, met zijn moeder / en een eenige zuster / die onlanghs ten Houwelijck beloost was den Hertogh Jan Broeder in Denemarcken / t'samen gevangen gestelt / en seer qualijck getracteert / met alle die van 't geslachte der Godenosen waren / in ketenen versonden / ende in torens gevangen gestelt / ende haer goederen geplondert. De Moeder Grootvorstinne / zijnde van een hooghmoedigh edel

gemoet / heeft dese verkleyninge en smaet niet konnen lijden / ende noch meerder vreesende / als tot een spot in triumphe gevoert te werden met haer kinderen / soo heeft sy met een mannen herte / fenijn met haer kinderen / beyde zoone en dochter / gedroncken / en zijn alsoo / malkanderen omhelsende / gestorven : dan de dochter Princesse eenige quantiteyt van den dranck overgevende / is daer van noch bekomen / soo men seyd / ende daer nae van den Demetrius in een Klooster besloten. Aldus werd van hun doodt uyt de Mosko geschreven ; maer sints werdt geaffirmeert / datse beyde geworcht zijn geworden.

Dese twee groote personagien aldus doodt zijnde / heeft men die opentlijck / hoewel het een seer deerlijk spectakel was / alle de principaelste van den volcke verthoont / ende haer namen opgeschreven / om tot getuygenisse te mogen dienen naermaels / soo hem iemandt voor de selvige wilde uytgeven / ende werden seer lichtelijck begraven ; den Vader ende Grootvorst Boris Feodorowits, die soo loffelijck geregeert hadde / ende nu eerlijck begraven was / hebben sy ontgraven / en alle versmaedtheyt opentlijck aengedaen / ende slechtelijck ten lesten weder in de aerde gesteecken.

Desen nieuwen Grootvorst Demetrius Ivanowits, heeft terstont treffelijcke Ambassaden naer Polen gesonden / den Koningh / ende sulcke Palatijnen en Heeren / die hem geholpen hadden / te bedancken / versoeckende den Dochter van den Palatijn van Sandomirs hem tot een huysvrouwe te geven / beloovende den Coningh alle hulpe te doen / hem weder te stellen in sijn Coninghrijck van Sweden / tegen den Koningh ofte Hertogh Karel van Sweden / die hy met oorloge gedreyght heeft. Hy heeft mede veel Paters Jesuiten gesonden / om de Religie in Russia te reformeeren / daer nochtans 't volck aldaer qualijck toe gesint was. Heeft oock Jesuiten / als Gesanten / van sijnent wegen nae Roomen aen den Paus gesonden / hem den Paus onderwerpende / dat noyt eenige Grootvorst van Russien ofte Moscovien hadde willen doen / haer houdende aen 't gebruyck van de Griecksche Kercke.

Dan eer wy dit verhael eynden / is aldaer weder veranderinge gebeurt ; want alsoo den Demetrius den 20. Juny 1605. sijn inkomste in de Stadt Mosko gedaen hadde / heeft het volck beginnen te murmureren / ende te seggen / dat hy den rechten Demetrius niet en was / daeromme veele gedoodt werden / onder anderen den Heere Basilius Ivanowits Cohinouski, nu Grootvorst gekoren / om dat hy geseydt hadde / dat hy den rechten Demetrius hadde doen begraven / werdt in een open plaetse gebracht / en op een block geleydt / om met een bijle onthalst te werden / dan wert wederom begenadight / niet tegenstaende is de murmuratie gegroeit. Desen Demetrius heeft hem seer statelijck weten te houden / zijnde een kloeck / verstandigh ende wel versocht man / die veel gelesen hadde / was een onderset middelmatigh persoon / bruyn van aengesichte / seer haestigh ende Colerijck / wel te peerde / liefhebber van de jacht / van geschut en oorloge / van grooter verrichtinge / hoogh van moede / ende ambitieus / dien Moskovien te kleyn dochte / om daer mede te vreden te wesen / alsoo hy hem

voor

voor de Russen vreesde / heeft hy hem een stercke lijfgarde verkoren van Duytsche / Lyflanders / Francoysen en Schotten / kostelijck gekleedt. Hy hadde sijn gesanten in Poolen gesonden / om de dochter des Sandomerissen Palatijn ofte Waywoda / hem tot een Bruydt te halen / die met groote statie / den 26 April / in de Stadt Mosko / Anno 1606 / heerlijck is ontfangen / met haer vader en broeder / ende den Gesante des Konings van Polen / ende zijn op den 18 May getrouwt en gekroont / met groote pracht en banketten.

Maer den vijfentwintigsten May / liet desen Keyserlijcken Grootvorst van Polen waerschouwen / sy souden op haer hoede wesen / hy hoorde van quaet geruchte onder 't volck / belaste sijn lijf wacht haer op het Slot te begeven / waer door de Russchen haer aenslagh noch uytstelden / dies de Polen weder moedt kregen / nochtans konden se nergens kruit of loot om geldt te koop vinden. De nieuwgehouwde Keyserinne was oock besigh met een masquerade tegen den naesten Sondagh te maecken / ende te leeren danssen.

Van den Saterdagh den 27. May / zijn de Baender-Heeren ofte Boyaren / 's morgens vroeg ten seven uren / met haer dienaers te voet en te paerde op de beenen geweest / gewapent. Sy zijn eerst de Polen aengevallen / al dood slaende wat sy in Poolsche kleederen vonden / ende liepen naer het Slot / daer sy geen resistentie en vonden / noch middel van wederstand / dan die van de wacht meestendeel de wapenen nederleyden. Ten eersten ontmoeten sy den Peuter Feodorowits Basmanof, den voornoemden vriend des Demetrius, die sy met andere doorstaecken.

Voorts met een gedruys liepen sy na des Grootvorsts kamer / die 't rumoer en de klocken storm slaen hoorende / sprong uyten bedde; men seyde hem datter brandt was; maer sulcks niet geloovende / eyschte hy sijn slagzwaert / dat men voor hem plagh te dragen / maer dat was niet te vinden / ende soo hy de meenighte sach tegens hem indringen / badt hy sijn Helbardiers / sy en souden hem alsoo sijn vyanden niet leeveren / en sloot daer mede de deuren toe / liep door sommige kamers en badtstoven. Ten lesten / doch gevolgt zijnde / sprong hy uyt een venster van groote hoogte / zijnde sijn Logement op 't opperste / dat wonder was dat hy den hals niet en brack. Een van de trauwanten / liep stracks de trappen af / en vandt hem noch levende; maer sijn borst was geheel verstuyckt / spouwende bloedt. Sy namen hem op / en brachten hem in sijn kamer / daer sy hem in korten tijd tot sijn verstant brochten / ende hem veel gevraeght hebbende / werdt hy met veel wonden doorsteeken / en een koorde aen sijn manlijckheyt gebonden zijnde / hebben sy hem op de merckt gesleept / en naeckt op een verheven tafel geleid / en sijnen vriendt Peuter Basmanof aen sijn voeten / en hebbense daer vier dagen laten leggen / en alle smaet aengedaen / veel Polen dood geslagen / en als gepilgeert. Des Heeren Waywode / ofte Palatijns van Sandomirs Logement / zijnde sterck bemuurt / hebbense beset; de nieuwe Keyserinne / sijn dochter / werdt geheel geplondert tot het bedt onder 't lijf / en wel twintigh van hare Musicynen doodt geslagen. Een Pools

Heer/ Visnenesky, heeft alleene sijn huys beschermt / ende veel Russchen doodt geslagen / hoewel sy daer grof geschut voorgebracht hadden / ten lesten liet hy eenen witten doeck uytsteecken / als vreede begeerende / ende doen wierp hy een deel hongersche ducaten onder het volck / daer de Russchen met alle man / om te rapen / opvielen / terwijle sloegh hy daer een deel van doodt / maer de Boyaren ofte Edelen van 't Slot quamen daerentusschen hem in haer bewaringe halen. Veel Jubeliers met kleynodien/ van Italien / Augsburgh en Antwerpen / werden vermoort en berooft. Somma / daer werdt gereeckent / datter omtrent twaelf hondert Polen ende vier hondert Russchen mochten doodt gebleven zijn.

Hier nae den oploop gestilt zijnde / hebben de Boyaren en Edelen eenen anderen Grootvorst ofte Keyser verkoren / een van de principaelste Heeren / Heer Vasili Ivanowits Chiusky, den twintighsten May / ouden stijl. daer nae werdt den Demetrius sijn dood lichaem / dat begraben was geweest / weder opgegraben / dat toverye toeschrijvende / en tot pulver verbrandt.

Den dertighsten May / ofte den negenden Juny nieuwen stijl / werdt in de Stadt Mosko opentlijck afgeleesen de oorsaecken / waeromme sy den Demetrius omgebracht: Ten eersten / dat hy een geschooren Munnick was geweest / die sijn Stief-vader / eygen Moeder en Broeders / noch in 't leven hadde / die haer daer opentlijck vertoonden / ende daer beswoeren / dat sijnen naem was Gregori Ottrepi, en 't recht is aldaer / dat de Munnicken / uyt den klooster loopende / levende verbrandt werden. De tweede beschuldinge was / dat hy een tovenaer was. Ten derden / dat hy was een Ketter / die haer vasten en vierdaegen niet en onderhiel. Ten vierden / dat hy met den Paus van Roomen geconspireeert hadde / haere Religie te veranderen; en daer wierden gelesen des Paus brieven / hem vermanende / gedachtigh te wesen sijns woordts en beloften / van de Jesuiten kercken en schoolen te geven / het landt reformeeren. Ten vijfden / laesen sy noch uyt andere brieven / dat hy den Palatin Sandomirs soude geven / het Vorstendom Smolensko; aen zijn huysvrouwe het Vorstendom Novogrod / en haren broeder / Syberien / de Edele / Bojaren om te brengen / en 't landt met Poolschen Adel te besetten. Ten sesten / klaeghden sy / dat de grootste van Adel geen acces ten hove hadden / maer veracht / versteken en versonden worden. Ten sevensten / dat hy der landen Rijckdom verquist hadde / de Polen alle kleynodien verschoncken; selver eenen Stoel en Throon van vergult silver doen maecken / aen elcke zijde ses Leeuwen van massief silver vergult / noyt daer gesien: ende dat meer is / des landts rijckdom en schat naer Polen gesonden. Ten achtsten / dat hy haer kloosters ontheyligt hadde / met Speel-luyden en danssen in te brengen met ergernissen: dat hy daer vier Juffrouwen / onder andere des Grootvorsts Boris Feödorowits eenige dochter onteert hadde: item / dat hy sijn bruydt beslaepen hadde in 't gesichte van een Maryen beeld / aen 't hoofteinde van sijn bedde staende / en hadde van een klooster hondert duysent roebels ontleent / om niet weder te geven. Ten negen=

negenden / schreben sy hem toe / eenen die hem uytgaf voor Boris Feödorowits Sone / toe te laten op de Rebiere Wolga ongelooffelijcke schaede te doen / en dat om hem te beter te verseeckeren des Rijcks schatten / jae dat de tweeëntwintigh millioenen / die de Grootvorsten jaerlijcks hebben inkomen / hem niet genoegh soude geweest hebben. Het tiende en leste was over de moedwille der Polen / die de Russchen voor honden hielden / haer vrouwen ontweldighden / daer hy geen recht wilde over doen. Dit was op de beschuldagh opentlijck gepubliceert. Den Palatin van Sandomirs / ende sijn dochter de Vorstinne / hielden sy in bewaringe / tot dat sy sagen hoe den Koning van Polen dat verstaen soude: het lichaem van den rechten Demetrius Basiliwits, over vijftien jaren begraven / hebben sy opgenomen / om by de Keisers te begraeben: dan sy seggen het heeft begost mirakelen te doen / dies laten sy 't boven d'aerde staen / tot dat sy hem een besondere Kercke gaen bouwen als een Sant / zijnde een licht geloovent volk / sy hebben groote schade geleeden op de Wolga / van eenen die hem opgeworpen heeft voor Boris Feödorowits Soon / en noch werd'er uit Polen geschreven / dat daer wederom een persoon is / die hem uitgeeft voor deesen valschen Demetrius, als of hy noch leefde / en 's avonts voor den oploop / ontloopen soude zijn met twee dienaers / ende nu wesen soude tot Sambora in Sandomirlandt / daer hy hem in een klooster onthoudt / tot dat den twist in Polen geslist sal wesen / om dan hulpe te versoecken / om weder in Mosko te trecken.

Vierënveertigste HOOFT-STUK.

Zijn Excell. d'Ambassadeur vertrekt uit Mosko', neemt zijn afscheit van de Duitsche Kooplieden, en trekt deur verscheide plaatsen. Troitza, en de rijkdom daar af. Misverstant tusschen zijn Excell. en een Heer van 't Lant. Geschenk aan zijn Ed.

Op Zaterdag/de twintigste van Junius/(om weer tot onze Reisbeschrijving te komen) zond zijn Excell. twee zwarte Koetspaerden tot een geschenk aan Knees Michailo Juriewits Dolgerukki, die daar voor zijn Ed. hartelijk dee bedanken / en de brengers begiftigen. Aan Artemon Sergewits wierden ook twee gelijke Paerden geschonken. *Paerden van zijn Excell. geschonken.*

Op Zondag / d'eenentwintigste van Junius / des ochtens / ontfing zijn Excell. twee duizent Roebels / of Dukaten / tot betaling van de Wijnen / die sijn Ed. aan de Keldermeester van sijn Zaarsche Majesteit had doen leveren / en nu gantschelijk vaerdig was om te vertrecken. De Paerden en Wagens quamen op ons Hof: en wy laadden alles / dat wy noch overig hadden / daar op; en onze Rypaerden wierden gezadelt. Toen wy naauwelijks onze maaltijt gedaan hadden / quamen de Pristaben met de Koets van sijn Zaar- *Vertrek van zijn Excell. uyt Mosko.*

 sche

ſche Majeſteit/ die van zes Paerden getrocken wierd. Daar quamen ook Ryppaerden voor het Gevolg van zijn Excell. om ons uit te geleiden/ even op deſelfde wijze/ als wy ten Hove gehaalt waren. De Wagens wierden voor uit geſonden/ om ons aen of over de Rivier Jauſe te verwachten. Zijn Excell. en de Priſtaven Jurrie Petrowits Lutochin , en Ofnaſſi Feudorowits Tanslikoof, met de Heer Winius, traden in de Koets/ en wy alle ſtegen te paert. Wy reden over de Keysersbrug/ langs de Mesnice/ en zo de Poort uit. Wy hadden tot onſe uitgeleide een Kompagnie van twee hondert Ruiters van zijn Zaarſche Majeſteit/ en een Compagnie van Duitſche Kooplieden/ die opgezeten waren/ om ons uit te geleiden. De Priſtaven/ en d'andere Ruſſchen brachten ons niet verder/ dan tot aan de plaats van Knees Juan Alexewits Worotinski, omtrent twee Worſt buiten de Stadt/ daar sy hun affcheit van ons namen/ en weerom keerden. De Heer Winius en de Duitſche Kooplieden bleven by zijn Excell. tot in't Martenboſch/ daer de Deenſche Reſident/ met enige Juffers/ noch by ons quam. Hier dronk men/ tot affcheit/ zo nu en dan een glaasje Wijn/ nu op de geſontheit van deze/ en dan van die/ daar onder men de Keteltrommen en Trompetten dee horen/ tot dat men/ wel onthaalt zijnde/ van malkander affcheit nam. Wy quamen 's nachts te twaalf uren aan de Rivier Jauſe/ zeven Worſt van Mosko/ daar men een Wagenburg/ tot ons verblijf voor de nacht/ gemaakt/ en veel Tenten opgeſlagen had. Wy vonden daar omtrent ook andere Tenten van Ruſſchen/ die ten oorlog/ en naar de Sweedſe Grenſen trocken.

Affcheit van de Duitſche Kooplieden.

Op Maendag/ de tweeëntwintigſte van Junius/ 's ochtens/ braken wy weer op/ en geraakten te vijf uren op de weg/ die de meeſte tijt deur zeer vermakelijke Boſſchen was. Wy ontmoetten hier en daar veel Ruiters/ alle wel opgezeten/ die naar de Grenſen reden. Wy quamen in deſe dag te Pouskenaoſouskien/ achtentwintig of dartig Worſt van Mosko/ een treffelijk en vermakelijk Dorp/ op een hoge Berg/ langs welks voet een ſchone Rivier loopt/ en een aangenaam vlak velt aan de zijde heeft. Wy maakten hier onze Legerplaats/ en aten voor d'eerſte maal in 't velt onder Tenten. Toen wy hier omtrent drie uren geweeſt hadden/ trocken wy voort deur luſtige plaatſen/ en quamen omtrent te zeven te Talietza/ omtrent vijftien Worſt van 't voorgaande Dorp/ aan een vermakelijk Beekje/ dat een zelfde naam voert/ als het Dorp/ en ter zijden voortreffelijke Weiden heeft.

Pouskenaoſouskien, een Dorp.

Op Dingsdag/ de drieentwintigſte van Junius/ 's ochtens te vijf uren vertrocken/ wy van Talietſa/ en namen onze wegh deur aangename Boſſchen. Toen wy omtrent twintig Worſt/ of vier mijlen voortgereiſt waren/ quamen wy by een treffelijk Luſthuis van ſijn Zaarſche Majeſteit/ doch van hout/ by het Dorp Suiſinskops. Wy namen van daar onſe weg deur veel heerlijke Landen/ en/ noch omtrent twintig Worſt voortgereden/ quamen te Troitza/ een groot Klooſter/ vijftien of ſeſtien mijlen van Mosko/ daar in over de drie hondert Monniken waren/ en zo rijk/ dat het/ in de zware oorlog tegen Polen/ wel tachtig duiſent gewapende mannen/ ſes jaren lang op hun eige koſten onderhouden en verſorgt heeft/ en noch jarelijks

Koomſt te Troitza, en de rijkdom daar af.

een

een groot getal van Krijgsvolk / ten dienst van sijn Zaarsche Majesteit / onderhout: dewijl het van de Vorsten en Heren met grote inkoomsten versien is / en noch dagelijks versien word. De Heren en Kooplieden / die 'er voorby reizen / en vermogen hebben / geven rijke Aalmoessen aan deze Broeders / op dat de zelfden voor hun zielen souden bidden / en zy van alle ongeluk bewaart worden. Zijn Zaarsche Majesteit trekt / met zijn voornaamste Vorsten / twee malen in 't jaer / eens in de dag der H. Driebuldigheit / en ten tweede mael op S. Michiels dag / naar dit Klooster; en als hy een half mijl daar af is / begeeft hy / met alle de sijnen / sich te voet / en blijft daer enige dagen in 't gebed. Ondertusschen moet d'Abt van dit Klooster sijn Majesteit / en alle de zijnen van voorraet / en voeder voor de Paerden besorgen. Voorts / dewijl het Lant hier vermakelijk is / en veel wild Vee daar gevonden word / zo trekt zijn Zaarsche Majesteit met de sijnen somtijts derwaarts / om zich met de jacht te vermaken.

Toen wy noch omtrent een Worst van dese plaats waren / zagen wy aan de rook / die opging / dat 'er een grote brant te Mosko was / en verstonden sedert / dat 'er wel vijf of zes duizent Huizen in d'asch geraakt waren. Deze plaats word gerekent zestig Worst / of twaalf mijlen van Mosko af te wezen. Wy zouden ons hier gaerne nedergeslagen hebben / maar vonden 'er geen bequame plaats / dewijl hier overal Koornlanden waren. Wy dan / noch acht Worst voortgereden / quamen te Swatka / daar wy drie uren stil bleven / en onze maaltijt hielden. Daar na trocken wy noch veertien Worst voort / en quamen te Koreli / daar wy onze Tenten opsloegen / en de nacht over bleven. Grote brant in Mosko. Swatka. Koreli.

Op Woensdag / de vierentwintigste van Junius / 's ochtens te drie uren / vertrocken wy van Koreli / en / over hoge bergen / en langs vruchtbare Koornlanden rijdende / quamen te Novinka / daar wy ons op een schoon velt nersloegen. De Prikassik / of Castelein van die plaats / quam terstont by zijn Excell. en versocht dat zijn Ed. van dit velt zou afgaan / of ten minsten de Paerden van daar zenden. Sijn Excell. hier over vergramt / dee hem van daar brengen / om van hem ontslagen te wezen. Een uur of twee daar na / terwijl wy onze rust namen / quam de Heer van die plaats zelf / Dieuf Dimiduwits Goloquastof genoemt / met zijn Soon / en de voorgedachte Prikassik / of Castelein / en noch eenigen van de zijnen te Paert. Hy / in onze legerplaats komende / ontmoette van Asperen, die hy barsselijk aansprak; en van de welk hy weer barssche antwoort kreeg. De woorden wierden aan weder zijden zo hoog / dat de Heer zelf met zijn paert alle de paerden / daar onder ook twee hantpaerden van zijn Excell. waren / uit het velt / en deur de beek dreef. Wy wierden ondertusschen wacker / en zagen dat het niet wel geschapen stond. Wy voegden ons terstont by zijn Excell. die voort naar deze Heer / en naar de beek toetrad / en met grote heftigheit hem naar de reden vraagde. De woorden wierden hoog aan wederzijden; en van d'andere zijde waren enigen van d'onzen / en de Streltsen / die tot onze geleide by ons waren / byna hantgemeen met de genen geworden / die by deze Heer waren. Men zag op de Bergen / in drie Dorpen / die in eën driehoek lagen / de Boeren / Novinka. Ongemak en misverstant, tusschen zijn Excell. en een Heer van 't lant.

ren / met Wijven en Kinderen / met stocken gewapent staan; in voegen dat dit een vreemd schouspel veroorzaakt zou hebben / zo zijn Excell. door zijn gezach / d'ander niet had doen zwichten. Want zijn Excell. dreigde hem / dat hy een post naar Mosko zou zenden / en over hem doen klagen / om dat hy niet alleenlijk een Ambassadeur in zijn reis opgehouden / maar hem ook overlast aangedaan had. Deze Heer dan / zijn misslag bedenkende / en het gevaar overwegende / 't welk hem boven 't hooft hing / zo zijn Excell. klachtig wierd / quam over de beek / en / sijn verontschuldiging bybrengende / dee hoge betuigingen van vrientschap. Sy Excell. van zijn zijde betuigde ook dat / indien hy self was gekomen / deze misslagen niet voorgevallen zouden wesen / en bestrafte met eenen de geen / die barsch bescheit aan dese Heer had gegeven. Sijn Ed. nodigde dan dese Heer / met desselfs Soon / in sijn tent / en onthaalde hem met Brandewijn en Spaansche Wijn; en zy wierden weer goede vrienden. Dese Heer verhaalde aan zijn Excell. dat hy Spalnik / of Kamerheer van zijn Zaarsche Majesteit was / en dat hy voor Gouverneur naar Astrachan zou trecken / en daar beneffens dat zijn Broeder ook Spalnik was / en Gouverneur te Wolgda zou wezen. Hy vraagde aan zijn Excell. wie de genen waren / die zijn Ed. by sich had / en dus met degens en pistoolen gewapent stonden: daar zijn Excell. op antwoordde / dat zy zijn Edellieden waren. Kort daar na quam onze Pristaaf / of Besorger / Ivan Parsiliwits Obroosoof, Stolnik / of Tafelheer van zijn Zaarsche Majesteit / uit Mosko by ons / in 't geselschap van tien / of twaalf Streltsen. De Pristaaf / dit voorval verstaande / wierd zeer verbaast / dewijl 't met hem ook niet wel afgelopen sou hebben / om dat hy zich niet intijts by zijn Excell. had gevoegt. Na dat zy omtrent een uur by sijn Ed. geseten / en somtijts een glaasje gedronken hadden / namen zy hun afscheit / met versoek aan zijn Excell. dat hy aan 't voorgaande niet sou gedenken. Sy noodigden ter Maaltijt onse Pristaaf / die / van 't voorgaande met sijn Excell. gesproken hebbende / derwaarts reedt. Omtrent twee uren / na dat sy van ons waren gescheiden / (terwijl wy onze Maaltijt hielden) sond de voorgeachte Heer zijn Prikassik / of Castelein / die aan zijn Excell. tot een geschenk bracht / vijf Schapen / vijf Hoenders / vijf Kuikens / een vlesch met Olie van Noten / een vlesch met dubbelde Brandewijn / een vaatje Bier / een gerookte Witvisch / en voorts eenige levendige Visch. Hy zond ook aan de Streltsen een ton Bier / om sich daar mede vrolijk te maken / schoon zy sich te voren tegen de zijnen hadden gestelt / een van hen gequetst / en een gevangen by zijn Excell. hadden gebracht / en schoon een van hen ook gequetst was geworden.

't Welk weckgenomen wierd.

Geschenk aan zijn Excell.

Vijf-

Vijfenveertigste HOOFT-STUK.

Zijn Excell. te Pereslaaf gekomen, word van de Gouverneur bezocht en onthaalt. De zware regen veroorzaakt enig ongemak. Gevaar van een van 't gevolg van zijn Excell. Koomst te Jereslaaf, en d'overscheping. Deurtrecking deur verscheide plaatsen.

Na dat alles weer te rechte gebracht was / vertrocken wy / en quamen 's avonts te ses uren onder Pereslaaf / vijftien Worst van Nobinka / daar wy ons onder de Stat / in een schoon velt / nedersloegen. Sijn Excell. zond van hier de Secretaris / en de Vertaalder aan de Gouverneur / om hem te groeten / en van hem te versoeken dat wy onse Paerden intijts mochten bekomen / om in de volgende ochtent te vertrecken. Zy / wedergekeert zijnde / brachten tot bericht dat de Gouverneur self sou komen / om zijn Excell. te verwelkomen. Ondertusschen quamen de wagens met het reistuig / en met de tenten: want als sijn Ed. een uur of twee in sijn reiswagen geweest had / zo steeg hy / 't zy voor of na de middag / te paert / en reed dan gemenelijk zo spoedig / dat de wagens deurgaans een uur / of twee na quamen. Zo haast wy onze tenten opgeslagen hadden / quam de Gouverneur / met sijn Soon / onze Pristaaf / en noch eenige anderen. Zy / op de wijtte van omtrent een musketscheut van de tent van sijn Excell. gekomen / stegen van hun Paerden ; en toen zy een weinig nader gekomen waren / ontfingen wy hen ; en zijn Excell. ontfing de Gouverneur een weinig voor de tent. Zy zetten sich aan tafel / en wierden / naar de gelegentheit van de plaats / heerlijk onthaalt / en seiden in hun vertrek dat zy in de volgende dag weer zouden komen / om / als sijn Excell. vertrok / afscheit van sijn Ed te nemen. Wy hielden dan hier ons avontmaal ; en ondertusschen quamen 'er andere wagens en paerden.

Koomst te Pereslaaf.

Bezoek van de Gouverneur.

Op Donderdag / de vijfentwintigste van Junius / des ochtens / wierd ons Reistuig op andere Wagens gelegt ; en na dat wy des middags geëten hadden / quam de Gouverneur / na dat onze Tenten afgebroken / en geladen waren / by sijn Excell. welks Tent alleen noch stond / en daer in hy at / en onthaelt wierd. Daar na dee zijn Excell. ook zijn Tent vaerdiglijk afbreeken ; en wy geraekten weer op de gang / daer op het voort hard begon te regenen. Toen wy in de Stadt quamen / nodigde de Gouverneur zijn Excell. naer de Russche wijse op Koek / Brandewijn / Bier en slechte Mee. Hy schonk aen zijn Excell. een Valk / en wilde noch een kostelijk Blad van een Tafel / op de Russche wijze ingelegt / aan sijn Excell. schenken / die dit beleefdelijk weigerde / en tot reden bybracht / dat de Wagens alree vertrocken waren / en dat het Blad lichtelijk aen stucken sou breken. Toen wy hier een of twee uren geweest hadden / namen wy ons afscheit / en vertrocken / schoon het stortelings re-

Onthaling by de Gouverneur.

Connietza. regende. Wy quamen in dit regenig weer noch 's avonts te Connietza / tien worst / of twee mijlen van Pereslaaf / daar wy ons leger opsloegen / en 's avonts onze Maaltijt hielden. Het regende ondertusschen zo fel / dat het water deur de tent / die tot onze eetzaal verstrekte / zo hard deurdrong / dat wy onse hoeden tot verscheide malen moesten doen uitslaan / en onse Tafelborden het water afgieten: Kort / wy wierden deur nat; en zijn Excell. brocht aan ons somtijts een glaasje Wijns / om dat het nat van buiten ons te minder zou hinderen. Wy gingen dan hier op slapen / schoon onse bedden deur nat waren / uit oorsaak van het water / dat langs de berg afliep: in voegen dat enigen van ons / om dese nattigheit t'ontgaan / 's avonts in 't naaste Dorp gingen / en daar hun slaapplaats namen / te meer dewijl zy vreesden dat zy / met hun tenten wech souden waien. Want de wint blies zeer fel; en het donderde en blixemde zeer gruwelijk. Ik hield my echter onder mijn tent / die ik te Moskou gekocht had / en seer dicht was.

Zware en lange regen.

Op Vrydag / de zesentwintigste van Junius / 's ochtens te ses uren / braken wy weer op / terwijl het eben fel / als te voren / regende. Zijn Excell. bleef in sijn reiswagen. Wy moesten langs een seer quade weg / daar de rivier / uit oorzaak van de gestadige regen / overgeloopt was / en het lant wel twee of drie voeten onder water geset had: in voegen dat men ter plaats / daar men in de voorgaande dag byna droogsvoet deurgegaan zou hebben / nu met de paerden bykans deur moest zwemmen. Wy moesten door een moeijelijk Bosch; en vorderden in de tijt van ses of seven uren / niet meer dan twaalf worst / tot dat wy te Duble quamen / omtrent dartig worst / of ses mijlen van Pereslaaf / daar wy onze tenten weer opsloegen. Na de Maaltijt braken wy op / en quamen te Petrofski; daar wy onse nachtrusting hielden.

Duble.

Op Zaterdag / de sevenentwintigste van Junius / des ochtens / terwijl 't noch regende / trocken wy deur veel schone Landeryen. Wy / met ons zevenen / of achten / die vooruitgereden waren / en veel huizen onder water vonden / uit oorsaak van 't overlopen der rivieren / quamen aan een driesprong / zonder te weten welke weg wy in moesten rijden. Een van d'onsen / die de voorste wilde wesen / reed naar de rivier / daar hy met zijn paert over hals en hooft instortte / en zou / dewijl zijn paert overzwom / buiten twijffel gesneuvelt hebben / zo hy sich niet aan de tak van een boom vast gehouden had: want daar ging een sterke stroom / en hy was gelaerst / en gespoort / en zou dieshalven zich niet hebben konnen redden. Men haalde hem uit / en kreeg het paert weer langs een andere weg. Wy geraakten eindelijk op de rechte weg / en / voortreckende / quamen in een Dorp / vijftien worst / of drie mijlen van 't voorgaande / daar wy ons leger op sloegen / en na dat wy geëten hadden / ons weer op de reis begaven / en 's avonts te Leof / daar wy ons voor d'eerste maal in huizen begaven; dewijl men overwoog / dat veel van d'onsen dit niet uitgestaan zouden hebben / en dat het ook een bequame middel om ziek te worden was.

Gevaar van een van 't gevolg in 't water.

Nikola Perewors. Op Zondag / d'achtentwintigste van Junius / braken wy 's ochtens vroeg op / en quamen t'acht uren te Nikola Perewoos / daar de wagens en paerden

paerden met een groot vlot over de rivier Kootroos gezet wierden. 's Avonts quamen wy te Kormisse / vijfendartig worst / of seven mijlen van Jereslaaf / daar wy vernachtten. Kormisse.

Op Maandag / de negentwintigste / met de koomst van de dag / vertrocken wy van daar / en quamen tegen de middag te Nagakin / vijftien worst van de voorgedachte plaats. Des avonts quamen wy te Jereslaaf / daar wy over de rivier geset wierden / en / ter Stat ingereden / in onse oude Herberg ons verblijf namen. Zijn Excell. dee voort zijn koomst aan de Gouverneur bekent maken. Nagakin. Koomst te Iereslaaf.

Op Dinghsdagh / de dartigste / 's ochtens / wierden eenige geschenken aan zijn Excell. gezonden.

Op Woensdagh / d'eerste van Julius / wierd veel van ons reistuig over de vloet de Wolga gezet ; en de Stalmeester vertrok met de zijnen.

Op Donderdagh / de tweede / zette men voort ons reistuig over / en ook zijn Excell. en ons. Wy hielden ons middaghmaal in 't dorp / daar wy in de winter geweest hadden / eer wy binnen Jeroslaaf quamen. Wy geraekten in die dag noch zeven worst voort / en vernachtten in een open velt.

Op Vrydag / de darde / vertrocken wy vroeg / en quamen te Vockerskoy / twintigh worst / of vier mijlen van de voorgedachte plaets / daer wy onze maeltijdt hielden. Des avonts geraeckten wy te Danielofsky / een groot vleck / zevenentwintig worst / of ruim vijf mijlen van de voorgedachte plaats / daer wy ons in een vermakelijk velt / aan een lustig riviertje / van de welken dit land vol is / nedersloegen. Wy kregen hier verversching van jonge ganzen / kuikens / enz. Vockerskoy. Danielofsky.

Op Zaterdag / de vierde van Julius / voor d'opgang der zon / reden van de Water, de Hofmeester / en ik / te post naar Oegerskopjam / om te bestellen / dat de paerden gereed zouden wezen : en hoewel zijn Excell. kort na ons vertrek opgebroken was / en zich op de weg had begeven / zo quamen wy'er echter een uur of twee vroeger. Wy dan / van paerden / en van eenige wagens verandert / en ons middagmael gehouden hebbende / braken weer op / en quamen op d'avont te Teleetski / dartig worst / of zes mijlen van de voorgedachte plaats. Oegerskoyjam. Teleetskoy.

Op Zondag / de vijfde van Julius / begaven wy ons met de koomst van de dagh weer op de wegh / en quamen t'Obnorskop Jam / dartig worst / of zes mijlen van de voorgedachte plaets. Wy veranderden hier weer van paerden en wagens / en / onze maaltijt gehouden hebbende / trocken voorts naer Greesnewits / vijfentwintig worst / of vijf mijlen van daar. Wy reden met ons tien of twaalven vooruit / naar dit dorp / om naar een bequaam velt te zien / daar wy ons verblijf zouden nemen / en wy / en onze paerden zich zouden konnen verversschen. Toen wy ruim een uur tijds hier geweest hadden / zagen wy zijn Excell. / met de genen / die by hem waren / van verre aankomen. Wy reden dieshalven zijn Excell. te gemoet / en trocken gezamentlijck deur deze plaats / en vonden / twee worst voortgereden / een bequame plaats / daar wy ons nedersloegen. Wy vonden 'er veel muskiten / of muggen / die fel steken / en waren dieshalven genootzaakt veel bomen in Obnorskoyjam. Greesnewits.

de brandt te stellen / om hen door de rook te verdrijven.

Op Maandag / de zeste van Julius / met de koomst van de dag / braken wy ons leger op / en / zeventwintig worst voortgereden / quamen aan een groot vruchtbaar velt / aan een riviertje gelegen / daer wy ons leger opsloegen / en daar wy / vermits het noch vroeg was / drie of vier uren bleven / en ons middaghmaal hielden / terwijl onze paerden zich verwaarschten. Wy braken toen weer op / en / gedurigljjk voorttreckende / quamen na de middag / omtrent te vier uren / te Wolgda / tot verwondering van de Gouverneur / en van de Duitsche Kooplieden / die ons niet / dan tegen d'avont / verwachten / en voorgenoomen hadden ons in te halen. Wy hadden ons verblijf in onze oude logementen / en wierden 's avonts van Mevrou Hebdon zeer treffelijck onthaalt.

Koomst te Wolgda.

Sesenveertighste HOOFT-STUK.

Onthaal van de Gouverneur aan zijn Excell. die met twee Drommedarissen word beschonken. Vertrek van Wolgda te water. Deurtecking deur verscheide plaetsen. De geweze Gouverneur van Oestega van zijn Excell. onthaalt. Zijn Excell. koomt te Totma, daar hy met verscheide geschenken beschonken word. Onthaling van weêrzijden. De Battoge, wat het is. Seker loon der gener, die 't vaertuig trecken. Ongemak in 't varen, uit oorzaak van d'ondiepten.

Op Dingsdagh / de zevende van Julius / quam hier de nieuwe Gouverneur Ivan Diemidwits Goloquastof, Stolnik van zijn Zaarsche Majesteit. De Kanselier / Gooft / en twee of drie Duitsche Kooplieden haelden hem in. Des namiddags quam d'oude Gouverneur / Feuder Alexandrewits, met zijn zoontje / zijn Excell. bezoeken. Hy had ook eenige Russchen by zich. Zy wierden wel onthaalt / en vertrocken van ons / na dat zy wel voldaan waren.

Bezoek van zijn Excell.

Op Woensdag / d'achtste / besocht zijn Excell. de voorgedachte oude Gouverneur / die / tot eerbewijs / sijn Gemalin te voorschijn dee komen / om / volgens de gewoonte der Russchen / een schaaltje aan sijn Excell. te brengen / en met een kus weer te vertrecken.

Op Donderdag / de negende / had zijn Excell. aan sijn Tafel verscheide van sijn bekenden: met de welken hy sijn maaltijt hield. Terwijl wy aan tafel zaten / zond de Gooft / Gavrile Martinewitz, twee Drommedarissen / een Mannetje / en een Wijfje / tot een geschenk aan zijn Excell.

Twee Drommedarissen aan zijn Excell. geschonken.

Op vrydag / de tiende / quam de nieuwe Gouverneur zelf by de Boten / en 't Vaartuig / met het welk wy voortgevoert souden worden / om de toestelling daar af te verhaasten. Sijn Excell. voegde sich ook by dit werck / om het selfde naar sijn sin te doen verwaerdigen.

Toestelling van 't Vaartuig naar Archangel.

Op

Op Dingsdag/ de veertiende/ quamen twee of drie Duitsche Kooplieden/ in minder dan drie etmalen/ van Mosko te Wolgda/ en brachten tyding van de grote verwinning der Denen/ onder 't beleit van hun Admiraal Tromp, op de Sweden/ en dat de lesten zeer groot verlies hadden geleden.

Op Donderdag/ de zestiende van Julius/ begaven wy ons/ met onze toestel/ te scheep/ en vertrocken 's avonts/ met vijf Boten; te weten/ die van zijn Excell. d'onze/ de Keukenboot/ die van de Water/ met het minder gevolg/ en de Paerdeboot. Wy vertrocken onder 't geluit van 't Geschut/ van Keteltrom en Trompetten/ en hielden stil even voorby Torondaef/ daar wy de gehele nacht bleven. Vertrek van Wolgda. Torondaef.

Op Vrydag/ de zeventiende/ omtrent de middag/ quam onze Pristaaf by ons/ met een klein Bootje/ en had by zich vier hondert Roebels/ zo veel Dukaten uitmakende/ tot onderhoud van zijn Excell. tot aan Archangel; 't welk oorzaak van 't verblijf van zijn Ed. in deze plaats was. Weinig tijts na dat de Pristaaf gekomen was/ dreven wy weer met de stroom af/ en roeiden ondertusschen. Wy wierden hier zwarelijk van de Muggen gesteken; doch dewijl 'er een weinig wint ontstond/ waren wy voor enigen tijt daar af bevrijd. Des avonts quamen wy te Virgna op de Soucha/ daar het Vaartuig harder voortgedreven word. Muggen in Moskovien. Virgna Souchna.

Op Saterdag/ d'achtiende van Junius/ 's ochtens vroeg/ quamen wy by Nikola Mokroy/ daar een treffelyk Klooster is/ 't welk wy/ uit oorsaak van de kromte des Riviers/ wel drie uren lang in ons gesicht hadden. Wy wierden de gehele dag/ om dat het zeer heet was/ van de Muggen geplaagt. Wy hadden hier een aangename aanschouwing. Nu zagen wy gebroke lant/ dan een aangename vlakte/ Ackers met Koorn bezet/ en aangename Velden/ met zeer lang en schoon Gras. Wy zagen ook met groot vermaak/ dat veel Beekjes hun water in dese Rivier/ de Souchna genoemt/ die met Bomen bezet was/ losten. Wy hielden zo lang stil/ tot dat wy ons middagmaal gehouden hadden; en de Pristaaf voer met sijn Bootje voor uit/ om voor onse koomst te Souske alles gereet te doen maken/ tegen die tijt/ dat wy 'er souden komen. Wy dan/ des avonts in deze plaats komende/ vonden daer alles vaerdig/ en voeren na verloop van een groot half uur van daer. Nikola Mokroi. Aangenaam lant. Koomst te Souske.

Op zondag/ de negentiende/ omtrent de middagh quamen wy/ met harde voortgang/ by een Dorp/ daer wy de gewese Gouver-neur van Oestega in een kleine Boot vonden/ om naer Mosko op te trecken. Onze Pristaaf sond sijn Schrijver aan sijn Excell. om hem aan te seggen/ dat Mathphe Philemonewits, gewesen Gouverneur van Oestega/ genegen was om sijn Ed. te spreken/ en afscheit van hem te nemen. Sijn Excell. voer dieshalven naer de wal/ daer de gedachte Gouverneur/ en onse Pristaef met hun Bootje quamen. Toen sy aen lant traden/ wierden sy van sijn Excell. verwelkomt/ en boven op de Boot/ onder de Tent gebracht/ daer sy enige glaesjes uit dronken/ tot het middagmael vaerdig was: en toen gingen zy gesamentlijk naer beneden/ daer sy en wy van sijn Excell. wel onthaelt wierden. De Gouverneur nam toen sijn afscheit; en wy gingen yder weer naer sijn Boot. Sijn Excell. dee voort af steeken. De gewese Gouverneur van Oestega ter maaltijt by zijn Excell.

Op maandag / de twintigste van Julius / des namiddags te vier uren quamen / wy met goede spoed te Totma / daar wy van Roesjers / Stierlieden en Neuskijkers / gelijk men de genen noemt / die voor aan de Steven de toezicht hebben / om van 't gevaar te berichten) moesten verand eren. Toen wy hier een weinigh stil geweest hadden / quamen de Jemsike Staritsen / of d'Overmannen van d'Arbeiders / met Geschenken van Broot / Schapen / Hoenders / enz. Na hen volgden de Stierlieden en Neuskijkers / ook met zodanige Geschenken / die alle met Bier en Brandewijn onthaalt wierden. Kort daer na quam d'Opperknecht van de Gouverneur met diergelijcke geschenken van schapen / hoenders / enz. die van sijn Excell. onthaalt wierd / en een verëering kreeg. Niet lang daar na quam de Gouverneur self / met de Pristaaf. Sijn Excell. ontfing hem op de boot; en sy gingen te zamen naar beneden / daar zijn Ed. boven aan de tafel ging zitten; en de Gouverneur aan sijn rechte / en de Pristaaf aan sijn slincke hant sette; en wy gingen vervolgens oock aanzitten. D'opdissching was treffelijck; en men dronk'er eenige gezontheden. De Gouverneur nodigde sijn Excell. aan sijn huis / en sond een paert voor sijn Ed. die / van de zynen gevolght / derwaarts reed / daar wy op de Russche wijse met bier / brandewijn en Mee onthaalt wierden. Een van d'onsen / op de gezontheidt van sijn Zaarsche Majesteit drinkende / kon sijn kroes / daar Mee in was / niet uitdrincken / maar poogde de selfde stilletjes wegh te zetten. Doch onse Pristaaf / dit ziende / belette sulcks / en zeide: 't is op de gesontheidt van sijn Majesteit; de kroes moet uit; Drink en sterf. Zijn Excell. op staende / en sijn afscheid van de Gouverneur nemende / stak hem een papiertje met goudt in de hand. De Gouverneur bracht zijn Excell. tot buiten de poort van sijn Hof / en de Pristaaf zijn Excell. tot aan des zelfs boot / daar men de neuskijker heel dronken / en enigen van d'andere boten wechgeloopen vond. En dewijl dese d'oorzaak van dese verwarring was / zoo gaf de Pristaaf aan hem eenige Kinnebackslagen / en dee hem / om sijn stoutheit daar op / de Battoge in dier voegen geven / dat hy daar door t eerder nuchter wierdt. De Battoge is zeker slagh van straf over kleine misdaden / daer in de geen / die misdaen heeft / sich plat op sijn buik op de gront nederstreckt; en dan gaen twee mannen / d'een op sijn hals / en d'ander op sijn beenen sitten / en slaen hem / yder met een stock in dier voegen op de rug / en op de billen / dat sijn vleesch als geplettert is. Men kreeg eindelijk het scheepsvolk by malkander / en wy / des avonts spade vertreckende / dreven hard voort.

Op Dingsdag / d'eenentwintighste van Julius / 's ochtens / geraakten wy voorby Syderke / dertig worst / of ses mijlen van Totma / daar een seer sterke stroom gaat. Des middags dee sijn Excell. op vijfentwintigh worst van Totma / aanleggen / om middagmaal te houden. Wy aten dan spoediglijk / en / ons weer op de vaert begevende / bejegenden verscheide boten met sout / 't welck van Solowitsgda / en Solofki klooster / op de witte Zee gelegen / en somtijts van Kilduyn en Warthuis gehaalt word. Yder boot wierd van veertig / vijftig / zestig / ja zeventig mannen opgetrocken / tot aan Wolgda / daar het gelost word; en dezen / die wy te gemoet quamen / hadden

Koomst te Totma.

Geschenken aan zijn Excell.

Onthaling van weerzijden.

De Battoge, wat het is.

Syderke.

alree

alree bijftien weeken onderweeg geweest. Yder man heeft van yder reis niet meer / dan acht grieven / of vier guldens / boven de kost / die sober is / en in broodt / knuflook / zout en water bestaat. Des namiddags geraakten wy / door onvoorsichtigheit van de neuskijcker / aan de gront / en draaiden om gelijck een tol. Eenige mannen / buiten boort springende / lichtten onze boot met stocken / en hielpen ons van de droogte. Wy stieten somtijds op de klippen / die onder water waren.

Sober loon der gener, die het vaartuig trecken.

Op Woensdag / de tweeëntwintigste van Julius / 's ochtens vroeg / quamen wy te Boborofske / en gingen tegen over dese plaats leggen. Wy geraakten hier binnen een uur tijds weer vaerdig / en dreven gelucklijck over verscheide platen / die seer gevarelijk waren / zo uit oorzaak van de snelle stroom / als van d'ondiepten en kleine klippen / die onder 't water leggen. Wy hadden op d'Opoko noch erger te verwachten / daer wy echter geluckighlijck over geraakten. Maar op de Skoreetne / veertig worst / of acht mijlen van Oestega / hadden wy sulck een harden torn / op zant en steen / dat onze boot draeide. Ons roer voor aan de boot brack aan stucken / 't welck men met touwen en stocken weer vast maekte. Wy poogden de boot te wenden / maer konden niet / uit oorzaak van d'engte / in voegen dat wy / los geraeckt zijnde / wel een half uur achter uit moesten varen. De boot van sijn Excell. die nooit ramp gehadt hadt / geraakte ook vast / gelijk ook de keuckeboot / en die van de Hof- en Rentmeester. Sy waren eenige tijdt / eer zy by ons konden komen / schoon wy onze boot zonder roejen slechts lieten drijven.

Boborofske.

Ongemak uit oorzaak van d'ondiepten.

Zevenenveertigste HOOFT-STUK.

Koomst t'Oestega, daar zijn Excell. onthaalt wordt, en anderen onthaalt. Een man van 't gevolg van zijn Excell. verdroncken. Deurtrecking door verscheide plaatsen. Zijn Excell, en de sijnen komen t'Archangel.

OP Donderdag / de drieëntwintighste van Julius / 's ochtens vroegh / quamen wy t'Oestega / daer / volgens de gewoonte / geschoten / en de keteltrom en trompetten geroert wierden / toen wy voor 't huis van de Gouverneur quamen. De boot van zijn Excell. bleef voor het huis van de Gouverneur leggen / en wy vervolgens met d'andere boten. Toen wy daer weynigh tijdts geweest hadden / wierden verscheyde geschencken aan sijn Excell. gezonden. Wy hielden ons middagmaal vroegh / en kreegen daar nieu scheepvolck. De Voost Favile Ivanewits Groetsin quam by sijn Excell. om met hem te spreken / en kort daar aan de Gouverneur Alexey Pauwlewits, met sijn twee zoonen / Matthphe en Ivan Alexewits, die / van zijn Excell. wel onthaalt wierden / gelijk zijn Ed. op hun verzoeck / hen weer bezoeckende / oock van hen wel ontfangen en onthaalt wierd : daar over sijn Excell. ver-

Koomst t'Oestega.

Onthaling van weerzijden.

scheide

ſcheide geſchenken van ducaten / in papiertjes gewonden / aan dat huis dee ſchenken. Zijn Excell. zond ook eenige aan d'Archimedrit / of Aertsbiſſchop / om hem ook voor zijn gezonde geſchenken te bedanken. De genen / die derwaerts gezonden waren / wierden eenighſins op de Ruſſche wijſe wel onthaalt / en in hun vertrek met het kruis gezegent. Zijn Excell. van deze plaats afſteekende / liet aan 't einde van de Stadt aanleggen / om daer te vernachten / en met de koomſt van de dag te vertrecken / dewijl 't by nacht ſeer gevarelijk was langs deze vloedt te reizen / uit oorſaak van de klippen en hoogten / die daar in verborgen waren. Daer noch by quam / dat wy naer een boot moeſten wachten / die hondert tonnen haber voor de paerden zou inladen.

Zaar Conſtantin. Op Vrydag / de vierentwintigſte van Julius / des ochtens vroeg / ſtaken wy af / en quamen echter niet verder / dan te Zaar Conſtantin / daar wy naar de Paerdeboot moeſten wachten / die door d'onvoorſichtigheit van de neuskyker / tot twee malen zo vaſt geraakte / dat d'andere boten hun volk derwaarts moeſten zenden / om die boot te lichten: in voegen dat het al ruim middag was / eer hy by ons quam. Ondertusſchen gebeurde onder d'onzen een droevig ongeval. Een der knechten van ſijn Excell. Jan Volkertſz. genoemt / ging / met eenigen andere in de rivier / om te baden / en / ſich te diep in 't water begevende / geraakte van de gront / en wierd van de vloet ingezwolgen / en wechgedreven. Die by hem waren / meenende dat hy wat in 't water wilde buitelen / deden in 't eerſt geen weer om hem te helpen / en toen men hen toeriep / was d'ander al wech gedreven / en niet te krijgen. Deze was d'eerſte / die van 't gevolg van de Heer Ambaſſadeur ſneuvelde. Na de Maaltijt dee zijn Excell. weer afſteeken: maar wy konden / uit oorzaak van de sterke wint / niet voort komen / en moeſten weer aanleggen. (Een man verdrenkt.)

Op Zaterdag / de vijfentwintigſte van Julius / begaven wy ons / vermits de wint geſtilt was / met het krieken van de dag / weer op de reis / en quamen 's ochtens by Nikola Perewoosna / zes / of zeven mijlen van Oeſtega. De boot van zijn Excell. wierd door de ſterke wint zodanig te rug gedreven / dat wy alle moeſten aenleggen. Wy geraekten tegen de nacht weer voort / en voeren deur / zonder ſtil te houden. (Nikola Perewoosna.)

Op Zondag / de zesentwintigſte / des middags / dee zijn Excell. by een Klooſter / Spaas Korma genoemt / omtrent zeſtig worſt / of twaelf mijlen van Oeſtega gelegen / aanleggen / om 't middagmaal te houden. De Priſtaaf en zijn Schrijver waren ter maaltijdt by zijn Excell. Ondertusſchen quam 'er uit dat Klooſter een Monik / met een groot klooſterbroot / een emmer quas / en een ſchaap; 't welck hy aan ſijn Excell ſchonk. Zo haeſt de maaltijt gedaen was / ſtaken wy voort af / en vervorderden onze weg. Des avont ſpade quamen wy aan een groot dorp / omtrent zeventien mijlen van Oeſtega; en het weer was ſoo bequaam / dat wy gedurighlijck voortvoeren. (Spaas Korma, een Klooſter.)

Op Maandag / de zevenentwintigſte / hielden wy ons middagmaal by 't dorp Jagris / hondert en veertig worſt / of achtentwintigh mijlen van Oeſtega / te voren een Jam / of plaats / daar men gewent is varſch volck te krijgen.

krijgen. Maar toen moesten wy noch vijftien groote worst voortvaren / tot Virchna Toima / daer wy 's avonts spade quamen / en het volck / door de vlijt en wackerheit van onze Pristaaf / vaerdig en gereed vond. Wy geraakten te twaalf uren weer op de vaert / en verpreidden een bootje / 't welk / over tien dagen van Archangel gevaren / aan ons tijding bracht / dat de zeventien Hollandsche schepen / t'Archangel gekomen waren. Virckna Toyma.

Op Dingsdagh / d'achtentwintighste van Julius / 's ochtens te negen uren / quamen wy by Niesne Toima / dartigh worst / of zes mijlen van Virga Toima. Des middags deden wy een spoedige maaltijt / om weinig tijt te verliezen / dewijl de stroom ons sterck afdreef. Wy geraackten in de nacht voorby Ossuna / daer wy in 't verlede jaer van treckers verandereden. Niesne Toima.

Op Woensdag / de negentwintigste / 's ochtens vroegh / quamen wy te Ponte. De Karbas / in vier dagen van Kolmogra gekomen / bracht aan ons tijding / dat 'er achtentwintig schepen / en daar onder drie Engelschen / t'Archangel aangekomen waren. In dese nacht geraeckten wy door de Kailles. Ponte.

Op Donderdagh / de dartigste / 's ochtens vroegh / traden wy / met ons vieren / in een bootje / om zeer spoedig t'Jsvoos / niet verre van de Kailles / te zijn / daar wy vroegh te paert stegen. Wy reden dien geheelen dag meest langhs de Rivier de Duina / die overal aan ons een zeer vermakelijk gesicht gaf. Somwijlen reden wy oock door seer dicht bewassen bosschen ; en / verscheyde schoone dorpen doorgereden / als ook de revieren Souche Duinska / d'Oboke / en de Revier by Colmogorod op vlotten van mastbomen / dicht aen een gebonden / overgetrocken hebbende / quamen noch twee uren voor d'ondergang der zon te Kolmogro / wel vijfentwintig mijlen verre / daer wy een dag stil waren. Kailles. Kolmogro.

Op Zaturdagh / d'eerste van Augustus / quam te Kolmogro by ons van de Water, en de Hofmeester / en zeiden dat zijn Excell. een andere rivier ingevaren was / uit oorzaak van de drooghte voor Kolmogro. Des namiddags vertrocken wy van Kolmogro / en quamen by zijn Excell. toen hy alree twaelf worst voorby Kolmogro was.

Op zondag / de tweede van Augustus / 's ochtens vroegh / quamen wy aan 't Klooster van Archangel / daar zijn Excell. dee aanleggen / om daar maaltijt te houden. Eer wy aan tafel gingen / quam een Hollands Schipper / met een pak brieven aan zijn Excell. Na dat wy ons middaghmaal gehouden hadden / quam Kapitein Kint, met eenige andere Schippers / en verwelkoomde sijn Excell. die hen wel onthaalde. Na de maaltijdt staken wy weer af / om vroegh t'Archangel te wezen. Wy bejegenden ondertusschen wel twaalf / of veertien scheepsboten / met hun Schippers / die met hun geschiet zijn Excell. verwelkoomden. Toen zijn Excell. voor het Kasteel gekomen was / en het geschut van sijn boot gelost hadt / schoten oock d'andere schepen in ordening. In dezer voegen quamen wy t'Archangel voor de brugh van 't Gasthof / daar Monsr. Bok, een omgedoopte Rusch / en twee Russche Kolonellen / met eenige soldaten en paerden / zijn Excell. verwelkoomden. Wy trocken op een zelfde wijze / als voor desen / terstont in ; en Koomst t'Archangel.

wy geleidden zijn Excell. naar zijn oude logement; en daar na zochten wy ook onze verblijfsplaatsen.

Op Dingsdagh/ de vierde van Augustus/ gingen wy eenige schepen bezichtigen met onze Pristaaf/ die noyt geen zoodanigen gezien had/ en zich ten hoogsten daar over verwondert betoonde/ en wierden ondertusschen met verscheide schooten van grof geschut gegroet/ daer over hy groote vernoeging dee blijken. Wy moesten ondertusschen naar de koomst van de Gouverneur van Archangel wachten; dewijl'er/ zonder zijn tegenwoordigheyt/ niet in de schepen geladen mocht worden.

Achtënveertigste HOOFT-STUK.

Koomst van de nieuwe Gouverneur t'Archangel. Baldadigheit van een van 't gevolg van zijn Excell. in een ommegang. Hy word aan de Gouverneur gelevert. De Deensche Resident koomt t'Archangel. Geschenck van zijn Excell. aan de Gouverneur. Vertrek van zijn Excell. uit Archangel te scheep. Tegenspoed in 't begin. Goetkoop Zalm op de kust van Moskovien. Noorder Vlies, wat het in de lucht is. Bejegening van eenige schepen. Koomst in 't Vlie, t'Enckhuizen, Hoorn en Amsterdam. Beschrijving van 't land der Samojeden. Besluit van dit Werck.

Koomst van de Gouverneur t'Archangel.

OP Dingsdagh/ d'achtiende van Augustus/ 's ochtens vroeg/ quam de nieuwe Gouverneur/ Ivan Andrewits Ganvanski genoemt/ die te voren het ampt van Veldtoverste by syn Zaarsche Majesteit hadt bedient. Hy hadt by zich vier keteltrommen/ vijf trompetters/ en veertien lanciers/ alle in 't zwart gekleed. Alle de schepen/ die t'Archangel waren/ losten hun geschut/ tot bewijs van blyschap over syn koomst. Zijn Excell. dee hem door zijn Secretaris en van Asperen verwelkomen.

Op Vrydag/ d'eenentwintigste van Augustus/ quamen noch achtentwintig schepen met de Konvoyer uit Hollandt t'Archangel.

Ommegang t'Archangel.

Baldadigheit van een Stalknecht.

Op Dingsdagh/ de vijfentwintigste van Augustus/ des ochtens/ was t'Archangel een Processie/ of Ommegang/ onder de welcke de Gouverneur en Pristaaf oock waren/ die/ beneffens d'anderen/ blootshooft volghden. Een van onze Palfreniers/ of Stalknechten/ dese Ommegang aanschouwende/ wilde (van eenige dronckе Engelsche Matrozen gestijft) zijn hoet niet voor de kruissen en beelden afneemen/ schoon hy van de soldaten gewaarschuwt wierd. De Gouverneur/ en de Pristaaf merckten dit/ maar gingen echter stil voort. Doch toen d'Ommegang gedaan was/ quam de Pristaaf/ uit bevel van de Gouverneur/ over deze moedwillige klagen. Zijn Excell. hem gevraegt hebbende/ of hy die man wel sou kennen/ dee alle de knechten en stalknechten te voorschijn komen; en de Pristaaf wees voort op de schuldige/ die in 't eerst de zaak ontkende/ maar daar na zijn misdrijf beleed.

keed. Zijn Excel. in tegenwoordigheyt van de Pristaaf/ hem heftiglijk bestraft hebbende/ zond hem/ met van Asperen, aan de Gouverneur/ daer hy/ met zijn nederknielen en gesmeek/ vergiffenis verkreeg/ uit opsicht van zijn Excell. welcks dienaar hy was. Die aen de Gouverneur gezonden word.

Op Woensdag/ d'achtentwintigste van Augustus/ kocht zijn Excell. zes witte Reen van de Samojeden.

Op Donderdagh/ de darde van September/ quam de Deensche Resident t'Archangel/ onder 't losbranden van sijn stukjes op de boot/ daar op van eenige schepen geantwoort wierd. Koomst van de Deensche Resident t'Archangel.

Op Vrydagh/ de vierde/ ging zijn Excell. van sijn Edellieden/ en eenige anderen verzelt/ naar de Deensche Resident/ om hem te verwelkomen. Zijn Excell. wel een uur lang met hem gesproken hebbende/ noodigde hem/ terwijl hy zijn afscheidt nam/ ter maaltijt/ 't welck van de Resident aangenomen wierd/ en daar op/ met eenige Scheepskapiteinen/ zijn middaghmaal by sijn Excell. hield.

Op Zaterdag/ de vijfde/ zond zijn Excell. de Heeren Bessels en van Asperen aan de Gouverneur/ met een geschenk van drie verguldе zilvere Pokalen/ d'een grooter dan d'ander/ en ook een aan de Kancelier/ met versoek van spoedig afgeveerdight te worden. Geschenken aan de Gouverneur.

Op Dinghsdag/ d'achtste van September/ 's ochtens/ stonden de streltsen/ of soldaten/ aan weerzijden in ordening van ons Hof of tot aan de boot. Zijn Excell. van de Pristaaf/ en van de zijnen geleidt/ ging tusschen hen deur naar de boot/ met de welck zijn Ed. gekomen was/ en stak daar mee van de wal af/ onder 't gedruis van keteltrommen/ trompetten/ en geschut/ en/ te scheep gekomen/ wierd van de Kapitein Kint, met de welk zijn Excell. overvaren zou/ ontfangen/ en met de genen/ die by zijn Ed. waren/ treffelijk/ onder 't losbranden van 't geschut/ onthaalt. Zijn Excell. te scheep gekomen.

Op Woensdag/ de negende/ 's uchtens vroegh/ lichtten wy ons ancker/ 't welk wy/ omtrent twee scheuten met grof geschut voort gezeilt/ weer moesten laten vallen/ uit oorzaak van de scherpe windt/ en om het schip/ 't welk de paerden over zou voeren/ en dat noch hooi laden moest/ in te wachten. Vertrek van Archangel.

Op Donderdag/ de tiende/ lichtten wy weer ons ancker/ en/ ons onder zeil begeven hebbende/ hadden goede voortgang.

Op Vrydagh/ d'elfde van September/ begaven wy ons weer onder zeil/ doch konden niet over de banken komen/ op de welcken eenige schepen van de vloot vast raekten/ en dies halven eenige schade leden.

Op Zaterdag/ de twaelfde/ geraakten wy/ met de vloot/ geluckiglijk over de bancken in Zee. Des avonts spade quamen wy voorby de graeuwe hoek/ en kregen de wind zo scherp en fel/ dat wy laveeren moesten/ zonder voort te konnen komen. Graauwe, of blauwe hoek.

Op Maandag/ de veertiende/ waren wy/ uit oorzaak van het hard weer/ genoodzaakt voor de wind af/ onder de graeuwe hoek ten anker te lopen.

Op Dingsdag en Woensdag/ de vijftiende en zestiende/ voeren eenigen van d'onzen met de sloep naar de wal/ en/ weerkeerende/ brachten verscheide Salmen mee/ die zy yder voor tien stuivers gekocht hadden/ en oock eenige pa- Salm gekoop.

patrijsen. Des namiddaghs maakten wy weer zeil / vermits de wind wat ruimer wierd.

Op Donderdagh / de zeventiende / zagen wy het Kruiseiland / daar wy op de middag voorby geraackten. In de volgende dag quamen wy neffens de Rivier Ponoy / en suckelden eenige dagen. In de volgende dagh / met de koelte / maakten wy weer vaert / en quamen 's avonts neffens Jockena.

Ponoy. Orlogenes. Iockena.

Op Donderdag / de vierentwintigste van September / waren wy soo veel gevordert / dat wy op de hoogte van zeventigh graden en een half / 't Eilandt Warhuis ter zijden van ons zagen.

Op Vrydagh / de vijfentwintigste van September / zagen wy de Noortkaap / daar wy voorby zeilden.

Op Saterdag / de tiende van October / na dat wy veel veranderingen van weer en wint hadden gehadt / zagen wy (gelijck meermalen gebeurt was) in de nacht het Noorder vlies / zeker licht in de lucht / als een bleke vlam / die zich daer in gantschelijk van malkander spreidde. Dit betekent gemenelijck harde wint / die ook in de nanacht daar op volgde.

Noorder Vlies, wat het is.

Op Dingsdag / de dartiende van October / namen wy de hoogte der zon / en bevonden ons op 63½ graden noorder breette.

Op Saterdagh / de zeventiende / quam in onze vloot een Noortsvaerder van Dronten / die / van de vloot geraakt / met ons zijn reys naar huis verborderde. Op de middag bevonden wy ons op de hooghte van 58 graden en 9 minuten.

Bejegening van eenige schepen.

Op Zondag / d'achtiende / zagen wy een Galjoot / dat sijn streek naar Schotlandt zette / en een Engelsch schip van Londen / 't welk naar Vleckeren zeilde.

Op Maandag / de negentiende / zagen wy drie zeilen op ons aankomen. Wy / vermoedende dat dit Fransche Kapers waren / maeckten alles vaardigh tot slaan. Maar toen zy nader by quamen / bevonden wy hen Engelschen te wezen. Wy groeten malkander met verscheide scheuten / en vervorderden elck sijn weg. Wy wierpen het dieploot / en bevonden ons op negentien vadem waters / en op de hoogte van 55 graden 20 minuten.

Op Woensdag / de eenentwintigste / zagen wy verscheide schepen.

Op Donderdag / de tweeëntwintigste van October / 's ochtens vroegh / wierden wy land gewaar / uit oorzaack van de brandarissen / die op 't oosteinde van Vlieland staan. Toen het dag geworden was / quamen de Lootslieden aan boort / die ons geluckiglijk binnen 't Vlie brachten / na dat wy zes weken en drie dagen van Archangel onder weeg geweest hadden. Wy kregen voor twee kagen aan boort / daar wy ons reistuig inscheepten / terwijl zijn Excell. eenige geschenken aan de Scheepsofficieren dee. Wy / te weten zijn Excell. de Secretaris / Bodijn, de Predikant / de Docter / de Rentmeester / van de Water en ik / voeren na de middag te vier uren van 't Oorloghschip / en / van eenige afscheidt-scheuten gegroet / zeilden de geheele nacht door.

Koomst in 't Vlie.

Op Vrydag / de drieentwintighste van October / 's ochtens t'acht uren / quamen wy t'Enkhuysen / van daar wy / een weinigh ontbeten hebbende / met

Enkhuizen.

met twee wagens naar Hoorn reden / daar wy een Jaagschuit afhuurde / die ons te Purmerent bracht / enz. invoegen dat wy 's avondts te zeven uren t'Amsterdam quamen / en / zijn Excell. t'huis geleid hebbende / ons afscheid van malkander namen. Hoorn, en t'Amsterdam.

Beschrijving van 't land der Samojeden.

De Samojeden woonen ten meestendeel voorby de Rivier Petzora, en langs de Waigats / en Ys-zee (gelyk zy wel genoemt mag worden) zo verre / als de zeekust bekent is. Zy onthouden zich voorname- lyk omtrent de mont der Rivieren / die hun uitwatering door 't land van Siberien en d'Obskoymore / of Zee van Obi hebben. Zy zijn van ver- scheide soorten / en worden met bezondere benamingen / even gelijck de Tartars / van malkander onderscheiden. De genen / die van de vloedt Petzora af / tot aan de vloedt Obi wonen / worden enckelijck Samoje- den genoemt. Maar de genen / die wijder hun woonplaats hebben / voe- ren de naem van Ostacke Samojeden / op de welcken de Tingousi vol- gen / die grooter van gestalte zijn / dan alle d'anderen. Men vind'er ook / die Joukagesi Samojeden genoemt worden / en veerder heen noch ande- ren / diens namen onbekent zijn / en die yder hun bezondere taal spree- ken. Wat hun Godsdienst aangaat / zy hebben groot gevoelen van een / die by de Russchen voor een Tovenaer geacht / en / gelijck de Samojeden gelooven / over veel jaren in de hemel opgenomen is / schoon de Russchen zeggen dat d'aerde hem ingezwolgen heeft: en de genen / die van de Rus- schen voor tovenaers geacht worden / zijn by hen in hooge achting / en voor hun leeraars / in 't stuk van hun Godsdienst geacht. Zy zijn wilde en woeste menschen / die zich met zodanigh voedsel / als de beesten / onderhouden / en voeren met recht de naam van Samojeden; 't welck eygenzelf eeters betekent; want zy eeten ook menschelijke lichamen. Zy hebben geen ove- righeit / noch regering: maar onder hen heeft yder even veel macht; en indien zy verschil met malkander hebben / zoo effenen zy het zelf de met de boogh en pylen. Zy gaen dagelijcks op de jacht / en deelen de vangst ge- zamentlijck / doch alleenlijk onder de genen / die getrouwt zijn / of geweest hebben: want d'ongetrouden hebben geen deel aan de vangst. Zy hebben sommigen twee / anderen drie vrouwen; en zy trouwen deurgaens in hun eige geslacht.

Besluyt van dit Werck.

Hier siet ghy 't gene gedurende dit buyten gewoone en groot gesant- schap / aen sijn Doorluchtigste Zaarsche Majesteyt van Moscovien / is voorgevallen; dan t'wyl hier voren niet geseght wordt / wat re-

ſolutie by hoogſtgemelte ſijne Zaarſche Majeſteyt / op de voorverhaelde publique Propoſitien / en gevolgde gepreſenteerde Memorien / en diverſche Conferentien van den Heere Ambaſſadeur / genomen is / ſal 't niet ongerijmt zijn / 't ſucces van de ſelve / voor ſoo veel die tot mijne kennis / (als die geen deel aen 't geheym gehadt hebbe) gekomen is / hier in 't korte voor te dragen / beſtaende meeſt hier in / dat / alhoewel ſich ſijne Zaarſche Majeſteyt in geene alliantie tegens de Kroon Sweden / met de hooge Geallieerden / directelijck heeft willen inlaten ; dat meeſt om het onverwacht en droevigh overlijden van ſijn Zaarſche Majeſteyts Doorluchtighſte Heer Vader / van glorieuſe gedachtenis / en de jonckheyt van deſe ſijne tegenwoordige Zaarſche Majeſteyt is achtergebleven. Echter op de preſſante motiven / en ſterke perſuaſien van ſijn Excell. den Heere Ambaſſadeur / dat goede / door ſijn Majeſteyts ordre aan de gemeene ſaeck is toegebracht / dat niet alleen de Sweden / door de groote macht die ſijn Zaarſche Majeſteyt op ſijne grenſen / omtrent Lyf-Corelen en Ingermerland heeft doen vergaderen / daer door ſeer zijn geintimideert / maer oock die diverſie te wege gebracht / dat ſy twaalf of veertien duyſent man / van haer uytgeleſenſte en beſte troupen / die ſy anders voorgenomen hadden uyt die quartieren op den Duytſchen bodem over te ſcheepen / waer door dan lichtlijk het goed ſucces van der hooge Geallieerdens wapenen ſoude hebben konnen belet / immers grootelijcks geretardeert werden ; niet alleenlijck niet en hebben dorven daer van daen nemen / maer oock allenthalven door de gevreesden inval van de Moſcoviters ſodanigh zijn gealarmeert geworden / dat dit alleenlyck wel meeſt / naeſt de Godlijke hulpe / tot het reuſſeren van ſo veel grootwichtige deſſeynen / ten beſten van de goede ſake heeft gecoöpereert.

De permiſſie / die de Perſiaenſche en Armeenſche Kooplieden van ſijne Zaarſche Majeſteyt hebben bekomen / om over ſijne Zaarſche Majeſteyts Landen / met hare Koopmanſchappen naer andere geweſten van de wereldt te reyſen / is mede een effect van den Heere Ambaſſadeurs devoiren daar toe aengewend ; ſulcks dat de goede effecten van deſe Illuſtre Ambaſſade niet alleen by den geheelen Staet in 't algemeen / maer by een ieder van de inwoonders oock in 't particulier beſpeurt ende gevoelt werden.

E Y N D E.

Errata te verbeeteren.

2. 31. leest Reiser, voor Keiser.
6. 16. leest Oost-Indisch, voor Goost-Indisch.
9. 20. leest Karbassen, voor Kartassen.
11. 14. leest van geheel Moskovien, voor Mosko.
12. 4. leest Vertaelder, voor Geheim-Schrijver.
--. 30. leest Feudor Poliuchtowitz Nariskin,
--. 38. leest weer Vertaelder, voor Schrijver.
19. Staet het voeder van de paerden per abuys tusschen het ander eeten gestelt.
27. 21. leest ter oorsaeck van haer naemdagh, voor zijn naemdagh.
53. 2. leest de Rivier Wolga, voor Souchna.
62. 13. leest langs het Meer, voor de Rivier Ozor.
65. 4. leest van Mosko, voor na Mosko.
--. 33. leest Ronart, voor Rouart.
69. boven in Margine, leest kostelijcke, voor lostelijcke.
73. 4. leest housse, voor konsse.
85. 32. leest gelijck dan de Knees deselfde instelde, waer na sijn Excell. op die van de Knees.
95. 29. leest Boutenant, voor Bouteman.
106. 20. leest Zarewits, voor Jarewitz.
127. 2. Lati, is onnut, en te veel.
128. 13. leest Kaftanen, voor Kaftamen.
136. onder de Bojaren, leest Bojarin Artemon Sergewitz Matpheoff.
144. 29. leest mesnice, voor mestriel.
147. onder aen, leest Recredentialen voor Credentialen.
152. 14. leest Jaklowits voor Isakowitz.
172. 13. leest Woldemar voor Woldeman.
112. col. 2. lin. 24. leest 680, voor 1680.

collated complete
wgns 6/85

Engraved frontispiece and 6 folding engraved plates
by Romeyn de Hooghe

, m-Z4, Aa-Dd4
214 i.e. 220, [2] pp (pages 85-90 repeated)

Some very insignificant internal
stains